

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**SES İPİNE SÖZ ASAN ŞAİR ARİF EREN
(HAYATI, SANATI VE ESERLERİ)**

Bayram KAYABAŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS -2022**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**SES İPİNE SÖZ ASAN ŞAİR ARİF EREN
(HAYATI, SANATI VE ESERLERİ)**

**DANIŞMAN : Prof. Dr. Kemal TİMUR
JÜRİ : Dr. Mehmet Fetih YANARDAĞ
JÜRİ : Dr. Mehmet Emin GÖNEN**

Bayram KAYABAŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS -2022**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SES İPİNE SÖZ ASAN ŞAİR ARİF EREN
(HAYATI, SANATI VE ESERLERİ)**

Bayram KAYABAŞI

Danışman : Prof. Dr. Kemal TİMUR

Yıl : 2022, Sayfa: XII +222

Jüri : Prof. Dr. Kemal TİMUR (Başkan)
: Dr. Mehmet Fetih YANARDAĞ(Üye)
: Dr. Mehmet Emin GÖNEN (Üye)

1938 yılında Kahramanmaraş'ta dünyaya gelen Arif Eren, 1964 yılında Çağrı dergisinde ilk şiirinin yayımlanmasıyla edebiyat dünyasında ismini duyurur. 1965 yılında ilk şiir kitabı “*Bu Kent Sende Kalsın*” adı ile yayımlanır. Bu yıllar Türk edebiyatında biçim ve içerik tartışmasının yoğun olduğu, politik söyleyişin hâkim olduğu yıllardır. 1960’ların sonlarından itibaren toplumsal-siyasal gerilim arttığı, 1970’li yıllarda edebiyat ve sanat hayatının siyasallaştığı ortamda Arif Eren şiirini ideolojik söylemlerden uzak tutmuştur. Bireyin iç dünyasını şiirin merkezine alsa da toplum hassasiyeti de gelişir. Hisar topluluğunun içinde de yer alan şair, yoluna bağımsız devam ederek kendine has bir şiir anlayışı oluşturur. Geleneksel şiir anlayışı içinde milliyetçi ve ruhçu bir anlayışla modern şiir anlayışına uygun şiirler yazar. 1980 sonrası Divan, Halk ve modern şiirin karışımı bir estetik anlayışı benimseyen şair, serbest nazmı ana unsur olarak kullanarak biçim ve içerikte gelenekten faydalanır.

Söz konusu bu çalışmada mümkün mertebe birinci el kaynak kişi ve metinlerden hareketle şairin doğumu, çocukluğu, eğitim ve öğretim hayatı, askerliği, çalışma hayatı, evliliği, ailesi ve yakın çevresi, sanat hayatı ve sanat anlayışı, beslendiği kaynaklar titiz

bir çalışma sonucunda ortaya konulmaya gayret edilmiştir. Bunun yanında şiirlerinin tematik incelemesi yapılarak, dil, anlatım, üslup, edebi sanatları kullanma gücü, imge kullanımındaki başarı ortaya konmuştur. şiir dışındaki diğer eserleri hakkında bilgiler verilerek, hakkında yapılan çalışmalar irdelendi. Nihayetinde Arif Eren'in hayatı, sanat anlayışı ve eserlerinden hareketle genel değerlendirmelerde bulunarak yazarın Türk edebiyatındaki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

Türk kültür, sanat ve edebiyat hayatında şiirleri ile ön plana ık mış Arif Eren ile ilgili bu çalışmanın, şairle ilgili önemli bir boşluğu dolduracağını umut ediyoruz.

Anahtar Kelimeler: Arif Eren, Poetika, Bu Kent Sende Kalsın, Ses İpine Asılan Sözler

**DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**THE POET HANGİNG WORDS ON THE
VOCAL-LİNE ARİF EREN
(HİS LİFE, ART AND WORKS)**

Bayram KAYABAŞI

Supervisor : Prof. Dr. Kemal TİMUR
Year : 2022, Pages: XII+222
Jury : Prof.Doc.Kemal TİMUR (Chairperson)
: Dr. Mehmet Fetih YANARDAĞ (Member)
: Dr. Mehmet Emin GÖNEN (Member)

Arif Eren, who was born in 1938 in Kahramanmaraş, made a name for himself in the literary world with the publication of his first poem in the journal Çağrı in 1964. In 1965, his first poetry book was published with the title "Bu Kent Sende Kalsin". These years were the years when the discussion of form and content in Turkish literature was intense and political discourse was dominant. Arif Eren kept his poetry away from ideological discourses in an environment where social-political tensions increased since the late 1960s and the literature and art life became politicized in the 1970s. Although he takes the inner world of the individual to the center of the poem, his sensitivity to society also develops. The poet, who is also part of the Hisar community, creates a unique understanding of poetry by continuing his path independently. Within the traditional understanding of poetry, he writes poems in accordance with the modern understanding of poetry with a nationalist and spiritualist understanding. Adopting an aesthetic understanding that is a mixture of Divan, Folk and modern poetry after 1980, the poet makes use of tradition in form and content by using free verse as the main element.

In this study, as much as possible, based on first-hand sources, people and texts , the poet's birth, childhood, education and training life, military service, working life, marriage, family and close environment, artistic life and understanding of art, and the sources he nourished were tried to be revealed as a result of a meticulous study has been done. In addition, by making thematic analysis of his poems, language, expression, style, power of using literary arts, and success in using images were revealed. Information about his other works other than poetry was given, and the studies on him were examined. In the end, it has been tried to determine the place and importance of the author in Turkish literature by making general evaluations based on Arif Eren's life, understanding of art and his works.

We hope that this study about Arif Eren, who has come to the fore with his poems in Turkish culture, art and literature, will fill an important gap regarding the poet.

Keywords: Arif Eren, Poetics, Keep This City with You, Words Hanging on a Sound String

ÖN SÖZ

Çağlar boyunca insanı etkileyen en güçlü sanat şiir, en güçlü sanatçı ise şairdir. İnsanlığın ruh ikliminin şekillenmesinde toplumun motivasyon kaynağı olması bakımından şiir önemli bir unsurdur.

Arif Eren'in hayatının, sanatının ve eserlerinin incelendiği bu çalışmada şairin Türk edebiyatına katkılarına yer verilmiştir. Edebiyata şiirle başlayan Arif Eren, şiirle de devam etmiştir. Eren'in şiir dünyasının ve sanat anlayışının bütün yönleriyle ortaya çıkarılması şairin sanat anlayışının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Günümüz şiirinin yaşayan en önemli şairlerinden biri olan Arif Eren, özellikle 1980 sonrası şiirde etkili olmuş bir isimdir. 1965 yılında “*Bu Kent Sende Kalsın*” adı ile yayımlanan ilk şiir kitabı ile ünlenen şairimizin şiir kitapları yayımlandıkları dönemde büyük ilgi görmüş ve ilgi görmeye de devam etmektedir. Arif Eren, sanatla ve edebiyatla altmış yılı aşkın bir ömür geçirmiştir. Bu altmış yılı aşkın sanat hayatında şiir ile bağı daha da güçlenmiştir.

Bu çalışma 1964'ten bugüne Türk edebiyatının yarım asrı aşan yolculuğunda rol almış şair Arif Eren'in edebiyatımızdaki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Şair ile ilgili çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın “Hayatı” başlıklı ilk bölümde Eren'in doğumundan başlayarak, ailesi ve yakın çevresi, çocukluğu, eğitimi, evliliği, askerlik yılları, mesleği hayatı, kültürel ve sanatsal faaliyetleri, edebiyat muhitleri ile bağlantıları ortaya konmuştur. Ayrıca şairin aldığı ödüllere, kendisi ile yapılan röportajlara, biyografisinin yer aldığı internet sitelerine, dostlarının şair ile ilgili yazılarına, dergicilik faaliyetlerine, Eren'i anlatan şiirlere, Arifçe söylenen/ yazılan sözlere yer verilmiştir.

Çalışmamızın “Sanatı” başlıklı ikinci bölümünde şairin şiir anlayışı ele alınmış olup şiirinin kaynakları ve poetikası ortaya konmuştur. Eren'in şiir anlayışı ele alınarak şairin yaşamı, fıkriyatı, dönemi, edebiyat anlayışı ve eserleri arasındaki bağ tespit edilmiştir. Şairin şiirlerinin iç ve dış yapısını ortaya koyarak edebi sanat kullanımındaki ilkeleri tespit için metin merkezli inceleme tercih edilmiştir. Şiirlerinin tematik incelemeleri sırasında imge gücünün farkına vararak yaşayan bir şairin şiirlerini değerlendirmenin bilinciyle ileri sürdüğümüz düşüncelerde ihtiyatlı davranarak kesin yargılardan uzak değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca imge gücü yoğun şiirleri Arifçe şiirler sınıflandırması içine katarak şiirin imgesel boyutu açıklanmıştır. Uzun bir ömrün sonunda ortaya çıkan şiirlerde şair bazen şiirlerini düzeltme gereği duymuştur. Şiir tahlillerinde bu durum göz önünde bulundurularak şiirlerinin en son hâli tercih edilmiştir.

“Eserleri” başlıklı üçüncü bölümde şairin şiir kitapları ve şair ile ilgili yazıları ve şiirlerin bir araya getirildiği Eren'in kendisine ait olan “*Arif Eren Hayatı-Sanatı-Şiirleri*” adlı eseri incelenmiştir. Şairin şiir kitaplarını incelerken şiir kitapları ile ilgili

yazılara, mektuplara, tebrik mesajlarına da yer vererek kitapların yayımlandığı dönemdeki etkisi ortaya konmuştur.

Çalışmamızın dördüncü ve son bölümü “Hakkında Yapılan Çalışmalar” adını taşımaktadır. Bu bölümde şairle ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Şairle ilgili Turan Çay ve Ayşe İsmetoğlu’nun lisans bitirme tezi çalışmaları yaptığı bilgisine ulaştık fakat bu çalışmalara erişilememiştir. Bundan dolayı “Hakkında Yapılan Çalışmalar” bölümünde Hatice Eğilmez Kaya’nın *Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren*, Prof.Dr. Kemal Timur ve Hatice Eğilmez Kaya’nın editörlüğünde yayıma hazırlanan “*Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Ere*” adlı bu iki kapsamlı eser tanıtılmış ve eserlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

“Sonuç” bölümünde ise Arif Eren’in sanat ve edebiyat dünyamızdaki yeri ve önemi ile ilgili elde edilen bulgulara ortaya konularak tüm başlıklarla ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır.

“Kaynakça” başlığı altında tezde atıf yapılan, yararlanılan kaynaklar verilmiştir.

Arif Eren ile tez çalışması sürecinde yapılan mülakatlarla yazılı kaynaklar vasıtasıyla ulaşılamayan birçok bilgi ve veriye ulaşmak, şairin eserlerini incelememizde büyük katkı sağlamış ve çalışmamızı zenginleştirmiştir. Çalışmamız bilimsel bir yaklaşımla sürdürülmesine rağmen eserlerinin görecelik arz etmesinden dolayı farklı yaklaşım ve değerlendirmelerin yapılması mümkündür.

Bayram KAYABAŞI

Ağustos, 2022

TEŞEKKÜR

Çalışmam sürecinde bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim, araştırma boyunca ilgisini ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr.Kemal TİMUR’a, görüş ve alakalarıyla yardımcı olan kıymetli hocam Dr. M. Fetih YANARDAĞ’a, tez çalışmamda her türlü imkânı sağlayan, sağlık sorunlarına rağmen değerli zamanlarını bana ayıran “Ses İpine Söz Asan Şair Arif EREN”e ve değerli eşleri Gülten Hanım’a, yüksek lisans eğitimime sunduğu katkılarından dolayı Prof. Dr. Yakup POYRAZ’a, çalışmamın her aşamasında bana destek olan kıymetli eşim Hilal Hanım’a, sevgileri ile beni hayata bağlayan oğullarım Muhsin Alp ve Ahmet Kutay’a çok teşekkür ederim.

Bayram KAYABAŞI

Ağustos, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	III
ÖN SÖZ	V
TEŞEKKÜR.....	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
1. GİRİŞ	1
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	3
3. ARİF EREN'İN HAYATI.....	4
3.1. Doğum Tarihi.....	4
3.2. Ailesi ve Yakın Çevresi	5
3.2.1. Babası.....	5
3.2.2. Annesi	7
3.2.3. Eşi	7
3.3. Öğrenim Hayatı.....	8
3.4. Öğretmenlik Hayatı.....	9
3.5. Askerlik Yılları ve Evliliği	12
3.6. Şiirlerinin Yer Aldığı Antolojiler	12
3.7. Katıldığı Etkinlikler ve Aldığı Ödüller	13
3.8. Yapılan Röportajlar.....	14
3.9. Biyografisinin Yer Aldığı İnternet Siteleri	14
3.10. Dostlarınca Arif Eren.....	15
3.11. Mevsimler Dergisi	19
3.12. Arif Eren'den Arifçe Sözler.....	22
4. SANATI.....	25
4.1. Şiirinin Kaynakları.....	25
4.1.1. Mekân Olarak Şiirinin Kaynakları.....	25
4.1.1.1. Aile Çevresi	26
4.1.1.2. Okul Çevresi	27
4.1.1.3. Doğup Büyüdüğü Yaşadığı Çevre	29
4.1.2. Okuduğu Kitaplar ve Etkilendiği Şairler Açısından Şiirinin Kaynakları	35
4.1.3. Genel Kültür ve Edebi Kaynakları.....	36

4.1.3.1. Türk Tarihi ve Kültürü.....	37
4.1.3.2. Din	39
4.1.3.3. Anadolu Coğrafyası	39
4.1.3.4. Halk Şiiri ve Kültürü.....	43
4.1.3.4.1. Kerem ile Aslı.....	48
4.1.3.4.2. Ferhat ile Şirin	49
4.1.3.4.3. Âşık Garip.....	51
4.1.3.4.4. Hurşit ile Mahmiri	52
4.1.3.4.5. Dede Korkut Hikâyeleri.....	53
4.1.3.5. Divan Şiiri Kültürü	54
4.1.3.5.1. Leyla ile Mecnun	55
4.1.3.6. Batı Şiiri Kaynakları	56
4.1.3.6.1. Romeo ve Juliet	56
4.2. Arif Eren ve Selimiye	57
4.3. Arifçe Şiirler	65
4.4. Poetikaşı.....	77
4.4.1. Şiir Tanımı ve Şiirinin Amacı.....	78
4.4.2. Şiir ve Gelenek.....	80
4.4.3. Şiir, Hayal ve Hakikat.....	82
4.4.4. Şair	82
4.4.5. Şair ve Otorite.....	84
4.4.6. Din	86
4.4.7. Şairin Misyonu.....	86
4.5. Şiirlerine Tematik Bakış	87
4.5.1. Çocuk	87
4.5.2. Doğa.....	93
4.5.3. Ölüm	104
4.5.4. Yalnızlık.....	111
4.5.5. Aşk.....	116
4.5.6. Kadın.....	122
4.5.7. Toplumsal Olaylar	125
4.5.8. Ev ve Aile	131
4.5.9. Zaman	136

4.5.10. Din ve Tasavvuf.....	142
4.5.11. Tarihi Temalar	149
4.5.12. Şiirlerinde Mekân	152
4.5.13. Şiirlerinde Geçen Tarihi Şahsiyetler.....	155
4.6. Dil ve Üslup	160
4.7. Şiirinde Dış Yapı	164
4.7.1. Nazım Birimi	164
4.7.1.1. Beyit.....	164
4.7.1.2. Dörtlük	165
4.7.1.3. Bent (Üçlük, Beşlik, Altılık, Yedilik...).....	167
4.7.2. Vezin.....	168
4.7.2.1. Hece Vezni.....	168
4.7.2.2. Serbest Ölçü.....	175
4.7.3. Uyak ve Redif	176
4.7.3.1. Uyak Düzeni	176
4.7.3.2. Uyak Çeşitleri	178
4.8. İç Yapı.....	179
4.8.1. Mana	180
4.8.2. Edebî Sanatlar	181
4.8.2.1. Teşbih.....	181
4.8.2.2. Mübalağa	185
4.8.2.3. Telmih.....	185
4.8.2.4. İstiare	186
4.8.2.5. Teşhis ve İntak	186
4.8.2.6. Tezat.....	187
4.8.2.7. İstifham	189
5. ESERLERİ.....	188
5.1. Şiir Kitapları	188
5.1.1. Bu Kent Sende Kalsın.....	188
5.1.2. Yurt Tesbihi	189
5.1.3. Hayatı Huzura Ayarlamak	190
5.1.4. Görkemli Denge.....	192
5.1.5. Zaman Yerinde Durmaz.....	195

5.1.6. Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler).....	198
5.2. Diğer Eserleri.....	198
5.2.1. Arif Eren Hayatı – Sanatı - Şiirleri	199
6. HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	204
6.1. Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren Monografi.....	204
6.2. İsmiyle Müsemma Zarif, Arif ve Mümtaz Bir Şair: Arif Eren	206
7. SONUÇ	215
KAYNAKLAR	219
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

ANŞOYAD	: Antalya Şair, Ozan, Yazar ve Ressamlar Kültür Derneği
C.	: Cilt
�ev.	: Çeviren
D�B	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed.	: Editör
KS�	: Kahramanmaraş S�t�c� İmam Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Sayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDK	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Türkler değişik coğrafyalarda yaşamış, yaşadıkları yerlere, çağa kültürel ve edebi faaliyetleri ile damgasını vurmuş bir millettir. Değer yargıları, yaşam tarzları ve yaşamlarının yansıması olan sanat eserleri ve edebiyat ürünleri bir milletin varoluş basamaklarıdır. Bu basamaklardan en önemlisi şiirdir. Tanzimat ile başlayan yeni edebiyat hareketleri eskinin yerine yeni anlayışın konumlandırılması çabasıdır.

Cumhuriyet'ten sonra Türk şiiri estetik ve gaye yönünden yeni bir yorum kazanır. Batı şiiri etkisinin yoğun olarak hissedildiği bu dönemde toplumsal ve kültürel bir değişimin yanında edebi anlayışlarda da değişim kaçınılmaz olmuştur. 1920 -1940 yılları arasında Türk şiirinde Kurtuluş Savaşı'ndan çıkmış olmanın ve Cumhuriyet'i kurmanın heyecanı hissedilir. Bu dönemde kişisel duyarlılığın ve toplumcu anlayışın yansımaları ile edebiyat dilinde ve biçimde de çeşitlenmenin başlangıcı olmuştur. Özellikle de 19. yüzyılın ortalarından itibaren biçim ve içerikteki dönüşüm daha da hızlanmış olup Türk şiiri kendi vadisinde akmaya başlamıştır. Bu şiir vadisinde boy gösteren isimlerden biri de ses ipine sözler asan şair Arif Eren'dir.

Arif Eren'i tez konusu olarak seçmemizin sebebi şairle ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmamasının eksikliğini gidermektir. Bu çalışma şairin eserlerinin Türk edebiyatı açısından kıymetini ortaya koyma amacıdır. Şiirleri, şairliği ve özlü sözleri ile Türk edebiyatında önemli bir değer olan Eren'in Türk edebiyatı tarihi içerisinde hak ettiği değeri görmesi en önemli gayesidir. Türk edebiyatı tarihi içerisinde birçok edebiyat dergisinde şiirleri yayımlanan şairin edebiyat çevreleri ile olan ilişkileri, şiirinin farklılıklarını gözler önüne sererek Türk edebiyatında Arif Eren'in şiirinin ve şairliğinin gücünü Türk edebiyatı tarihine yazdırma amacıdır.

Şair, Türk şiirinde imge kullanımındaki farklılığı ile ön plandadır. Şiirleri dikkatlice incelendiğinde mısralar arasında birçok hikmetli sözle karşılaşmak mümkündür. Eren, ince bir şiir işçiliği ile az sözle çok şey anlatmayı başarmış şairlerden biri olarak karşımıza çıkar. Ses ipine astığı sözler dikkatlice seçilmiştir. Ses ipine asılan sözlerde maziden atıye geniş bir yelpazede Türk kültürünün birçok ögesi karşımıza çıkar. Bu yönüyle Eren'in şiirlerinin derinlemesine incelenmesinin Türk kültür ve öğelerinin değişik bir boyutunun karşımıza çıkacağı inancındayım. Çünkü şairimizin seçtiği kelimeler ve kullanılan imgeler Türk kültür ve değerlerinin bir yansıması olarak parlayan bir yıldız gibi karşımızda hak ettiği değeri almayı beklemektedir.

Tezin konusunu, “Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren (Hayatı, Sanatı ve Eserleri)” şeklinde sınırlamamızın nedeni, şairin Türk edebiyatındaki yerini bir bütün olarak ortaya koymaktır. Eren'in başta şiirleri olmak üzere, dergi ve gazetelerde kendisi ve eserleri ile ilgili yazıları, kendisine gönderilen mektup ve mesajları değerlendirmemiz onun sanatkarlık özelliklerinin ortaya konulmasını sağlamıştır.

Bir şairin hayatının şiirlerine etkisi olduğu kadar yaşadığı devrin de şiirlerine etkisi kaçınılmazdır. Öncelikle şairin hayatı ile ilgili araştırmalar yaparak şairin biyografisi ortaya konmuştur. Şairin hayatta olması çalışmalarımızda birincil kaynak olarak kendisinden yararlanmamızı sağlamıştır. Şairin şiirinin farklılığı, sanat anlayışı ve poetik görüşleri ışığında ortaya konmaya çalışılmıştır.

Eserlerinin tamamına ulaşılarak detaylı bir inceleme yapılmıştır. Şairin gençlik yıllarından günümüze kadar şiir hayatı irdelenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ve kendi beyanlarıyla sanat anlayışı ortaya konmuştur.

Kaynak taramalarından çıkan veriler ışığında Arif Eren'in kendisi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek dokümantasyonla erişemediğimiz verilere ulaşılmıştır. Şairin eserlerinin incelenmesinde devir, eser ve şahsiyet merkezli bir inceleme tercihi

edilmiştir. Şairle ilgili kaynaklara mümkün olduğunca ulaşılmaya çalışılmıştır. Şairin çevresi ve kendisi ile yaptığımız görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında eserleri yorumlanmaya gayret edilmiştir.

Eserler tematik olarak incelenirken sınıflandırılmış ve kronolojik sıra takip edilmeye çalışılmıştır. Tema çeşitliliğinin fazlalığı kronolojik sıralamanın takibini zorlaştırmıştır. Şiirleri ile ilgili değerlendirmeler yapılırken şiirlerindeki düzeltmeler göz önünde bulundurularak şiirlerinin son hâli incelemeye ve değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Tematik incelemelerde şairin şiirlerindeki imge gücünün farkına varılmıştır. Şairle yapılan ikili görüşmelerde imge zorlukları aşmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda imge yönü yoğun şiirler ayrıca bir başlık altında incelenerek imge kullanımındaki başarı ortaya konulmuştur. Bu yönüyle şairin ses ipine sözleri özenle astığı sonucunu çıkarabiliriz. Şiirlerinde lirik bir doku, hassas bir duyarlılık ve nahiflikle toplumsal sorunlar işlendiği kanaatine varılmıştır. Şair, siyasetten uzak durarak söylemek istediklerini “Arifçe” söyleyerek toplumun sorunlarını çığırkanlık yapmadan dile getirmiştir.

Şair ile ilgili bu zamana kadar yüksek lisans boyutunda bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmamız vasıtasıyla hayat, sanat, eser bağlamında şairin edebiyatımızdaki yeri belirgin kılınmaya çalışılmıştır. Şiirinde öne çıkan tematik ve yapısal unsurlar belirlenerek bu türdeki duyarlılığı ortaya konmuştur.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Turan Çay, 2000, “*Arif Eren’in Hayatı- Sanatı –Eserleri*” adlı lisans bitirme tezinde şairin hayatı, sanatı ve eserleri araştırılmıştır. Turan Çay ile yaptığımız görüşmede yapılan çalışmanın nüshasına ulaşamamıştır.

Ayşe İsmetoğlu, 2006, “*Arif Eren’in Şiirinde Tasavvuf*” başlığı ile lisans bitirme tezi hazırlanmıştır. Ayşe İsmetoğlu ile yaptığımız görüşmede şairin “*Görkemli Denge*” adlı şiir kitabı merkeze alınarak şiirlerindeki tasavvufi unsurları incelediği bilgisine ulaştık. Bitirme tezini hazırlayan Ayşe İsmetoğlu ile yaptığımız görüşmede bu tezin nüshasına da ulaşamamıştır.

Arif Eren ile ilgili ilk akademik çalışma Dr. M.Fetih Yanardağ’a aittir. Dr. M. Fetih Yanardağ, 2013, “*Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren’in Poetikası*” başlığını taşıyan çalışma bir sempozyum bildirisi ve şairin poetikası üzerinedir.. Bu çalışma şairin şiir anlayışını, şiir ve şair tanımlarını, gelenek karşısındaki tavrını ortaya koymaktadır.

Hatice Eğilmez Kaya, 2019, *Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren* adlı eseri Eren’in hayatı ve şiirleri ile ilgili en kapsamlı çalışmadır. Bu çalışmada Arif Eren’in şiir ve sanat anlayışı, duygu ve düşünce dünyası, bazı şiirlerinin içerik incelemesi, şiirlerinin yapı unsurları, ahenk özellikleri, şairin dil ve imge dünyası, Arifçe sözleri, şair hakkında söylenenler ve şairin seçilmiş şiirleri yer almaktadır. Bu çalışmada şairin seçme şiirlerinin incelendiği görülmektedir. Akıcı bir dille yazılan bu eserde Eren’in mümtaz şahsiyeti, şiir dili ve imge gücü, milli ve manevi değerlere verdiği önem hassas bir şekilde incelenmiştir.

Prof.Dr. Kemal Timur, Hatice Eğilmez Kaya, 2021, *Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren* adlı eserde Arif Eren ile ilgili on beş yazıda şairin şahsiyetine, poetik görüşlerine, imge gücüne, sanat anlayışına, dil ve anlatım özelliklerine, dergiciliğine yer verilmiştir. Eserin son bölümünde şairin seçme şiirlerine ve arifane sözlerine yer verilmiştir.

Bu kapsamlı çalışmaların dışında şairin şiir kitapları ile ilgili gazete ve dergilerde tanıtım yazıları ve değerlendirmeler yer almaktadır. Bu gazete ve dergi yazıları ve değerlendirmeleri, şaire gelen mesajlar ve mektuplar, kitapları ile ilgili değerlendirmeler şair tarafından bir araya getirilerek 2010 yılında “*Arif Eren Hayatı – Sanatı – Şiirleri*” ismi ile yayımlanmıştır.

3. ARİF EREN'İN HAYATI

Şiir mefhumu girift bir yapıya sahiptir. Şairlerin ortaya koydukları eserleri daha anlamlı kılabilmek için şairlerin yaşadıkları dönemleri ve hayat hikâyelerini bilmek gerekir. Şairin gönlünden dökülen mısralar hayatlarının, dönemlerinin yansımalarıdır. Bu nedenle çalışmamıza Arif Eren'in hayatına yer vererek başlangıç yaptık. Bu bölümde şairin doğum tarihi ilgili yanlışlıklara, ailesi ve yakın çevresine, eğitim ve öğretmenlik hayatına, askerlik yıllarına, evliliğine, katıldığı etkinliklere, aldığı ödüllere, dergicilik faaliyetlerine, dostlarının şair ile ilgili görüşlerine, Arifçe sözlerine yer verilmiştir.

3.1. Doğum Tarihi

Arif Eren, 20 Kasım 1938 tarihinde Kahramanmaraş'ta dünyaya gelmiştir. Arif Eren'in doğum tarihi resmi kayıtlarda 20 Kasım 1938 olmasına rağmen 1939 yılında doğduğu ile ilgili bazı kaynaklarda bilgiler yer almaktadır. Bu kaynakların bazılarında şairin doğum yılı gün ve ay belirtilmeden 1939 olarak verilirken bazı kaynaklarda ise gün, ay verilerek 1939 yılı doğum tarihi olarak verilmiştir.

Ramazan Avcı tarafından hazırlanan "*Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi*" adlı eserin Arif Eren maddesinde şairin doğum tarihi 1939 olarak yer alır (Avcı, 2008, 68).

İhsan Işık'ın, "*Yazarlar Sözlüğü*" (2. Bas., 1998) adlı eserinde Arif Eren'in doğum tarihi gün, ay belirtilmeden 1939 olarak yer almaktadır (Işık, 1998, 231).

İhsan Işık'ın "*Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*" (2001) adlı çalışmasında da şairin doğum tarihi gün ve ay belirtilmeden 1939 olarak verilmiştir (Işık, 2001, 364).

İhsan Işık'ın hazırladığı "*Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*" (Cilt 3, 2006) adlı eserin "Arif Eren" maddesinde şairin doğum tarihi gün, ay belirtilmeden 1939 olarak yer almaktadır (Işık, 2006, 1238).

Cemil Çiftçi, "*Maraşlı Şair-Yazar- Âlimler*" adlı eserinin (kitap kapağında Maraşlı Şairler yazarlar âlimler şeklinde) Arif Eren maddesinde Arif Eren'in doğum tarihi gün, ay belirtilmeden 1939 olarak verilir (Çiftçi, 2000, 94).

Yaşar Alparslan ve Serdar Yakar tarafından hazırlanan "*Maraş Meşhurları*" adlı eserin Arif Eren maddesinde şairin doğum tarihi 1939 olarak verilmektedir (Alparslan ve Yakar, 2009, 80).

Yaşar Alparslan, Serdar Yakar ve Yrd. Doç. Dr. Lütfi Alıcı tarafından hazırlanan "*Türk Edebiyatında Maraşlılar*" (Alparslan vd., 2009, 21) adlı eserin "*Maraşlı Günümüz Şair ve Yazarları*" bölümünün Arif Eren maddesinde şairin doğum tarihi 1939 olarak yer almaktadır.

Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından hazırlanan "*Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*"nın "Arif Eren" maddesini hazırlayan Dr. Gürol Pehlivan da Arif Eren'in doğum tarihi ile ilgili yanlışlıklar zincirinin içinde kendine yer bulur. Dr. Gürol Pehlivan, Arif Eren'in doğum tarihini gün, ay ve yıl vererek 20 Kasım 1939 olarak belirtmektedir (Pehlivan, 2019).

Arif Eren'in "*Görkemli Denge*" adlı eserinin arka kapağında yer alan ve Bahaettin Karakoç imzalı yazıda da gün ve ay belirtilmeden doğum tarihi 1939 olarak verilmektedir.

Araştırmacı- yazar Serdar Yakar, Arif Eren'in doğum tarihi ile ilgili yanlışlığın sebebini ve şairin bu yanlışlıktan duyduğu rahatsızlığı "*Alkış*" dergisindeki "*Arif Eren'in Ses İpine Astığı Sözler*" başlıklı yazısında şu şekilde açıklar:

“Bu Kent Sende Kalsın'da “Bir gün terk edeceğim / Bu kenti” diyen şair bu kentte (Nüfus kayıtlarına göre) 1938 yılının 20 Kasım'ında dünyaya gelir. Doğum tarihi konusunda yaşanan ihtilaf şairin “Görkemli Denge” adlı eserinde Bahaettin Karakoç imzalı arka kapak yazısında doğum tarihinin 1939 olarak gösterilmesinden kaynaklanmaktadır. Görkemli Denge'den önce yayımlanmış olan üç eserinde şairin biyografisi ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Şairin kendi eserini referans alan araştırmacılar –ki içlerinde ben de varım- Ramazan Avcı, Cemil Çiftçi, İhsan Işık ve Yaşar Alparslan şairi 1939 doğumlu gösterir. Bu da şairi rahatsız eder. Rahatsızlığını da çeşitli ortamlarda dile getirir” (Yakar, 2019, 31-32).

Arif Eren, “Zaman Yerinde Durmaz” adlı eserinin arka kapak sayfasında doğum tarihi ile ilgili hatayı düzeltmek istercesine kısa bir biyografisine yer verir. Bu şekilde doğum tarihini 20 Kasım 1938 olarak beyan eder.

Arif Eren ile yaptığımız ikili görüşmede doğum tarihindeki yanlışlığı sordüğümüzda şu yanıtı verdi:

“Doğum tarihim ki 20 Kasım 1938 ki 1939 almış. Adam bir ayda bir sene yaşamaz diyorlar ve 1939 yapmışlar. 1939, 1938 öyle gidiyordu bir ara. Sonra ben 1938 yazıyorum, 1950 yazıyorlarsa yazsınlar. Önemli değil ama ben o gün doğmuşum değil mi? Yaş önemli değil önemli olan sağlık” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

3.2. Ailesi ve Yakın Çevresi

Şairin baba tarafından dedesi Veliefendioğlu Arif Eren Bey'dir. Anne tarafından dedesi ise Başkâtip Ali Rıza Somtürk'tür. İki ailede Maraş'ın önde gelen ailelerindendir.

3.2.1. Babası

Arif Eren'in şiirinde ve şairliğinde ailesinin ve yakın çevresinin büyük etkisi vardır. Özellikle babası Mümtaz Eren Efendi'nin şairin şiirle haşır neşir olmasında ve edebiyat zevkinin oluşmasında katkıları büyüktür.

Şairin babası Mehmet Mümtaz Eren, 01.07.1899'da Kahramanmaraş'ın Kayabaşı Mahallesi'nde doğmuştur. Mümtaz Eren Efendi'nin babası kentin tanınmış ailelerinden Veliefendioğlu Arif Eren Bey'dir. Kahramanmaraş'ta babasının ismi ile anılan Mehmet Mümtaz Eren, Arif Efendioğlu Mümtaz diye de bilinmektedir (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Mehmet Mümtaz Eren, Maraş'ın işgalini bizzat görmüş ve yaşamıştır. Maraş direnişinin örgütlü bir şekilde olmasına inanan Arslan Toğuzata, Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kurulmasına öncülük yapar. Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kurulması ile direnişe karşı sistemli bir mücadeleye girilir. Bu amaçla Maraş'ın ileri gelenleri bir araya gelir ve milli mücadele toplantıları yapılır (Akbiyık, 1990, 145). Maraş'ın işgali sırasında “Veziroğlu Mehmet'in başlattığı ve Veliefendi oğlu Ziya'nın evinde yapılan toplantılara katılanlardan biri olan Mehmet Mümtaz Eren Efendi, “ilk mektebi ve rüştiyeyi memleketinde okumuştur. İdadiyeye devam edeceği sırada Maraş, 23 Şubat 1919'da İngilizler sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmesi sonucu Kayabaşı Mahallesi Grup Mıntika Komutanı olarak görev alır” (Eren, 2017, 445).

Müdâfaa-i Hukuk Cemiyetinin kurulmasıyla birlikte Maraş 10 mıntıkaya ayrılır. Her mıntıkaya bir grup komutanı tayin edilir. Bu dönemde kışla karşısındaki Kayabaşı Mıntıkası Grup Komutanlığı Mümtaz Eren'e verilir. Mümtaz Eren ve diğer grup komutanları şehrin kurtuluş mücadelesine hazırlanmasında öncülük eder. Mehmet Mümtaz Eren, millî mücadele döneminde yapılan teşkilatlanmayı ve mücadeleyi şu

şekilde anlatır: “Bu teşkilatta kışının karşısındaki Kayabaşı Mıntıkası Grup Komutanlığı bana verildi. Biz grup komutanları harpten evvel yapılması lazım olan ve mazgal tabir edilen menfezleri, caddeleri, köşeleri görecektir şekilde duvarların iç tarafından sıva kısmına kadar deldirip gerekli savaş hazırlıklarını yapıyorduk. Şube ve Jandarma dairelerinden 1300 silah tedarik ederek savaşa hazırlanıyorduk. Artık silahların patlaması an meselesiydi” (Eren, 2017, 448).

22 gün süren Maraş savunmasından sonra kendi şehirlerini kurtaran Maraşlı mücahitler yakın vilayetlerin kurtuluşunda önemli rol almıştır. Arslan Toğuzata komutasında yakın vilayetlerin kurtuluşunda görev alanlardan biri de Mehmet Mümtaz Eren'dir. Mümtaz Eren, kurtuluş mücadelesine katkısını şu şekilde dile getirir: “Maraş Kuvveyi Milliye Cemiyeti başkanı Muhterem Arslan Toğuzata büyük bir kuvvetle Anteb cephesine takviye kuvveti alarak aktarıldı. Ben de müfrezemle birlikte Osmaniye'den düşmanları çıkartmak için yardımcı oldum” (Eren, 2017, 451).

Arif Eren'in babası, Mehmet Mümtaz Eren Millî Mücadele gazilerindendir. Millî Ordu'ya katılarak Yunan Savaşı'nda görev alır. Sakarya savaşına katılan Mümtaz Bey, Mezartepe taarruzunda yaralanarak gazi olur. Bu savaşın sonunda “İstiklal Madalyası” ile ödüllendirilir (Eren, 2017, 445).

Mehmet Mümtaz Eren 01.02.1924 tarihinde Maraş'ın tanınmış ailelerinden Başkâtip Rıza Somtürk'ün kızı Makbule Hanım'la evlenir. Nurhak Çokak nahiyelerinde müdürlük görevlerinde bulunan Mehmet Mümtaz Eren, daha sonra bu görevden ayrılarak, kendi toprağında ziraat ile uğraşmaya başlar (Eren, 2017, 445).

Mümtaz Eren Bey 1957-1966 yılları arasında Kuvayı Milliye Mücahit ve Gaziler Derneği Maraş şube başkanlığı da yapar (Eren, 2017, 446). Bu dönemde tarihi dergiler ve yerel gazetelerde Maraş Kurtuluş Savaşı ile ilgili makale ve anı türünde yazıları yayınlanan Mehmet Mümtaz Eren, “Destanlaşan Şehir Maraş” adlı yazısında Maraş'ın İngilizler ve Fransızlar tarafından işgalini ve 22 gün süren Maraş kuşatmasında gösterilen kahramanlıkları destansı bir dille anlatır (Eren, 2017, 445). Mehmet Mümtaz Eren Efendi 13.09.1971'de Kahramanmaraş'ın Gazipaşa Mahallesinde vefat etmiştir.

Mehmet Mümtaz Eren Efendi, 20 Kasım 1938 tarihinde Kahramanmaraş'ta dünyaya gelen oğlu Arif Eren'e Kahramanmaraş'ın tanınmış isimlerinden babası Mehmet Arif Eren Efendi'nin ismini verir.

Arif Eren işte bu vatansever babanın evladıdır. “Baba Ocağı” şiirini babasına “Doğduğum Ev” şiirini de annesine ithaf etmiştir. Annesi, babası ve altı kardeşiyle mutlu bir yuvada büyüyen şair aile sıcaklığına dair duygularını şiirlerinde sıklıkla dile getirmiştir. Şair, bahçesinde, portakal, kayısı, kiraz ve ceviz ağaçlarının içine saklanmış, bahçesi çiçeklerle dolu, alt katı taş, üst katı ahşap olan iki katlı eski mimariye uygun, doğu kültürü ile yoğrulmuş bir evde dünyaya gelmiştir. Kahramanmaraş'ın “Çocukbahçesi” semtinde yer alan bu ev şu an yeniliğe esir düşmüş, modern hayatın kuşattığı apartman kültürüne esir olmuştur. Arif Eren, doğduğu, çocukluk yıllarının birçok anısını barındıran bu evi “Baba Ocağı” isimli şiirinde şu şekilde tarif eder:

“Ceviz, kiraz ve çam ağaçlarının
İçine saklanmış doğduğum ev
Gurbetten sılaya döndüğümde
Geçmiş yaşatan anılarla
Huzur içinde oturduğum ev” (Eren, 1985, 10).

Baba ocağında kendini mutlu hisseden Arif Eren, baba ocağına kendini bağlayan unsuru “kilit” metaforu ile vermeye çalışır. Evin kilidi babadır. Babanın yokluğu evin kapısının ömür boyu kapanmasına neden olabilecektir. Şair için baba ocağı yaşamın, yaşam sevincinin kilididir. Baba ocağında duyduğu huzuru ve mutluluğu “*Doğduğum Ev*” adlı şiirinde şu şekilde ifade eder:

*“Kapıdan girince duyduğum huzur
Beni, bir anahtar gibi kilitledi eve
Odalar, geçen zamanı
Koruyan birer altın çerçeve*

*Senin bir altın çerçevenle
Değişmem apartman denen devi
Tanrım, koru mevsimlerden
Baba armağanı doğduğum evi”* (Eren,1985, 10).

Pek çok şair gibi Arif Eren de şiire çocuk yaşlarda heves eder. Kuvayı Milliye Mücahit ve Gaziler Derneği Maraş şube başkanı olan babası Mümtaz Eren’in Maraş’ın kurtuluşu ile ilgili konuşmalara hazırlanırken okuduğu şiirler ve yazılar, annesinin bebek yaşlarda Yunus Emre’den söylediği ilahiler şiire karşı ilgisini uyandırır. Büyüklerinden aldığı bu tesir onun şiir zevkinin oluşmasında da etkilidir.

Arif Eren babasını şöyle anlatır: “*Babam ismi gibi mümtaz bir şahsiyetti. Maraş’ın kurtuluşu ile ilgili konuşmalara evde hazırlanırken okuduğu yazıları dinlerdim. Şiirleri ve Kahramanmaraş’ın kurtuluşu ile ilgili yazıları coşku ile okurdu*” (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Mümtaz Eren, Türk örf, âdetlerine uygun hareket ederek beşinci çocuğuna babasının ismini verir. Arapça asıllı olan “Arif” kelimesi “ bilen, bilgili, irfan sahibi” anlamında kullanılmaktadır. Mümtaz Eren, beşinci çocuğuna “Arif” adını vererek çok sevdiği babasının adını yaşatmak istemiştir.

3.2.2. Annesi

Şairin annesi Makbule Somtürk’tür. Makbule Hanım, Başkâtip Rıza Somtürk’ün kızıdır. Aslen Maraşlı olan Makbule Hanım, 01.02.1924 tarihinde Mümtaz Eren ile evlenir. Bu evlilikten Leman, Ahmet, Nermin, Erdoğan, Arif, Cengiz adlarında altı çocuğu olur.

Eren, annesi Makbule Hanım’a duyduğu sevgiyi ve gösterdiği saygıyı şöyle ifade eder:

“Annem, bizi büyüğünü ve küçüğünü bilen biri olarak yetiştirdi. Annemle en ufak bir kırgınlığım olmadı. Anne- oğul birbirini muhabbetle seven iki unsurdur. Anne evladını ne kadar severse, evlat da annesini o kadar sever. Annem gayet sakin, zarif bir kadındı. Her çocuk gibi benim de anneme sevgim sınırsız” (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

3.2.3. Eşi

Eren’in eşi aslen Balıkesirli olan Gülten Arslandoğan’dır. Gülten Hanım, uzun süre sosyal bilgiler öğretmenliği yaptıktan sonra emekli olmuştur. Şair, Gülten Hanım ile Kahramanmaraş’a tayin olduktan sonra 1971 yılında evlenmiştir.

3.3. Öğrenim Hayatı

Şair, ilkokulu Kahramanmaraş Atatürk İlkokulunda okumuştur. İlkokulda başarılı bir öğrenci olan şair, edebiyat sevgisini de ilkokul yıllarında alır. Maraş'a olan sevgisini ve bağlılığını her fırsatta dile getiren ve Kahramanmaraş'ın kurtuluşu ile ilgili şiirleri ile ün yapan ilkokul öğretmeni Adile Necla Kandeğer, şaire Türkçe ve şiir sevgisini aşılayan ilk kişidir. Adile Necla Kandeğer, İzmir Kız Muallim Mektebini bitirerek ilk tayininin Maraş'a çıkması ile emekli olana kadar Maraş'ta çalışmış ve burada *“belediye başkan vekilliği de yapan Bekir Kandeğer”* (Özbaş, Tarihsiz, 30) ile evlenmiştir. 1965 yılında ölen Adile Necla Kandeğer'in mahalli gazete ve dergilerde Maraş'ın kurtuluşu ile ilgili halk şiiri tarzında şiirleri yayımlanmıştır.

Adile Necla Kandeğer, 1910 yılında Selanik'te doğmuştur. İstanbul Ortaköy İlkokulunu ve İzmir Kız Muallim Mektebini bitirir. Öğretmen olarak atandığı Kahramanmaraş'ta otuz üç yıl görev yapar. Maraş'a olan sevgisini ve bağlılığını her fırsatta dile getirir. Çeşitli yerel dergi ve gazetelerde şiirleri yayımlanır. Kandeğer, 1965'te Kahramanmaraş'ta vefat eder (Alparslan vd., 2009, 21; Alparslan ve Yakar 2009, 114; Turan vd., 2014, 32).

Kandeğer, şiirlerinde mahlas kullanmaz. Şiirlerini çoğunlukla 11'li hece ölçüsü ile yazar. Sade, yalın, anlaşılır bir Türkçe kullanır. Türkçeyi güzel ve doğru kullanma konusunda hassastır. Bu hassasiyet öğrencisi Arif Eren'e de sirayet etmiştir. Kandeğer, Maraş'ı çok sever. Otuz üç yıl görev yaptığı Maraş'a şiirlerinde *“Açılışın Maraş'ım bana kolların”, “Kahraman Maraş'ı candan severim”* diye seslenir. Maraş'ı konu edindiği şiirlerinde halkın kurtuluş mücadelesinde gösterdiği kahramanlıkları, Maraş'ın sosyal hayatını ve doğal güzelliklerini dile getirir. Hayati Vasfi Taşyürek'in şiirine nazire olarak yazmış olduğu *Sözlük Destanı* da Türkçenin gücünü ve zenginliğini göstermesi açısından önemlidir (Alparslan vd., 2009, 21; Alparslan ve Yakar 2009, 114; Turan vd. 2014, 32).

Öğretmeninden aldığı bu edebiyat sevgisinin yanında öğrenme merakı ile evlerinde bulunan dergi ve kitapları karıştırması şairin edebiyat sevgisinin oluşmasında etkilidir.

Şairin edebiyat ve şiirle ilgisinin tam manasıyla başladığı dönem ortaokul çağlarıdır. Şair, ortaokulun ilk iki yılını Maraş Ortaokulunda okur. Bu yıllar şairin edebiyat anlayışının, şiire bakışının şekillendiği yıllardır. Özellikle de Türkçe öğretmeni Arif Hikmet Bey'in derslerde okuduğu şiirler, şairi tesiri altına alır. Ortaokul yıllarında birçok halk şairinin şiirlerini ezberler ve okur. Edebiyatın birçok türü ile ortaokul çağlarında tanışmasına rağmen şiire ilgisi daha ağır basar. Edebiyata ilgisinin artması ile şair şiir yolculuğuna başlar. Ortaokul ikinci sınıfta yazdığı bir şiiri mahalli bir gazetede yayımlanır. Şair, ortaokul yıllarında oluşan edebiyat sevgisini şöyle anlatır:

“Edebiyatla ilgim ortaokul sıralarında başladı. Maraş Ortaokulu'nda okurken Türkçe öğretmenin Arif Hikmet Bey'di. Şiiri seven, güzel şiir okuyan bir hocamızdı. Her dersinde muhakkak bir iki şiir okurdu. Daha o zamanlar şiir, diğer türlerden fazla dikkatimi çekerdi. Aşık Garip, Karacaoğlan, Derdiçok ve Yunus Emre gibi bazı şairlerin şiirlerini ezberlemiştim. Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar ve Ömer Seyfettin o zamanlar okuduğum şair ve yazarlardı. Edebiyata olan alâkamin artarak devam etmesinde bu yazarların büyük katkısı vardır” (Eren, 2001, 22).

Eren, ortaokul son sınıfı ağabeyinin eğitimi nedeniyle Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesindeki Pazarcık Ortaokulunda okur. Pazarcık Ortaokulundaki eğitiminin sebebi ise ağabeyinin dışarıdan okumasıdır. Ağabeyi dışarıdan okumak için Pazarcık'a

gelmiştir. Ağabeyine yoldaş olmak için burada kısa bir süre eğitim hayatını sürdürür (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Ortaokul yıllarında da aktif bir öğrenci olan şairin edebiyat ve Türkçe sevgisini Türkçe öğretmenleri Kemal Güçlüoğlu, Güçlüoğlu'nun eşi ve Arif Hikmet yeşertir. Bu dönemde okul gazetesinin çıkmasında öğretmeni Kemal Güçlüoğlu'nun sözleri etkilidir. Kemal Güçlüoğlu'nun sözleri Eren'in edebiyat sevgisini daha da perçinler. Bu yıllara ait hatırasını Arif Eren şu şekilde anlatmaktadır. “*Müdür Bey'in (Kemal Güçlüoğlu) eşi Türkçe öğretmenimizdi. Bir gün bir kompozisyon yarışması yaptı. O yarışmadan sonra okul gazetesi çıkarılacaktı. Beni beğenmiş. Hoca hanım geldi. “Arif Eren kimdir?” dedi. Erol diye bir arkadaşım vardı. “Gidin! Kemal Bey'i görün” dedi. Daha sonra Kemal Bey, ben ve Erol, okul gazetesini çıkarttık*” (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Öğretmeni Kemal Güçlüoğlu'nun kompozisyon yarışmasında yazdığı yazıdan dolayı söylediği övgü dolu sözler sayesinde bu okulda okul gazetesini çıkarma görevini üstlenir.

Şair, Türkçe öğretmeni Kemal Güçlüoğlu'nu Adile Kandeğer'den sonra kendisine Türkçeyi sevdiren kişi olarak görür. “*Hocalarımız çok iyiydi. Hocaların iyi olursa, sen de iyi olursun. Kemal Bey, derste bize şiirler okuturdu. Adile Kandeğer'den sonra bana Türkçeyi sevdiren kişidir*” (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Ortaokulda birçok yazar ve şairin eseri ile tanışan Arif Eren'in şiir sevdası bu yıllarda daha da alevlenir. İlkokulda Adile Necla Kandeğer'in etkisiyle halk şiir tarzına yönelimi ortaokul yıllarında daha da güçlenir. Karacaoğlu, Gevheri, Dertli gibi halk şairlerinin etkisi ile ilk şiirleri halk şiiri tarzındadır. Ortaokul yıllarında halk şiiri tarzında yazdığı bu şiirlerin birçoğu yerel gazetelerde yayımlanır. Yerel gazetelerdeki taramalarımızda Arif Eren'in bu şiirlerine ulaşamamıştır (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Şair, lise eğitimi için girdiği sınavda Gümüşhane İlköğretmen Okulunu kazanır ve lise eğitimini burada tamamlar. Eren, lise yıllarında da aktif bir öğrencidir. Derslerindeki başarısının yanında sosyal alanda da aktiftir. Talebe Derneği Başkanlığı yaparak lider kişiliğini ortaya koyar. Lise tahsilini bitiren Eren, hukuk tahsili yapmak istemesine rağmen “*Türk diline duyduğu sevgi ve edebiyatçı yönü*” ağır basar.

İçindeki edebiyat sevgisinin yeşerdiğini anlayan şair, Gümüşhane İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra sınavlara girer ve Erzurum Eğitim Enstitüsü -Edebiyat Bölümüne girmeyi başarır. Prof. Dr. M. Orhan Okay, Prof. Dr. Niyazi Akı gibi hocalardan dersler alır. Eğitim Enstitüsü öğrenciliği yıllarında öğrenci derneği başkanlığı da yapan Eren, Erzurum Dağcılık Kulübü ve Voleybol takımında sporculuk hayatına devam eder (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

3.4. Öğretmenlik Hayatı

1963 yılında Erzurum Eğitim Enstitüsü- Edebiyat Bölümünü bitiren Arif Eren ilk görev yeri olan Karaman Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak görevine başlar. Karaman Lisesinde okul müdürü Veli Yazar ile birlikte Karaman Lisesi Kültür ve Edebiyat Kolunun Aylık Sanat - Eğitim Dergisi olan “*Pınar*” adlı okul dergisini çıkarır. Aynı lisede müdür yardımcısı olarak da çalışan Arif Eren bu süre içerisinde askerlik hizmetini de ifa eder.

“*Pınar*” dergisinin kurucuları Karaman Lisesi okul müdürü Veli Yazar ile lise edebiyat dersleri öğretmeni Arif Eren'dir. Derginin ilk sayısının üçüncü sayfasında Eren'in “*Edirne*” adlı şiiri tamamı büyük harflerle yazılmış bir şekilde yer almaktadır. “*Edirne*” şiiri şu şekildedir:

“AŞKI İLK ÖĞRETEN KIZA BENZERSİN
 YEŞİL BAKIŞLARINDA BAŞLAR DÖNER
 GECELERİ YILDIZLAR ÜSTÜNE
 KUŞLAR GİBİ KANATLARIN AÇAR
 DUDAKLARDA SERİNCE BİR ÇEŞMESİN
 YUDUMUNDA NE DERT, NE KEDER KALIR
 ÖPÜLESİ GÖĞÜNDE BAYRAĞIM
 DAHA BİR MUTLU DALGALANIR
 EJDADIMDAN EMANET BİR MÜZESİN
 TARİH DORU ATLAR ÖRNEĞİ ŞAHA KALKAR
 ARDA, TUNCA VE BİZİM MERİÇ
 SERHAT MAKAMINDAN TÜRKÜLER ÇAĞIRIR

RUJSUZ, RİMELSİZ KIZ GİBİSİN
 DUDAKLARINDA EZAN SESLERİ GÜLÜMSER
 TAPTAZE, SICACIK DÜŞÜNCE SAKSIMDA
 ALBÜMDE SAKLANAN GÜNLER....

Arif EREN

Lise Edebiyat Dersleri Öğretmeni (Pınar Dergisi,1966, 3).

“Edirne” şiirinin görselinde ise Selimiye Camii yer almaktadır. Görülüyor ki Arif Eren’in Edirne ve Selimiye sevgisi daha o yıllarda başlamıştır.

Arif Eren ilk görev yeri olan Karaman’da edebiyat çevreleri ile sıkı dostluklar kurar. Bekir Sıtkı Erdoğan ve Feyzi Halıcı ile tanışarak edebiyat çevresi ile içli dışlı olur. Konya’da Feyzi Halıcı’nın çıkardığı “Çağrı” dergisinin 72. sayısında “Aşka Tövbe” şiiri ile edebi dergilerde boy gösterir. Bu şiir Arif Eren’in titiz çalışması sonucu “Bu Kent Sende Kalsın” ismi ile uzun zaman sonra tekrar karşımıza çıkar. “Aşka Tövbe” şiiri Arif Eren’in imgedeki gelişimini ve şiir anlayışındaki değişimi göstermesi açısından önemli bir yere sahiptir.

AŞKA TÖVBE

*Sen evinde olacaksın
 Bir kış gecesi
 Delice, yağmur yağacak dışarda
 Tren çığlık çığlık bağırırken
 İstasyonda
 Elimde valizim, ağzımda sigaram
 Işılsak
 Evinizin önünden geçeceğim
 Son bir defa daha
 Sevgini isteyeceğim.
 Bir gece yarısı terk edeceğim
 Bu kenti
 Arkamdan ne el sallanacak, ne iki damla
 Göz yaşı akacak
 Dostlardan habersiz kaçacağım
 Gün doğarken
 Kilometrelerce uzakta olacağım*

*Senden başkası
Neden, neden böyle gitti diyecekler
İnan
Hakiki sebebi hiç bir zaman
ÖĞRENEMİYECEKLER*

II

*Aradan yıllar geçecek
Çoluk-çocuğa karışacaksın
Bir akşam evinde
Radyonu dinlerken
Bir duyacaksın
“Gel, gitme, kalmasın gözüüm yollarda”
Bizim şarkımızdı bu diyeceksin
İlk buluştuğumuz yeri
Ve sonbahar yapraklarını
HATIRLAYACAKSIN (Eren, 1964, 28).*

Yahya Kemal titizliği ile şiirlerini tekrar tekrar gözden geçirerek şiirde en mükemmeli yakalama çabası içerisinde hareket eden Arif Eren, şiirlerini sıkı bir incelemeden geçirmiştir. Titiz bir çalışmanın sonucunda bu şiir daha sonra “*Bu Kent Sende Kalsın*” ismi ile kitabına da ad olmuştur. “*Çağrı*” dergisinde birçok şiiri yayımlanan Eren, edebiyat çevrelerince de tanınır. Feyzi Halıcı ve kardeşi Mehdi Halıcı ile sıkı bir dostluk kurar. Çağrı dergisi hem edebiyat dünyasında tanınması hem de Feyzi Halıcı, Mehdi Halıcı gibi dostlar edinmesi bakımından kayda değer bir öneme sahiptir.

Aslen Karamanlı olan Bekir Sıtkı Erdoğan ile Karaman’da yolları kesişir. Bekir Sıtkı Erdoğan bu yıllarda İstanbul Heybeliada Deniz Lisesinde edebiyat öğretmenidir. Bekir Sıtkı Erdoğan, Karaman’ı ziyareti sırasında yakın dostu müze müdürü Abdurrahman Erdal ve Arif Eren ile edebi sohbetlerde bulunur. Birbirlerine şiirlerini okuyup edebiyat ve şiir üzerine sohbet ederler (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Karaman Lisesinden sonra Bursa Kız Öğretmen Lisesi, Bursa Anadolu Lisesi, Kahramanmaraş Kız Meslek Lisesi, Kahramanmaraş Ticaret Lisesi ve Eğitim Enstitüsünde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yapan Arif Eren, Ocak 1993’te kendi isteği ile emekli olur.

Türk yurdunun birçok köşesinde öğretmenlik yapan Arif Eren’in öğretmenlik hayatındaki son durağı memleketi Kahramanmaraş’tır. Arif Eren memleketinde de Türk-İslam kültürüne uygun, milli ve manevi değerlere bağlı, çağdaş düşünceye sahip gençler yetiştirir.

Eren, her üç evden ikisinden şair çıktığı bir memlekette şiir meclislerinden ve edebi sohbetlerden uzak kalmaz. Şevket Bulut, Şevket Yücel, Arif Eren, Bahaettin Karakoç gibi Kahramanmaraş’ın önde gelen şair ve yazarları sıklıkla bir araya gelir. “Dergâh İnşaat Bürosu” Şevket Bulut’un kendi özel işlerini yürüttüğü bir bürodur. Zamanla bu büro edebi sohbetlere ev sahipliği yapar.

Şevket Bulut, Kahramanmaraş’ta “Dergâh İnşaat Bürosu” isimli büroda taahhüt işleri ve teknik işler yaparak ailesinin geçimini sağlamaya çalışır. Oğuz Paköz, yazarın bu dönemiyle ilgili şu değerlendirmelerde bulunur: “*Dergâh giderek bir inşaat bürosu*

olmaktan çıkmıştı. Orada ülke sorunları konuşulur, sanat konuşulur olmuştu. Sıklıkla Bahattin Karakoç ile Arif Eren'i görürdüm”(Paköz, 2007, 1).

Arif Eren, Şevket Yücel'in toplantılara saat beşten sonra katıldığını ve genellikle Bahaettin Karakoç, Şevket Bulut, Şevket Yücel ve kendisinin edebi sohbetler yaptıklarını söylemektedir (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020). Eren, Şevket Bulut'un işyerini bir “Dergâh” olarak nitelendirir ve işyerinden ziyade Kahramanmaraş'ın edebiyat meclisi olarak görür.

3.5. Askerlik Yılları ve Evliliği

Eren, Karaman Lisesinde öğretmenlik yaptığı sıralarda 1966 yılında Tuzla Piyade Okulunda vatani görevine başlar. Yedek subay olarak Amasya Er Eğitim Tugayı'nda vatani görevine devam eden Eren, 1968 yılında teğmen rütbesi ile vatani görevini tamamlar.

Arif Eren, 8 Temmuz 1971'de aslen Balıkesirli olan Gülten Eren (Aslandoğan) hanımefendi ile evlenir. Kendisi gibi eşi de öğretmen olan Arif Eren'in çocukları çok sevmesine rağmen çocukları yoktur.

3.6. Şiirlerinin Yer Aldığı Antolojiler

Şairin şiirleri birçok antolojide yer almıştır. Ulaşabildiğimiz antolojileri inceleyerek kronolojik bir sıralama ile bu antolojilerde yer alan şiirleri belirledik. Şairin şiirlerinin yer aldığı antolojiler ve şiirler şunlardır:

1. Ajans Türk Şiir Antolojisi 1966: Çağdaş Türk Şiirinden Seçmeler, Hazırlayan: Necdet Evliyagil, Ankara, 1966.
2. Resimli Malazgirt Şiirleri Antolojisi, Hazırlayan: M. Göktürk Uytun, Ankara, 1971.
3. Şiir Burcunda Çocuk Antolojisi, Hazırlayanlar: H. Özbay, B. Karakoç, M. Taşçı, İstanbul, 1993.
4. Kahramanlık Destanları ve Türküleri Antolojisi, Hazırlayan: Cevdet Alperen, Ankara, 1993.
5. Dolunay Sevdâ Şiirleri Antolojisi, Hazırlayanlar: Ramazan Avcı, Mine Tuygun, Kahramanmaraş, 1997.
6. Şiirlerle Öğretmen Antolojisi, Hazırlayan: Cevdet Alperen, Kahramanmaraş, 1997.
7. Maraşlı Şairler, Yazarlar, Âlimler, Hazırlayan: Cemil Çiftçi, İstanbul, 2000
8. Dünyanın Bütün Çiçekleri, Öğretmen Şiirleri Antoloji, Hazırlayan: Mustafa Özçelik, Eskişehir, 2006.
9. Kahramanmaraşlı Şairler Antoloji, Hazırlayan: Ramazan Avcı, Ankara, 2008.
10. Şiirlerle Kahramanmaraş Antoloji, Hazırlayan: Ramazan Avcı, Ankara, 2008.
11. Türk Edebiyatında Maraşlılar, Hazırlayanlar: Yaşar Alparslan, Yrd. Dr. Lütüf Alıcı, Serdar Yakar, 2009.

12. Dünyanın Bütün Çiçekleri, Öğretmen Şiirleri Antolojisi, Hazırlayan: Mustafa Özçelik, (2006).
13. Dilimiz Yunus Söyler, Hazırlayan: Mustafa Özçelik 2012.
14. Şairlerin Dilinden Kahramanmaraş, Hazırlayan: Ramazan Avcı, Ankara 2013.
15. Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014.
16. Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler, Hazırlayan: Ramazan Avcı, Kahramanmaraş Büyük Şehir Belediyesi, 2015.
17. Türk Dünyası Şiir Seçkisi, Editör: Gonca Aydemir, Ankara, 2019.

3.7. Katıldığı Etkinlikler ve Aldığı Ödüller

Arif Eren, şiire ve şiir dostlarına kıymet veren bir şairdir. Şair, mümkün olduğunca şiir dostlarının yanında olmaya çalışmış ve ülkemizin çeşitli illerinde düzenlenen şiir şölenlerine katılmıştır. Kahramanmaraş'ta 2000 yılına kadar düzenlenen Dolunay Şiir Şöleni'nin sadece dördüne katılamayan şairin şehrindeki edebî faaliyetlere ilgisi ve katkısı önemli bir unsurdur. Eren; şiirin konuşulduğu, şiir zevkinin hissedildiği her edebî ortamda bulunmaya çalışan bir şairdir. Şairin katıldığı belli başlı şiir şölenleri şunlardır:

Hisar Şairleri Gecesi, Ankara (1975).

Dolunay Şiir Şöleni, Kahramanmaraş, (1987-2000). (Şair, ilki 1987 yılında başlayan ve 16 yıl boyunca devam eden “Dolunay Şiir Şöleni”nin sadece dördüne katılamamıştır.)

17. Geleneksel Dolunay Şiir Şöleni, Kahramanmaraş, (2013).

Güneysu Şiir Şöleni, Osmaniye, (1991,1992, 1995 ve diğer yıllarda düzenlenen Öğretmen Şairler Şiir Şöleni, İstanbul, (1991).

Erciyes Şiir Gecesi, Kayseri, (1992)

Çınar Dergisi Şiir Şöleni, Ankara, (1996)

Çınar Dergisi Şiir Şöleni, Bursa, (1998).

18. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bahar Şenlikleri, “Baharda Şiirli ve Müzikli Bir Gün” , Kahramanmaraş, Nisan 2016.

Türk Dünyası Şiir Şöleni, Antalya, (2019).

Şair katıldığı birçok şiir şölenlerinde ödüle layık görülmüştür. Edebiyata, kültüre ve sanata verdiği değer birçok kurum ve kuruluş tarafından takdir edilmiş ve ödüle layık görülmüştür. Şairin aldığı ödüller şunlardır:

2005 yılında Antalya Şair, Ozan, Yazar ve Ressamlar Kültür Derneği (Anşoyad) tarafından 2.Şairler Buluşması'nda" Yılın Akdeniz Büyük Şiir Ödülünü almıştır.

2014'de Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi tarafından Türk edebiyatına, Kahramanmaraş kültür ve sanatına yaptığı katkılardan dolayı “Takdir Ödülü” ile ödüllendirilmiştir.

19 Ekim 2020'de Mevsimler dergisinin Kahramanmaraş'ta organize ettiği “Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren'e Saygı Günü'ne yurt içi ve yurt dışından seçkin şairler katılarak şairin şiir anlayışı ve şiire verdiği değer işlenmiştir.

19 Ekim 2020'de düzenlenen “Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren'e Saygı Günü” anma programı Mevsimler dergisinin 23. sayısında “Arif Eren Özel Sayısı” olarak

yayınlanmıştır. Bu özel sayının dışında Bir Tebessüm Dergisi 2 Haziran 2002 tarihinde Arif Eren ile ilgili bir “Özel Sayı” hazırlamıştır.

3.8. Yapılan Röportajlar

Arif Eren, edebiyat dünyası tarafından ilgi gören bir şairdir. Şairin şiir anlayışı, şiir kitapları, edebi faaliyetleri ile ilgili önemli röportajlar yapılmıştır. Yapılan bu röportajların bazıları gazetelerde bazıları da dergilerde yayımlanmıştır. Oğuz Karakoç, 1996 yılında Kahramanmaraş Aksu TV’de “Edebiyatımıza Gönül Verenler” programında şairle röportaj yapmıştır. Yapılan röportajların bazıları kitaplar da yer bulmuştur. Şairle yapılan röportajlar şunlardır:

Şahin, Durdu, Şair Arif Eren ile Okumak, Yazmak Üzerine Sohbet, Gündüz Gazetesi, 9 Temmuz 1995.

Kireçci, Tebernüş, Arif Eren ile Şiir Üzerine, Kahramanmaraş, 13 Mayıs 1996.

Alperen, Mehmet, Arif Eren ile Şiir Üzerine, Kahramanmaraş Bülteni, 20 Nisan 1996.

Şahin, Durdu, Arif Eren ile Şiir Üzerine Bir Mülakat, Gülşende Hasbihal, Ankara, 1996.

Şahin, Durdu, Şair Arif Eren ile Merhum Hikâyecî Şevket Bulut Üzerine, 8 Aralık 1996.

Şahin, Durdu, Arif Eren ile Görkemli Denge Şiir Kitabı Üzerine, Gündüz Gazetesi, 15 Mart 1997.

Dilipak, Muharrem, Güven Mahmut, Arif Eren ile Şiir Üzerine Röportaj, Ayna Dergisi, Kahramanmaraş, 2001.

Şair Arif Eren Hocayla Şiir Tadında Sanat-Edebiyat-Şiir ve Şair Üzerine Bir Konuşma, Yeni Edebiyat Yaprağı, Sayı:2 Ocak-Şubat Yıl: 2014.

3.9. Biyografisinin Yer Aldığı İnternet Siteleri

Arif Eren’in hayatı, sanatı ve eserlerine ilgi yoğunudur. Birçok internet sitesi Arif Eren’in biyografisine ve şiirlerine yer vermiştir. Eren’in biyografisinin yer aldığı internet siteleri şunlardır:

<https://www.biyografya.com/biyografi/2936> (Erişim Tarihi:19.06.2022)

<https://www.antoloji.com/arif-eren/hayati/> (Erişim Tarihi:19.06.2022)

<http://www.siirparki.com/ustaasair.html> (Erişim Tarihi:19.06.2022)

<https://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=6101> (Erişim Tarihi:19.06.2022)

<http://sukrukirkagac.blogspot.com/2016/12/arif-eren.html> (Erişim Tarihi: 19.06. 2022)

<https://www.akdogan.gen.tr/yazarlar/fatma-turkdogan/ses-ipine-soz-asan-sair-arif-eren/> (Erişim Tarihi: 19.06. 2022)

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/eren-arif> (Erişim Tarihi: 19.06. 2022)

<http://www.kahramanmaras.org/forum/showthread.php?t=10710> (Erişim Tarihi: 19.06. 2022)

3.10. Dostlarınca Arif Eren

Şairin şahsiyeti ve edebi kimliğini anlatan birçok şiir yazılmıştır. Arif Eren'in hem kişisel özellikleri hem de Türkçeyi kullanma gücü, imgedeki ustalığı birçok yazar ve şair tarafından yazıya dökülmüştür. Bu yazılara yer vererek Arif Eren'in hem şiirini hem de karakterini daha iyi anlayacağımız inancındayım.

Selami Yıldırım, “*Ses İpine Sözler Asar Bir Adam*” şiiriyle Arif Eren'in duygusal yönünü ve imge gücünü dile getirir. Yıldırım, Eren'i “gözleri bulutlu yağmur bakışlı” bir şair olarak tarif eder. Eren'in şiirleriyle konuşup gönül kapılarını açtığını, şairin bir ses avcısı olduğunu, kem söz söyleyenlere karşı cesurca karşı durduğunu, bu kem söz sahiplerini gönül bahçesinden ayırık otları gibi söküp attığını şu mısralarla dile getirir:

“*SES İPİNE SÖZLER ASAR BİR ADAM*

“*Görkemli Denge'nin Şairi Arif Eren'e*”

“*Gözleri bulutlu yağmur bakışlı,
“Ses İpine Sözler Asar” bir adam.
Gönül kapısına dayanır sesler,
Açar kapıları susar bir adam.*

*Hava yağmur yüklü, vakit ikindi;
Bulutlar biniyor, rahmet atına.
Toprağın damarı sessizce kanar,
Rüzgârın önünden eser bir adam.*

*Ses avcısı olur düşer peşine
Görür bir ceylanı suya inerken
Bakmaz kem sözlerin gözün yaşına,
Ayırık otlarını keser bir adam” (Eren, 2010,161).*

Selami Yıldırım, şairin şiirine verdiği önem üzerinde de durur. Şairin mükemmeliyetçi tavrı ile en güzeli ortaya koyma çabası içinde olduğunu ifade eder. Eren'in gönlüne düşen sözcükler kaleme döküldüğünde Eren'in şiirinin eşref saatidir. Selami Yıldırım, Eren'in sözleri kuş kanadı narinliği ile ses ipine astığını ifade etmektedir. Ona göre Eren, şiirleri ile zamana mührünü vurmuş bir şairdir.

“*Şiir vakti eşref saati adamın,
Konar mısraları gönül teline.
Irgalar sözleri kuş kanadıyla
Zamana mührünü basar bir adam” (Eren, 2010, 161).*

Eren'in ses ipine söz asarken gösterdiği titizliği şairin “*Görkemli Denge*” şiir kitabını örnek gösteren Selami Yıldırım, şairin bir başka özelliğine daha işaret eder. Her sözü ölçüp biçtiği gibi, şiirlerinde de sözün darasını alarak, duyarlı bir duruş içindedir. Az ve öz konuşan Eren, şiirlerinde de bu özelliğini yansıtır. O, bu yönüyle kalam ustası olmayı çoktan hak etmiştir. Sözü, şiirde de günlük hayatta da ölçülü kullanan bir şair olan Arif Eren'in bu özelliği Yıldırım'ın mısralarına şu sözlerle yansır:

“*GÖRKEMLİ DENGE'de her söz ayarlı,
Mihenge vurulmuş, mizana uymuş.
Uçan kuşa, esen yele duyarlı,
Harcamaz kelamı, kısar bir adam” (Eren, 2010, 161).*

Selami Yıldırım'ın şiirinde şairin kadir, kıymet bilmeyenlere karşı net bir tavır içinde olduğunu öğreniriz. Yıldırım'a göre; Eren, şiirleri ile kalplere şifa dağıtan bir şifacıdır. Şair, Eren'in adını ve soyadını kullanarak kimsenin göremediklerini gören hassas bir sezgi gücüne sahip olduğunu şu mısralarla dile getirir:

*“ARİF olur EREN'lerin cümlesi,
Aşk ehlinin dili yaralı olur.
Kalbe şifa olur sözün böylesi,
Kadir bilmeyene küser bir adam”* (Eren, 2010, 161).

Dost Ozan Hanifi Sarıyıldız ile Arif Eren'in dostlukları bir başkadır. Dost Ozan, şairi Mevlana'ca düşünen Yunus'ca konuşan biri olarak tarif eder. Eren'in Anadolu'nun diliyle konuşan bir şair olduğunu vurgular. Şairin Arifçe duruşu, bilgece tavrı ve olağanüstü sezgi gücüne dikkat çeker. Eren'in “Selimiye” ve “Dua” şiirine telmih yapan Dost Ozan, şairin şiirlerinde çocuklara, Anadolu'ya ve duaya verdiği önemi “Arif'tir O” şiirinde şu mısralarla anlatır:

*Arif'tir Arifliği vurur yüzüne
Bakarsın Eren'lere karışır bazen
Mevlana'ca düşünür, Yunus'ca konuşur
Kâh derviş olur, kâh semazen”* (Eren, 2010, 162)

Anadolu insanının her hâlinin yansımasının Arif Eren'de vücut bulduğunu dile getiren Dost Ozan Hanifi Sarıyıldız, Eren'i Anadolu insanının bir sözcüsü olarak nitelendirir. Tarihi ve kültürel değerlere bağlılığının sözde değil gönülden olduğunu dile getirir. Şairin “Selimiye” şiirine telmih yaparak “Selimiye ve Sinan'la” bütünleşerek Selimiye'nin mermer işçiliğinin benzeri bir anlayışla mısralara imza attığını ifade eder:

*“Kars'tan ta Edirne'ye
Edirne'den ta Kars'a kadar
Yekvücut Anadolu O
Her dilden konuşur*

*Selimiye'de Sinan olur
Yüreğini koyar ortaya
Yaprak yaprak, sayfa sayfa
Mermer sütunlara mısralarını kazır
Mersiye söyler şadırvandan akan suya*

*Bazen çocuk olur, bazen yâren
Çocukluğunu yaşar arada bir
Gönlünü açar, Güneş'e Ay'a
Küçükük ellerini açar Allah'a
Dualar okur, yalvarır
“Yıldırım düşmesin diye ormanlara”* (Eren, 2010, 162).

Şair Erol Saner, “Kalp Ustasına” şiirinde Arif Eren'i ülkeyi kalemi ile aydınlatan ve asırlar ötesine götüren bir umut ışığı olarak görür. Şaire göre; Eren, yaradılıştan gelen duyguları en alımlı sözlerle dile getiren bir kalp ustasıdır. O, özlenen

günlerin, kıyısında durulan yaşantıları mana özüyle dile getiren, her sözcüğünde sabrın ve kuyumcu titizliğinin izleri olan, mana ateşinde kelimeleri aşkla pişiren, gönlü Arif, kelamı Arif bir şairdir. Eren, mananın özüyle şiirler yazan bir sabır işçisidir. Şairin şiir işçiliğindeki titizliğine de değinen Saner, Eren'in sözcüklerin peşine sabırla düşen, özene bezene üstü hasret kalınan tozlu hayalleri gönüllere yeşerttiğini ifade eder. Erol Saner, hayatın manasını keşfetmiş bir şairin insan için çarpan kalbinden nasiplenme tavsiyesinde de bulunur.

*“Kalp Ustasına
Bir nurdur ülkemi kalemiyle aydınlatan
Bizleri asırlar ötesine özlenen
Yakarışa götüren bir umut
İnsanlık için umutlar taşıyor ruhlarımıza*

*Esrarengiz büyüler var alımlı sözlerinde
Kainata kucak açan bir sevda
Yaradılışın en güzel duyguları katıksızca
Dile gelmiş kalp ustasının kalem ucunda*

*Hasret kaldığımız üstü tozlu hayallerimizi
Bakın ki muhterem şair özene bezene
Nasıl da mananın özüyle dile getirmiş
Her bir sözcüğünün peşine sabırla düşün ki*

*Kalp ustamız kelimelerini aşkla ne güzel pişirmiş
Gönlü Arif, kelamı Arif, ismi Arif Eren
Nasibimizi almak lazım insan için çarpan kalbinden
Bakın ki şiirlerine hayatı ne güzel keşfetmiş” (Eren, 2010,163).*

Arif Eren'i anlatan bir şiir de şair Özkan Gönlüm tarafından “Arif Eren” başlığı ile kaleme alınmıştır. Özkan Gönlüm, Eren'i kelimelere ruh ve fikir katan, şiirlerini ilmi ilmi dokuyup, nakış nakış duygu işleyen bir şair olarak tarif eder. Eren'in imge gücündeki başarı ile şiirin doruğuna erişmiş bir şair olarak görür. Şairi kendisine dost, yaren olarak gören Özkan Gönlüm, Eren'in inançlı, imanlı bir şair olduğunu dile getirir.

*“ARİF EREN
Kelimenin ruhunu bilen
Fikire kanat veren
Şiir denince akla gelen
Bir şairdir Arif Eren*

*İlmek ilmek dokur şiiri
Nakış nakıştı her biri
Duygu duygu gönle giren
Bir şairdir Arif Eren*

*Eşi bulunmaz değişlerde
En güzel imgeler, simgelerle
Şiirin doruğuna eren
Bir şairdir Arif Eren*

*Bin bir emek ile
Koza gibi şiir ören
Bana dost, bana yaren
Bir şairdir Arif Eren*

*İnançlı ve imanlı
Yurt ve insan sevgisiyle dolu
Allah'ın şair kulu
Kahramanmaraş otuz sekiz doğumlu
Bir şairdir Arif Eren” (Eren, 2010, 161).*

Şiirlerin dışında Arif Eren'in kişiliğini, şairliğini ve şiir anlayışına yer veren yazılar gazete ve dergilerde yayımlanır. Dostları ve arkadaşlarının yazdığı mektuplara, tebrik mesajlarına yer vererek şairin kişiliğini ve şiir anlayışını anlamamız daha da kolaylaşacağı inancındayım.

BAHAETTİN KARAKOÇ

“Ortada net bir fotoğraf var ve bu fotoğrafa göre Arif Eren, şiire sadık bir şairdir. Az ama öz yazar, gündemdeki konu şiir oldu mu antenlerine çarpan her sesi süzgeçlerden geçirir.”

Gündüz Gazetesi, 09 Mayıs 1996

MUSTAFA ÖZÇELİK

“Ben, Arif Eren'de öncelikle şunu gördüğümü belirtmeliyim. Bu toprağın, bu ülkenin, bu ülkede yaşayan insanların şairi olduğunun şuurunda olmak ve bu mensubiyetten sevinç duymak, şairi hemen kendi duygularından arındırıyor ve onu milleti adına sevinen, üzülen bir yürek hâline getiriyor.”

Akit Gazetesi, 20 Nisan 1996

ŞEVKET BULUT

“Arif Eren, edebiyata gönül vermiş, gününün yirmi dört saatinde şiir düşünen, şiir üzerine kafa yoran bir insan, Metropol kabul edilen İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde yaşamasına rağmen; Anadolu'nun şirin köşelerinden biri olan Kahramanmaraş'tan yurdun dört bir yanına ismini duyuran güçlü bir şairdir.”

Kırağı Dergisi, 01 Mart 1996

ABDÜLKADİR GÜLER

“Arif Eren, yolunu bulmuş, şiir vadisinde yatağını bulmuş nehir gibi, sessiz ve ılımlı bir şekilde şiirin gerçek denizine doğru sabırla akıp gidiyor. Yolu aydınlıktır. Tarihimize, geçmişimize, şiir sanatımız, gelenek ve göreneklerimize bağlıdır. Şiiri, sadece sanat için yazmıyor, toplumun her kesimi ile iç içedir.”

Çağrı Dergisi, Ağustos 1996

NUHUZ OLCAY KILIÇ

“Sanıyorum 1970’ten bu yana oluşan Kahramanmaraş Mektebi, edebiyatımızda muhtevacılığı geliştirdi. Sadece rahatlamak veya zihinleri bulandırmak için boş sözler söylemeyi benimsemedi. Bu mektebin mensupları, şiirde olsun, hikâyede olsun; manayı şekle, şekli manaya feda etmeden güzel, değerli eserler kesbettiler. “Kendini bilmez öze uzak olanlar” diyen şair Arif Eren, şiirlerinde münferit duygularını içtimai ve tarihi zeminde ifade ederken, en rahat söyleyişi tercih etmektedir. Şekil unsurlarını muhtevaya göre ayarlıyor, söz ile ses dengesini kurmaya çalışıyor.”

Gündüz Gazetesi, 13 Mayıs 1996

NEVZAT YALÇIN

“Saf şiire ulaşan bahtiyarlardansınız. Bu sözlerimde ancak samimiyet var. Yoksa sanatta gereksiz övgülerin, şairler için ne kadar tatsız olduğunu bilenlerdenim. Sizi bütün kalbimle tebrik ederim.

Arif Eren’e Yazılan Mektuptan
15 Mart 1985

3.11. Mevsimler Dergisi

Dergicilik edebiyatın, sanatın olmazsa olmaz can damarlarından biridir. Dergicilik faaliyetlerinde dergi ile özdeşleşmiş şair ve yazarlar vardır. Necip Fazıl *“Büyük Doğu”*, Sezai Karakoç *“Diriliş”*, Ahmet Kabaklı *“Türk Edebiyatı”* dergisi ile özdeşleşmiştir. Dergi ile özdeşleşmiş isimlerden biri de Arif Eren’dir. Üç ayda bir çıkan *“Mevsimler”* dergisi Arif Eren’in edebiyat ve şiir sevgisini perçinleyen bir dergidir. *“Mevsimler”* dergisinin ilk sayısı Ocak 2016’da hem matbaa hem de e-dergi olarak yayımlanmıştır.

“Mevsimler”, ülke içinden ve ülke dışından birçok yazar ve şairin yanında genç şairlere de sayfalarını açmıştır. Başta Azerbaycan olmak üzere Türk dünyasına mensup birçok kalem erbabının yazıları *“Mevsimler”* dergisinde yer alır. Bir tür kültür elçiliği yapan bu dergi, kadim dostlukların kurulmasına da vesile olmaktadır. Türk dünyasında kültür, sanat ve edebiyat alanında coğrafi sınırları kaldıran bu dergi, hem Arif Eren için hem de ülkemiz için önemli bir değer hâline gelmiştir.

İlk sayısı 2016 yılında çıkmaya başlayan derginin sahibi ve genel yayın yönetmeni Arif Eren’dir. Sanat, edebiyat ve kültür dergisi niteliğinde olan bu dergide yurt içinden ve yurt dışından birçok yazar ve şair ile 30 sayı aralıksız matbu ve e-dergi olarak ulusal ve uluslararası bir nitelikte yayımına devam etmiştir. 30. sayıdan itibaren *“Mevsimler”* dergisi Arif Eren’in sağlık sorunları nedeniyle yayımına son vermek zorunda kalmıştır. Arif Eren ile yaptığımız görüşmede şair, *“Mevsimler”* dergisinin yayım hayatını sonlandırma sebebini şöyle açıklamaktadır:

“30 sayı çıkardım dergiyi. Sağlık sorunlarım nedeniyle dergiye son vermek zorunda kaldım. Dergi çalışmalarında Hatice Hanım’ın (Hatice Eğilmez Kaya) çok büyük emekleri vardır. Derginin yazılarının kontrolünde, düzenlemesinde emeği çoktur. Dergicilik çalışmaları beni çok yoruyordu. Baktım olacak gibi değil. Sene sonunu tamamladım. 2022 yılında da dergi çalışmalarına son verdik. Dergicilik geniş bir teşkilatlanma istiyor” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

“Mevsimler” dergisi çok yönlü bir dergidir. Kültürel birlikteliğin edebi faaliyetlerle taçlandırıldığı bir dergidir. Yaşamın bütün güzelliklerinin ifadesi olarak *“Mevsimler”* adı tercih edilmiştir. Derginin adının niçin *“Mevsimler”* konduğu sorusuna şairin yanıtı şöyledir:

“Mevsimler dergisi çok yönlü bir dergidir. İsmi de çok yönlüdür. Şiirlerimdeki temaların çeşitliliği gibi güzelliğin çeşitliliğini sunmak istedim. Kitaplarımda da bu çeşitliliği sağlamaya çalıştım. Mevsimler, dört mevsim. Dört mevsimin kendine özgü bir güzelliği var. Rengiyle, kokusuyla, karıyla, sararan yapraklarıyla... Dört mevsim demek bir dünya demektir. Ben bu dünyayı anlatabilmek için derginin adını “Mevsimler” koydum. Derginin ismi de kendisi de çok tutuldu. İlk zamanlar yazılar da sırf mevsimlerle ilgili çıktı. Son dönemlerde bu sınırı kaldırdık. Benim kış şiirim var “Mayın Gibi Kuşattı Kar”, Sonbahar şiirim var “Güz Düşünceleri”, ilkbahar şiirim var “Bahar Sevinci” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Eren, derginin çıkış amacının Türk dünyası ile birlikteliğe katkı sağlamak olduğunu ifade eder. Derginin yazar kadrosundan övgü dolu sözlerle bahseden şair, dergiye katkılarından dolayı yazar kadrosuna şükranlarını sunmaktadır.

Mevsimler Dergisi Türk dünyasını birleştiren bir dergi. Özellikle Azerbaycan'ın önemli isimlerinden Doç.Dr. Sönmez Abbaslı, Doç. Dr. Eşqane Babayeva, Prof.Dr. Rıfat Latifoğlu Huseynzade, Prof.Dr. Sabina Almemmedova gibi dört önemli yazar var. Bunlar Azerbaycan'ın beyni. Bunlar Azerbaycan'ın dört önemli köşe taşı. Bunun dışında Türk dünyasının önemli fikir adamı, yazar ve şair Oraz Yağmur yazdı. Rahmetli oldu. Türkmenistan'da. Kerkük Türkmenlerinden kendisi. Çalışmaları 1999 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Uluslararası Liyakat Ödülü'ne layık görülmüştü. Bu büyük ödülü Türk dünyasında sadece Bahtiyar Vahabzade'ye ve Oraz Yağmur'a verilmiştir. Türkmen yazar, şair, araştırmacı... Çalışmaları ile Türk tasavvurlarını, Türk şairleri ve Mustafa Kemal Atatürk'ü Orta Asya dünyasına tanıtmış bir araştırmacı ve yazardır.

Süleyman Demirel, bu ödülü takdim etmek için Oraz Yağmur'u Türkiye'ye çağırılmış. Adamcağızın ayakkabısının altı delik olduğu için gelmek istememiş. Ayağı da biraz büyükmüş, Benim ödülümü bana gönderin demiş. Kabul edilmemiş, gelmesi istenilmiş. Bunu bir güzel ağırlamışlar. Oraz Bey ile ilgilenen adamcağız “Oraz Bey buyurun gezelim” demiş. Oraz Bey'i giyip kuşatmışlar, gerekli desteği vermişler. Ülkemizden öyle göndermişler. Oraz, dünya çapında yazar ve fikir adamı, büyük bir insan” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Mevsimler dergisi gerek ülkemizden gerekse ülke dışında birçok araştırmacı, akademisyen, yazar ve şaire kucak açmıştır. Prof.Dr. Sabina Almemmedova, Prof. Dr. Kemal Timur, Prof.Dr. Rıfat Latifoğlu Huseynzade, Doç.Dr. Ekrem Rıfatoğlu Hüseyinzade, Doç. Dr. Eşqane Babayeva, Doç.Dr. Hicran Nesibova, Doç.Dr. Sönmez Abbaslı, Dr. Mehmet Fetih Yanardağ, Celalettin Kurt, Sara Gürbüz Özeren, Mustafa Ceylan, Fatma Özger Bilgiç, Hatice Eğilmez Kaya, Serpil Tuncer, Mustafa Okumuş, Zeynep Sümer, Gonca Yılmaz Hatunoğlu, İnci Okumuş, Ali Avgın, Nurşen Kaygısız, Hacı Ali Özturan, Ramazan Avcı, Yalçın Yücel, Aysen Akdemir, M.Nihat Malkoç, Abdülkadir Avcı, Fatma Türkdogan, Kadriye Arslan Kırdök, İltimas Sultan İsmayil, Nevzat Dağlı, Seadet Rzaeva (Qerib), Nurşen Kaygısız gibi birçok araştırmacı, akademisyen, yazar ve şair “Mevsimler”in sayfalarında boy göstermiştir.

Şair Celalettin Kurt “Arif Eren ve Mevsimler Dergisi” adlı yazısında Arif Eren'in Mevsimler dergisinin çıkış aşamasındaki mücadelesini “tek kişilik aşk ordusu” diye adlandırır. Arif Eren, “Mevsimler Dergisine tam altı senedir bir edebiyat sevdasıyla; yazı derler, dizer, tashihini yapar, kapak ve resim seçiciliği yapar; hatta maliyetini cebinden karşılar; çoğu ekiplerin yapamadığı işi bir başına yapar, belki de “tek kişilik aşk ordusu” dememdeki esbâb-ı mucibe işte tam da bu yüzdendir.” (Kurt, 2021, 153).

Celalettin Kurt, Atatürk'ün dil, tarih vasıtasıyla dış Türklerle yeniden bütünleşmek gerekliliği ilgili ifadelerinden yola çıkarak *Mevsimler* dergisinin önemini şöyle açıklar:

“Mevsimler dergisi çok önemsemediğim bir dergidir. Niçin denilecek olursa Türk Dünyası şair ve yazarlarını bir araya getiren Ankara Avrasya Yazarlar Birliği tarafından çıkarılan “Kardeş Edebiyatlar”dan sonra, ikinci bir edebiyat dergisidir; önemlidir ve bu gönül görevi gerçekten tarihi, samimi, kalbi çok ciddi bir görevdir.” (Kurt, 2021, 153).

Şair Celalettin Kurt, “iki devlet bir millet” anlayışıyla çıkan “*Mevsimler Dergisi*”nin Türk birliğinin sağlanması için yüce bir görevi yerine getirdiğini düşünmektedir:

“İşte bu minvalde, özellikle Azerbaycanlı şair ve yazarlarla Kahramanmaraş'ta çıkan “Mevsimler Dergisi”nin, Atatürk'ün yukarıdaki ferasetli, basiretli beyanları doğrultusunda rabıta kurması, kardeş kalemleri bir Anadolu dergisinde konuk etmesi, kültür alışverişinde bulunması, kardeş gönül köprülerinin seneler sonrasında “iki devlet bir millet” dediğimiz kalemleri arasında kurulması önemli bir görev değil midir? Evet, bence çok çok önemlidir. Arif Eren Kahramanmaraş'ta, yine hemşehrimiz Ali Akbaş Ankara'da “Kardeş Kalemler” ile bu kutlu göreve imza atan yüce gönüller olmuşlardır” (Kurt, 2021, 154).

Oğuz Paköz, “*Arif Eren ve Sanatı*” başlıklı yazısında “*Mevsimler Dergisi*”nin sanal ortamda yer edinip edebi faaliyetlerde etkin bir rol almasını takdir eder:

“Bu çağda düşünce yazın ilişkisi bilgisayar ve sanal iletişimle daha sağlıklı yürüyecek. Arif Eren bunu ilk görenlerden. Sanal ortamda yer edinip, dost edinip birliktelikler kurup, yapıtlarını sergilemek orada bir düş denizinde gezer gibi gezmek, iletiler alıp iletiler vermek ne tatlı bir uğraş. Bunu bir büyük sanatçının – Arif Eren'in – yapmış ve yapmakta olması ayrıca övgüye değer” (Eren, 2010, 112).

Prof.Dr.Kemal Timur, “*Mevsimler*” dergisinin 25. sayısında “*Mardin, Gaziantep ve Kahramanmaraş Güzergâhında Yaşanmış Hazin Bir Öykü 'Antepli Baklavacının Bahtsız Hanımı Naciye'*” başlıklı yazısında “*Mevsimler*” dergisinin milletimizin şiir ve kültürüne büyük katkılar sağladığını/sağlayacağını dile getirir. Arif Eren'i “*yeni ile eski şiirimizi mezcetmiş seçkin simalardan birisi*” olarak tarif eden Timur, ses ipine güzel sözler asan şairin *Mevsimler* dergisinde de bu başarısını devam ettirdiğini ifade eder. “*Mevsimler*” dergisinin uzun süreli yayımlanması temennisinde bulunan Timur'un derginin edebiyata ve sanata katkısı ile ilgili düşünceleri şöyledir:

*“1938 yılında şairler ve kahramanlar diyarında dünyaya teşrif eden Arif Eren'in şiirleri incelendiğinde, yeni ile eski şiirimizi mezcetmiş seçkin simalardan birisi olduğu hemen anlaşılacaktır. Aslında o bazılarının ifade ettiği gibi sadece çağdaş değil; bence O, “Kökü mazide bir ati”dir. Çünkü Arif Eren, tanıklık ettiği asrın ruhunu eski ile de mezcederek, dizeleriyle resmetmiş bir kalemdir. Daha çok “Ses ipine söz asmak” imgesiyle adını duyuran Arif Eren, gerçekten de şiirleri incelediğinde, ses ipine çok güzel sözleri astığını ve nakşettiğini görmek hemen mümkün olacaktır. Bildiğiniz gibi kendisinin sahibi olduğu ve Ocak 2016 yılında iki aylık olarak yayına başlayan *Mevsimler* dergisinin sahibi ve genel yayın yönetmeni de olan Arif Eren'in, şiir ve yazıları, *Mevsimler* dergisinin ses ipine güzel sözler asmaya ve dizmeye devam etmektedir. Dergilerin çok azaldığı bir dönemde kıymetli dost Arif Eren'in hem “e dergi” hem de “kitap” olarak *Mevsimler* dergisinin yayını sürdürmesi gerçekten takdire şayan bir iştir. Bu hizmetlerinden dolayı kendisini takdirin ötesinde, saygıyla can ü gönülden tebrik ediyorum. Allah kendisine, inşallah uzun ömürler versin ki, daha nice ses iplerimize, gönlümüze ve ruhumuza o güzel sesleri asmaya ve nakşetmeye*

devam etsin. Çünkü ben, onun bu milletin şiir ve kültürüne bundan sonra da büyük hizmetler edeceğine inanıyorum.

Bende alışkanlık olduğu üzere okuduğum kitapları ya da diğer yayınları, genellikle reklamından başlayıp dipnotuna kadar inceler okurum. Arif Eren'in sahibi olduğu ve yönettiği Mevsimler dergisi de bana ulaştıktan sonra baştan sona bütün yazı ve şiirlerini okudum. Okuduğum yazıların hepsi de kendi alanında güzelce ve özenle kaleme alınmıştı. Dolayısıyla Mevsimler dergisini ve yazılarını güzel ve başarılı buldum. Ayrıca edebiyata ve sanata yapmış oldukları katkıdan dolayı tekraren Arif Eren'in şahsında, ona ve dergiye destek verip katkıda bulunan tüm saygıdeğer edibânı tebrik ediyorum. Ayrıca derginin uzun süre yayınlanmasını can ü gönülden istiyorum” (Timur, 2020, 21).

Ne yazık ki Prof. Dr. Kemal Timur hocamızın derginin uzun süre yayınlaması temennisi gerçekleşmeyerek “Mevsimler” dergisi 2022 yılında Arif Eren'in sağlık sorunları nedeniyle yayın hayatına son vermiştir. “Mevsimler” dergisi ilk sayıdan itibaren Arif Eren'in büyük özverisi ile ulusal ve uluslararası faaliyetleri ile Türk sanat ve kültür hayatına büyük katkılar sağlamıştır. Arif Eren'in “Mevsimler” dergisi vasıtasıyla ses ipine güzel sözler asarak geride hoş sedalar bıraktığı inancındayız.

3.12. Arif Eren'den Arifçe Sözler

Arif Eren'in bilgi ve tecrübelerinin yansıması niteliğindeki yüz kadar Arifçe söz fikir ve gönül dünyamızda yer edinmektedir. Arifçe sözler; hikmetli düşünceleri, kültürel öğeleri, Türkçenin zenginliğini ve şairin titizliğini yansıtan özlü sözlerdir. Arifçe sözlerde şairin vatan sevgisini, şiire bakışını, kültürel değerlere bağlılığını, gelenek ve göreneklerin incelikli işlenişini, sözün ve insanın değerini buluruz. Söz ustası şair Arif Eren'in az sözle çok şey anlattığı Arifçe sözlerin bazılarına yer vererek şairin, ses ipine asılan sözlerden bir demet sunmak istiyoruz:

- ❖ Türkiye'm yüreğimde sevda, dilimde vatansın.
- ❖ Yurdunu sevmeyenin canı soğuk olur.
- ❖ Kendini bilmez öze uzak olanlar.
- ❖ Kendi değerlerini inkâr edenler, köle olmaktan kurtulamazlar.
- ❖ Gökteki Ay yıldız şanlı Türk bayrağında dalgalanır.
- ❖ Bu vatanı, yüreğinde Allah, dilinde bismillah, aklın da şehitlik rütbesi olanlar kurtardı.
- ❖ Şehitlikte güller Mehmetçik kokar.
- ❖ Ocak başının ısıtmaz alevi, canevinde yanan dost ateşiyiz.
- ❖ Gözümüz yok ten süsünde, gönül donatır bizdeki çeyiz.
- ❖ Dürüstlük, her yerde geçerli bir kimliktir.
- ❖ Konuşurken sözlerinizden yalan utanmasın.
- ❖ Yalan hastalığının tedavisi susmaktır.
- ❖ Ezan sesiyle uyanmak bir mutluluktur
- ❖ Sabah namazı, ibadet kapısının anahtarıdır.
- ❖ Kılınan namaz Allah'a yapılan kulluktur.
- ❖ Secde dünyası ufkundan Ay doğar insan gönlüne.
- ❖ Öbür dünyaya inanmayan insan, bu dünyada zulüm yapar,
- ❖ İnsanlıktan rızkı kesilenin zulmü ağır olur
- ❖ Zulüm eden insana, ahrette şefaate edilmez.
- ❖ Utan sözünü utanmazın kulağı duymaz.

- ❖ Dedikodu, dürüst olmamanın bir kanıtıdır.
- ❖ Dalkavukluk bir şahsiyet hastalığıdır.
- ❖ Yanlış yolda yürüyen, gideceği adreste huzur bulamaz.
- ❖ Gideceği yeri bilmeyen, geldiği yeri bulamaz.
- ❖ Şiir, ses ipine söz asmak sanatıdır.
- ❖ Şiir yeni açmış bir çiçeğin, solmamak kaydı ile rengi ve kokusudur.
- ❖ Şair, ses ipine söz asan sanatçıdır.
- ❖ Şiirin konuştuğu yerde, nesir susar.
- ❖ İnsanları sağır olan bir yerde şiir okunmaz.
- ❖ Arif olan bilir gönül içinde bir can var.
- ❖ Arif kişilerin söz hamuru mayalı olur.
- ❖ Gerçek sanatçının ismini, hiçbir silgi silemez.
- ❖ Kitap, aynadan daha vefalıdır, her yaşta insanı güzel gösterir.
- ❖ Öğretmen yüreklere sevgi, beyinlere bilgi dokur.
- ❖ Öğretmenin aydınlık bir dünya için karanlığa ışıktır sesi.
- ❖ İnsan, önce diliyle dost olup onun düşmanlığından kurtulmalıdır.
- ❖ İnsan farkında olmadan, konuştuğu sözlerle kendini anlatır.
- ❖ Aklın vize vermediği hiçbir söz dil gümrüğünden geçmemelidir
- ❖ Dil sözle, yürek sevgiyle güzelleşir.
- ❖ Boş yere yük etme söküp at sevgisiz yüreği.
- ❖ Anahtar bir kapıyı, güzel söz her kapıyı açar.
- ❖ Düşünce düğümü esnmeden gerginlik çözülmez.
- ❖ İnsanlar, Yunus gibi düşünmeyi bir türlü öğrenemediler.
- ❖ Bir insana hak etmediği değeri verirsen, o ölçüde değerini kaybedersin.
- ❖ Keşke sözünü ne kadar az kullanırsak, o nispette başarılı oluruz.
- ❖ Anne, evlat yüreğinde nefes alan, ölümsüz bir varlıktır.
- ❖ Düğün dernekte gözler gelenleri değil, gelmeyenleri arar.
- ❖ Kadın evin gülüdür, onu koparmayın.
- ❖ Mutlu evin penceresi sokağa küsmez.
- ❖ Kapıdan girince duyduğum huzur beni anahtar gibi kilitledi eve.
- ❖ Erkeğin gücü, kadına korku değil güven vermelidir.
- ❖ Kadına şiddet, hayvani bir duygunun tezahürüdür.
- ❖ Umut canevinde açan mutluluk çiçeğidir.
- ❖ İnsanın mutlu yaşamasına katkıda bulunmak bir insanlık görevidir.
- ❖ Dürüst insanın duyguları huzur kalayı ile kalaylıdır.
- ❖ İlkbaharda, insanı kendine çeken bir mıknatıs olur doğa.
- ❖ İlkbahar terazisi renk ve koku ile dengelenir.
- ❖ Baharın rengi ve kokusu var yaşadığım sabah sevincinde.
- ❖ Dikenin ele batması gülü kışkandığı içindir.
- ❖ Pamuk kozaları açılırken yüz görümlüğü ister.
- ❖ Kısmet neredeyse ayaklar oraya götürür.
- ❖ Bir sözüm yok doğacak güne, neler getireceği bilinmez yarının.
- ❖ Kaderini kendi elinle yazsan bir değişiklik yapamazsın.
- ❖ Olmayacak isteklerin ne yeri, ne de bir adresi vardır.
- ❖ İşsiz insanın adresi çıkmaz sokaktır.
- ❖ Gideceği yeri bilmeyen geldiği yeri bulamaz.
- ❖ Randevusuna geç kalan zamanla buluşamaz.
- ❖ Yağmur altında gözyaşları ifadesiz kalır.
- ❖ Kökünü kurt yiyen ağacı toprak koruyamaz.

- ❖ Göz bahçesinin söz salıncağında fazla sallanılmaz.
- ❖ Ladesli gözler uyumaz.
- ❖ Kalbin tan yeri sevgidir..
- ❖ Gözlerimin gözbebekleri, benden daha sabırsızlar seni görmek için.
- ❖ Yürekler sevince gözler yüzlere ben olur.
- ❖ Seven yürekler gözler arasına köprü kurar.
- ❖ Yürekler sevince, isimler iki güvercin gibi dudaklara konar.
- ❖ Sevmeyen yüreklerle ayrılık dikenini batmaz.
- ❖ Ayna, bir ömür boyu güzelliği saklayamaz.
- ❖ Aynadaki seni evde bırakıp, huy güzelliğinle çıkmalısın seyrana.
- ❖ Giderken bir şey unuttun, bakışın burda kaldı.
- ❖ İnsanları ayırsalar da seven gönüller aynı yerdeler.
- ❖ Aşkın şifresi unutuldu mu gözler gözlerde, yürek yürekte kilitli kalır.
- ❖ Mutluluğa teşekkür borcumuz var; seninle nerde karşılaştık yanımız da oluyor.
- ❖ Yürümeyi sabır yolunda öğrenenin, ahlâkı güzel olur.
- ❖ Makam merdivene benzer çıkıp inersin, haddini bil!
- ❖ Yükseklerde makam arama tapulu yerin mezarındır.
- ❖ Deprem gündüzü olmayan bir gecedir.
- ❖ Kafeste durmayan bir kuştur zaman.
- ❖ Hafızasını kaybeden yalnızlıktan kurtulamaz.
- ❖ Şahsiyetli insan, bukalemun gibi renk değiştirmez.
- ❖ Bir çıkmazda direnmek niye rızkın mı kesildi insanlıktan?
- ❖ İnsanlıktan rızkı kesilenin zulmü ağır olur.
- ❖ Şahsiyetli insan kendini saat gibi kurdurmaz.
- ❖ Yürekteki duygu, kozada ki ipek kadar temiz olmalıdır.
- ❖ Sevgiden yoksun bir yürek, susuz kuyu, boş kovadan farksızdır.
- ❖ Bir yeryüzü yüreğim nereye baksam ayrı güzel.

Doç.Dr.Sönmez Abbaslı, “Arif Eren’in Hikmetli Sözleri” başlıklı yazısında şairin Arifçe sözleri ile ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

“Arif Eren! Yüz sözü seçip derledikten sonra mısralara dönüştüren ince ruh sahibi! Kanınızı kaynatan şiirleri, hikmetli düşünce, tecrübe ve tavsiye dolu arifçe sözleri ile kalbimize yol açan şair ve fikir adamıdır. Ne mutlu bize ki, Arif Eren gibi bir söz ustasını yakından tanıyoruz.” (Abbaslı, 2021, 139)

Arifçe sözler kıymetli fikirleri barındıran, dikkat çekici ve orijinal bir söyleyişe sahip sözün değerini ve hikmetini anlamamızı sağlayan bir yapıya sahiptir. Bize de bu sözlerden hikmetli düşünceler çıkarmak kalıyor.

Prof.Dr. Kemal Timur, “Her Memleketin Marka Şehirleri... Mekân... Şairler... Ve Söz Üstadı Arif Eren” başlıklı yazısında Eren’in güzel mısraları ve Arifçe sözleri ses ipine hayret edecek güzellikte astığını dile getirir. Timur, Arifçe söylenen sözlerin levhalara yazılıp ibretle insanların nazarına sunulması gerektiği düşüncesindedir:

“...Şair Arif Eren de öyle güzel mısraları ve Arifane sözleri ses ipine asıyor ki, insan gerçekten hayrette kalıyor. Onun şiirlerinde kullandığı mısraların ve Arifane söylediği her sözün levhalara yazılıp ibretle insanların nazarlarına sunulması gerekiyor”(Timur, 2020, 12).

4. SANATI

Cumhuriyet döneminde Yedi Meşaleciler, Garipçiler, Hisarcılar, Maviciler, Toplumsal Gerçekçiler, İkinci Yeniciler gibi birçok edebi topluluk aynı görüş ve düşünceyi benimseyen şair ve yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Her topluluk uzun ömürlü olmasa da birçok şair ve yazar bu topluluklarla özdeşleşmiştir. Bazı şair ve yazarların işe edebi topluluklarla bağı kısa sürmüş ve yollarına bağımsız bir sanat anlayışı ile devam etmiştir. Bu anlayışı benimseyen şairlerden biri de Arif Eren'dir. Şair, gelenekçi bir anlayışla modern şiir anlayışına uygun şiirler kaleme almıştır. Bu nedenle onun şiirlerinde milliyetçi ve ruhçu anlayışın etkisiyle Milli edebiyatın, memleket edebiyatının, öz şiirin izlerini görmek mümkündür. Bu bölümde şairin sanat anlayışı, şiirinin kaynakları, poetikası, şiirlerinin tematik ve yapısal yönden incelenmesine yer verilerek şiir anlayışı ortaya konmaya çalışılacaktır.

4.1. Şiirinin Kaynakları

Şairlerin şiirleri değerlendirilirken, şiirinin doğuş aşamasında etkilendiği kaynakları bilmek gerekir. Şairin şiir serüveninin seyrini bilmek şairi ve şiiri daha iyi anlamamızı sağlar. Şairlerin bazıları şiir serüvenini “poetika”ları vasıtasıyla anlatır. Şiire ve şaire dair görüşlerinin yer aldığı poetik metinler ve yazılar vasıtasıyla şiir anlayışlarını ortaya koyarlar. Bazı şairler ise bir zümrenin, topluluğun ya da akımın etrafında kümelenerek ortak bir duruşla şiirlerini oluşturmuşlardır. Şairlerin poetikaları dışında doğdukları ve yetiştikleri çevre, okudukları ve etkilendikleri şair ve yazarlar, örnek aldıkları şairler, ölçü aldıkları değerler, etkilendikleri sosyal ve kültürel çevreler, etkilendikleri medeniyetler, siyasi olaylar olmuştur. Bütün bu unsurlar şairlerin şiirlerinin oluşumunda önemli etkenlerdir.

Eren'in şiirinin kaynağını bilmek onun şiirlerini anlamamız ve şairliğinin değerini ortaya koymamız açısından önemlidir. Şairin beslendiği kaynakları bilmek şiirlerine ışık tutacaktır. Eren, şiirin kaynağı olarak: “*Tarihimizi, destanlarımızı, kahramanlarımızı, Halk şiirimizi, Divan şiirimizi, yaşadığımız coğrafya ve moral değerlerimizi*” (Yanardağ, 2021, 101) görür.

Şairin şiirinin kaynaklarını belirleyerek, onun şiirinin etkisini belirlememiz ve Türk şiirindeki değerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Şiirlerinden, hakkında yazılan yazılardan, şiirleriyle ilgili yorumlardan, hayatı hakkında edindiğimiz bilgiler, eserleri ile ilgili yazılan yazılar şiirinin kaynaklarını belirlememiz açısından önemli bir yol gösterici olacaktır. Şairin şiirlerine yaşadığı mekânlar, eğitim öğretim çevresi, doğup büyüdüğü ve yaşadığı çevre, okuduğu kitaplar ve etkilendiği şairler, edebi ve kültürel unsurlar şiirlerinde etkili kaynaklardır.

4.1.1. Mekân Olarak Şiirinin Kaynakları

Eren, şiirlerinde konu bütünlüğüne ve ahenge büyük önem veren bir şairdir. Onun şiirlerinde çevre ile uyum içerisinde bir renk, koku ve zaman vardır (Eren, 2010, 7). Arif Eren'in şiirleri okuyucusunu içine çeken bir hava barındırır. Şiirle çıkılan yolculukta mekânın insan üzerindeki etkisini, doğanın insanla varoluşunu özümsersiniz. Mekânlar insan hafızasının gizli bir kapısıdır. Bu kapıyı muhayyilesi ile hayalleri ile anlamlı bir şekilde aralayanlar ise şairlerdir. Mekânlar insanoğlunun doğumundan ölümüne kadar şahitliğini yapan, insana kimlik kazandıran, ruh dünyasını şekillendiren unsurlardır:

“Kısaca belirtmek gerekirse, bir insanın yetişmesinde, genetik olarak anne babasının, aile çevresinin; biraz büyüdükten sonra dış çevrenin, okuduğu okulların, bulunduğu ortamın, etkileşimde bulunduğu insanların, yaşadığı şehrin, şehirdeki insanların yaşantılarının, yaşayan fikir ve sanat adamlarının, şehrin tarihi derinlik ve tabii güzelliğinin, taşının, toprağının, dağının, bayırının, bahçesinin, yeşilliğinin, denizinin, nehrinin, doğal su kaynaklarının, ikliminin ve dolayısıyla o mekândaki hemen hemen her ayrıntının insanların yetişmesi ve ayrıca şair, yazar, fikir ve bilim adamı olması üzerinde etkisi vardır”(Timur, 2016, 220-221).

Arif Eren’in de şairliğinde ve şiirinde mekânların ve bu mekânlarda zamanını geçirdiği insanların etkisi büyüktür. Şairin şiirlerini etkileyen mekânsal faktörleri ortaya koyarak şairin şiir dünyasını daha anlamlı kılmaya çalışacağız.

4.1.1.1. Aile Çevresi

Aile, insanın kimliğinin inşa edildiği önemli bir topluluktur. Devlet ve millet olmanın yolu da aile olmanın başarısından geçer. Aile; sanatçıyı, şairi, yazarı, bilim insanını ortaya çıkaran önemli bir kurumdur. Birçok şair gibi Arif Eren’de de şiir sevgisi ve hevesi çocuk yaşlarda başlamıştır. Annesinden dinlediği Yunus ilahileri, manzum masal ve hikâyeler, babasından dinlediği kahramanlık şiirleri onun şairlik ruhunu besleyen ve şiir zevkini aşıl原因an unsurlardır. İlk şiir zevkini şaire annesi aşılar. Bebek yaşlarda annesinin söylediği ninniler ve Yunus ilahileri onun ruhunu okşayan nağmelerdir. Şairin aile büyüklerinden gelen tesir şiirinin en önemli kaynağıdır. Türk kültür ve öğelerinin doyasıya yaşandığı, Türk geleneğinin ve Türk töresinin, İslam kaidelerinin hüküm sürdüğü bir evde çocukluğunu yaşayan Arif Eren, “*Dünya Mutluluğu*” adlı şiirinde yetiştiği aile ortamının ve çevrenin ipuçlarını verir. Babası Mümtaz Eren Bey 1957 – 1966 yılları arasında Kuvayı Milliye Mücahit ve Gaziler Derneği Maraş şube başkanlığı yapar. Maraş’ın Kurtuluşu ile ilgili törenlere hazırlanırken okuduğu şiirler, yazılar şairin gönlünde Dede Korkut’ça bir söyleve dönüşür. O anlar şairin kendini en mutlu hissettiği anlardır:

“*Bir mutluluk sahnesi olur ev
Temennilerin en güzelidir
Dede Korkut’ça söylenen söylev*” (Eren, 2019, 90).

Yunus ilahileri, Çanakkale ve Tuna ezgilerinin şairin körpe yüreğine işlendiği anlar “bir mutluluk sahnesi” olur. Şairin minik yüreğine ecdat sevgisi annenin merhamet dolu sesiyle işlenir. “*Dünya Mutluluğu*” adlı şiirinde ecdat sevgisinin ilahi ve ezgilerle gönlüne işlendiği ev şairin şiirinin en belirgin kaynaklarıdır:

“*Beşik eşliğinde söylenir ninni
Bebek dinlerken uyuya kalır
Bir Yunus ilahisinde anne sesini*

*Bir Çanakkale bir Tuna ezgisi
Ses gergefinde özenle işlenir
Körpe yüreğe ecdat sevgisi*” (Eren, 2019, 90).

Eren’in şiir zevkinin oluşmasında aile çevresinin büyük etkisi vardır. Özellikle babası Mümtaz Eren Bey, şairin şiir zevkinin oluşmasında etkili olmuştur. Şair, babasının kendi üzerindeki etkisini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Babam adı gibi mümtaz bir şahsiyetti, Babamın benim üzerimde tesiri büyüktür. Babam, Maraş’ın kurtuluşu ile ilgili yazıları ve şiirleri evde büyük heyecanla okurdu. Ben bu şiirleri ve yazıları büyük bir zevkle dinlerdim. Bunların dışında evimiz bir kütüphane gibiydi. Çeşitli dergilere ulaşma imkânım oluyordu. Bu dergileri ve kitapları karıştırıp göz atıyordum. İlk edebi zevkimin oluşmasında bunların etkisi büyüktür” (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Eren ile yapılan bir başka mülakatta ailesinin şair üzerindeki etkisinin ne kadar derin olduğunu hissedebiliriz. Şair, bu mülakatta babasının şiir dünyasına etkisini şu şekilde açıklar:

“Benim yetişmemde ailemin önemli bir rolü olmuştur. Babam okumayı seven ve yazan bir insandı. Yerel gazetelerde, tarihi dergilerde Kahramanmaraş’ın kurtuluşu ile ilgili hatıra ve makale türlerinde yazılar yazardı. Kahramanmaraş Kuvayı Milliye Cemiyeti başkanı olduğu için 12 Şubat Kurtuluş Bayramlarında konuşurdu. Bu konuşmaları odasında hazırlarken, daktilo tıkırtılarının benim ruh dünyamda çok büyük etkileri olduğunu sonradan fark ettim” (Yanardağ, 2021, 81).

Şairin küçük yaşlarda aile bireylerinden dinlediği dini içerikli hikâyeler, ilahi ve halk hikâyeleri edebiyata ve şiire ilgisinin artmasında etkilidir. Eren, edebiyatçı kimliğinin oluşmasında dinlediği halk hikâyelerinin etkisini, *“Çocukken Küssadan Hisseler, Dini Hikâyeler, Âşık Garip, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı hikâyelerini dinleyerek büyüdüm”* (Yanardağ, 2019, 81) sözleriyle açıklar.

Aile çevresi, Arif Eren’in edebi kişiliğinin oluşmasında, şiirinin çıkış noktasına kaynaklık etmesi açısından önemlidir. Anne ve baba tarafından kültürlü, okur-yazar bir aileye mensup olması ve böyle bir ailede yetişmesi onun okumaya, edebiyata, sanata, şiire ilgisinin artmasını sağlamıştır. Ailesinin katkısıyla edebiyatla, sanatla ve şiirle güçlü bir bağ kuran şairin şiirinin doğuşunda büyüklerinden duyduğu, dinlediği hikâyeler ve manzum söyleyişler etkili olmuştur. Eren’in ilk şiir bilincini, zevkini aile bireylerinden aldığını söylemek mümkündür.

4.1.1.2. Okul Çevresi

Arif Eren’in şiir ve edebiyatla bağının güçlü olmasındaki etkenlerden biri de öğretmenleri ve okul çevresidir. İlkokulu Kahramanmaraş Atatürk İlkokulunda okuyan şairin edebiyata ve şiire ilgisi daha ilkökul çağlarında filizlenmiştir. Şairin halk şiiri ve halk şairleriyle tanışması da bu dönemlerdedir. Şairin ilkökul öğretmeni Maraş’ın kurtuluşu ile ilgili yazdığı şiirleri ile ün yapmış olan şair Adile Necla Kandeğer’dir.

Eren, Türkçeyi güzel ve doğru kullanma konusundaki hassasiyeti daha ilkökul çağlarında kazanmıştır. Sade, yalın ve anlaşılır bir Türkçe kullanma eğilimini ilkökul öğretmeni Adile Necla Kandeğer’den almıştır. İlkokula başlamadan önce evinde masal ve halk hikâyeleri dinleyen, ilahi ezgilerine aşına bir ruha Türkçe sevgisinin ve Türkçeyi doğru ve güzel kullanma bilincinin de eklenmesiyle şairlik zırhını daha o yaşlarda giyinmiştir. Şair, ilkökul öğretmenin kendisi üzerindeki etkisini şu şekilde ifade etmektedir: *“İlkokul öğretmenin Adile Kandeğer’di. Bende şairlik hevesi o zaman başlamıştı”* (Yanardağ, 2021, 81).

Şairin edebiyat ve şiire ilgisinin tam manasıyla başladığı dönem ortaokul çağlarıdır. Şair, ortaokulun ilk iki yılını Maraş Ortaokulunda okur. Bu yıllar şairin edebiyat anlayışının, şiire bakışının şekillendiği yıllardır. Özellikle de Türkçe öğretmeni Arif Hikmet Bey’in derslerde okuduğu şiirler, şairi tesiri altına alır. Ortaokul yıllarında birçok halk şairinin şiirlerini ezberler ve okur. Edebiyatın birçok türü ile ortaokul çağlarında tanışmasına rağmen şiire ilgisi daha ağır basar. Edebiyata ilgisinin artması ile

şairin şiir yolculuğu başlar. Ortaokul ikinci sınıfta yazdığı bir şiir mahalli bir gazetede yayımlanır. Şair, ortaokul yıllarında oluşan edebiyat sevgisini şöyle anlatır:

“Edebiyatla ilgim ortaokul sıralarında başladı. Maraş Ortaokulu’nda okurken Türkçe öğretmenim Arif Hikmet Bey’di. Şiiri seven, güzel şiir okuyan bir hocamızdı. Her dersinde muhakkak bir iki şiir okurdu. Daha o zamanlar şiir, diğer türlerden fazla dikkatimi çekerdi. Âşık Garip, Karacaoğlan, Derdiçok ve Yunus Emre gibi bazı şairlerin şiirlerini ezberlemiştim. Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karosmanoğlu, Halide Edip Adıvar ve Ömer Seyfettin o zamanlar okuduğum şair ve yazarlardı. Edebiyata olan alâkamin artarak devam etmesinde bu yazarların büyük katkısı vardır” (Eren, 2001, 22).

Şair, ortaokul son sınıfı ağabeyinin eğitimi nedeniyle Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesindeki Pazarcık Ortaokulunda okur. Pazarcık Ortaokulundaki eğitiminin sebebi ise ağabeyinin dışarıdan okumasıdır. Ağabeyi dışarıdan okumak için Pazarcık’a gelmiştir. Ağabeyine yoldaş olmak için burada kısa bir süre eğitim hayatını sürdürür. (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Ortaokul yıllarında da aktif bir öğrenci olan Eren’in edebiyat ve Türkçe sevgisini öğretmeni Kemal Güçlüoğlu, Güçlüoğlu’nun eşi ve Arif Hikmet yeşertir. Bu dönemde okul gazetesinin çıkmasında öğretmeni Kemal Güçlüoğlu’nun sözleri etkilidir. Kemal Güçlüoğlu’nun sözleri Eren’in edebiyat sevgisini daha da perçinler. Bu yıllara ait hatırasını Arif Eren şu şekilde anlatmaktadır: *“Müdür Bey’in (Kemal Güçlüoğlu) eşi Türkçe öğretmenimizdi. Bir gün bir kompozisyon yarışması yaptı. O yarışmadan sonra okul gazetesi çıkarılacakmış. Beni beğenmiş. Hoca hanım geldi. “Arif Eren kimdir?” dedi. Erol diye bir arkadaşım vardı. “Gidin! Kemal Bey’i görün” dedi. Daha sonra Kemal Bey, ben ve Erol, okul gazetesini çıkarttık.”* (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Öğretmeni Kemal Güçlüoğlu’nun kompozisyon yarışmasında yazdığı yazıdan dolayı söylediği övgü dolu sözler sayesinde bu okulda okul gazetesini çıkarma görevini üstlenir.

Şair, öğretmeni Kemal Güçlüoğlu ve eşinin Adile Kandeğer’den sonra kendisine Türkçeyi sevdiren öğretmenler olarak görür. *“Hocalarımız çok iyiydi. Hocaların iyi olursa, sen de iyi olursun. Kemal Bey, derste bize şiirler okuturdu. Adile Kandeğer’den sonra bana Türkçeyi sevdiren kişidir”* (A. Eren, Görüşme, 20 Aralık 2020).

Ortaokul yıllarında şiirle münasebeti artan şairin halk şiirine ve şairlerine ilgisi artar. İlkokulda Adile Necla Kandeğer’in etkisiyle halk şiir tarzına yönelimi ortaokul yıllarında daha da güçlenir. Karacaoğlan, Gevheri, Dertli gibi halk şairlerinin etkisi ile ilk şiirleri halk şiiri tarzında terennüm eder. Şairin bu dönemdeki şiir karalamaları halk şiiri tarzındadır. Şair, ortaokul yıllarında özellikle Karacaoğlan’a büyük ilgi duyar. Bu ilgisini şu şekilde dile getirir: *“Ortaokul yıllarında Karacaoğlan beni çok etkilerdi. Nasreddin Hoca’nın nükte zekâsına hayran kalırdım”* (Yanardağ, 2021, 81).

Şairle yaptığımız ikili görüşmede ortaokul yıllarında Maraş’ın yerel gazetelerinden *Engizek* gazetesinde iki şiirinin yayımlandığı bilgisine ulaştık. Araştırmalarımızda bu iki şiire ulaşamadık. Şairin ortaokul yıllarında yerel gazetede çıkan şiirleri ile ilgili açıklamaları şöyledir:

“Engizek gazetesinde Ortaokul yıllarında birkaç şiirim çıktı. Bu şiirlerden ilki “Sonbahar” başlığını taşıyordu. Gazetede şiirim çıkınca, komşular iltifat amaçlı “Kızımızı Arif’e vereceğiz” diye şakalaştılar o zaman” (A. Eren, Görüşme 24 Nisan 2022).

Eren’in ortaokulda yazdığı ilk şiire sınıf arkadaşlarından “Nesrin” adlı bir kız öğrenci ilham verir. Ailecek tanıştıkları bir yüzbaşının kızı olan Nesrin, okulunda başarılı bir öğrencidir. Nesrin, babasına okulundaki başarısından bahsedince Nesri’ni

babası da Mümtaz Eren'e çocuğunun durumunu sorar. Bu olay üzerine Nesrin'in ilhamı ile bir şiir kaleme alır. Şairin dilinden şiirin hikâyesi şöyledir:

“İlk yazdığım şiir şu oldu ortaokulda. Efendim, bu şiirin hikâyesi şu: O zamanlar iftihar listesi vardı. Resmimizi çerçeveye koyar asarlardı. Sınıfımızda bir kız vardı: Yüzbaşının kızı adı Nesrin. Kayabaşı mahallesinde evimiz vardı. Vali konağının karşısında evimiz vardı, orda oturuyorduk. Bu kız eve gidermiş dokuz, on aldım dermiş babasına. Babam mücahit olduğu için askerlerle sık görüşürdü ve saygı görürdü. Nesrin'in babası da yüzbaşı... Babamla da tanışıyorlar. Mümtaz Bey, demiş sizin çocuk ne yapıyor, kaç alıyor demiş. Arif hiç böyle şeylerden bahsetmez demiş babam.

Babam, Arif demiş okulla ilgili çok konuşmaz. Babam eve geldi. Oğlum dedi. Nesrin dokuz on alıyormuş sen ne yapıyorsun. Nesrin'in varlığı yok dedim. Ama ilhamı Nesrin verdi. Ama kızla küs gittik.

Hocamız Arif Hikmet, devre arkadaşım Sakıp Arıkan hocaya “Arif bir şiir yazmış hocam” dedi. Şiire böyle başladım. Şiirden hatırladığım mısralar şöyle:

“Ben de geçmek isterdim iftihar listesine

Kafam büyük geldi girmez çerçevesine” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Eren'in şiirlerinin ortaokul yıllarında okul ve aile çevresinin etkisinde şekillendiğini görmekteyiz. Ortaokul yılları şairin şiir dünyasına kapılarını araladığı yıllardır. Bu yıllarda değerli hocaların öğrencisi olması şairliğinin gelişmesinde etkili bir unsurdur.

Eren, lise eğitimi için girdiği sınavda Gümüşhane İlköğretmen Okulunu kazanır ve lise eğitimini burada tamamlar. Şair lise yıllarında da aktif bir öğrencidir. Derslerindeki başarısının yanında sosyal alanda da aktiftir. Talebe Derneği Başkanlığı yaparak lider kişiliğini ortaya koyar. Lise tahsilini bitiren Eren, hukuk tahsili yapmak istemesine rağmen *“Türk diline duyduğu sevgi ve edebiyatçı yönü”* ağır basar (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

İçindeki edebiyat sevgisinin yeşerdiğini anlayan Eren, Gümüşhane İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra sınavlara girer ve Erzurum Eğitim Enstitüsü- Edebiyat Bölümüne girmeyi başarır. Prof. Dr. M. Orhan Okay , Prof. Dr. Niyazi Akı gibi hocalardan dersler alır. Eğitim Enstitüsü öğrenciliği yıllarında öğrenci derneği başkanlığı da yapan Arif Eren, Erzurum Dağcılık Kulübü ve Voleybol takımında sporculuk hayatına devam eder.

Şairin okuma zevkinin ve alışkanlığının kazanması açısından öğretmenleri önemlidir. Şairde, Türkçeyi güzel kullanma hassasiyeti okulda öğretmenlerinden aldığı eğitimin bir sonucudur. Şairin şiire ve edebiyata ilgisini görmeleri, onun şairce hayata bakışını yönlendirmeleri bakımından öğretmenlerinin katkıları yadsınamaz. Okul şartları, eğitimi nedeniyle ailesinden ayrılışı, uzakta geçen günler şairin ruh dünyasına ve şiirlerine yön veren kaynaklardır. Okul çevresinin şairin edebiyat ve şiir dünyasını yoğun bir şekilde etkilediği görülmektedir.

4.1.1.3. Doğup Büyüdüğü ve Yaşadığı Çevre

Arif Eren'in şiirlerinin ortaya çıkışında, oluşumunda doğup büyüdüğü çevrenin, eğitim hayatını sürdürdüğü, öğretmenlik yaptığı ve gurbeti yüreğinde yaşadığı yerlerin de tesiri önemlidir. Doğup büyüdüğü, çocukluk yıllarının geçtiği, eğitim aldığı yer şairler şehri Kahramanmaraş'ın dışında, Giresun, Erzurum, Konya, Bursa gibi şehirlerdir. Bu şehirler şairin kişiliği ve mizacı üzerinde etkili olmuştur.

İnsanın doğup büyüdüğü, havasını teneffüs ettiği yerler insan hayatında önemli yere sahiptir. Çünkü her yerin kendine özgü bir yaşam tarzı, kokusu, toprağı, suyu,

havası vardır. Bu durum şairleri ve şiirlerini derinden etkiler. Eren'in gözlerini dünyaya açtığı kadim topraklar şairleri ile ünlenmiş, her üç evden ikisinde şairlerin yetiştiği bir şehirdir. Bu yönüyle dünyaya geldiği şairler şehri Kahramanmaraş, şiirlerinin çıkış noktalarının temel taşıdır. Şairin, doğduğu şehre muhabbet ve ilgiyle bağlılığı, doğup büyüdüğü yerlerden uzak kaldığı zaman gurbeti derinden hissetmesine neden olmuştur.

Eren için Kahramanmaraş, Anadolu'yu ve Anadolu insanını tüm benliğiyle hissettiği, varoluş mücadelesinin verildiği, ezan sesleri, hayaller, heveslerle örülmüş mesut çocukluk günlerinin, Türk gelenek ve göreneklerinin yaşamlarda derinden hissedildiği bir yerdir. Şiirlerinde memleketinin insanlarından başlayarak Anadolu ve Anadolu insanının yaşamını işlemiştir. Çocukluk arkadaşları, çocukken oynadığı oyunlar, komşuları ve aile büyüklerinin işlendiği ilk şiirler şairin şiirinin kıpırdanışında önemli etkenlerdir. Şair, kökü Anadolu'ya dayanan mısralarla geleceğe anlamlı mesajları şiirindeki çevreler ve sosyal yaşantıyla verir.

Şiirinin ana damarı elbette ki Kahramanmaraş'tır. Memleketinde duyduğu huzuru, mutluluğu mısralara döker. Memleketine bağlılığı ile övünen şair, Maraşlının kurtuluş mücadelesinde gösterdiği kahramanlığı da göz ardı etmez. Şair, "*Madalyalı Şehir*" şiirinde Maraşlı olmaktan gurur duyduğunu dile getirerek Kahramanmaraş'ın tarihi ve doğal güzelliklerini coşkulu bir dille anlatır. Hiçbir yerde tatmadığı duyguları, lezzetleri memleketinde yaşamış ve hissetmiştir. Şair, memleketi Kahramanmaraş'la ilgili duygularını şöyle dile getirir:

*"Esen rüzgârında burcu burcu
Çiçek ve kekik topladım
Hiçbir yerde tatmadığım lezzetin
Meyvelerini sende topladım*

*Bağların üzümleriyle ünlü
Tarlaların pamuk çeltik ve biberle
Bir Maraşlı olarak gurur duyarım
Sırtları yere gelmeyen yiğitlerinle*

*Pınarbaşı'nın ulu çınarları altında
Unuttum mevsimin yaz olduğunu
Ne denli susamış olsam da
Hep yudumlayarak içebildim suyunu"* (Eren, 2019, 138).

Doğup büyüdüğü şehre muhabbetle bağlı olan Eren, yaşadığı yerden her ayrılışında "sıla özlemine" derinden hisseder. Sılaya döndüğünde yaşadığı çevrede değişiklikler olsa da şairi bu kadim şehre bağlayan mezarlığı süsleyen servilerin gölgesinde edebi uykuya dalanlardır. Cami avlusundaki asmalı çardakta sohbet değirmenine cümleler kuran eski toprakların bazılarının dünya hayatları sonlanmıştır. Memleketindeki değişiklikler şairi yaşadığı yere yabancılaştırsa da serin serviler altında yatan dostlar, arkadaşlar, akrabalar derin köklerle memleketine bağlamaktadır. Şairin gurbette kaldığı süre içerisinde memleketindeki değişikliği ve bu değişikliklerden duyduğu üzüntüyü "*Sılaya Döndüğümde*" şiirinde hissetmek mümkündür. Şairin sıladan dönüşlerinde memleketindeki değişimler sadece mekânsal değişimler değildir. Kültürel ve sosyal değişimler de yer almaktadır. Şair, sılaya döndüğünde memleketindeki ve yüreğindeki değişimi şöyle anlatır:

*“Mezarlığa taşınmış eski topraklar
Gemiler uğramayan bir iskeleye dönmüş
Cami avlusundaki asmalı çardak
Suyu kesilmiş sohbet değirmeninin
Ben yokken çok ocaklar sönmüş*

*Bir yabancılık hissettim memleketimde
Yerlerinde yeller esiyor o bahçeli evlerin
Bir daha gelmemek üzere giderdim
Gölgesinde uyuyanlarım olmasa
Mezarlığı süsleyen servilerin” (Eren, 2019, 43).*

Şairin şiirlerinin ana damarlarından biri Kahramanmaraş ve çevresidir. Kahramanmaraş, tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra millî ve manevî hayatıyla karşımıza çıkar. Maraşlının kültürel hayatı, gelenek ve görenekleri, hayata bakış açısı şiirinin öncül kaynakları arasındadır. Şair, “*Sevda Rüzgârı*” adlı şiirinde memleketine duyduğu sevgiyi şu şekilde dile getirir:

*“Çocukken doğduğum şehri
Her şeyden önde severdim
Ayak girmemiş masal ülkelerini
Verseler değişmezdim” (Eren, 1965, 21).*

Kahramanmaraş’ın yanı sıra çalışma hayatını sürdürdüğü Konya, Balıkesir, Bursa ve çevresinin de Eren’in şiirlerine kaynaklı ettiği görülmektedir.

Altınoluk, Balıkesir’in Edremit ilçesine bağlı küçük, şirin bir sahil kasabasıdır. Şair, bu şirin kasabanın tarihi ve doğal güzelliklerinin yanında kültürel yönlerine de şiirinde yer vererek buraya olan sevgisini dile getirir. Şair, “*Altınoluk Fener*” şiirinde yaz aylarını geçirdiği bu ilçenin deniz ve doğa ile bütünleşen eşsiz güzelliğini ve burada duyduğu huzuru işler. Dört mevsim yeşilin tonu ile iç içe, havası ve suyuyla eşsiz bir şirin beldenin şair üzerinde etkisi büyüktür:

*“Bir tarafta deniz bir tarafta kaplıca
Burada her yön ayrı güzeldir
Toprağı rengiyle boyamış zeytin ağaçları
Bu yüzden Kaz Dağları
Dört mevsim yeşildir*

*Bu dağ bildiğiniz dağlardan değil
Ömrü uzatıyor havası suyu
Bir oksijen deposu ormanla deniz
Dinç kalıyor burada insan
İşte Akçay Altınoluk Küçükkuşu*

*Bir zevktir Fener’de yaşamak
O bunaltıcı yaz sıcaklığında
Gündüzü deniz gecesi dağ havası
Bir de manevi huzur içindesiniz
Gönüller ocağı Sarıkız ocağında” (Eren, 2019, 141).*

İstanbul, birçok şair ve yazarın gönül dünyasında anlam kazanmış, medeniyetin, hoşgörünün, sanatın, mimarinin kalbi olmuştur. Şair için İstanbul şiirlerinin önemli kaynaklarından biridir. Eren, İstanbul'a olan bağlılığının ve sevgisinin yanı sıra İstanbul'u Anadolu'dan gelen bir gencin gözüyle anlatır. Şair, İstanbul'da olmanın heyecanını, tarihi ve kültürel atmosferini yaşamamanın hazzını sonuna kadar hissetmiştir. Şair, *“İstanbul”* adlı kısa şiirinde İstanbul'a karşı duyduğu hayranlığı ve bu şehrin farklılığını ortaya koyar:

*“Uykuda şimdi köyler
Uykuda ilçeler
Uykuda şehirler
Sen niye uyumazsın
Uykun mu kaçtı İstanbul”* (Eren, 2019, 23).

İstanbul, Eren'in gönül dünyasını farklılaştıran bir şehirdir. Ezan seslerindeki hazzı, ahengi ve yaşam renkliliği ile İstanbul, aşkın ve sevdanın şehridir. Şair, umutlarıyla geldiği şehirden büyük beklentiler içindedir. İstanbul, bütün güzelliği ve ihtişamıyla şairi şaşkına çevirmiştir.

*“Ezan sesleri içinde İstanbul
Renk, su içinde İstanbul
Pırıl pırıl kızların bakışında
Aşk, sevdâ şehri İstanbul*

*Yüklü umutlarla geldim sana
Al beni, semt semt gezdir
Bir dost gibi tut elimden
Gurbet yalnızlık demektir*

*Öyle biri olsun ki yanımızda
Sandal küreksiz yürüsün sulara
Gençliği tanıyamadan uğurladık
Vefasızlığa utanmayan aynalarda*

*Beni deli ettin koca İstanbul
Ondan böyle şaşkın oluşum
Yitirdim gözlerimi güzelliğinde
Tut elimden bir hoşum”* (Eren, 2019, 24-25).

Prof. Dr. Kemal Timur, *“Her Memleketin Marka Şehirleri... Mekân... Şairler... Ve Söz Üstadı Arif Eren...”* başlıklı yazısında birçok şairin ülkelerinin önemli şehirlerinin gücü vasıtasıyla daha fazla tanındıklarını, markalaştığını dile getirir. Timur'a göre; Arif Eren, ses ipine astığı cevherlerle Kahramanmaraş'ın marka bir şairidir. Prof. Dr. Kemal Timur, birçok şair ve yazarın marka şehirlere gitmeden meşhur olamadıklarını fakat Arif Eren'in yaşadığı şehre duyduğu sevgiden dolayı memleketinde kalarak marka bir şair olduğunu Diyarbakırlı yazar Esmâ Ocak ile yaşadığı bir anısından yola çıkarak açıklar:

“Arif Eren ile tanışmamızda olduğu gibi, Diyarbakır'da görev yaptığım yıllarda da romancı ve hikâyeci olan Esmâ Ocak Hanımefendi ile de kader bizi bir şekilde

tanıştırmıştı. Daha sonra onunla ilgili bir kitap da kaleme almıştım. 2010 yılında Esmâ Ocak ile tanıştığımda ve yazmış olduğu altı roman ve altı hikâye kitabını okuduğumda neden İstanbul'a gitmediğine üzülmuştum. Berdel yazarı Esmâ Ocak ile ilk tanışmaya gittiğimizde ağır hasta olduğundan İstanbul'a gitme sorusunu kendisine bizzat soramamıştım. Ancak kızı Prof. Dr. Perran Toksöz'e: "Anneniz neden İstanbul'a gitmedi" diye sormuştum. O da bana, "Diyarbakır'ı aşk derecesinde sevdiği için gitmediğini" belirtmişti. Ben de arkasından "Eğer anneniz Esmâ Ocak İstanbul'a gitmiş olsaydı daha meşhur bir romancı ve hikâyeci olurdu" demiştim. Aynı şeyi bu defa Kahramanmaraş'a geldiğimde "Söz ipine söz asan" Arif Eren için de düşündüm. Şu anda bu soruyu mümtaz şair Arif Eren Ağabeye sorarsam o da kanaatimce bunu pek kabul etmeyecek ya da şunu söyleyecektir. "Ben de bir edebiyat öğretmeni olarak bu mesleği kutsal bildiğimden, Türkiye'nin değişik illerinde bu mesleğimi icra ettim ve sonunda da şairler diyarı, şairin ve şiirin başkenti ve memleketim olan Kahramanmaraş'ı da çok ve hatta aşk derecesinde sevdiğimden emekli olduktan sonra buraya yerleştim ve ses ipine asacağım cevherleri bu şehirde asmaya ve dizmeye devam ettim" diyecektir. Belki bu da kendi hususi tercihi olarak saygı duyulması gereken doğru bir karardır. Ancak ben öyle inanıyorum ki, eğer Şair Arif Eren, İstanbul'a gitmiş olsaydı ve orada ses ipine kelimeler asmaya çalışsaydı, şu anki durumundan daha fazla tanınırdı ve belki de Allah ona daha farklı şiirler ilham ederdi. Bu kanaatim şu anlama gelmesin. Arif Eren şu ana kadar ses ipine güzel mücevherler asmadı. Böyle bir şey yok. Arif Eren, bu güne kadar da çok güzel şiirler kaleme almış ve hâlâ da bu gelen ilhamları söz ipine asmaktadır ve namı yurt dışına kadar da yayılmıştır"(Timur, 2020, 12-13).

Şair, İstanbul'da sürekli olarak ikamet etmese de İstanbul'un ruhunu ve büyüsunü sonuna kadar hissetmiş ve hissettirmiştir.

Şairin şiirlerine kaynaklık eden ve edebiyat dünyasında ismini duyurduğu kentlerden biri de Konya'dır. Arif Eren, 1963 yılında Erzurum Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirir. 1965 yılında Karaman Lisesinde öğretmenlik hayatına başlar. Konya şehri memleketi Kahramanmaraş'tan sonra hayatındaki önemli kentlerden biridir. Şairin edebiyat çevreleri ile tanışması bu dönemdedir. Şair, öğretmenlik yaptığı kentin sanatsal ve kültürel faaliyetlerine de katılır:

"Karaman'da hocayım. Karaman'da büyük dergiler çıkıyor. Karaman büyük bir kültür mekânı... Türk dil bayramı yapılıyordu. Bütün Türkiye oraya geliyor. Türk dünyasından akademisyenler, şairler, yazarlar. Bekir Sıtkı Erdoğan ile orda tanıştım. Bekir abi bizden büyüktü. O zamanlar iyi konuşurduk. Mevsimler dergisinde de iki şiirine yer verdim." (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Karaman'da öğretmenlik yaptığı yıllarda şiirin yanında tiyatroya da merak salan şair, o dönemde bir tiyatro yazmaya niyetlense de şiirle olan gönül bağının güçlü oluşu nedeniyle bu düşünceden uzaklaşır. Karaman hem kültürel yönden hem edebi çevreleri bakımından şairin şiirlerine kaynaklık etmiştir. Karaman'ın coğrafi konumu şairin kendisini yetiştirmesinde etkili olmuştur. Şair, kendi deyimiyle, öğretmenlikten kazandıklarını sanat yolunda harcamıştır. Eren'in, Karaman yılları ile ilgili düşünceleri şöyledir:

"Karaman'dan Ankara'ya devlet tiyatrosuna giderdim. Ben parayı hep sahada harcadım. Hep kitaba harcadım. O zamanlar 1000 lira maaş alıyorum. Sümer Lokantası vardı Karaman'da orda yer içerdik. Kitaba, tiyatroya merak saldım o dönemlerde. Hatta bir tiyatro yazmayı bile düşündüm o zamanlar ama şiire yöneldim. Parayı sanata harcadım. Sanat güzel şey..." (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Şair, Karaman'da güzel dostluklar kurduğu gibi değerli öğrenciler de yetiştirmiştir. Bu öğrencilerle bağının devam ettiğini söyleyen şair, birçok öğrencisinin özel günlerde kendisini aradığını, sorduğunu dile getirmektedir:

“Nevzat Dağlı ile Karamandan tanışıyorum. Karaman'dan öğrencimdi. Nevzat “Şapka” adlı bir şiirde yazmıştı. Hatta o zamanlar “Göç” piyesinde rol vermişim. Hiç unutmamış vefalı çocuk. Karaman'dan öğrencilerim arar hep” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

1965 yılında Karaman'da öğretmenliğe başlayan Arif Eren, öğretmenliğinin ilk yıllarında “Pınar” adlı okul dergisi de çıkarır. Şair, öğretmenliğinin ilk yıllarında Karaman Lisesinde çıkardığı “Pınar” dergisini nasıl çıkarmaya karar verdiklerini ve derginin çıkması ile ilgili bir anısını şöyle anlatmaktadır:

“Halit Bardakçı (Pınar Dergisinde) resmi yapan o arkadaş. Çok değerli bir ressamdı. Müfettiş geldi Karaman'a ilk senemde. Kemal Demiral isimli çok namı bir müfettiş. Müdürümüzde Kamanlı. Müdür Bey, Arif Hocam, bir dergi çıkartalım dedi. Daha o zamanlar bir senelik hocayım, yeniyim... Bu teklifi kabul ettim. O sene Karaman'ın teftiş yılıymış Müfettiş geldi o dönem okula. Müdür Bey, dergiyi göstermiş Kemal Bey'e, tanışalım demiş.

Yaşlı bir kadın görevlimiz vardı. Müdür bey, sizi çağırıyor dedi. Müdür beyin odasına vardım. Bir bey oturuyor elinde “Pınar Dergisi”. Müdür Bey, Arif Eren bu işte dedi. Kemal Bey, Arif Bey, dedi bu derginin kapağına bir pınar resmi koysanız daha iyi olurdu. Müdür Bey, çok iyi olur dedi. Gençlik işte... Ben de böyle çok daha modern olmuş dedim. Üçümüzde sustuk. Gençlik işte. Hâlbuki şimdi düşünüyorum pınar resmi daha güzel olurmuş. Bir dağ pınarı şöyle akıyor. Külebi'nin bir şiiri var pınarı çok güzel anlatır” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Eren, sanki bir pınarın başında durmuş gibi Cahit Külebi'nin “Atatürk'e Ağıt” şiirinden aşağıdaki mısraları okuyarak “Pınar” dergisinin kapağında coşkun akan pınarın olması gerektiğini şimdi daha iyi anladığını ifade etmektedir:

*“Kopdağında akar bir çeşme var
Serçe parmak kalınlığında suyu
Haram etmiş gece gündüz uykuyu
Akar da akar.”* (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Şair, müfettiş bey ile yaşadığı olayla ilgili çok büyük dersler çıkarmıştır. Hayatındaki büyük tecrübelerin, derslerin sonunda şiirlerinin ve arifçe sözlerin doğduğunu ifade eder:

“Adam misafir niye konuşuyorsun işte gencecik adamsın. Bunlar bana büyük ders oldu. Bu arifçe sözler bu tecrübelerden, derslerden doğdu.. Sus işte... Konuşurken sözlerinizden yalan utanmasın. Yalan hastalığının tedavisi susmaktır. Çok konuşmayacaksın. Çok konuşursan hata yaparsın...” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Şiir damarlarının köklü olduğu kentlerden biri olan Konya coğrafyası şairin his ve hayal dünyasının şekillenmesinde önemli etkenlerden biridir. Şair duyarlılığı kazandığı Kahramanmaraş'tan sonra Konya Eren'in şair duyarlılığının geliştiği bir kent olmuştur. Memleketinden ilk ayrılışın, ilk gurbetin etkilerinin yansıdığı mısralar bu coğrafyada şiirine kaynaklık etmiştir. Şairin “Ayrılık Türküsü” adlı şiirinde gurbet duygusunu ve memleket özlemini bulmak mümkündür. Şair, memleketinden ayrılmanın güçlüğü ve memleketine duyduğu sevgiye şöyle anlatır:

*“Senden nasıl ayrılabilirim
Suyu, ekmeğiyle büyüdüğüm şehir
Caddelerde el ele çocukluğum
Görüyorsun arkamdan gelir
Oturup kalenin burçlarına
Minarelerini tekrar sayışım
Gurbet bırak yakamı
Anılarla dönüyor başım*

*Her mevsim ayrı güzelsin
Yeşilin en tatlısını sende gördüm
Sonbahar çalınca kapını
Gökkuşağı oldu gözüm*

*Daha yazacaklarım çok
Görüyorsun yolcuyum Maraş
Bir trenin penceresinden
Kayboluyorsun yavaş yavaş” (Eren, 1965, 18 -19).*

Memleketin birçok yerinde dostluklar kuran şair, bu dostluklardan edindiği bilgi ve tecrübeyi şiirlerine de yansıtmıştır. Şair, dostlukta da ölçülü davranmayı kendine ilke edinmiştir. Yalçın Yücel, “Üşüyen Gözlerin İnsanı Arif Eren” başlıklı yazısında Eren’in dost seçimindeki titizliği ve kuralcı yapısı ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“Eren dostlarını seçerken çok ölçülü hareket ediyor. Kendisini daha da büyük yalnızlıklara götürmeyecek dostluklar kurmak istiyor bu yüzden. Dostluğumuzun ilk başlangıcında hep tedirgin gördüm onu. Sonrasında rahatladı, genişletti dostluk sofrasını. Haksız da bulamadım onu bu konuda. Yazarlar kendi dünyalarını ortaya koyarken, kuralcıdırlar seçimlerinde. Bunu, dünyalarını hep dingin tutmak için yaparlar. Arif Eren’in yapıtlarını onu tanıdıktan sonra okudum desem yanlış olmaz sanırım” (Eren, 2010, 131).

Şair, Anadolu’nun birçok kentine hem işi hem dostlukları nedeniyle yolculuklar yapmıştır. Genellikle bu yolculuklar tren yolculuklarıdır. Bu nedenle tren yolculukları memleketine özlemin büyüdüğü yolculuklardır. Hasreti tüm benliğiyle hisseden şair için Konya, Karaman, Bursa gibi kentler edebiyat dünyası ile tanışmasına hem de şiirinin şekillenmesine kaynaklık etmiştir. İstanbul büyüğü ile şairin ruh dünyasına renk katmıştır. Doğup büyüdüğü, havasını teneffüs ettiği şehir Kahramanmaraş ise şairin ses ipine güzel sözler asmasına vesile olduğu yerlerden biridir.

4.1.2. Okuduğu Kitaplar, Etkilendiği Şairler Açısından Şiirinin Kaynakları

Arif Eren, küçük yaşlarda ailesinin ve öğretmenlerinin katkılarıyla okuma alışkanlığı kazanır. Okuryazar bir ailede yetişmesi şairin kitaplarla tanışmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle amcasının oğlu Fikret Eren, şairin okuma sevgisi kazanmasında etkilidir.

“Fikret abi, çok kitap okurdu. Onun kitap okuması benim kitaba ilgimi arttırdı. Onun sayesinde kitaplarla bağım güçlendi. Kendisi de hukuk profesörüdür. Alanında da çok başarılı bir insandır” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Şairin ilk okumaları dini içerikli hikâyeler, halk hikâyeleri, halk şiiri örnekleridir. Şair, ortaokul yıllarında Türk ve Dünya edebiyatının birçok yazarının ve

şairinin eserlerini okur. Yapılan bir mülakatta şair, ilkokul yıllarından başlayan okuma tutkusunu şöyle açıklar:

“Çocukken Küssadan Hisseler, Dini Hikâyeler, Aşık Garip, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı hikâyelerini dinleyerek büyüdüm. İlkokulda öğretmenim Şair Adile Kandeğer’di. Bende şairlik hevesi o zamanlar başlamıştı. Ortaokul yıllarında Karacaoğlan beni çok etkilerdi. Nasrettin Hoca’nın nükte zekâsına hayran kalırdım. Cahit Sıtkı Tarancı’nın ‘Otuz Beş Yaş’, Ziya Osman Saba’nın ‘Geçen Zaman’, Ahmet Kutsi Tecer’in şiirlerini, Yakup Kadri’nin ‘Kiralık Konak’ını büyük bir beğeni ile okudum. Yanılmıyorsam roman şöyle bitiyordu: ‘Seniha sadece süslü ve güzeldi.

Refik Halit Karay’ın, ‘Anahtar’ romanı, ‘Memleket Hikâyeleri’, ‘Gurbet Hikâyeleri’ isimli hikâye kitapları, Reşat Nuri’nin ‘Çalıkuşu’ romanı, Halide Edip Adivar’ın ‘Döner Ayna’sı, Ömer Seyfettin’in ‘Yüksek Ökçeleri’, Beyaz Lale’si, Sait Faik Abasıyanık’ın ‘Son Kuşlar’, ‘Sarnıç’, ‘Kayıp Aranıyor’ eserleri o yıllarda okuduğum kitaplar arasında en çok aklımda kalanlardır” (Yanardağ, 2021, 82).

Öğrencilik yıllarında şairlere ve şairliğe imrenen şairin hayallerini şair olmak süsler. Kendi kendine şair olma idealini kuşanan şair bu alanda kendini yetiştirme gayreti içerisine girer. Üniversite yıllarında kendine bir şiir felsefesi oluşturmayı kafaya koymuştur. Bu amaçla şiir teorilerini yerli ve yabancı kaynaklardan incelemeye koyulur. İlk şiir kitabından sonra kendi şiir anlayışını ortaya koymaya çalışır. Bu amaçla yaklaşık on yıl eser vermeyen şair, bu süre zarfında hem şiir teorilerini inceler hem de şiirinin temelini oluşturan ses ipine söz asma sanatını icraya çalışır. Şair, kendi şiir anlayışını ortaya koyma çabasını ve şiir serüveninin hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

“Şairleri okur, imrenirdim talebeliğimde. Şair olacağım derdim. Başladım öylece. İkinci yeniciler çok basit şiir yazmışlar, imge yok, şu yok bu yok şiirler yazmış. İyi şair var mı var tabii. Bunlar şiir değil dedim. Bir on sene şiir yazmadım. Bıraktım şiiri. Şiiri mütemadiyen inceledim. Şiir nedir diye, iç ve dış kaynaklardan inceledim. Ondan sonra şiir yazmaya başladım.

Asıl kendi şiir anlayışımı koydum. Bakın benim bir şiir felsefem var. Ses ipine söz asma sanatı... Böyle bir tarif yok Türkiye’de... Bulursan şiiri bırakırım. Kemal Bey (Prof.Dr. Kemal Timur) diyor ki senin sözler marka sözler. Marka şair diye yazısı da var hatta. Her ilin bir marka şairi var diye yazmış. Dedim şiirin teorisini yapacağım. Öylece başladım şiire. Bu sözler, bu şiirler öylece doğdu.

Bir de şöyle düşündüm. Her sahada şiir olmalı dedim. Bir sahada değil. Yayıdım temaları. Kahramanlık şiiri var, tasavvuf var, gurbet var, vatan var, milliyetçilik var, haysiyet var, aşk var. Yok yok. Türk ve dünya edebiyatında hangi tema varsa ben de var. Cansızları canlı varlık yaptım. Umduğunu Bulamayan Ağaç adlı şiiri İhsan Işık antolojiye almış” (A. Eren, Görüşme, 24 Nisan 2022).

Eren’in yetişmesinde okuduğu kitaplar, etkilendiği şairler etkili olmuştur. Şairin şiir anlayışının oluşmasında, ses ipine asılan sözlerin şekillenmesinde okuduğu kitaplar, dönem dönem etkisinde kaldığı şairler ve topluluklar şiirinin kaynağını oluşturmaktadır.

4.1.3. Genel Kültür ve Edebi Kaynakları

Edebi eserler, bir toplumun değerler, inançlar ve kültürel yaşantısına göre şekillenir. Toplamların kültürüne bağlı olarak edebi anlayışlar da şekillenir. Milletlerin varlığını devam ettiren yegâne unsur kültürdür. Kültürel unsurların taşınmasında en etkili kaynak ise şiirdir. Sözlü kültürün yaşamasında, aktarılmasında, kültürel kimliğin inşasında şairlerin rolü yadsınamaz. Türk kültür ve öğelerini gelecek nesillere aktarılmasında önemli misyonu yerine getiren şairlerden biri de Arif Eren’dir. Anadolu

coğrafyasının kültürel zenginliğini Türk dili ile taçlandıran şair, bu kültürel değerleri gelecek nesillerin de benimsemesi gayesindedir. Şair, Türk tarih ve kültürünü, dini değerleri, halk ve divan edebiyatının kültürel öğelerini, Batı edebiyatının önemli kaynaklarını şiirinde başarılı bir şekilde kullanmıştır.

4.1.3.1. Türk Tarihi ve Kültürü

Arif Eren'in beslendiği kaynaklardan biri de Türk tarihi ve kültürüdür. Eren'in şiirlerinde kültürümüzün unutulmaya yüz tutan değerleri hatırlanır. Bu hatırlatmalar atiyi inşa yolunda şairin duyarlı duruşu ile ilgilidir. Eren, tarih şuuruyla belirli bir kültürel duyarlılığa sahip, tarih ve mazi fikrine bağlı kalarak geçmişle gelecek arasında köprüler kurar. Türk tarihinin şanlı dolu mazisi, vatan sevgisiyle özdeşleşerek ahlâkî değerler ve kültürel öğeler üzerine inşa edilir. Şairin amacı Türk tarihinin şanlı mazisinde isim yapmış kahramanlar vasıtasıyla Türk evlatlarını yarına hazırlamaktır.

Arif Eren, köklü ve soylu bir millete mensup olmanın gururunu yaşamamız gerektiği inancındadır. Şair, Türkün mazisindeki kahramanlıklara dikkat çekerek Türk ecdatlarının yaptıklarını, başardıklarını her an hatırlamamızı ister. Türk tarihinin derinliğini, köklülüğünü, zaferle dolu destansı geçmişini *“Alp Arslan'dır Bu”* şiirinde şöyle dile getirir:

*“Kutlu gün doğacak birazdan
Zaman mutlu sancılar içinde
Yeni destanlar yazılacak
Anadolu toprakları üstünde”* (Eren, 2019, 38).

Şair, *“Alp Arslan'dır Bu”* şiirinde 1071'de Anadolu'ya ayak basan Türklerin, Anadolu'yu yurt edinme çabasını ve macerasını işler. Şiirde, kahramanlık, din, tarih, millet olma olgusu iç içe geçmiştir. Bu olgular coşkun bir söyleyişle, destansı bir dille dile getirilir. Şair, milliyetçi bir düşünceyle Türk tarihine, İslâmî duygulara, vatanın bölünmez bütünlüğüne, Türk töresine ve ahlâkî değerlere erdemli bir duruşla yaklaşır. Milli ve manevi değerlere duyarsız kalamayan Eren, her fırsatta milli ve manevi değerleri şiirlerinde işlemiştir.

Eren, Maraş'ın ve Maraşlının var olma mücadelesini tüm benliğiyle hissetmiş ve bu var olma mücadelesini babasından sıklıkla dinlemiştir. Maraş'ın kurtuluşu ile ilgili babasından dinlediği anlatılar şairin ruh dünyasını şekillendirmiştir. Şair, vatan sevgisinin doyarsıya yaşandığı, hissedildiği bir kentte ve evde doğup büyümüştür. Babasının etkisiyle Maraş millî mücadelesini öğrenen şair, Maraş Millî Mücadelesini başlatan Sütçü İmam'ı ve Uzunoluk olayını *“Bir Destan Böyle Başlar”* adlı şiirinde coşkulu bir dille anlatır. Sütçü İmam, toprağında düşmanı gören Maraşlının temsilcisi olup başlattığı mücadelenin, şanlı direnişin bayraklaştırmıştır. Şair, Maraş direnişini Sütçü İmam'ın inancı ile birleştirir. Maraşlının gece gündüz düşüncesinde düşmanı yurdundan kovmaktan başka düşünce yoktur. Şair, bu düşünceyi Sütçü İmam'ın şahsında anlatır:

*“Memleket toprağında düşmanı görünce
İsyân akar damarlarından kan yerine
Kendisi başlatacak şanlı savaşı
Gündüz hayalinde gece düşünde
Tek başına talim yapar askerçe*

*Zaman tarihleşir bir ikindi vakti
Çeker tabancasının tetiğini
Kurşunlarla yere serer Uzunoluk'ta
Maraşlı kadına ilişmek isteyen
Ölümüne susamış Ermeni askerini*

*Sütçü İmam'ın Uzunoluk destanını
Bugün bir çeşme anlata anlata akar
Durmadan esen Fatiha rüzgârı
Gönül kalesinin burçlarında
Bayrakça dalgalandırır hatırasını” (Eren, 2019, 110).*

Eren, “*Madalyalı Şehir*” adlı şiirinde Maraş Millî Mücadelesine atıfta bulunur. Maraşlının tarihte eşine az rastlanan bir kahramanlık mücadelesi verdiğini dile getirir. Maraş, topyekûn bir mücadelenin sonunda elde edilen madalya ile milli mücadelenin simgesi olmuştur. Şair, millî mücadeledeki birlik ve coşkunun bir benzerinin 12 Şubat Kurtuluş Bayramında da sergilendiği inancındadır. Destanlaşan bir kahramanlık yazan Maraşlı 12 Şubat Kurtuluş Bayramı kutlamalarında da aynı birlik ve beraberlik içindedir. Şair, bu kutlamaların kendisinde uyandırdığı duyguları şu şekilde mısralara dökmüştür:

*“Kendi evlatlarında kazandığın destanın
Tarihte benzerine az rastladım
Şanına yaraşır Kurtuluş Bayramını
On iki şubatlarda sende yaşadım” (Eren, 2019, 139).*

Şairin şiirlerine sadece milli hisler kaynaklık etmez. Türk mimarisinin eşsiz eserleri de şiirlerine kaynaklık etmiştir. Tarihi ve kültürel varlıkları anlatarak Türk tarihinin izlerini sürmüştür. Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlar’a açılan kapısı Edirne’de devletin azametinin ve gücünün yanında Mimar Sinan’ın ustalığının izlerini taşıyan “Selimiye Camii” Eren’in “*Selimiye*” adlı şiirinde dile gelmiştir. Selimiye hem mimari yönüyle hem de manevi yönüyle Türk dünyasının eşsiz bir eseridir. Şair, bu eşsiz eseri orijinal imajlarla işleyerek Türk kültür ve tarihine ismini yazmıştır. Şair, Selimiye’yi bizzat gezip minaresinden Balkanlardaki Türk topraklarını seyre dalarak Türk milletinin kültürel bağını doyasıya hissetmiştir. Bu hisle Selimiye gibi eşsiz bir şiir dile gelmiştir:

*“Gözler bu sanat şaheserini görsün diye
Edirne’nin en görkemli yerine yapılmış Selimiye
Görünür o kuzeybatıdaki son topraklarımız üstünde
Bakınca uzaklardan gözler önünde
Sanırsın tekrar konmak üzere kafesine
Minareler dört kuş gibi havalanmış gökyüzüne*

*Birbirine siper olmuş bu dört minare
Uzaktan hep ikiz görünürler gözlere
Arka minarelerde birbirini görmez yollar
Her şerefede buluşur üç ayrı merdivenden çıkanlar
Minarelerle yarışır Selimiye’de mimari incelik
Mermer ve çinide ahşap ve sedefte aynı zariflik” (Eren, 2019, 112).*

Arif Eren'in şiirlerinde Türk tarihinin zaferle dolu günlerine özlem duygusu karşımıza çıkar. Şair, Türk tarihinin zaferle dolu geçmişine karşı duyduğu özlemi, nesilleri yetiştirmede ve motive etmede bir araç olarak görür. Türk-İslam medeniyetinin, Türk tarihinin ve kültürünün taşıdığı değer farkında olan şair, bu değerleri milleti birbirine bağlayan, kenetleyen bir unsur olarak değerlendirmiştir. Bu yönüyle Türk tarihi ve kültürü şiirine kaynak olmuştur.

4.1.3.2. Din

Şairin şiirlerinde faydalandığı kaynakların başında Türk İslam kültürü ve İslâmi yaşantı gelir. Şair, inançlarına bağlı, Türk – İslam kültürü içerisinde yetişmiş bir şairdir. Dinî – Tasavvufi Halk Edebiyatının önemli şairlerinden Yunus Emre'ye karşı özel bir sevgisi vardır. Yunus Emre, şairi hem dini yönden hem de Türkçeyi kullanma yönüyle etkilemiştir. Şairin Türkçe sevgisi ete kemiğe bürünerek şiirlerinde karşımıza çıkar.

Şair, dini bir eğitim almamıştır. Dini bir eğitim almamasına rağmen inançlarına ve itikatlarına sıkı sıkıya bağlı biridir. Arif Eren, *“bir yanıyla inançlarımıza, köklerimize ve geleneğe bağlı; diğer yanıyla evrensellikten ve çağdaşıktan yana bir şair”* (Eğilmez Kaya, 2019, 21) dir. Şair ilk şiirlerinden başlayarak pek çok konuya Türk- İslâm kültürü içinde hem geleneğe bağlı kalarak hem de çağdaş bir yaklaşımla ele almıştır.

Eren'in şiirlerinde Divan edebiyatının, halk edebiyatının ve dini-tasavvufi Türk edebiyatının etkisi yoğun olarak görülür. Divan edebiyatında *Leyla ile Mecnun*,; halk edebiyatında halk hikâyelerinin (*Aslı ile Kerem*, *Mahmihri ile Garip*, *Ferhat ile Şirin*) etkisi görülür. Arif Eren'in şiirlerinin beslendiği membaı o kadar köklüdür ki her kulun kader yazgısını Leyla vurgunu Mecnun'a bağlar. Şair; vatan, din farkı gözetmeyen bir aşkın peşinde koşan âşıkların dramını şiirlerine konu edinmiştir.

4.1.3.3. Anadolu Coğrafyası

Eren'in şiirlerinin önemli kaynaklarından biri de Anadolu coğrafyasıdır. Anadolu coğrafi bir değer olarak karşımıza çıktığı gibi Anadolu insanının yaşantısı, hayata bakış açısı ve coğrafi şartlar karşısındaki duruşu onun şiirlerinin beslendiği kaynaklardır. Anadolu olgusu hem mekânsal olarak hem de Anadolu insanının duyguları dile gelerek şiirlerinde karşımıza çıkar. Şair, toplumun parçası olma sorumluluğu ile hareket ederek Anadolu coğrafyasına ve bu coğrafyanın sorunlarına eğilmiştir.

Şair, Anadolu coğrafyası yurtsever bir anlayışla işlemiştir. Şairin duygularına kaynaklık eden mısralarda vatan ve millet sevgisinin derin izleri yer alır. *“Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi”* şiirinde Anadolu'nun modernleşmeye yenilmemiş şirin bir ilçesinde otel odasından “doğa yazgısı bozulmamış bir ilçe”de bahçeli evleri seyretmekten gayet memnundur. Bahçeli evlerin çokluğundan mutluluk duyan şair, modernleşmenin çevre ve insana verdiği zarara dikkat çeker.

*“Otel odasına yerleşince açtım pencereyi
Gözlerimle gezip durdum ilçeyi
Bahçeli evlerin en görkemlisi iki katlı
Baktım beton binalardan daha saltanatlı
Saysan beşi geçmez apartman sayısı
Daha bozulmamış ilçenin doğa yazgısı”* (Eren, 2019, 79).

Eren, Anadolu'nun bağrında doğup büyümüştür. Anadolu kasabalarında çalışmış ve Anadolu'yu çok yakından tanıyan bir şairdir. Şiirlerinde de Anadolu kentlerinin sesini duymak ve kokusunu hissetmek mümkündür. Anadolu, Türk kültür ve tarihi iç içe geçerek Anadolu insanı olarak şiirlerine yansır. Anadolu; doğal güzellikleri, çaresizliği, yoksulluğu, sadeliği ile karşımıza çıkar. Şair, *“Mayın Gibi Kuşattı Kar”* şiirinde Anadolu coğrafyasının kaderine terk edilmesini işler. Birçok Anadolu köyünü karakış kuşatmış, şehir ve kasabalarla bağlantısı kesilmiştir. Anadolu'nun çeşitli bölgelerine serpilmiş binlerce ev kendi kaderine terk edilmiş ve bir mayın gibi patlamaya hazır beklemektedir. Şair, Anadolu köylerinin bu unutulmuşluğuna, kaderine terk edilmişliğine karşı çıkar. Çeşitli önerilerde bulunarak Anadolu köylerinin bu unutulmuşluğunun yanlışlığını dile getirir. Anadolu evlerinin kapıları beyaz bir duvarla örülmüş ve toprak damlar gözyaşı gibi akmaktadır. Hastaların durumu, kurtlar tarafından parçalanmış bir asker, askerlik için çağrı pusulası almaya giden ihtiyar film şeridi gibi gözümüzün önünden geçer. Bu film Anadolu insanının düştüğü durumu yansıtır. Bu sorunların dışında kar bir mayın gibi Anadolu köylerini kuşatmış, köy ve köylü kendi kaderine terk edilmiştir. Kış mevsiminin yarattığı tehlikelere dikkat çeken şair, Anadolu köylüsünün bu zor şartlarda hem karakışın zorlukları ile hem de unutulmuşluğa karşı bir duruş içindedir.

Köylünün durumunu düşünmekten başka bir çare bulamayan şair, Anadolu köylerinin düştüğü bu duruma üzülmektedir. Şairin aklı Anadolu'nun bütün evlerine kilitlenmiştir. Unutulmuşluğun doğurduğu sıkıntıları yaşayan her ev şairin gönlünde yaralar açtığı gibi aklından da çıkmamaktadır. Karı bir kefene, toprak damlardan akan suları ise gözyaşlarına benzeten şair orijinal bir buluşla Anadolu'da kış aylarının zorluğunu işler:

*“Kardan bir kefen giyindi köy
Toprak damlar gözyaşları gibi akar
Tek katlı evlerin kapılarına
Beyaz bir duvar ördü kar
(...)
Al lâlem kurur ocakta
Kirlenir toprağa serilen halım
Düşer önüme sokak sokak
Beni ev ev gezdirir aklım”* (Eren, 2019, 72).

Şair, Anadolu köylerinde yaşanan trajediye duyarsız kalamamıştır. Anadolu köylerinin yaşadığı trajediyi tablolar hâlinde mısralara dökmüştür. Terhis olmuş bir askerin köyüne dönerken kurtlar tarafından parçalanması, lahavle çekerek askerlik için çağrı pusulası almaya giden ihtiyarın trajedisi bir tablo hâlinde Anadolu insanını yansıtmaktadır. Eren, okuyucularını adeta bir Anadolu yolculuğuna çıkarır. Anadolu insanının ıstırabı, dinmek ve bitmek bilmeyen sancı hâlinde Anadolu insanının ruhunu sarmıştır. Şair, Anadolu insanının yaşam serüveninde yaşadığı çileyi acı bir tablo hâlinde sunar:

*“Bir trajedi yaşıyor başka bir yerde
Hüzün sarmış yürekleri sevinç beklerken
Bu sahneyi görseydi parçalamazdı kurt
Terhis olmuş askeri köye gelirken*

*Mezar taşına künyesi kazınacak bir yaşlı
Nefes alır gibi lahavle derken kendi kendine
Jandarma karakolundan gelen çağrı kâğıdı
Bir eşya gibi ağır geliyor ellerine” (Eren, 2019, 73).*

Eren, Anadolu ve Anadolu insanını yansıtan bir duruş içindedir. İslamiyet’in ruh olduğu topraklar şairin gönül dünyasında anlam kazanmıştır. Kulaklardan eksilmeyen ezan sesleri şairin can evine sinen en anlamlı sestir. Namazın verdiği huzurla kozadan yumuşak, temiz duygular yürek kapısını açmış, bir sargı gibi tüm dertlerden uzaklaştırmaktadır. İç huzuruna ermiş olan Anadolu insanının çevresel faktörlerin kötü etkisinden kurtulması da bir temenni niteliğindedir. Şair, “*Canevine Sinen Ses*”in verdiği huzurla Anadolu insanının tüm dertlerden kurtulduğunu dile getirir.

*“Ezan sesleriyle uyanıyorsun yeni güne
Aydınlığa kavuşan bir ayna kalbin
Secde dünyası ufkundan
Işık akar insan gönlüne*

*Gökyüzü gibi ferahlar için
Kozadaki ipek kadar yumuşak, temiz duygular
Sessizce aralar yürek kapını
Hazı kana karışır sevincin*

*İnsana acı çektiren, o sert
Kabuktan soyulur yaşanan hayat
Sargı gibi çözülür
İç huzuru saran dert” (Eren, 1985, 7).*

Şair, ülkemizin doğal güzelliklerine de kayıtsız kalmamıştır. Kaz Dağları ve çevresi doğal güzellikleri ile anlatılmıştır. Kaz Dağları havası ve suyuyla ömrü uzatan bir yerdir. Burada yaşayan insanlar sağlıklı ve uzun bir hayat sürmektedir. Doğa güzelliklerinin yanında sağlıklı bir yaşamın anahtarı olan Kaz Dağları şiiirinin kaynakları arasında yer alır.

*“ Bir tarafta deniz bir tarafta kaplıca
Burada her yön ayrı güzeldir
Toprağı rengiyle boyamış zeytin ağaçları
Bu yüzden Kaz Dağları
Dört mevsim yeşildir*

*Bu dağ bildiğiniz dağlardan değil
Ömrü uzatıyor havası suyu
Bir oksijen deposu ormanla deniz
Dinç kalıyor burada insan
İşte Akçay Altınoluk Küçükkuyu” (Eren, 2019, 141).*

Anadolu’nun doğal güzellikleri ile karşımıza çıktığı bir başka şiiir “*Dumansız Ateş*” adlı şiiirdir. Tabiatın içinde gönlü huzurla dolan şair, uzaktan duyduğu kaval sesi ile sevda nağmelerini gönlünde duyar. Bir çobanın kavalından dökülen yanık nağmeler

şairin ruhunu okşar. Dereden akan kar suları, koyun melemesi, kaval sesi, öten kuş şairin ruh ikliminde anlam kazanarak pastoral bir senfoniye dönüşür. Okuyucu adeta bir çobanın sevda yüklü nağmeleri ile aşkın hâllerini yaşar. Çobanın kavalına eşlik ederek, aşkının saflığına ve büyüklüğüne şahitlik eder:

*“Altında oturduğum ardıç ağacında
Adını bilmediğim bir kuş öttü
Kuş dilinden bilmem ama
Dinlediğim kaval sesinde
Koyu bir sevda tüttü*

*Kar suyu akan bir derenin yamaçlarından
Bir koyun melemesi
Bir de kaval sesi yankılandı
Bu sesten açan çiçek öten kuş
Akan su duygulandı”* (Eren, 2019, 100).

Eren’in şiirlerine Anadolu ve Anadolu insanının saf, temiz duyguları da kaynaklık eder. “*Güzel Bereket*” şiirinde dalından koparılacak gül gibi saf, temiz Anadolu kadını karşımıza çıkar. Anadolu kadını bir çiçek kadar narin, saftır. Şair, bu saflığı, narinliği bereket timsali olarak anlatmaktadır:

*“Dalından koparılacak gül gibi
Kismet gününü bekler
Giyeyeceği gelinlikten daha ak
Daha incedir kalbi
Nardan utangaçtır görücü yanında
Rüzgâr okşamış çiçeğe benzer
Açılmış bir beyaz nilüferdir içi
Gözlerinin berrak sularında”* (Eren, 2019, 34).

Şair, şiirlerinde Anadolu coğrafyasını bir bütün olarak ele almış ve Anadolu coğrafyasının doğal güzelliklerinin yanı sıra Anadolu gerçeklerini de işlemiştir. Arif Eren’in şiirleri ile ilgili değerlendirmeler yapan Mustafa Ceylan, şairin ülkesine bağlılığını ve halkı ile hemhâl oluşuna değinir. Ekmeğini yediği, suyunu içtiği coğrafyaya ve bu coğrafyanın halkı ile kader birlikteliğini şöyle açıklar:

“...Arif Eren, şiirinin ruh köküyle, okuyucusuna, ekmeğini yediği, suyunu içtiği, okullarında okuduğu, cadde ve sokaklarında yürüdüğü ülkesi ve ulusu için kendini sorumlu addeden ve ona gözünün bebeği kadar kıymet ve değer veren bir kişi. Şair, kalemini içinden yetiştirdiği topluma vefa borcunu ödemekte de ustaca konuşturur” (Eren, 2010, 14).

Şairin “*Yurt Tesbihi*” adlı şiirinde Anadolu coğrafyasının beş sesli kent ve ilçeleri doğal ve tarihi güzellikleri ile karşımıza çıkar. En doğuda olması ve güneşin doğduğu ilk yer olma özelliği ile Doğanşehir’i, tarihi yönleri ile Örenşehir ve Viranşehir’i, bağlar ve bahçeler diyarı Gülşehir’i, Peri Bacaları ile Nevşehir’i, Nasrettin Hoca diyarı Akşehir’i, göller yöresi Beyşehir’i, tahıl ambarı Seydişehir’i, meşhur kavunıyla Alaşehir’i, Ahi Evran’ın yaşadığı ve şehit olduğu kent Kırşehir’i, Anadolu’nun ortasından bulunan Eskişehir’i öne çıkan yönleri ile anlatır.

*“Güneş doğudan doğar Doğanşehir
 Seninle dizilsin şiire son iki hecesi
 Beş sesli kent ve ilçelerimiz
 Bir tarihsin sen Örenşehir
 Konumun nedeniyle savaşlar
 Bir harabeye döndürmüş seni
 Ondan adın Viranşehir*

*Bağlar bahçeler beldesi Gülşehir
 Yol boyunca o cömert güzellik
 Gözlerimden süzülüp aktı gönlüme
 Bu duygular içinde geldim Nevşehir
 Peri Bacalarını görmek için
 Yaz kış kabile kabile gelirler
 Hiç azalmaz senin ziyaretçilerin*

*Nasrettin Hoca ayrı bir dünya Akşehir
 Gülerken düşüne kalmış orada her şey
 Yüzer durur gölünde ördekler
 Güzellikler beyler yöresi Beyşehir
 Sana nasıl övgüler yazmam
 Yediğim ekmekte unun var
 Başak saçlı buğday tenli Seydişehir*

*Kırkağaç kavununu unutamam Alaşehir
 Ahilik kurumunu kuran veli
 Keramet sahibi Ahi Evren
 Sende yaşadı sende şehit oldu Kırşehir
 Ve son iki hecesi beş sesli
 Kent ve ilçelerimizin
 Orta direği sensin Eskişehir” (Eren, 2019, 17).*

Anadolu coğrafyası Eren’in şiirinin önemli kaynaklarından. Şair, Anadolu coğrafyasını ve bu coğrafyanın kader yazgısını tüm yönleriyle ele alır. Anadolu insanının yaşam biçimi, memleket ve millet sevgisi, Anadolu köyleri ve bu köylerin sorunları şair sorumluluğu ile işlenmiştir. Anadolu ve Anadolu coğrafyası şiirinin en önemli kaynakları arasında yer almaktadır.

4.1.3.4. Halk Şiiri ve Kültürü

Arif Eren’in şiirleri gelenekçi bir yapı içerisinde öz şiirin zirvesini zorlar. Şair, geçmişin kültürel değerlerine önem vererek bu değerlerin yaşatılması gerektiği fikrini benimser. T.S.Eliot gelenek ve şair ilişkisini: “Şair ile kendisinden önceki ve özellikle bir evvelki nesil arasında mevcut olan fark üzerinde memnuniyetle dururuz; onun şiirinde onu diğerlerinden ayıran, zevkine varılabilecek bir şey bulup çıkarmaya gayet ederiz. Hâlbuki bu önyargıya kapılmaksızın şaire yaklaşıp, görürüz ki onun eserlerindeki en ayırıcı vasıflar, kendisinden öncekileri, yani onun atalarını hâlâ dipdiri ayakta tutan, ölümsüzleştiren vasıflardır” (Kantarcıoğlu, 1983, 20) diye tanımlar.

Eren, geleneği görmemezlikten gelmez, gelenekten yararlanarak çağdaş bir kimlikle şiirlerine imzasını atar. Geleneğe sıkı sıkıya bağlı olan şair geleneği günümüze taşımayı, mazi ile ati arasında köprüler kurmayı başarmıştır. Arif Eren, şiir geleneğinin içinde uzun bir ömür sürmüş bir şairdir. Şiir geleneğine oldukça hâkimdir. O, geleneğe bağlı bir şairdir ve şairlerin de şiir geleneğini iyi bilmesi gerektiği inancındadır. Geleneğin geçmişle gelecek arasında bir köprü olduğuna inanan Arif Eren'in dün ile bugünü birleştiren bir çizgisi vardır. Dün ile bugünü birleştiren bu çizginin zaman imbiğinden süzülen birikimini, geleneği şu şekilde açıklar:

“Geleneği bir tarafa itip görmemezlikten gelmemeli, bilakis gelenekten faydalanarak, eserlerine çağdaş bir kimlik kazandırmalıdır. Dünü inkâr edenlerin yarını olmaz, anlayışına bağlı kalarak geçmişin zaman imbiğinden süzülmüş birikimini günümüze taşıyarak ondan faydalanmalıdır” (Eren, 2001, 8).

Arif Eren “Kökü mazide bir âti”dir. Şiirin ve şairin köklerine sınıksız tutunması, asla kökünden uzaklaşmaması gerektiğine inanmaktadır. Köklerinden uzaklaşan şairin topluma ve şiire yabancılaşacağı düşüncesindedir. Eren, “*Benlikten Kopmak*” şiirinde gelenekten, kökünden kopan şairlere şu şekilde seslenmektedir:

*“Düşünülmesi gerekeni düşünmediniz
Geçmiş zamana bir bakınız
İyi başlangıçları sonuna dek
Bir türlü devam ettiremediniz”* (Eren, 2019, 130).

Arif Eren, kendi varlığının farkında olmayan, kusurları kendi elleri ile büyütüp yüceltenleri ve bir anne şefkati ile toplumun kusurlarını besleyen şairleri eleştirir:

*“Kusurlarınızı kendi ellerinizle
Kundaklayıp beşiklerde salladınız
Bir de çabuk büyüsün diye
Tutup ninniler söylediniz”* (Eren, 2019, 130).

Eren, çağın oluşturduğu baş döndürücü yeniliklere kapılıp gidenleri ve güzellikler dururken yanlışlıklara ve çirkinliklere saplanıp, bunları eserlerinde konu edinen sanatçıları şu şekilde eleştirir.

*“Kendi varlığınızı fark etmeden
Bir akıntıya kapılıp gittiniz
Güzeli örnek almak varken
Yanlışlıkla hep çirkinini resmettiniz”* (Eren, 2019, 130).

Şair, kendi benliğinden kopan, bunun farkında olmayan, şuursuzca hareket eden sanatçılardan yakındır. Toplumun bir ağacın kökleri gibi güzelliklerle beslenmesi gerektiği, çirkinliklerin topluma ve bireye zarar vereceği inancındadır. Şair, kökü beslenmeyen ağacın kuruyup gitmesi gibi toplumların da geleneklerinden koparak yok olacağına inanır. Eren, toplumdaki bu çöküşü şu şekilde değerlendirir:

*“Azalan bir şeyler var benliğinizden
Bunun farkında bile değilsiniz
Kökü susuz kalan ağacın
Dalları bir daha vermez filiz”* (Eren, 2019, 130).

İlhan Geçer, Arif Eren'in ilk eseri *"Bu Kent Sende Kalsın"* adlı şiir kitabı ile ilgili değerlendirmesinde *"Bu Kent Sende Kalsın'ı okuyunca geleneksel şiirden yana olan bir sanatçı karşısında"* (Eren, 2010, 23) olduğunu ifade eder. Eren'in *"yenilik diye gariplikleri, anlamsızlıkları"* (Eren, 2010, 23) okuyucunun önüne sürmediğini dile getirir.

Şevket Bulut, Eren'in *"...yerinde saymayan, geçmişten güç alarak geleceğe sağlam adımlar atan bir şair"* (Eren, 2010, 98) olduğunu ifade eder ve şairin geleneğe bağlanarak geleceği inşa ettiği inancındadır.

Şiir geleneklerini hem iyi bilen hem de şiirlerinde uygulayan bir şair olan Eren'in *"Dört Mevsimden Hatıralar"* şiirini tahlil eden Şevket Bulut'un *"Karacaoğlan" başlığıyla ve modern bir anlayışla ölçülü – uyaklı "koşma" yazacak kadar "Halk Şiiri"nden anlıyor* (Eren, 2010, 99) sözleri gelenek karşısındaki duruşunu anlamamız açısından önemlidir.

Eren'in şiirinin kaynakları arasında halk şiiri önemli bir yere sahiptir. Halk şiiri ve kültüründen oldukça iyi beslenen şair, ortaokul yıllarında Karacaoğlan hayranı olduğunu ifade eder. Şair, halk şiirinin şekil ve söyleyiş tarzını şiirinde verimli bir şekilde kullanmıştır. Geleneğe sıkı sıkıya bağlı olan şair gelenekçi bir bakış açısı ile saf şiiri yakalamaya çalışmıştır. Bu yolda geçmişin kültürel değerlerine bağlı kalan şair, bu kültürel değerlerin yaşatılması gerektiğine inanmaktadır. Şair, toplumsal barış ve kardeşliğin pekişmesi için kültürel değerlere bağlılığı elzem görmektedir.

Eren, Yunus Emre başta olmak üzere halk şiirinin önde gelen şairlerinden Karacaoğlan, Dertli gibi isimleri okumuş ve bu isimlerin söyleyiş özelliklerinden faydalanmıştır. Eren'in halk şiiri geleneği içinde yazdığı şiirleri şekil, ölçü, kafiye gibi yapısal unsurlardan beslendiği gibi halk kültürü ve değerlerinden beslenerek şiirine kaynaklık etmiştir.

Arif Eren'in şiirlerinde *"Karacaoğlan"* gökçek yaylalarda, karlı dağlarda türküsü söylenen bir gezgin olarak karşımıza çıkar. Gönlünde sevdâ şimşekleri çakan, dilinden sitemli türküler akan, sesi ve sazıyla yürekler yakan bir Karacaoğlan tasviri ile karşılaşırız. Ortaokul yıllarında şiir sevdasına tutulan Arif Eren için Karacaoğlan'ın ayrı bir yeri vardır. Halk şiiri ve şairleriyle tanışması Eren'e ilk şiirlerinde halk şiiri etkisiyle şiirler terennüm ettirir. Karacaoğlan, Arif Eren için halk şiirine açılan bir kapıdır. Eren'in şiir rüzgârında güçlü bir sestir.

*"Adresi bilinmez hangi yollarda
Sevda kuşu ötüp durdu dallarda
Gökçek yaylalarda karlı dağlarda
Türküsü söylendi onu sorunca*

*Sevdalı gönlünde şimşekler çaktı
Dilinden sitemli türküler aktı
Sesi ve sazıyla yürekler yaktı
Her şeyden ses geldi tele vurunca*

*Etrafa bakındı nazlı cerenler
Yolları gözettir hasret çekenler
Sümbüllü nergisli çiçek derenler
İlkbahar koktular yakın durunca*

*Bilir Azeri Rumeli diyarı
Elif'i Huri'yi nazlı Nigar'ı
Karacaoğlan'ın şiir rüzgârı
Efil efil eser yine ozanca” (Eren, 2019, 103).*

Eren, halk şiirinin özelliklerinden ve şairlerinden yararlandığı gibi halk kültürüne de şiirinde yer vererek halk kültürünü yaşatmaya çalışmıştır. Halk ile güçlü bağları olan şairin yaşantısına yansıyan halk kültür öğeleri şiirlerine de yansımıştır. Şair, “*Dünya Mutluluğu*” adlı şiirinde Anadolu’da gebelik döneminde görülen gelenek, görenek ve inançlardan gebeliğin gizlenmesini işler. Anadolu’da gebeliğin gizlenmesi ile çocuğun akıllı olacağı inancı ve gebeliğin duyurulmasının aile büyükleri tarafından ayıp karşılanacağı düşüncesi “*Dünya Mutluluğu*” şiirinde işlenir. Anne adayının gebeliğini duyuramaması, sevincinin yarım kalması, şaşkınlığı, heyecanı “*dudakların nar örneği ikiye ayrılması*” imajı ile verilir. Anne her ne kadar gebeliğini aile büyüklerine duyurma isteğinde olsa da ayıplanacağı, hoş karşılanmayacağı inancıyla bu isteğini gerçekleştiremez. Bu mutluluğu, heyecanı kendi kendine yaşamak zorunda kalır. Şair, Anadolu’nun çeşitli yörelerinde görülen bu inanç ve geleneği şöyle dile getirir:

*“Müjde dil ucunda asılı kalır
Bu sevince dayanamaz dudaklar
Nar örneği ikiye ayrılır” (Eren, 2019, 90).*

Şair, “*Güzel Bereket*” adlı şiirinde Türk halkının evliliğe giden yolda oluşan gelenek ve göreneklerine yer verir. Kadını bereket sembolü olarak gören şair, mutlu bir yuvanın inşasında kadının saf ve temiz kalmasının önemini anlatır. Şair, “*Güzel Bereket*” şiirinde dalından koparılacak bir gül gibi kısmet gününü bekleyen genç kızların gelinlikten daha saf ve temiz bir kalple evlilik yolunda ilerleyişini işler. Görücü yanında nardan daha utangaç saf duruşuyla rüzgâr okşamış bir çiçeğe benzeyen genç kızlarımız, nilüfer çiçeğine benzetilerek saflığın ve bağlılığın simgesi olur.

Lotus çiçeğinin köklerinin bulunduğu kısımların çamurlu ve kirli ortamlarda yer almasına rağmen büyümesinin güzelliği ve temiz olması önemli bir özelliğidir. Üzerine toz zerresi düştüğünde yaprakları vasıtasıyla toz taneciklerini belli noktalara yönlendirir. Yağmur damlalarının yaprağın üzerine düşmesi ile bu tozlar süpürülür. Bu özelliğinden dolayı lotus çiçeği mitolojide saflığın ve temizliğin sembolü olmuştur (Özçalık, 2017, 23). Eren, lotus çiçeğinin bu özelliğinden yararlanarak genç kızların saflığın ve temizliğin simgesi olması gerektiği inancındadır. Saflığın, temizliğin hâkim olduğu genç kızların evliliklerinde dünya mutluluğunun yanı sıra bolluk ve bereketin de olacağına inanır. Şair, “*Güzel Bereket*” şiirinde evliliğin ilk adımlarından kız isteme merasiminde genç kızların yaşadığı heyecanı işler:

*“Dalından koparılacak bir gül gibi
Kısmet gününü bekler
Giyeceği gelinlikten daha ak
Daha incedir kalbi*

*Nardan utangaçtır görücü yanında
Rüzgâr okşamış çiçeğe benzer
Açılmış bir beyaz nilüferdir içi
Gözlerinin berrak sularında” (Eren, 2019, 34).*

Şair, halk şiirinde mahlas kullanma geleneğine benzer bir kullanımla ismini kullanır. Şair, “*Dört Mevsimden Hatıralar*” şiirinde halk şiirinde olduğu gibi “Arif” kelimesini kullanarak cinas sanatından yararlanarak ismini zikretmiştir. Şevket Bulut, şairin “*Dört Mevsimden Hatıralar*” şiiri ile ilgili değerlendirmesinde halk şiir geleneğinden yararlandığını ifade eder:

“...Arif kelimesini, cinas kalıbında ve değişik anlamda –biri bilge kişi diğeri ise kendi adı- kullanarak; hem Halk Şiir’indeki bir geleneği sürdürüyor, hem de şiirde kullandığı hikmetli sözlerin ârif insanlar tarafından anlaşılabilirliğini vurguluyor” (Eren, 2010, 100).

Rahmet ve mağfiret ayı ramazan, Türk kültürü içerisinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın zirveye ulaştığı bu ayda bazı kültürel değerler şekillenmiştir. Sahur ve iftar sofralarında bir araya gelinip dualar edilerek ibadetler yerine getirilir. Ramazan ayının gelişini müjdeleyen en önemli unsur sahur topudur. Sahur topuyla başlayan oruç ibadeti akşam ezanına kadar devam eder. Gece uykudan uyanıp “bismillâhlı gülümsemeyle” başlayan sahur sofraları Türk kültürünün önemli bir ögesidir. Tutulacak oruçlar temizliğin, arınmanın ifadesi olarak sahur topuyla açılan bir güle benzetilir. Oruçlu sabahlar bir başka güzeldir. Ramazan ayının bereketi, güzelliği gün boyu devam etmektedir. Şair, ramazan ayının Türk kültüründeki önemini “*Mutlu Umud*” şiirinde sahur topuyla başlayan oruçlu bir günü açılmaya başlayan beyaz bir tomurcuk güle benzeterek anlatır:

*“Sahur topuyla kıpır kıpır
Açılmaya başlar tomurcuk
Sürekli büyür büyür
Beyaz bir gül olur*

*Bu gül kokusuyla uyanılır
Dualarca temiz düşlerden
Bismillâhlı gülümsemeyle aralanır dudaklar
Aydınlık çiseleyen sabahlar eşğine”* (Eren, 2019, 25).

Komşuluk, Türk kültüründe ve toplumunda önemli bir yere sahiptir. Sosyal yardımlaşmanın en önemli dinamiği komşuluktur. Onun için atalarımız “Ev alma komşu al” demiştir. Şair, “*Geçen Mutlu Zamanlar*” şiirinde Türk kültür ve geleneğinde önemli bir yere sahip olan “göz hakkı, komşu hakkı, kandiller, bayramlar, cenaze, düğün” gibi kavramları işler. Sosyal hayatın dinamiklerinden olan komşuluk hukukunun zaman içerisinde kaybolmasından yakını. Kandil kutlamaları, aşure dağıtılması, komşulara güvenle bırakılan çocuklar, cenaze ve düğünlerdeki dayanışma şairin geçen mutlu zamanlardan günümüze taşımaya çalıştığı önemli unsurlardır. Şair, birlik ve beraberlik düşüncesinden kopuşun zaman içerisinde topluma zarar vereceği fikrindedir. Şair, çocukluğunda komşularıyla yaşadığı birçok unsurun “*Geçen Mutlu Zamanlar*” da kalmasına razı değildir. Komşular arasındaki birlikteliği, anlayışı, kardeşlik hukukunu gelecek nesillerin de yaşamasını, bu duyguyu hissetmesini ister.

*“Eskiden evlerin bahçesi vardı
Ya da avlularında bir asma bir dut ağacı
Meyveler olgunlaşınca komşu komşuya
Göz hakkı der salardı*

*Kandiller kutlanırdı bayramlar gibi
Aşure tatlısı dağıtılırdı kap kap
Sevgide saygıda olmazdı kusur
Hiç incinmezdi insan kalbi*

*Dar vakitte bir yerlere gidilse
Çocuklar komşuya bırakılırdı
Eve gelirdi genç kızlar
Küçük uyuyor diye haber edilse*

*Mahalle delikanlıları komşu kızların
Kız kardeşleri gibi korurlardı
Ne kibardı o sülünler
Bir söylentiden hep sakındılar adlarını*

*Mahallede ölümü var ertelenirdi düğün
Konu komşu paylaşırdı hüznü
Tepsiler dolusu yemek gelirdi
Ölü evine günde üç öğün*

*Ne soylu bir dayanışma vardı
Kimler yozlaştırdı onu
Hangi günahkara kapıldı gönül
Oysa bize en sadık yârdı” (Eren, 2019, 44-45).*

Şair, Anadolu insanının yaşantısını, bu yaşantı içinde oluşturduğu geleneği, yalnızlığı, hasreti, vuslatı, kederi şiirlerinde işlemiştir. Anadolu insanının sevinçlerinin, umutlarının yanı sıra dertlerini, elemelerini, yılgınlığını dile getirmiştir. Anadolu coğrafyasının kaderi hâline dönüşen yaşam mücadelesine, acılarına, iç çekişlerine yer vererek halkın kültürünü, yaşayışını yansıtmaya çalışmaktadır. Şair, Anadolu insanının saflığını, temizliğini ustalıklı şiirleştirmektedir. Yurdun her köşesinin ayrı ayrı özelliklerine yer vererek millî ve manevî değerlere sahip çıkmaktadır.

Eren, çocuk yaşlardan itibaren Doğu edebiyatı, tarihine ait eserleri okumuştur. Bu şairlerin başında Karacaoğlan, Gevheri, Dertli gibi halk şairleri gelmektedir. Karacaoğlan, Gevheri, Dertli gibi halk şairlerinin etkisi ilk şiirlerinde hissedilir. Eren’in iyi derecede hâkim olduğu halk edebiyatından büyük ölçüde etkilendiği söylenebilir. Eren, halk şairlerinin yanı sıra halk hikâyelerinden de yoğun bir şekilde etkilenmiştir. Özellikle aşk hikâyelerinden *Kerem ile Aslı*, *Âşık Garip*, *Hurşit* ve *Mahımihri* hikâyesini şiirlerinde işlemiştir. Bu hikâyeler Eren’in şiirlerinde hasreti, aşkın yüceliğini, aşk için çekilen çileyi ve halk hikâyelerinin geleneğini yansıtır. Bu yönleriyle halk şiiri ve halk kültürü şiirine kaynaklık etmektedir.

4.1.3.4.1. Kerem ile Aslı

Halk hikâyelerinde anlatı geleneği içerisinde yoğun ilginin gösterildiği anlatılardan biri de Kerem ile Aslı hikâyesidir. Kerem ile Aslı hikâyesi dilden dile, gönülden gönüle aktarılarak birçok şairin mısralarında yer bulmuştur.

Eren, Kerem ile Aslı hikâyesini “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde “yanma motifi”ne telmihte bulunarak işlemiştir. Şair, şiirde “yanma motifini” işlerken hem aşkın büyüklüğünü hem de kavuşamamanın verdiği ıstırapı işlemektedir.

Şair, Kerem ile Aslı hikâyesinde din ve inanç farklılığını işler. Kerem ile Aslı’nın kavuşmasını engelleyen ana unsur din ve dinle ortaya çıkan statü farklılığıdır. Şair, bu statü farklılığını ortadan kaldıran unsur olarak Kerem ile Aslı’nın aşkını ele almaktadır.

Aşk öyle yüce bir duygudur ki din ve vatan farkı gözetmeden yürekleri birleştirmektedir. Şair, din ve vatan gözetmeksizin birbirlerine ölesiye bağlı yüreklerin büyük aşkını işlerken Kerem ve Aslı hikâyesinden yararlanır. Şair, gönle düşen aşk ateşinin yürekleri kül ettiğini, aşka düşenlerin gözlerinin aşktan başka bir şey görmediğini ifade ederek “aşk”ın yüce bir duygu olduğunu anlatmak ister. Şair, aşkın ve âşıkların hâllerini kelimelere “*Sevda Yangını*” ile dökmüştür. Kerem’in ah çekerek tutuşup kül olması ve saçlarını süpürge yapıp külleri toplayan Aslı’nın tutuşarak yanması şair tarafından “*Sevda Yangını*”nın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Vatan ve din farkı gözetilmeden Kerem ile Aslı’nın çıktığı aşk yolculuğunun sonu kül olmakla bitmektedir.

“*Aşk vatan ve din farkı gözetmemiş
Kerem’le Aslı’yı sevda kül etmiş*” (Eren, 2019, 95).

Şair, “*Dertleşmek*” adlı bir başka şiirinde de Kerem ile Aslı hikâyesine telmih de bulunur. Kerem’in Aslı’ya duyduğu aşkın büyüklüğüne vurgu yaparak aşk uğruna çekilen çileyi işler. Şiirde “Kerem örneği” ifadesini kullanarak kendisini Kerem ile özdeşleştirmektedir. Kerem’in Aslı’ya duyduğu aşkın yüceliğini hem benimsemekte hem de benimsetmektedir.

“*Dertleşmek*” şiirinde Eren, Kerem misali tutuşan yüreklerin ilden ile dolaşan Aslı’ların peşinde koştuğunu ifade eder. Kavuşamamanın verdiği ıstırap şairi Kerem örneği yakmaktadır. Şair, kavuşamamanın verdiği ıstırapı şu şekilde dile getirir:

“*Tutuşunca yüreğim Kerem örneği
Hepsi de Aslı ilden ile gidiyor*” (Eren, 2019, 65).

Eren, Kerem ile Aslı hikâyesine atıflar yaparak, aşkın ve sevdanın yüceliğini ortaya koyar. İki sevgilinin yaşadıklarını dilden dile günümüze ulaştıran halkın yaşadıkları hisleri okuyucuya yaşatır. Aşk duygusunun güzelliği ve aşk için çekilen çile halk hikâyelerinin kahramanları ve yaşadıkları vasıtasıyla verilir. Kerem ile Aslı hikâyesi din ve kültür farklılığına rağmen aşka engel olamayışı ve aşkın büyüklüğü açısından şairlerin şiirlerine kaynak olmuştur.

4.1.3.4.2. Ferhat ile Şirin

Türk halk edebiyatının en önemli aşk hikâyelerinden biri de Ferhat ile Şirin hikâyesidir. Ferhat ile Şirin hikâyesinin kaynağı Klasik Türk Edebiyatına dayanmaktadır. Ferhat ile Şirin hikâyesi başta İran ve Anadolu olmak üzere geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Ferhat ile Şirin hikâyesinin asıl kaynağı Hüsrev ile Şirin hikâyesidir. Hikâyeyi Ferhat ile Şirin adıyla ilk kaleme alan Çağatay Edebiyatının büyük Türk şairi Ali Şir Nevaî’dir. Nevaî’nin yazdığı bu eser hem Klasik Türk Edebiyatını hem de Türk Halk Edebiyatını derinden etkilemiştir (Tansel, 1997, 566).

Anadolu kültürü içerisinde Ferhat ile Şirin hikâyesi önemli bir yere sahiptir. Halk kültürünün yoğun olarak hissedildiği bir kentte dünyaya gelen Arif Eren, sözlü gelenek içinde doğup büyüyen anlatılardan da uzak duramamıştır. Çocukluğundan beri masal, ninni, türkü, destan gibi folklorik unsurlara aşina olan Eren'in şiirlerinin kaynakları arasında bu folklorik unsurlar önemli bir yere sahiptir.

Ferhat ile Şirin hikâyesi hem yazılı hem de sözlü kaynaklarda önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyedeki aşk macerasının sonu bazı anlatılar da mutlu sonla biterken bazılarında da hüsrarla bitmektedir. Bu hikâye Sasani hükümdarı Hüsrev Perviz'in hayatı etrafında şekillenmiştir. Daha çok Hüsrev ü Şirin adıyla bilinen bu hikâye efsane ve halk hikâyelerine de konu olmuştur (Alptekin, 2021, 268).

Ferhat ile Şirin hikâyesi, Halk edebiyatında sıklıkla işlenen bir aşk hikâyesidir. Bu hikâye Divan edebiyatında Hüsrev ü Şirin olarak bilinir. Ferhat ile Şirin hikâyesinin halk hikâyeleri anlatılarında özeti şu şekildedir: *“Horasan’da bir şehrin hükümdarı olan Mehmene Bânû on beş yaşlarındaki kız kardeşine bir köşk yaptırır ve bu köşkün süsleme işini Behzat’la oğlu Ferhad’a verir. Bir gün köşkün durumunu görmeye gelen Şirin , Ferhad’ı, Ferhad ise Şirin’i görür görmez âşık olur. Köşk bitirilince Mehmene Bânû köşkün önünden bir derenin akmasını ister ve buna başaracak olanın muradını yerine getireceğini bildirir. Ferhad, Bîsütun dağına delerek orada bulunan pınarın suyunu otuz dokuz günde köşkün önüne getirmeyi başarır. Ancak, bu başarısından dolayı Ferhad Şirin’e kavuşacağını düşünse de buna muvaffak olamaz. Mehmene Bânû bir zaman sonra Ferhad ile Şirin arasındaki aşkı öğrenir ve Ferhad’ı önce zincire vurdurur fakat gördüğü rüya üzerine 1000 altın vererek Ferhad’ı serbest bırakır. Serbest kalan Ferhad altınları fakir fukaraya dağıtıp çöllere düşer. Canavarlarla, yılanlarla, kaplanlarla arkadaşlık eder. Kaldığı mağara duvarlarına Şirin’in resimlerini yaparak bunlarla kendini teselli eder. Aşk ıstırapı ile yanıp tutuşan Ferhad’ın bu durumunu öğrenen Amasya Hükümdarı Hürmüz Şah, Mehmene Bânû’ya savaş açar. Ferhad da Şirin’i alarak karargâha götürür. Bu sırada Şirin’i gören Hürmüz Şah’ın oğlu Hüsrev ona âşık olur. Hüsrev, babasının bütün ısrarlarına rağmen bu sevdadan vazgeçmez. Bu duruma çare bulamayan Hürmüz Şah, Ferhad’ın Şirin’le evlenebilmesi için karşıda bulunan bir dağın ötesindeki suyu kırk gün içinde şehre getirmesi istenir. Suyu getirme şartını kabul eden Ferhad dağı delip tam suyu şehre akıtacağı zaman kocakarı kılığına giren dadı Şirin’in öldüğünü söyler. Bu haber üzerine Ferhad, “O öldükten sonra ben nasıl yaşarım” diyerek külüngünü havaya atıp başını altına tutar ve ölür. Ferhad’ın öldüğünü öğrenen Şirin, Ferhad’ın cesedinin başında belinden çıkardığı hançeri göğsüne saplayarak Ferhad’ın yanına yığılır. İki âşığın durumunu öğrenen Hürmüz Şah dadıyla beraber olay yerine gelir. Bu esnada dadı bir arslan tarafından parçalanır. Hürmüz Şah, Ferhad ile Şirin’in ölümüne çok üzülür. Bu dünyada kavuşamayan bu iki âşık için bir cenaze töreni düzenler ve iki âşığın mezarını yan yana yaptırır. Rivayete göre her baharda mezarın üstünde biten kırmızı ve beyaz iki güzel gülün arasına merhametsiz dadı karaçalı şeklinde girerek birleşmelerini engeller (Albayrak, 1995, 388).*

“Ferhad ve Şirin” hikâyesi, kahramanlarının tasavvufi görüşlerine rağmen aşkın kaderle karşılaştığı ve daha başlangıçta kaderin galip geldiği halk hikâyelerindendir (Boratav, 2014, 85).

Mânilere ve türkülere de konu olan *“Ferhad ve Şirin”* hikâyesine Eren de kayıtsız kalmamıştır. Şair, *“Sevda Yangını”* adlı şiirinde Ferhat ile Şirin hikâyesine telmihte bulunur. Büyük aşklarda çekilen acıyı, çileyi işlerken Ferhat ile Şirin hikâyesinden yararlanır. Âşıklar kader birlikteliği ile aynı zorlukları yaşar. Eren, bu

hikâyenin önemli bir kesitlerinden Ferhât'ın dağı delmesi olayını şiirine taşır. Şair, Ferhat ile Şirin gibi birçok aşkın trajik bir sonla bitişine yer verir.

*“Büyük aşklar trajik bitmiş heyhat
Dağ delmeye mecbur edilmiş Ferhat”* (Eren, 2019, 95).

Eren'in şiirinin kaynakları arasında halk hikâyelerinin özel bir yeri vardır. Halk hikâyelerini dinleyerek büyüyen şair, şiirlerinde halk hikâyelerinin kahramanlarından da yararlanmıştı. Halk hikâyelerinin kahramanlığı çeşitli özellikleri ile şairin şiirlerine kaynaklık etmektedir.

4.1.3.4.3. Âşık Garip

Âşık Garip hikâyesi halk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Çeşitli varyantları ile geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Yayıldığı coğrafyalarda yoğun bir ilgi gören hikâyenin Türkiye, Balkanlar, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Doğu Türkistan'da yazılı ve sözlü kaynakları bilinmektedir. Bu bölgelerde birçok baskısı yapılan hikâyenin doğuş yeri Azerbaycan kabul edilmektedir (Alptekin, 2021, 224).

Âşık Garip 16.yüzyıl saz şairlerindendir. Yaşamı hakkında çok fazla bilgi yoktur. Adı çevresinde oluşan halk hikâyesinin kahramanı olduğu varsayılmaktadır. Halk hikâyesine göre *“Tebrizli Hoca Ahmet adlı bir tüccarın oğludur. Adı Resul'dür. Babası ölünce kalan mirası çevresinde dolaşan dalkavuklarla yer bitirir”* (Özkırımlı, 1987, 523). Âşık Garip hikâyesinin özeti şu şekildedir:

“Tebrizli zengin bir tüccar olan Hoca Maksud, amansız bir hastalığa yakalanıp ölür. Hoca Maksud ölünce yerine oğlu geçer. Hayat tecrübesi olmayan Resul babasından kalan mal varlığını nasıl yöneteceğini bilemez ve eğlence düşkününü arkadaşlarıyla eğlence ortamlarında babasından kalan mirası yer bitirir. Parası bitince arkadaş çevresi Resul ile görüşmeyi keser. Bu durumdan muzdarip olan Resul çeşitli işlerde çalışmak ister fakat elinden iş gelmez. Bir gün Tiflis sokaklarında gezerken bir kahvede usta âşıkları görür ve onlara çırak olur. Altı ay bu usta âşıkların yanında usta - çırak geleneği içinde âşık olmaya çalışır. Bir Berat gecesi arkadaşları helva sohbetine çağırırlar ve ondan saz çalmasını isterler. Arkadaşlarının bu isteğini yerine getiremeyen Resul alay konusu olur. Bu duruma üzülen Resul eve gelip iki rekât namaz kılar ve Allah'a yalvarır. Rüyasında pir elinden bade içer ve Tiflis'in zengin tüccarlarından Hoca Sinan'ın kızı Şah Senem'e rüyada âşık olur.

Maşukuna kavuşma arzusu ile yanıp tutuşan Âşık Garip, annesini ve kız kardeşini de alıp Tiflis'e gider. Burada Canım Hoca adında birinin evinde misafir olurlar. Rüyada âşık olma geleneği ile âşıklık istidadı kazanan Resul burada Âşık Garip ismini alır. Tiflis'te Deli Mehmet'in kahvesinde saz çalıp söz söylemeye başlayan Âşık Garip'in ünü yayılır. Âşık Garip, Şah Senem'in babası Hoca Sinan'ın konağında misafir edilir. Böylece Âşık Garip ve Şah Senem daha yakından görüşme fırsatı bulur. Aşk ateşi iki aşığı kuşatmıştır. İki âşık gizli gizli görüşmeye başlar. Şah Senem, Âşık Garip'ten düni göndermesini ister. Bunun üzerine Âşık Garip, annesini Şah Senem'i istemesi için gönderir. Hoca Sinan, kızını kırk kese ağırlık karşılığında vereceğini söyler. Bu durumu öğrenen Âşık Garip gurbete çıkar. Gurbete çıkan Âşık Garip, ailesinden üç istekte bulunur. Duvardaki sazına kimsenin dokunmamasını, kendisine dua edilmesini ve kendisi ile beraber cümle âleme dua edilmesini ister. Şah Senem ise gurbete çıkan Âşık Garip'ten üç istekte bulunur: Seni yedi yıl bekleyeceğim, gurbete çıktığın vakit beni unutma, birbirimize verdiğimiz evlilik sözünü unutmayalım.

Âşık Garip, günlerce süren yolculuktan sonra önce Erzurum'a gelir, oradan da Halep'e geçer. Halep'te Aslan Dedeoğlu Baba Yusuf'un kahvesinde çalıp söyler ve çeşitli âşıklarla atışır. Halep'te namı yayılan Âşık Garip, Halep paşasının şairi olur ve yedi yıl boyunca burada kahr.

Şah Senem'in akrabalarından tüccar Şah Veled'in yolu bir gün Halep'e düşer. Şah Veled'in Tiflis'e gideceğini öğrenen Âşık Garip, Şah Veled'e ailesine ulaştırılmak üzere bir mektup verir. Mektubu alan Şah Veled, yolda mektubu okur. Mektupta Şah Senem'den de bahsedilmektedir. Şah Senem'i kendisi de seven Şah Veled, Keloğlan ile Garip'in kendisine verdiği gömleği kana bulayarak Tiflis'te Âşık Garip'in öldüğü yalanını yayar. Annesi oğlunun öldüğünü duyunca gözleri kör olur. Garip'in ölüm haberi duyulunca Şah Senem de Şah Veled'e verilir. Şah Senem, Garip'in öldüğüne inanmaz. Keloğlan ile konuşarak ondan doğruyu anlatmasını ister. Keloğlan yalanına devam eder ve bir türlü doğruyu söylemez. Keloğlan, Şah Senem'in bedduasıyla can verir.

Şah Senem, Garip'in annesi ve kız kardeşi Âşık Garip'i bulması ve durumu anlatması için bir bezirgân tutar. Bezirgân, birçok diyarı gezer. Âşık Garip'i bulur ve olanları anlatır. Âşık Garip, paşadan izin alıp Tiflis'e doğru yola çıkar. Yolda birçok zorlukla karşılaşsa da Hazreti Hızır'ın yardımıyla zorlukları aşar ve Tiflis'e ulaşır. Tiflis yolculuğu sırasında Hazreti Hızır, Âşık Garip'ten atının ayağının altından toprak alarak annesinin gözlerine sürmesini ister. Böylece annesinin gözleri açılacaktır. Garip, Tiflis'e ulaşır ve kız kardeşi Güllü Han çeşme başında karalara bağlanmış hâlde durmaktadır. Garip'i tanımayan Güllü Han, Tanrı misafiri diye evlerine davet eder. Garip eve girer girmez duvarda asılı duran sazının teli kırılır. Böylece Güllü Han ve annesi Garip'i tanırlar. Garip, Hazreti Hızır'ın atının ayağının altından aldığı toprağı annesinin gözlerine sürer ve annesinin gözleri açılır. Âşık Garip, Tiflis'e geldiğinde Şah Senem'in düğününün otuz dokuzuncu günü tamamlanmıştır. Âşık kılığında girerek Şah Senem'in düğününe giden Âşık Garip düğünde saz çalıp, türküler söyler. Âşık Garip burada Şah Senem'i Şah Veled'in elinden alır ve Şah Veled'e düğün masrafının karşılığı olarak kız kardeşi Güllü Han'ı verir. Böylece sevgililer birbirine kavuşur ve kırk gün kırk gece düğün yapılır (Türkmen, 1974, 113-195).

Eren, “Âşık Garip” hikâyesinin kahramanı “Âşık Garip”e “Sevda Yangını” şiirinde telmihte bulunur. Aşkın yüceliğini anlatan bu şiirde âşıkların çektiği çile dile getirilmiştir. Âşıkların yaşadıklarının birbirinden farklı olmadığını dile getiren şair, bu durumun değişmeyeceği kanaatindedir. Âşıkların kaderi aynıdır ve bu kader yazgısı değişmeyecektir. Gurbete giden âşıkların ve onları bekleyen maşukların kaderleri aşk için çekilen çilede gizlidir. Eren, bu sırrı şu şekilde dile getirir:

*“Âşıkların kaderleri aynı gibi
Hasret yakmış Mahmihri'yle Garip'i” (Eren, 2019, 95).*

4.1.3.4.4. Hurşit ile Mahmihri

Türkiye ve Balkanlar'ın dışındaki Türk devletlerinde de bilinen Hurşit ile Mahmihri hikâyesi hem sözlü hem yazılı kaynaklarla oluşmuştur. Birçok araştırmacı tarafından Türk diyarlarından hikâyenin değişik varyantları derlenmiştir (Alptekin, 2021, 203). Hikâyenin özeti şu şekildedir:

“Padişahın Hurşit adlı bir erkek çocuğu olur. Dört yaşından itibaren okula başlayan Hurşit on yaşında bütün ilimleri öğrenir. Evlilik çağına gelince babası onu

evlendirmek istese de Hurşit kendisi gibi bir kız ile evlenebileceğini söyler. Uçma'an beyinin tek kızı Mahımihri'yi kırklar Hurşit'e rüyasında kısmeti olarak gösterir ve yedi ay sonra kavuşacaklarını müjdeler. Kırklar tarafından Mahımihri'nin tasvirini gören Hurşit, günden güne Mahımihri'nin aşkıyla yanıp tutuşur. Kırklar tarafından tembihlendiğinden gönlündeki aşkı söylemez. Bir gün Hurşit, Hıde kenarındaki sarayında gökyüzünü seyre dalarken turnaları görünce sazını eline alıp Mahımihri'nin yerini sorar. Bir gün bir bezirgânla karşılaşır ona da Mahımihri'yi sorar ve onunla dertleşir. Hurşit'in sararıp solduğu babasının kulağına gider. Babası hekimleri, ulemaları toplar. Derdini sazı ile babasına anlatmaya çalışsa da anlatamaz. Yedi aylık süre dolunca kırkların Mahımihri'yi gösterdiği yere gelir. Bu bölgede şahini ile avlanırken bölgedeki çadırlara şahini kaçar. Erkeklerin savaşıma gitmesinden dolayı bölgede sadece kadınlar bulunmaktadır. Mahımihri'yi görünce Hurşit oracıkta bayılır. Obadan bir hoca çağrılır. Hoca, bu delikanlının ilacının Mahımihri olduğunu söyler. Mahımihri'nin sarılması hâlinde kendine geleceğini söyler. Mahımihri'nin sarılması ile kendine gelen Hurşit, sazı ile sözü ile Mahımihri ile söyleşir. Bu iki âşık birbirleriyle sözleşerek ayrılırlar. Babasına gelip olanları anlatan Hurşit, Mahımihri'ye dünür gönderir. Mahımihri'nin kardeşleri kırk gün süre ister. Otuz günün sonunda kardeşleri Mahımihri'yi alıp oradan kaçarlar. Mahımihri'ye haberciler gönderen Hurşit bu durumlardan haberdar olur ve Mahımihri'nin peşine düşer. Bir çeşme başında Mahımihri için yanıp yakılırken ocak taşını kaldırdığında Mahımihri'nin mektubunu bulur. Mektupta Mahımihri'nin Yüzbaşı Han ile evlendirileceğini öğrenen Hurşit yola koyulur. Yaylada bir çobana rastlayan Hurşit çobandan Mahımihri'nin nereye gittiğini öğrendikten günler sonra Hurşit Uçma'an şehrine varır ve burada yaşlı bir kadının evinde misafir olur. Hasbahçe denen yere giden Hurşit, aşiret beyinin kızı Boz Kula ile tanışır ve Mahımihri'ye olan aşkını anlatır. Hasret Hatun'un yardımı ile Hurşit'i Kara Han'la tanıştırlar. Hurşit, Kara Han'ın huzurunda Mahımihri'ye olan aşkını sazı ile dile getirir. Kara Han, meclisi kurar fakat Kadehçibaşı şerbetlere rakı kattığından dolayı herkes sarhoş olur. Bu durumdan yararlanan Hasret Hatun, Mahımihri'yi Hurşit'e getirir. Yolda düşmanlarla ve haramîlerle karşılaşır. Haramîler, Hurşit'i öldürmesi için bir adam görevlendirse de bu adam Hurşit'in babasının adamıdır. Hurşit ile beraber haramîleri tek tek öldürüp mağaradan Mahımihri'yi de alıp memleketlerine dönerler. Babası Hurşit ile Mahımihri'nin düğünlerini yapar. İki âşık çektikleri çilelerden sonra muratlarına erer" (Alptekin, 2021, 203-205).

Şair, halk hikâyelerinden Hurşit ile Mahımihri hikâyesine aşk için çekilen çileyi ve hasreti anlatabilmek için telmihte bulunmuştur. Halk hikâyesi geleneğini iyi bilen ve çocukluktan itibaren bu anlatı geleneği içinde büyüyen şair halk hikâyelerinin gücünden de yararlanmıştı. Âşıkların yaşadığı çilenin, özlemin benzerliğini ortaya koyan şair "Hurşit ile Mahımihri" hikâyesine de telmihte bulunmuştur.

"Âşıkların kaderleri aynı gibi
Hasret yakmış Mahımihri'yle Garip'i" (Eren, 2019, 95).

4.1.3.4.5. Dede Korkut Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri, Türk ahlâk ve töresinin derin izlerini taşıyan ve Türklerin kahramanlıklarını destanlaştıran, inançlarının köklülüğünü ortaya koyan eserlerden biridir. XV. yüzyılın ikinci yarısında yazıya geçirildiği düşünülen eserin yakın bir geleceğe kadar 12 hikâyeden oluştuğu düşünülmektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin bugüne kadar bilinen iki farklı nüshası bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi 1815 yılında Almanya'nın Dresden şehrinde keşfedilen nüshasıdır ki buna "Dresden Nüshası" adı verilmektedir. İkincisi ise 1952 yılında Vatikan kütüphanesinde keşfedilen "Vatikan Nüshası"dır. Bu iki nüshada toplamda 12 hikâye yer almaktadır.

2018 yılında İran'ın Günbed şehrinde "Dede Korkut"a ait üçüncü bir nüsha da bulunmuştur. Böylelikle toplam nüsha sayısı üç olmakla birlikte yeni nüshada farklı bir hikâyenin yer almasıyla "*Dede Korkut Hikâyeleri*"nin sayısı 13'e çıkmaktadır (Özçelik, 2020, 11-13).

Hikâyelerde Türk aile yapısının köklülüğü karşımıza çıkar. Türklerin göçebe yaşantılarında onurlu bir duruşun sergilendiği, yiğitçe bir mücadelenin verildiği, acının ve sevincin birlikte yaşandığı, sadakat ve vatan sevgisinin zirveye ulaştığı bir anlayışın hâkim olduğu görülmektedir.

Eren, "*Dünya Mutluluğu*" adlı şiirinde Halk edebiyatının geçiş dönemi eserlerinden Dede Korkut Hikâyelerine uzanır. Şair, Dede Korkut Hikâyelerinin anlatıcısı ve yarı efsanevî bilge bir kişi olan Dede Korkut'u babası ile özdeşleştirir. Ecdat sevgisini özenle işleyen bilge bir baba portresi ile mutlu bir aile karşımıza çıkar. Şairin ruh dünyasında babası Mümtaz Eren Bey'in özel bir yeri vardır. Şair, babası Mümtaz Eren Bey'in Kahramanmaraş Kuvayı Milliye Cemiyeti başkanlığı yaptığı dönemlerde 12 Şubat Bayramlarında konuşmalara hazırlarken daktilo tıkırtılarının ruh dünyasında etkisinin büyük olduğunu düşünmektedir (Yanardağ, 2021, 81). Bu konuşma metinleri hazırlandıktan sonra konuşma provaları yapılırken büyük bir coşkuyla okunan şiirler, yazılar şairin gönül ikliminde Dede Korkut'ça bir söyleve dönüşür. Bu söylevlerle ecdat sevgisinin gönül kapısından girdiğini öğreniriz. Dede Korkut gibi söylenen her söz içten bir temenniye dönüşür. Bu temenni ise temennilerin en güzelidir:

*"Bir mutluluk sahnesi olur ev
Temennilerin en güzelidir
Dede Korkut'ça söylenen söylev"* (Eren, 2019, 90).

Eren'in şiirlerinde Dede Korkut, babası ile özdeşleşerek milli ve manevi değerleri işleyen ilahi bir sese dönüşür. Şair, Dede Korkut'u babası ile özdeşleştirerek Dede Korkut'u; çocuk ruhları nakış nakış işleyen bir aile reisi, milli ve manevi değerlerin verildiği evlerin gönül işçisine dönüştürür. Bu yönüyle Dede Korkut Hikâyeleri Türk aile yapısının bir yansıması olarak şiirine kaynaklık etmiştir.

4.1.3.5. Divan Şiiri ve Kültürü

Arif Eren, şairin şiir geleneklerini iyi bilmesi gerektiği inancındadır. Eğitimsiz hiçbir şey olamayacağı gibi şiirin de olamayacağı düşüncesindedir. Eren'e göre yetkin bir şiirin ortaya çıkması için şiir geleneklerinin iyi bilinmesi ve bu geleneklerin iyi uygulanması gerekir. Eren, Fuzuli, Baki, Nedim, Şeyh Galip gibi Divan şairlerinin eserlerini okumuş ve zamanla kendi şiir anlayışını ortaya koymuştur. Eren, Divan şairleri gibi şiirin güzelliğini sözün sihri ile ortaya koymuştur. Divan, Halk ve Modern şiir kültürünü ve nazım biçimlerini iyi bilen şair, şiirde de eğitimin elzem olduğu görüşündedir:

"Eğitimsiz hiçbir şey olmayacağı gibi, şiir hiç olmaz. Divan, Halk ve Modern şiirimizin bütün incelikleri bilinmeden, iyi şiir yazılmaz. Eğitim bu anlamda olduğu zaman önemli katkılar sağlar. Halk ozanlarının bir kısmı, eğitim görmeden de gezip,

görüp, öğrenerek Allah vergisi yetenekleri sayesinde şiir söylüyorlar” (Eğilmez Kaya, 2021, 41).

4.1.3.5.1. Leyla ile Mecnun

Leyla ile Mecnun hikâyesi birçok milletin edebiyatında işlenmiş bir hikâyedir. Çeşitli menkıbe ve rivayetlere dayanan bu hikâye Arap topraklarından çıkmış olmasına rağmen Türk edebiyatında etkili bir şekilde işlenmiştir. Türk edebiyatında Leyla ile Mecnun hikâyesi önemli yere sahiptir. “14. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar gelen zaman içinde eserin manzum olanları bir tarafa, mensur şekillerinin yazıldığı da bir gerçektir. Bunlar daha çok ün salmış bir şair olması sebebi ile Fuzûlî’yi okuyup eserlerini nesir şeklinde ortaya koymuşlardır” (Yavuz, 2005, 64).

Leyla ile Mecnun hikâyesi Türk edebiyatında birçok şair tarafından önemsenerek işlenmiştir. Arif Eren, Leyla ile Mecnun hikâyesini müstakil olarak işlemese de kader mefhumunu anlatabilmek için bu aşk hikâyesinden yararlanır. Eren, “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde Kays’ın Mecnun olup çöllere düşmesini işler. Leyla ile Mecnun hikâyesinin en meşhur motiflerinden biri Kays’ın Leyla’nın aşkıyla aklının başından gitmesi ve halk tarafından Mecnun isminin verilmesidir. Mecnun, Leyla’nın aşkı ve Leyla’ya kavuşamamanın verdiği derin acı ile çöllere düşer. Şair, “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde aşkın ve aşk için çekilen çilenin kulun yazgısı olduğu inancındadır. Şair, kader inancını Mecnun’un Leyla’ya olan aşkı ve bu aşk için çöllere düşmesi ile anlatır. Şair, böyle bir aşkı, bu aşk için çekilen çileyi ve Mecnun’un beşerî aşktan ilahi aşka yönelişini kader yazgısı olarak yorumlar.

“Bir kader yazgısı vardır her kulun
Leyla vurgunuydu çöldeki Mecnun” (Eren, 2019, 95).

Arif Eren, “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde Leyla ile Mecnun hikâyesini kendi aşkının büyüklüğünü anlatmak için bir kıyaslama ögesi olarak da kullanmıştır. Şair, kendisini aşkının büyüklüğü bakımından Mecnun’la özdeşleştirirken sevgilisini de Leyla ile özdeşleştirmektedir. “*Sevda Yangını*” adlı şiirin geneline bakıldığında şair, birden fazla aşk hikâyesinin kadın ve erkek kahramanlarını hatırlatarak aşkının büyüklüğünü anlattığını söylemek mümkündür.

Şair, “*Şehirler Dar Gelir Gönlüme*” adlı bir başka şiirinde de Leyla ile Mecnun hikâyesine telmih de bulunur. Aşk konusunun işlendiği bu şiirde aşk için çekilen çileyi kader mefhumu ile açıklamaya çalışır. Şair, şiirde kendini Mecnun’a benzeterek aşk çölünde yürüdüğünü ve sevgilinin Leyla gibi kendisinin peşinden gelmesini beklediğini dile getirir. Her bekleyiş gibi bu bekleyişin de bir gününün, bir saatinin olduğunu belirterek kader inancını ortaya koymaktadır.

“Ne denir şükür ettim halime
Bu çölde yürür dururum
İnancım o ki Leyla örneği
Ela gözlüm düşer bir gün peşime
Günü saati beklermiş talih
Olduğu yere çağırdı beni
Şehirler dar gelir gönlüme” (Eren, 2019, 36).

Şair, “*Işıksız Gözler Birer Kuyu*” adlı şiirinde de Leyla ile Mecnun hikâyesine telmih yapmıştır. İlk aşkın heyecanını ve âşık insanın hâllerini anlatırken şair Leyla ile

Mecnun hikâyesinden yararlanır. Seven bir kalp için her güzel, sevenin gözlerinde Leyla görünür. Şair, aşk ateşi ile yanan bir kalbin, aşk ile bakan bir gözün başka bir göz aramaması gerektiğini düşünür. Gerçek sevgiyi tatmayan gözleri ışısız bir kuyuya benzeten şair, görüntüye aldanarak gerçek sevginin ışığını yakalamanın mümkün olmadığını inanmaktadır. Gözler sevda yangını ile bakmıyorsa karanlık bir kuyudur. Bu karanlık kuyu gerçek sevgi ile aydınlanır:

*“Işıksız gözlerde bir mana arama
Görmeden bakar onlar sakın inanma
Tıpkı ayna gibi görmez gösterir
Ve sadece görüntüyü aksettirir
Baktı mı gözlerine Leyla sanırsın
Her sanışında bir başka aldanırsın”* (Eren, 2019, 98).

4.1.3.6. Batı Şiiri ve Kültürü

Şair, Halk ve Divan şiiri nazım biçimlerinden ve kültüründen yararlandığı gibi Batı şiirinin nazım biçimlerinden ve Batı kültüründen de yararlanır. Batı şiiri kültürünü iyi bilen, Batı edebiyatı teorilerini araştıran Eren, Batı Edebiyatının hem yapı hem mana yönüne eğilmiştir. Serbest ölçüyü dilin imkânları bakımından mükemmeliyetçi bir anlayışla kullanmıştır. Batı edebiyatının klasiklerinden Shakespeare’in “*Romeo ve Juliet*” adlı eseri şairin aşk temasını işlediği “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde aşk için çekilen çileyi anlatabilmek için kullanılmıştır. Romeo ve Juliet’in hazin sonu aşk düğümünün ne kadar karmaşık olduğunu delili niteliğindedir.

4.1.3.6.1. Romeo ve Juliet

Romeo ve Juliet, Türk ve dünya edebiyatlarında klâsik bir konu hâline dönüşen iki düşman ailenin birbirini seven gençlerinin aşk serüvenini işler. Shakespeare’in *Romeo ve Juliet* adlı tiyatro eserinin olay özeti şu şekildedir.

‘Montegue ailesine mensup olan Romeo ve Capulet ailesinden Juliet’in aileleri arasında geçmişten gelen bir düşmanlık vardır. Romeo, Rosaline adlı bir kıza ilgi duyar fakat bu ilgi Romeo’nun Juliet’in evinde düzenlenen maskeli baloya katılmasını ve baloda gördüğü Juliet’e âşık olmasını engelleyemez. Juliet de Romeo’nun aşkına karşılık verir. Birbirine düşman iki ailenin çocuklarının gönül ilişkisi böylece başlar. Juliet ile Romeo arasındaki iletişimi Juliet’in dadısı sağlar. Ailesi Juliet’i Kont Paris ile evlendirmek ister. Bu durumu öğrenen Romeo, Rahip Laurance’in yardımı ile Juliet ile gizlice evlenir. Romeo çıkan bir kavgada Juliet’in akrabalarından Tybalt’ı öldürür. Bu olay nedeniyle Verona prensi Escalus, Romeo’yu Mantua’ya sürgüne gönderir. Bu arada Juliet’in ailesi Kont Paris ile Juliet’in düğün hazırlıklarına başlar. Kont Paris ile evlenmek istemeyen Juliet, gizlice Rahip Laurence’in yanına gider ve bu evlilikten kurtarmasını ister. Rahip Laurence, Juliet’i bu evlilikten kurtarmak için onu kırk saat ölü gösteren bir iksiri Juliet’e verir. Bu sayede öldü sanılarak evlilik engellenecektir. Rahip Laurence, Romeo’ya da bir mektup yazarak durumdan haberdar eder. Ancak mektup Romeo’ya zamanında ulaşmaz ve Romeo uşağı Balthasar vasıtasıyla Juliet’in öldüğünü duyar. Romeo, Juliet’in öldüğünü duyar duymaz yanına zehir de alarak Vereno’ya döner. Juliet iksiri içip öldüğü sanılarak ailesi tarafından defnedilmiştir. Romeo, Verona’ya dönüp Juliet’in mezarına gelir ve burada Kont Paris ile kavga eder. Kavganın sonucunda Kont Paris ölür. Ardın da Romeo, Juliet’in yanına yatarak zehir içer ve ölür. Rahip Laurence, mezarlığa gelir, Juliet’i uyandırır. Romeo’nun öldüğünü gören Juliet, Romeo’nun hançerini alarak kendini öldürür. Tüm bu olaylara şahit olan

Rahip Laurence, iki aileye olanları anlatır ve bu olaylardan sonra iki aile arasındaki düşmanlık sona erer. (Shakespeare, 2019 , 45-127)

Arif Eren, “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde Rome ve Juliet hikâyesine atıfta bulunur. Şair, aşk için çekilen ıstırapı dile getirirken kader mefhumuna da değinir. Kavuşamayan âşıkların hikâyesinde bu sefer âşıklar kendi elleriyle kaderlerini şekillendirmişler. Âşıklar, aşklarının düğümleri çözülecekken kendi elleriyle bilmeden aşkın düğümlerini sıkılaştırmıştır. Her ne olursa olsun âşıkların kavuşamaması kaderin bir tecellisidir. Şair, Romeo ve Juliet’in acı sonunu kaderin tecellisi olarak şöyle ifade eder:

“*Romeo zehir Culyet hançeriyle
Aşkları düğümlenmiş elleriyle*” (Eren, 2019, 95).

Arif Eren’in etkilendiği kaynaklar arasında Doğu kaynakları öncelik taşısa da Batı kaynaklarından da ustaca yararlanmıştı. Batı kaynaklarını ve Batı şiirini yakından takip eden Eren, Batı şiirinin nazım biçimlerini ve serbest ölçüyü ustaca kullanır.

4.2. Arif Eren ve Selimiye

Mimar Sinan, tarihimizin en büyük sanatkârlarından biridir. Ustalık eserim dediği Selimiye ise Türk kültür ve tarihinin en önemli eserlerindendir. Mimar Sinan’ın dehasının yansımaları bir yıldız gibi bu eserde parlamaktadır. Mimar Sinan’ın başyapıtım dediği “*Selimiye*”nin mimari özelliklerinin yanı sıra yapıtın özünün de iyi anlaşılması gerekir. Necip Türk milleti sanatın ve sanatkârın her daim destekçisi olmuştur. Ata yadigârı eserlere karşı Türk milleti her daim büyük bir sevgi beslemiştir. Bu eserler hem sanat değeri hem de manevi huzuru ile bu sevgiyi fazlası ile hak eder. Mimari açıdan bakıldığında “*Selimiye’nin kavramsal rasyonelinin, kubbenin sonsuzluk boyutu ile karenin dünyeviliği arasında, estetik açıdan tatmin edici bir çokgen yerleştirmek*” (Kuban,2011, 161) olduğu söylenebilir. Selimiye’yi “*Osmanlı kültüründe Batı ile Doğu arasında bağlantı kuran bir alt kültür birleşeni olarak görmek*” (Kuban, 2011, 161) bu simgesel yapının evrenselliğini güçlendirir. Doğan Kuban, Selimiye’yi politik gücün de bir simgesi olarak görür. Kuban’a göre; “*...Kanuni’nin İstanbul’daki camisi gibi olağanüstü bir anıt olan II. Selim’in Edirne’deki camisi, imparatorluğun politik gücüne paralel kültürel bir gösterisidir*” (Kuban, 2011, 161).

Edirne, Osmanlı imparatorluğuna başkentlik yapmış bir kent olması yönüyle Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. Buna rağmen Selimiye’nin İstanbul yerine Edirne’ye yapılması her daim sorgulanmıştır. Selimiye’nin Edirne’ye yapılmasında Edirne’nin Avrupa’ya Türkleştirme gayesi içerisinde önemli bir konuma haiz olması ve Selimiye’nin bu gayenin simgesi olarak görülmesi etkilidir. II. Selim’in rüyasında Peygamber’i görerek caminin Edirne’ye yapılmasını işaret etmesi Edirne’nin Türkler tarafından bir sedd-i İslam olarak algılanmasını sağlamıştır. Selimiye, hem bu manevi iklimin yarattığı duygu hem de İstanbul’da uygun bir arsanın bulunamaması nedeniyle Edirne’ye yapılmıştır (Kuban, 2011, 164).

Evliya Çelebi, “*Seyahatname*”sinde “Selimiye’nin Edirne’ye yapılmasının hikmetini Sultan II. Selim’in gördüğü rüyaya bağlar. Bu kutlu rüya nedeniyle Edirne’ye böyle sanat şaheseri bir yapının yapılması kararlaştırılmıştır: “*Bu câmi, Edirne şehrinde geniş bir tepe üzerinde kesme taş ile inşa olunmuş dört köşe güzel bir câmidir. Kible kapısından tâ mihraba varıncaya kadar câminin içi uzunlamasına ve genişlemesine yüz seksen ayaktır. Câmi içinde, dört adet dört ayaklı sütunlar üzerine bina olunmuş ve göğe uzanmış, yüksek ve büyük bir kubbe vardır. Merhum Mimar Sinan’ın söylediğine göre, bu büyük kubbe İstanbul’daki Ayasofya kubbesinden tam altı zirâ-ı mülki daha*

derindir. Kubbe çevresi de ondört zirâ geniştir. Hattâ ben yine inanmayarak, Selimiye kubbesi içindeki kandil tabakasından – ki zikri geçen kubbenin pervazı hizasındadır- ayaklayıp kubbenin çevresini Ayasofya’nunkinden daha fazla buldum. Amma derinliğini tecrübe edemedim. Amma şurası teslim olunur ki, Ayasofya’nın kubbesi câmi içindeki döşemeden tâ kubbenin alem yerine varıncaya kadar hesap olunursa bütün câmilerden yüksek bir kubbedir. Fakat biraz yassıcadır” (Evliya Çelebi, 1986, 339).

Selimiye, Türk tarihi ve mimarisi için ne kadar önemli ise Mimar Sinan’ın sanat anlayışının, mimarideki ustalığının simgesi olması yönüyle de o kadar önemlidir. Mimar Sinan’ın ustalığının eşsizliği ve gücü Selimiye’de dile gelir. *“Kalfalığımı İstanbul’daki Şehzade Camii’nde icra ettim. Üstadlığımı da Süleymaniye Camii’nde tekmil ettim. Ama cümle makdûrumu bu Selim Han Camii’ne sarf edüp yed-i tûlâmı ayan ve beyân eyledim. (Kalfalığımı İstanbul’daki Şehzade Camisi’nde yaptım. Ustalığımı da Süleymaniye Camisi’nde tamamladım. Fakat bütün gücümü bu Sultan Selim Han Camisi’nde sarfedip uzmanlığımı gösterdim ve anlattım”* (Evliya Çelebi, 1986, 443) diyen Mimar Sinan için Selimiye’nin önemini anlatmaya fazla söze gerek yoktur.

“Selimiye”, her yönüyle eşsiz bir şaheserdir. Kubbesinin büyüklüğü, çini ve mermer süslemeleri, müezzin mahfili, şadırvanı ve minareleri her daim ilgi görmüştür. Mimarinin yanında İslami kaidelerin ifadesi olan Selimiye ile ilgili Kuban şu ifadeleri kullanmaktadır.

“Kubbenin simgesel boyutu her zaman mutlak simetriyi içerir, mutlak simetri de sonsuzluğu çağırıştır. Selimiye, bu matematiksel ve törensel isteği caminin pratik zorunluluklarıyla bağdaştırmakta en başarılı olan ve Sinan’ın bütün yaşamınca aradığı yapıdır. Sinan, gelişmiş bir taşıyıcı sistem ve ışıklı perde duvarlarla, kubbenin ilkel geometrisinin doğal gücünü zayıflatmadan hem simgesel hem işlevsel amaçları yerine getiren bir başyapıt yaratmıştır” (Kuban, 2013, 161).

Mimarinin büyük bir ustalık eseri olan Selimiye, mimarinin olduğu kadar edebiyat dünyasının da ilgisini çekmiştir. Birçok şair ve yazar Selimiye ile ilgili gönlünden dökülenleri kaleme almıştır. Gönlü Selimiye aşkı ile yanan şairlerden biri de Arif Eren’dir. Şair, Selimiye’nin mimari ve manevi yönlerini *“Selimiye”* şiirinde ustaca anlatmıştır. Eren’in gönül dünyasından süzülen kelimelerle Selimiye kalbimizi titretir. Şair, Türk-İslam mimarisinin yansıması Selimiye’yi öyle güzel tasvir etmiştir ki o manevi havayı yüreğinizde hissedersiniz. Orijinal imajlarla Selimiye’nin manevi özellikleri bir bir sıralanır şiirde. Mimar Sinan’ın Selimiye’yi inşa ederken düşündüklerini, anlatmaya çalıştıklarını şair kelimelerle anlatmaya çalışır. Adeta Mimar Sinan’la el ele bu eşsiz eseri geziyorsunuz sanırsınız. Şair kelimelerle Selimiye’yi sanki yeniden inşa ederek bizlerin hizmetine sunmuştur.

Selimiye şiirinde şair, bu kutsal ve eşsiz yapının maddi ve manevi özelliklerini eşsiz bir anlatımda gözümüzde canlandırır. Şair, minareleri uçmaya hazırlanan kuşa benzeterek şiirde yeni bir buluş ve benzetmeye imza atar. Şiir boyunca birçok benzetme ve buluş karşımıza çıkar. Bu buluşların çoğu Selimiye’nin manevi özelliklerini yansıtan buluşlardır. Arifçe buluşlar *“Selimiye”* şiirinin birçok mısrasında karşımıza çıkar. Bu buluşlardan bazılarını yer vererek hem Selimiye’nin hem de şairin gücünü ortaya koymaya çalışalım.

Edirne Kethhudası Mustafa Daye-izade *“Selimiye Risalesi”* adlı eserinde Selimiye caminin özelliklerini şu şekilde sıralar: Caminin beş kat üzerine kurulması İslâmın beş şartına, minarelerin ikisinde üçer merdivenden, altı merdiven olması iman şartına, dört minare abdestin dört şartına ve dört büyük halifeye, dört minarede üçerden on iki şerefe namazın on iki şartına ve II. Selim’in on ikinci padişah olmasına, üç grup

çeşmeler guslün farzına, iki mihrap teyemmümün farzına, Selimiye Külliyesi'ndeki otuz iki kapı otuz iki farza, dokuz yüz doksan dokuz pencere Esmâül Hüsna'ya ve tabiattaki yeşilliklere işaret olarak yapılmıştır (Okuyucu, 2019, 25).

Minareler havalanmaya çalışan dört kuşa benzetilerek yeni bir buluşa imza atılmıştır. Gökyüzüne dört kuş gibi havalanan minareler abdestin dört şartına ve dört büyük halifeye işaret eder:

*“Sanırsın tekrar konmak üzere kafesine
Minareler dört kuş gibi havalanmış gökyüzüne”* (Eren, 2019, 112).

Edirne'nin neresinden bakılsa minareler ikiz gibi görünmektedir. Bu ikiz gibi görünen minareler Yaratıcı'nın tekliğinin işaretidir. Uzaktan bakıldığında hep ikiz görünen minareler birlik ve beraberliğin yansımasıdır.

*“Birbirine siper olmuş bu dört minare
Uzaktan hep ikiz görünürler gözlere”* (Eren, 2019, 112).

Eren, Selimiye'nin minarelerinin ikisinde üçer merdivenden altı merdiven olmasını imanın şartına işaret eder. Minarelerdeki merdivenlerden çıkanların birbirini görmeden çıkarak şerefelerde buluşması mimari açıdan kıymetli bir özelliktir. Şair, şiirde hem bu merdivenlerin manevi özelliğini hem de birbirini görmeden ayrı ayrı çıkılan yollardan şerefeye ulaşılmasını sade bir dille anlatır:

*“Arka minarelerde birbirini görmez yollar
Her şerefede buluşur üç ayrı merdivenden çıkanlar”* (Eren, 2019, 112).

Eren, şiirde “Selimiye”nin sadece manevi özelliklerine yer vermez. Her yönüyle bir şaheser olan Selimiye'nin minarelerdeki mimari inceliğinin yanında mermer ve çinideki işçiliğe, ahşap ve sedefteki zarif işlemlere de atıfta bulunur:

*“Minarelerle yarışır Selimiye'de mimari incelik
Mermer ve çinide ahşap ve sedefte aynı zarıflık”* (Eren, 2019, 112).

Selimiye'nin mimari özelliklerinin yanı sıra dikkat çeken özelliklerinden biri de pencereleridir. Kurşun kubbe gökyüzüne, pencereleri ise kubbenin boynuna asılmış bir ışıık kolyesine benzetilir. Sonsuzluğun ifadesi olan kubbe altında Müslümanlar bir araya gelerek ışıık kolyesini oluşturacaktır. Kubbe büyüklüğü ve azameti ile Yaratıcı'nın sonsuzluğunu ve büyüklüğünü ifade ederken ışıık kolyeler ise O'na inanan ve gönülden bağlı olanları simgeler. Müslüman olmak Allah'ın iradesine teslim olmak demektir. Selimiye'de kurşun kubbe teslimiyetin, birlik olmanın ifadesidir. Bu birlikteliğin, teslimiyetin ifadesi olarak şair kubbeyi sonsuzluğun ifadesi gökyüzüne benzetir. Ağrı Dağı azameti ile Müslümanları çatısı altında Allah'a teslimiyete davet eder. Şair, kubbenin büyüklüğünü Ağrı Dağına benzeterek yeni bir buluşa imza atar. Selimiye'nin kubbesi gibi bir kubbe yapılmadığını ifade ederek Mimar Sinan'ın ustalığının hakkını teslim eder.

Şair, Selimiye'yi mimari sanatının bir kiblesi olarak görür. Selimiye'de, gökyüzüne benzeyen kurşun kubbenin altında inananlar bir arınmaya, teslimiyete yürümektedir. Müslümanlar binlerce yüzyıl kendi benliğinden sıyrılarak derin bir bağ ile saf saf Allah'a yaklaşmaktadır. Eren, Selimiye'nin büyük kubbesini gökyüzüne

benzeterek kendinden arınmanın yolunun tüm benlikle Allah'ın iradesine teslim olmaktan geçtiğini vurgulamaktadır. Kubbe altında cemaatle kılınan namazlar Allah'a olan derin bağlılığın ifadesidir:

*“Gökyüzünün bir benzeri kurşun kubbesi
Pencereler kubbenin boynunda bir ışık kolyesi
Bakınca bir Ağrı dağı olur gözlerde
Bir benzeri yapılmamış aynı genişlikte
Dört köşesinden göğe yükseltmiş minarelerini ulu kubbe
Selimiye mimari sanatında bir kible”* (Eren, 2019, 113).

Türk-İslam mimarisinin doruk noktası olarak gördüğü Selimiye'nin manevi özelliklerini şair; “Tek kubbesinin Allah'ın bir oluşuna, caminin beş kat üzerine inşa edilmesini ve pencerelerdeki beş kademinin sırrını ise İslâmın beş şartına işaret eder. Bu dinsel özellikler “İslam kapısının beş altın anahtarı” imajı ile verilmektedir. Şair, vaaz kürsüsünün dört adet olmasını, İslam dininin hak olan dört mezhebine işaret eder. Selimiye, İslâmiyetin ruh bulduğu mimarının doruk noktasıdır. Bu doruk noktasının özellikleri şairin mısralarında da ruh bulmuştur:

*“İslâmiyet ruh olmuş bu sanat doruğuna
Tek kubbesi tanıklık yapar Allah'ın bir olduğuna
Her pencerede beş kademenin sırrı
İslâm kapısının beş altın anahtarı
Vaaz kürsüsünün dört oluşuna en sağlam kaynak
Bu son dinde dört mezhepte hak”* (Eren, 2019, 113).

Şair, Selimiye'nin minberindeki ve kürsülerindeki geometrik örgü desenli mermer oymalarındaki ince ve temiz işçiliğe dikkat çeker. “*Hat hem çini kaplamada hem boyalı bezemede uzun frizler ve madalyonlar içinde kullanılmıştır. Evliya Çelebi, bu yazıların da Karahisari'nin yetiştirdiği Hasan Çelebi'ye ait olduğunu yazmaktadır*” (Kuban, 2011, 198). Hat ve çini kaplamalarındaki güzellikle hem mimari anlamda hem de bezeme açısından Mimar Sinan, Selimiye'ye her yönüyle mührünü vurmuştur:

*“Bir deha eseridir minberdeki incelik
İbadet kadar temiz mermerdeki işçilik
Minber külâhında çinilerin en güzeli
Üzerine mührünü vurmuş usta Sinan'ın eli
Mermer mihrap, bir hilâl gibi
Âmen-er Resul-ü ve Fatihâ'yla çerçevesi caminin kalbi”* (Eren, 2019, 114).

Eren, “Selimiye”nin bir başka özelliğini daha sade bir üslupla işler. Müezzin mahfilinin kubbenin orta yerine yapılmasını müezzinin sesinin ahenkle yankılanma isteğine bağlar. Evliya Çelebi, müezzin mahfilini “*caminin ortasında sütunlar üzere bina edilmiş çar kuşe müezzin mahfili latif bir makamdır*” diye tarif eder. Bu latif makamın altında yer alan havuzda insanların abdest alıp su içtiklerini söyler. (Evliya Çelebi, 1986, 440).

Eren de müezzin mahfilinin altına yapılan mermer şadırvandan akan sudan susayıp içenlerin zemzem içmiş gibi olduğunu vurgular:

*“Sesini aynı ahenkte duyursun diye müezzin
Mahfili orta yerinde kubbenin
Mahfilin altında bir mermer şadırvan
Musluklarından zemzem içer susayan”* (Eren, 2019, 114).

Lale, Türk İslam sanatında çok önemli bir yere sahiptir. Lale, tasavvufta Allah’ı gül ise Hz. Muhammet’in simgeler. Tasavvufta insan-ı kâmil elif harfî ile temsil edilir. Lale şekilsel özellikleri ile elif harfini simgeler. Tek dallı bir çiçek oluşu, tek gövdeli olması ve tek çiçek vermesi bu çiçeğin “Bir” olanı simgelediği düşüncesi şiirlerde oldukça sık işlenmiştir (Yazıcı ve Aydın Kayı, 2015, 418).

Eren, müezzin mahfilinin mermer ayaklarından birinin altında yer alan ters lale motifinin yapılaş hikâyesi ile ilgili rivayetlerden birine de telmih yapmıştır. Karabıyık’a göre *“Camilerdeki lale motifleri Allah (cc), gül motifi Peygamberimizi simgeler. Selimiye’deki Ters Lale’nin anlamı: “Allah’tan gelip toprağa gidilecek” demektir* (Karabıyık Çengelci, 2016, 46).

Bu dinsel anlamının dışında Selimiye’deki ters lale motifinin birkaç anlatısı daha vardır. Bu rivayetlerden birine göre *“...caminin arsası içinde bir lale bahçesi varmış ve bu bahçe sahibinden camii için satın alınmak istendiğinde sahibi vermek istememiş. Sonunda razı geldiğinde bahçesinin anılması için bir lale motifinin yapılmasını istemiş. Mimar Sinan da bu lale motifini ters olarak yapmış. Bu rivayete göre “Lale motifi burada bir lale bahçesinin olduğunu, ters yapılaş ise bahçe sahibinin yapmış olduğu tersliği simgelemektedir”* (Karabıyık Çengelci, 2016, 46). Arif Eren de bu anlatıya telmihte bulunur.

*“Bu lâleli yeri şartlı vermiş sahibesi
Bu sebepten mermer sütuna ters işlenmiş bir lâlesi”* (Eren, 2019, 114).

Karabıyık, Selimiye’deki ters lale motifi ile ilgili olarak bir başka rivayette ise “lâle” sözcüğünün eski harflerle tersten okunduğunda “hilâl” olarak okunduğunu ve “hilâl” kelimesinin bayrak anlamına geldiğini, bayrağımızın dalgalandığı sürece caminin burada duracağına işaret edildiğini ifade eder (Karabıyık Çengelci, 2016, 46).

Eren, Türk-İslam mimarisinin şaheseri Selimiye’nin hünkâr mahfilini de güçlü ve yeni bir imajla anlatır. Zafer kazanmış sultanlar gibi saadetli bir hünkâr mahfili tasvir edilir. İznik’in seçkin çinileriyle süslenmiş olan hünkâr mahfilinde medeniyet mermer ve çinilerle motif motif yeniden işlenmiştir. Bu nedenle şair, Selimiye’yi mimarının, tezhibin, çininin ve tarihin en güzel şekilde tarif edildiği bir yapı olarak görmektedir:

*“Mihrabın sol yanında hünkâr mahfili
Zafer kazanan bir hünkâr kadar saadetli
Mahfili seçkin çinileriyle süslemiş İznik
Saray edalı Elmalı pano ayrı bir güzellik
Medeniyet akseder mermer ve çinide motif motif
Selimiye sanata ve tarihe en güzel tarif”* (Eren, 2019, 115).

Şadırvan, *“mimari bir terim olarak cami avlularında ortadaki havuzun çevresindeki musluklardan ve göbeğindeki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli abdest yeri”*dir (Bektaşoğlu, 2013, 33). Türk mimarisinin en önemli unsurlarından biri olan şadırvanlar suyun şifaya ve duaya dönüştüğü yapılardır. Türkler İslâmiyeti kabul ettikten sonra neredeyse her caminin her medresenin yanı başına şadırvanlar yapmıştır.

Sultan, vezir gibi birçok devlet büyüğü şadırvan yaptırarak mimari sanatının estetik yönünü ortaya çıkarır.

Şair, Selimiye'nin şadırvanındaki zarif işçiliğe ve mermere şekil veren ustaların göz nuru el emeği ile ortaya koydukları sanatsal yapıyı ve musluklardaki işçiliğe hayranlığını kendi doğallığı içinde anlatır:

*“Şadırvanın üzerine sıralanmış kubbeler
Değerine paha biçilmez yapmış oyulan mermer
Göz nuru el emeği ürünüdür bordürlerdeki zariflik
Akıttıkları su gibi aziz musluklardaki işçilik
Burada abdest almışlardı şehit, gazi ve tutsak olanlar
Cennete sözlü nur yüzlü insanlar”* (Eren, 2019, 115).

“Cennete sözlü nur yüzlü insanlar” mısrası ile ilgili Şevket Bulut, “Arif Eren ve Selimiye Şiiri” başlıklı yazısında şiir içinde şiir özelliği taşıyan bir mısra olacak kadar çok güzel bir mısra yorumunu yapar. Cennetle müjdelenen Peygamber yakınlarını hatırlatan bu mısrada “cennete sözlü olmak” söyleyişinin şaire özgü mükemmel bir buluş olduğunu ifade eder (Eren, 2010, 94).

Selimiye'nin Külliyesi içerisinde Darül-Kurra, Darül-Hadis ve Darül Sübyan Medreseleri yer alır. Eren, külliye içindeki bu yapılara Hakk'a, sevgiye, ilim ve irfana açılan otuz iki kapıdan girildiğini ve bu otuz iki kapının İslâm'da otuz iki farzı simgelediğini vurgular. Şerefelere çıkan altı merdivenin ise imanın altı şartına telmih yapıldığı inancındadır. Görülüyor ki şair Selimiye'nin manevi özelliklerini kendi doğallığı içinde şiirinde nakış nakış işlemiştir.

*“Arka minarelerden altı merdiven buyur eder şerefelere
Bir güneş ki, altı yerden doğar imanlı kalplere
Mermer avlusunda sıbyân, kurra, hadis ve medrese yapıları
Hakk'a, sevgiye, ilim ve irfana açılmış kapıları
Otuz iki farz, hiç düşünülmemiştir böylesine
Otuz iki kapıdan girilir Selimiye külliyesine”* (Eren, 2019, 116).

Şiirin son bölümünde caminin açılış töreni ve camide kılınan namaz ile ilgili unsurlara yer verilir. Caminin bitimini sabırsızlıkla bekleyen Sultan II. Selim'e caminin açılışını görmek nasip olmamıştır. Evliya Çelebi, “*Amma Allah'ın hikmetinden olacak, Selim Han câmiinin tamamlandığını işitip o gece Hazret-i Peygamber'i rüyada görür. Ona: “Yâ Selim, câmiin tamam oldu. Edirne yolu ile, cumayı alem (bayrak) dibinde kılmak için gel” buyururlar. Hemen İstanbul'dan Edirne'ye hareket edip, iki gün sonra rahatsızlanarak üçüncü günde Çorlu'da vefat eder. Selim Han'a o cumayı kendi câmiinde kılmak nasip olmaz. Ayasofya'ya nakledilerek ertesi cuma, namazı orada kılınıp toprağa verilir. Türbe kapısı üzerinde şu âyet yazılıdır: “İlla men âtiyallahu bi-kalbin selim”.* Evliya Çelebi'ye göre “*Osmanlı tarihleri, İkinci Selim'in yeni yaptırdığı bir hamama ilk girdiği gün düşerek beyin kanamasından vefat ettiği yazarlar*” (Evliya Çelebi, 1986, 344).

Şair, şiirin son bölümünde Selimiye'nin bir cuma günü açılışına yer verir. Derviş Zilli'nin ezanıyla iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalık bir açılış töreni ile karşılaşırız. Cuma namazında secde edecek yer bulmakta zorlanan cemaatin hâli canlı bir şekilde anlatılmıştır. Selimiye'deki tasvir ve teşbihler o kadar güçlüdür ki camii açılışında yer almış gibi bir hisse kapılırız. Ömürleri yetmeyen nur yüzlü insanlar cami

açılışında yer almasa da caminin açılmasını sabırla bekleyenlerin muratlarına erdikleri bir gerçektir. Şevket Bulut, “Selimiye” nin açılışı ile ilgili tasvir ve benzetmelerle şairin Selimiye’nin açılışına okuyucuların da katıldığı hissini uyandırdığını ifade eder:

“Arif Eren, şiirinin son kümesinde, caminin açılışında hangi tarihi şahsiyetlerin bulunduğunu; ezanın hangi makam ve kim tarafından okunduğunu; cemaatin çok kalabalık oluşu sebebiyle secdeye giderken, alınlarını dayayacak yer bulamadıklarını, çok usta bir şekilde ve güzel mısralarla ifade eder... Canlı anlatımıyla, o muhteşem açılış gününe, bizler de katılmışız gibi, adeta yeniden yaşarız” (Eren, 2010, 95).

*Derviş Zillî'nin dâvudi sesi, üçüncü şerefeden kanatlanmış
Okuduğu Bilâl usûlü ezanla gök kubbe yankılanmış
Cemaat sıkışıp kalmış, yer bulamamışlar secdede
İlk Cuma namazı böyle kılınmış Selimiye' de”* (Eren, 2019, 116).

Şevket Bulut, “Selimiye” şiirindeki imaj ve sembollerle ilgili değerlendirmesinde cami inşaatında çalışıp caminin açılışını göremeyenlerle ilgili önemli tespitlerde bulunmaktadır. Şair, Selimiye’nin inşaatında çalışıp ömürleri Selimiye’nin açılışına yetmemiş insanları “cennete sözlü nur yüzlü insanlar” benzetmesini yapar. Şevket Bulut, “cennete sözlü nur yüzlü insanlar” mısrasının şiir içinde şiir özelliği taşıyan bir mısra olduğunu ifade eder. Şevket Bulut, Selimiye’nin açılışındaki imaj ve sembollerle ilgili değerlendirmesinde şairin kendine has buluşlardan birine daha imza attığını düşünmektedir:

“Cennete sözlü nur yüzlü insanlar” mısraı, şiir içinde şiir özelliği taşıyan çok güzel bir mısradır. Bize, cennetle müjdelenen Yüce Peygamberimiz’in bazı yakınlarını hatırlatır. “Cennete sözlü olmak”, şaire mahsus mükemmel bir buluştur” (Eren, 2010, 94).

Şevket Bulut, “cennete sözlü nur yüzlü insanlar” benzetmesinin Selimiye’yi daha kutsileştiren bir atıf olduğu görüşündedir. İleride cephede şehit ve gazi olacak insanların Selimiye’nin şadırvanından akan berrak sudan abdest almalarının ve suyunun zemzem kabul edilmesi Selimiye’yi daha da kutsallaştırmıştır. Şevket Bulut, Eren’in ifadesi ile “cennete sözlü nur yüzlü insanlar”ın Selimiye için önemini şöyle açıklar:

“Şair, camide çalışan bu insanların çoğunun, ileride cephede çarpışarak, şehit veya gazi olacaklarını vurguluyor. Şadırvan musluklarından akan berrak suların, zemzem kabul edilmesi, camiye atfedilen kutsiyet sebebidir...” (Eren, 2010, 94).

Şair, Selimiye’nin mimarı ve yapımına vesile olan II. Selim’in yanında ömürleri bu caminin inşasının bitişine erişememiş nur yüzlü ihtiyarlar birlikte anılarak caminin inşasındaki büyük heyecanı ortaya koyar. “Selim’ler” ve “Sinan’lar”ın yanında Selimiye’nin açılışına ömürleri erişememiş “nur yüzlü ihtiyarlar” aynı safta, aynı amaç uğruna ömürlerini vakfetmişlerdir. Şair, bu durumu mısralarda şöyle dile getirmiştir:

*“Bu kutsal günü sabırla beklemişlerdi: Selim’ler, Sinan’lar
Ve ömürleri elvermeyen nur yüzlü ihtiyarlar”* (Eren, 2019, 116).

Türk İslam ruhunun mimari yönden yansıtıldığı Selimiye, Eren’in ruhunun ısıltıları ile abideleşmiş, inancın ve güzelliğin bir potada eridiği bir şiir hâline dönüşmüştür. Selimiye hem mimaride hem edebiyatta abideleşmiştir. Arif Eren’in “Selimiye” şiiri büyük ilgi görmüştür. Selimiye şiiri ile ilgili görüş ve düşüncelere yer vererek bu abide şiiri ve şairi daha iyi anlayacağımız inancındayım. Şair, Selimiye’yi Eren’in inanç dünyasının bir yansıması olarak görmektedir.

Yalçın Yücel şiirin bu yönüne dikkat çeker. Yücel, “*Üşüyen Gözlerin İnsanı Arif Eren*” adlı yazısında “Selimiye” şiiri için şu değerlendirmeyi yapar: “*Şair bu şiirinde aynı zamanda iç dünyasındaki inanç görüntüsünü de İslamın güzelliğinde adeta Selimiyeleştirir*” (Eren, 2010, 135).

Selimiye, Türk-İslâm ruhunun, zevk inceliğinin nakış nakış işlendiği Türkün kudretinin bütün kâinata haykırıldığı bir sanat yapıtıdır. Selimiye, Türk sanatının ve medeniyetinin en üst seviyede telakki ettiği, eşsiz bir mabettir. Onun içindir ki atalarımız Selimiye’yi yeryüzünün cenneti olarak görmüşlerdir. Bu yüce mabedi yeni imajlarla ve manevi özelliklerini eşsiz benzetmelerle anlatan Arif Eren, Selimiye için “*Millet olarak ata yadigârı tarihi eserlerimize karşı büyük bir sevgimiz vardır. Zaten o eserler, sanat değerleriyle bu sevgiyi hak etmişlerdir. Selimiye Camii de dünyada eşine az rastlanır bir mimari eserimizdir*” (Eğilmez Kaya, 2019, 54) değerlendirmesini yapar.

Arif Eren, “Selimiye” şiirini Edirne’ye gidip yetkililerden bilgi alıp, üçüncü şerefesine çıkarak baş döndürücü yükseklikten, vatan toprağımızı, kana kana seyretmenin verdiği ruh hâli ile yazar.

Eren, Edirne’nin en görkemli yerine yapılan bu sanat şaheserini şiirinde adeta yeniden inşa etmiştir. Arif Eren, Selimiye şiirini diğer şiirlerinden farklı olarak açık ve anlaşılır üslupla kaleme almıştır. “Selimiye”nin birçok özelliği çeşitli buluş ve benzetmelerle ortaya konur. Mimar Sinan’ın kullandığı İslamî sembol ve motifleri Eren ustalıklı anlatma başarısını yakalamıştır. Toplam 60 mısradan oluşan bu şiir 6’lıklar hâlinde gruplanarak yazılmıştır. İlk 6’lıkta “Selimiye”nin görkemi üzerinde duran şair, “*kuzeybatıdaki son topraklarımız*”ı selamlayan bu abidenin minarelerini gökyüzüne havalanmış dört kuşa benzetir.

Şevket Bulut, Arif Eren’in Selimiye şiiri ilgili değerlendirme yaparken Yahya Kemal’in “*Süleymaniye’de Bayram Sabahı*”nda, *ihtişamlı bir üslupla Süleymaniye camisine lâayık olan bir eser*” (Eren, 2010, 94) ortaya koyduğu gibi Arif Eren’in de “*camii içerisine giren, mimariyle şiiri kucaklaştıran bir eser yazabilmesi*”ni (Eren, 2010, 94) şairin önemli bir özelliği olarak görür.

Dr. Asım Yapıcı, “Selimiye” şiirini dini-kültürel öğelerin yoğrulduğu bir eser olarak görür. Şairin lirik, didaktik bazen de epik bir söyleyişle vermek istediği mesajı iyi anlamamız gerektiğini ifade eder:

“*Selimiye*” şiirine gelince burada dinî, tarihî, kültürel ve millî vurgular Türk-İslam sanat ve estetiğini yansıtarak yorumlanır, yine lirik ve didaktik tarzda, hatta yer yer epik söyleyişlere de yer vererek. Kimliğin oluşumunda kültürel unsurlarla birlikte dinî unsurlar da çok önemli bir yer tuttuğu, hatta Türk toplumunda dinî olan şeyler kültürel, kültürel olan şeyler de dinî bir formla ortaya çıktığı, yani her ikisinin sarmaş dolaş olduğu düşünülecek olursa, şairin duruşu ve iletme istediği mesaj kendiliğinden ortaya çıkacaktır” (Yapıcı, <http://www.mehmeteminturkyilmaz.com.tr/i/2029/>).

Mustafa Ceylan, Arif Eren’in birçok şiirini abide şiir olarak nitelendirir ve şairin Selimiye şiirini Eren’in en parlak şiir yıldızlarından biri olarak nitelendirir: “*Parlak şiir yıldızlarımızdan birisi de, Dünya mimari sanatının da bir zirve eseri olan ve Anadolu’nun Türk- İslam tapu senedi olan Selimiye Camii’ sine yazdığı şiirdir. Mimar Sinan’a ve o güzelim eserine ancak böyle bir şiir yakışır*” (Eren, 2010, 15).

Mustafa Ceylan, “Selimiye”yi dilimizin ve Selimiye’nin sergilendiği bir şiir olarak görmektedir. Şiiri okurken birçok anının gözlerinin önüne geldiğini ve Necip Fazıl, Arif Nihat Asya, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Halide Nusret Zorlutuna ve Tahir Kutsi Makal hocaların gözlerinin önünde canlanıverdiğini ifade eder. Arif Eren’in “Selimiye” adlı şiirini “*Mutlu sancılar içinde doğan bir zaman*”ın şiiri...” (Eren, 2010, 15) olarak nitelendirir.

“Selimiye” şiiri Eren’in dinî, tarihî, kültürel, millî duygularının Selimiyeleştği bir eserdir. Türk-İslam kimliğinin vesikası niteliğindeki “Selimiye”nin bizzat gezip görülüp, Selimiye’nin manevi ikliminin kuşattığı bir ruhun lirik, didaktik bazen de epik yansımalarıdır. Bize düşen Selimiye’nin manevi huzurunu hem sanat yapıtları ile hem mimari ögesi ile yaşamak ve bu şaheserin yapımında emeği geçenleri şükran ve dua ile yâd etmektir. Zaten Sultan II. Selim’in isteği de bu yöndedir: “*Edirne şehrine öyle bir mâbet inşa ettirdim ki, Müslümanlar ancak ibadet edip, saltanatımın devamına, ululuğumun kalıcılığına dua etsinler*” (Karabıyık Çengelci, 2016, 51).

4.3. Arifçe Şiirler

Arif Eren’in şiirlerini en güzel ifade edecek sözlerden biri belki de bu sözdür. Arifçe şiirler; imge gücü yüksek, insanı kendi iç dünyasına götüren, Türkçenin gücünün oldukça verimli kullanıldığı, edebi sanatların yerli yerine oturduğu, fikir ve lirizmin aynı potada eridiği şiirlerdir. Arifçe şiirler gücünü zengin bir imge dünyası barındırmasından almaktadır. Bu zengin imge dünyasını anlamak için “Arif” olmak gerekir.

Arifçe şiirlerde imge gücü o kadar derindir ki şiiri bir çırpıda anlayamazsınız. Bu şiirleri birkaç okumadan sonra idrak etmeye başlarsınız. Bu şiirleri anlamak için belli bir şiir kültürüne, donanımına ve zekâsına sahip olmak gerekir. Arifçe şiirlerde hayal, his ve düşündürme gücü yüksek ve sözcüklerin çağrıştırdıkları anlamlar oldukça kapalıdır. Eren, hakiki şiirin birçok birleşenini bu şiirlerde ortaya koymaktadır. Orijinal söyleyişe sahip bu şiirler için okuyucunun çetin bir yolculuğa çıkması gerekir. Bu yolun sonunda ise az ve öz söyleyişle imge gücü yoğun şiirlerin kapısını sonuna kadar aralayıp şiir vadisinden beslenmek kalacaktır.

Eren, öz şiirin zirvelerini zorlarken imge gücünden yoğun olarak yararlanmıştır. Şair, Arifçe şiirler yazarken şiirini mısra gücü üzerine kurar. Sağlam mısralar oluştururken Türk dilinin olanaklarından yararlanarak kalıcı şiirler oluşturmuştur. Şair, ses ipine sözler asarken güçlü imgelerle okurlarının algı ve duygu iklimlerinde, yepyeni ufuklar uyandırır. Şevket Bulut, Eren’in Arifçe şiirleri oluşturma serüvenini şöyle anlatır: “*Arif Eren, şiirini mısra gücü üzerine kuruyor. Tıpkı Necip Fazıl, Yahya Kemal gibi. Mısralar üzerine bina edilen şiirler, mısraların, beyitlerin yerleri değiştirilse de güzelliğini yitirmez. Bütün kalıcı şiirler aynı özelliği taşır*” (Eren, 2010, 71).

Mustafa Ceylan, Arif Eren’i “*pırlanta dizelerin usta kalemi*” (Eren, 2010, 5) diye tarif eder. Şair, “pırlanta dizeler” oluştururken imgeyi en üst düzeyde kullanır. Bu dizeleri okudukça bazen bir bulmacayı çözüyor hissine kapılırsınız.

“*Göz Bahçesinde Seyran*”, “*Umut Kapısı*”, “*Çözülür Dügümler*”, “*Alevler İçinde Ufuk*”, “*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı*”, “*Havuz*”, “*Benlik Çıkma*”, “*Umduğunu Bulamayan Ağaç*”, “*Görkemli Denge*”, gibi şiirleri imge gücü yüksek şiirlerdendir. Şimdi bu şiirlerdeki imge kullanımındaki farklılıkları ortaya koyarak Eren’in hakiki şiir yolundaki zorlu mücadelesini açıklamaya çalışalım.

“*Göz Bahçesinde Seyran*” şiiri “aşk” konusunu işlediği bir şiirdir. Gözler kadehteki iksire benzetilmiştir. Aşk, Havva’dan günümüze kadar ulaşmış bir sevda iksiridir. Şair, göz çukurlarını kadehe, dudakları testiye benzeterek aşkın ilk insandan bu yana varlığına işaret eder. Güzeller, bakışları ve sözleri ile aşğın gönlünde yer edinir. Gözler kadehte mey gibi aşığı tesiri altına alırken sevgilinin sözleri tıpkı bir aşk şarabı gibi insanın yüreğinde tuhaflıklar yaratmaktadır. Sevda şarabı, Havva’dan beri vardır ve aşığı tesiri altına almıştır. Sevgili, aşığı etkilerken ölçülü davranmalıdır. Aksi hâlde hatalar yaparak adı çıkar:

*“Gözlerin kadehlerinde, dudak testisinde
Havva’dan kalma sevda iksiri
Ölçüsüz bakış ve gülmelerde
Bir değişiklik olur insan yüreğinde”* (Eren, 2019, 93).

Şair, güzelliği dolu bir tüfeğe teşbih etmiştir. Güzellik ve silah arasında kurulan benzetme ile güzellerin tedbirsizliği dolu bir silah gibi birçok tehlikenin doğmasına sebep olabilecektir. Şair, Arifçe bir benzetme ile güzellik ve dolu tüfek arasında bağ kurarak sosyal hayatın içinde birçok tehlikeye işaret etmektedir. Güzellerin ve güzelliğin yarattığı ilgi ile tedbirsizce davranışlar tehlikelere neden olacaktır.

Güzellik dolu bir silah gibi ansızın elinde patlayabilir. Hiç olmayacak olaylara sebep olabilir. Şair, dolu tüfeği tehlikelere işaret etmek için kullanmaktadır. Tedbirli davranmayan güzeller her an tehlike içindedir. Güzellerin ve güzelliğin değeri ona duyulan ihtiyaç kadardır. Bundan dolayı güzeller güzelliğinin kıymetini bilip güzelliklerini heba etmemelidir. Yapılacak olan ufak bir hata ile güzelliğin bir kıymeti kalmayacaktır. Güzellik göreceli bir kavramdır. Bu görecelik kadar güzele ve güzelliğe ihtiyaç duyulur.

*“Dolu tüfek gibidir güzellik
Ona duyulan ihtiyaç kadar
Kullanmasını da bilmeli sahip olanlar
Güzele şans tanımaz tedbirsizlik”* (Eren, 2019, 93).

Şair, ikinci dörtlüğe “Göz bahçesinin söz salıncağında hep senin sallanmanı isterler” çağrısı ile başlar ve güzelleri uyarır. Seni izleyenler, seni takip edenler, kıskananlar adının dilden dile dolaşmasını ister. Bu duruma karşı kendini koru çağrısını yapar. “Söz salıncağı”nda ismin dolaşması kıskançlıktan kaynaklıdır. Senin kötülüğünü isteyenler güzelliğini kıskananlar senin açığını arar. Adının kötüye çıkmasını ister. Sevgili, kötü davranışlara meylederek kendini kıskananlara fırsat vermemelidir. Sevgilinin güzellik unsuru sadece cismani güzellik olmamalıdır. Asıl olan güzellik huy güzelliğidir.

*“Göz bahçesinin söz salıncağında
Hep senin sallanmanı isterler
Sallanırken eser bir deli rüzgâr
Hüzün yankılanır çığlıklarında”* (Eren, 2019, 93).

Eren, “Göz Bahçesinde Seyran” şiirinde ayna metaforunu güzellikle birleştirir. Ayna karşısında bırakılan güzelliğin yerini manevi bir güzellik kuşanır. Şair, ayna metaforu ile gerçek güzelliğin peşine düşer. Gerçek güzelliğin nerede, nasıl bulunacağının ipuçlarını göz bahçesinde seyrarla buluruz. Güzeller, güzelliğini aynada bırakıp huy güzelliği ile var olur. Seven sevdiğini sadece mutlak güzelliği ile sevmez. Şairde, güzelliğin bedensel dili olduğu gibi erdemsal dilinin olması gerektiği inancı hâkimdir. Güzellik anlayışının en önemli sırrı erdemli davranışlardır. Gerçek güzellik hayatın erdemli renklerini tavır ve davranışlarla gerçekleştirmektir. Ölçsüz konuşmalar, davranışlardaki aşırılık güzelleri solduran yegâne unsurdur. Gerçek güzelliğin sırlarından biri de huy güzelliğidir. Huy güzelliği seven için hayat ışıktır. Ölçülü davranışlar güzellerin baş tacı olduğunda gerçek güzellik ortaya çıkacaktır. Yoksa güzellik aynadaki görüntüler gibi aldatıcı olabilir.

Şairin aynaya yüklediği mana sözcüklerde “erdem” kavramı ile hayat bulur. Ayna, güzeller için büyüleyici bir unsurdur. Güzeller aynaya bakarak güzelliklerinin farkına varır. Kendilerini masal âleminde zannederler. Ayna güzelliği hatırlatan bir unsur olarak kullanılır. Onun için şair cismani güzelliği bırakıp manevi güzelliğe yönelmeyi tavsiye eder.

Şair, gerçek güzelliği Arifçe bir tarifile ortaya koyar. Güzelin ve güzelliğin tarifini yaparken ayna metaforundan yararlanır. Şair, güzellerin varlığını evde bırakıp erdemle var olması gerektiğine inanmaktadır. Ayna, cismani varlığı yansıtıırken, görüntüyü yansıtıırken içsel görüntüyü de güzellerin bulundukları ortamda güzelliklerle yansıtmasını ister. O yüzden “aynadaki seni evde bırak” çağrısında bulunur. Aynalar cismani güzelliğin tanığıdır. Asıl güzelliğin tanığı ise sevenlerdir. Ayna, mutlak bir süslenme aracı olarak öne çıkar. Güzeller ayna karşısında kendi güzelliklerine hayrandır. Şair, bu hayranlığın yarattığı/yaratacağı sıkıntıların farkındadır. Onun için ayna karşısındaki güzellerin kendilerinden yabancılaşıp seyrana çıkmalarını talep eder. Seyrana çıkışta ilke ve ölçü huy güzelliğidir. Şair, güzellere bir ölçüt çizer. Aslında bu ölçüt tüm insanlar içindir. Şair, haddini aşmayan davranışlar ve sözlerle güzellerin güzelliklerine güzellik katmasını ister.

*“Aynadaki seni evde bırakıp
Huy güzelliğinle çıkmalsın seyrana
Mevsimlere tahammülsüz sulara inat
Ne azalıp
Ne de taşmaktır murat”* (Eren, 2019, 93)

“Umut Kapısı” şiirinde şair eski günleri bir umut kapısı olarak görür. Eski günler dalından koparılan bir çiçeğe benzetilir. Zaman, tüm acımasızlığı ile eski günleri uzaklara taşımıştır. Yaşadığı andan mutlu olmayan şair, eski günleri özlemle beklemektedir. Umut kapısını aralamış eski günlerin bir ışık gibi gönlüne sızmasını umut etmektedir.

Şair, ışık metaforunu olumlu bir işlevde kullanmıştır. Işık, gönlü aydınlatan, eski günlere özlemin giderildiği, yaşam ve sevinç kaynağıdır. Şairi hayata bağlayan umut kapısından süzülüp giren ışıktır. Eski günler bir ışığa benzetilerek ferahlatıcı, aydınlatıcı bir unsur olarak kullanılır.

*“Şimdi neredesiniz eski günlerim
Hangi el kopardı dalınızdan
Uzaklara mı götürdü rüzgâr
Habersiz zaman
Yoklukta kimseler yok
Yine de aralık umut kapısı
Beklenir eski günlerin
Bir ışık gibi sızması”* (Eren, 2019, 23).

Şairin, yorgun gönlü eski günlerin özlemiyle dinlenmektedir. Beklenen mutlu günlerin gelmeyişi şairi yormuştur, üzmüştür. Bu üzüntü o kadar güçlüdür ki güneş bile karalar bağlamıştır. Beklenen mutlu günlerin gelmeyişi şairi karamsarlaştırmaktadır. Şairi bu karamsarlıktan kurtaran umut kapısından giren eski günlerin ışığıdır. Gönül yorgun bir gemi gibi kıyaya vururken tekrar uzak diyarlara sefere çıkmak için beklenen

eski mutlu günlerdir. Anılarla çıkılan yolculuklarda yorgun gönüller şifa bulmak için beklemektedir.

*“Geceler doğurmadı beklenen sabahı
Güneş karalar içinde yasıdır
Dinlenecek yer gene
Eski günlerin kıyılarıdır”* (Eren, 2019, 23).

Hatice Eğilmez Kaya, “Arif Eren’in Şiir Anlayışı ve İmge Dünyası” başlıklı yazısında Eren’in imge dünyasını değerlendirirken “Umut Kapısı” şiiri ile ilgili şu yorumu yapar: “Yorgun gönüller bir gemiye eski günler ise güvenli ve korunaklı bir kıyıya benzetilerek imge açık istiarenin sunduğu imkânla oluşturulmuştur. Hayat yolunda yorulanlar yine anıların şefkatiyle şifa bulmaktadır” (Eğilmez Kaya, 2021, 46).

“Çözülür Düğümler” adlı şiirinde şair, ibadet eden bir insanın ruh iklimini işler. Namazlardan sonra otuz üçer kere “Sübhanallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek Allah’ı anmak önemli ibadetlerdendir. Şair, bu ibadet esnasında güzel insanın ruh halini mecaz ve benzetmelerle ortaya koyar. Şair, Allah’ın yüceliğini, her türlü eksiklikten münezzehe olduğunu ikrar eden müminin hâlini işler. “*Tesbih, tevhit inancını yerleştiren ve güçlendiren bir kavramdır. Bu işleviyle, insanlığın yaşam serüveninde işine en çok yarayacak ve kendine yabancılaşmasını engelleyecek temel ilkedir*” (Ünal, 2012, 180).

99’luk taneli tespihleri 3 adet 33’lük kısma ayıran durak veya nişane adı verilen parçalar şair tarafından köprüye benzetilir. Tespih tanelerinin dizildiği iplik ise suya benzetilerek şair yeni bir buluşa imza atar. Beş vakit namaz ise “beş parmak vadisi” diye nitelendirilir. Şair, beş vakit namaz sonrası çekilen tespihlerde müminlerin ruh halini orijinal imajlarla yansıtmıştır. Her tespih tanesinin çekilişinde müminler iç huzuru yakalar. Bunaltıcı, kurak, karamsar düşüncelerden “Sübhanallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek uzaklaşır.

Tespih nişaneleri için köprü benzetmesinin yapılması gelişmiş güzel bir benzetme değildir. İlk nişaneye kadar Allah’ın her türlü, kusur ve eksiklikten münezzehe olduğu, ikinci nişaneye kadar Allah’a şükredildiğini, son nişaneye kadar ise Allah’tan büyük olmadığını ifade ederek tıpkı bir köprü gibi Allah ve kul arasındaki bağ anlatılmaya çalışır.

Namaz sonrası “Sübhanallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek çekilen tespihler kul ile Allah arasında bir köprü oluşturmaktır. Şair, bu durumu “*Otuz üç köprüde/ Su misali akıp gider iplik*” mısraları ile dile getirerek su ve köprü metaforu ile ruhsal arınmaya işaret etmektedir. “Köprü” kelimesi bir dönüm noktasını da işaret etmektedir. Namaz sonrası “Sübhanallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek ruhsal bir arınmanın gerçekleşmesi, Allah’ı kalp ve dille tasdik kul için önemli bir dönüm noktasıdır. Şair, insanoğlunun bu dönüm noktasında kalplerin su gibi berrak ve temiz olması için Allah’ı anmayı ve şükür gerekliliği görür:

*“Otuz üç bir köprüde
Su misali akıp gider iplik”*

*Beş parmak vadisi boylarında
Ürperip ırgalanır sessizlik”* (Eren, 2019, 92).

Namaz sonrasında çekilen tespihler ve yapılan zikirlerde manevi bir rahatlama hissedilir. Tüm dertlerden, sıkıntılardan uzaklaşılır. Dünya işleri bir an da olsa unutulur manevi iklimlerde dolaşılır. Şair, bu manevi hazzı bedenlen bir rahatlama olduğu gibi manevi bir rahatlamaya da bağlar. Namaz öncesi gerilmiş olan ip, yapılan zikirlerle rahatlamıştır. Vücut tespih ipi gibi gerginken Allah'ı zikirle gerginlik düğümü çözölüp bedenlen ve ruhen rahatlar. Zihinsel ve bedensel yorgunluk tespih tanelerinin zikirle çekilmesi ile su misali akıp gider. Tıpkı tespih taneleri gibi vücut yavaş yavaş gerilimden kurtulmaktadır. Böylece vücut maddi ve manevi bir rahatlama içine girer.

*“Kıpır kıpır esnemeye başlar
Düğünden çözölür gerginlik*

*Damarlarda dolaşmaya başlar
İnsan gönlünden taşan zindelik” (Eren, 2019, 92).*

Pervane, “gece keleşi de denilen kanatlı küçük böcek ki, kendini yakıncaya kadar şem'ile uğraşır durur. Bu hayvanın gözleri çok küçüktür. Gündüzleri karanlık yerde bulunur. Ortalık kararınca gördüğü ziyaya doğru koşar. Şuursuzca yanması da aşk sebebiyledir”(Onay, 2016, 333). Şair, ateş-pervane metaforunu yorgunluğun sonlanması olarak kullanmıştır. Bezginlik, pervane gibi gönöl ateşinde yanmaktadır. Pervanenin gönöl ateşinde yanması namaz sonrasında zikrin verdiği huzur ile ilgilidir. Bezginlik gönöl ateşinde yanan pervanelere benzetilir. Zihnen ve bedenlen bir yenilenmenin doğuşu pervanenin gönöl ateşinde yanması ile ilgilidir. Hiçbir sıkıntı, üzüntü masum duyguların önüne geçmez ve sıkıntıların, üzüntülerin sonlanması tespih tanelerinin huşu ile çekilmesiyle olmaktadır. Aheste aheste Allah'ı zikrederek çekilen tespihlerle hem gönüller huzur bulmakta hem de beden tüm sıkıntılarını, dertlerini atmaktadır. Gergin bir ip gibi olan vücut Allah'ı zikrederek huzura kavuşmaktadır.

*“Can ateşinde pervana gibi
Kendi canına kıyar bezginlik*

*Masum duyguyu hiçbir şekilde
İncitmez artık sinsi ezginlik” (Eren, 2019, 92).*

“Sübhaneallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek her tespih tanesinin çekilmesi insanoğlunu kötü düşüncelerden arındırır. Şair, bu arınmayı yağmurlu bir serinliğe benzetmektedir. “Yağmurlu bir serinlik”le kötü düşüncelerden uzaklaşıp gönüller ferahlamaktadır. Huşu içinde çekilen her tespih tanesi gönüllere rahmet yağmurunun serinliğidir.

*“Bunaltıcı kurak düşünceyi
Dağıtır yağmurlu bir serinlik” (Eren, 2019, 92).*

Yapılan ibadetle insan hem maddi hem manevi bir yenilenmenin içindedir. İnsan ruhundaki bu yenilenme insan vücuduna da yansır. “Sübhaneallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek ruhlar tespih taneleri gibi yavaş yavaş rahatlar. Vücudumuzdaki yenilenmeyi, sağlamlığı sağlayan hissederek yaptığımız ibadetlerdir.

*“Damarlarda dolaşmaya başlar
İnsan gönlünden taşan zindelik” (Eren, 2019, 92)*

Şairin imge dünyası zengin şiirlerinden biri de “*Alevler İçinde Ufuk*” şiiridir. Şiirde bir gün batımı manzarası karşımıza çıkar. Eren’in şiirlerinde deniz insana huzur veren, belleğini tazeleyen bir mekândır. Deniz, şairin ruhunu beslemektedir. Denizi kendi ruhuyla özdeşleştiren şair, deniz metaforu ile sözcüklere dalgalar gibi ruhumuzu okşatır. Dış dünyanın görüntülerini kendi yaşamının merkezine oturtan şair, denizi ve çevresini huzur veren, sevgiyi hatırlatan birer mekân olarak görür. Şair, kullandığı imgelerle denizi dertleştirdiği, duygularına tercüman olan bir nesneye dönüştürür. Adeta suyun belleğinden kendi yaşantısını çıkarır ve yangın yerine dönmüş gönlünü bize sonuna kadar açar.

Deniz, batan güneşten yansıyan ışıklarla kızıl bir renk almıştır. Güneş denize renk verirken oluşan manzara suyu tutuşturacak gibidir. Şair, güneşin denize renk verirken oluşturduğu yoğunluğu ifade etmek için ateşin suyu tutuşturması gibi bir manzarayı tasvir eder. Güneş ışıkları denizi kuşatırken deniz alevler içindedir ve yangın yerine dönmüştür. Denizin kızılıklar içindeki hâlini görünce şairin gönlüne sevgili ile geçirilen vakitler düşer ve yüreği buna dayanmaz. Tıpkı deniz gibi yüreği kor ateştir. Sözcükler ise dalgalar gibi gönül kıyılarına çarpıp şiire dönüşmektedir.

*“Gurubun yalımıyla tutuşan ufuk
Alevler içinde
Ha yandı ha yanacak deniz
Yangın yerine döndü
Ufku bir görseniz*

*Yanıyor deniz alev alev
Yangına bakarken
Alevler içinde kaldı aklım
Aklımda yine sen vardın
Buna yürek nasıl dayansın”* (Eren, 2019, 158).

Denizdeki yangın şairin yüreğine de sirayet etmiştir. Alevler içinde yanan denizle özdeşleşen şair, sevgiliyle son kez birlikte aynı duyguları yaşamaktadır. Bu duygular içindeyken bozulan hava denizdeki kızıl yangını sonlandırdığı gibi şairin düşüncelerden kurtulmasını da sağlamaktadır. Şair, sevgiliyle geçen zamanları aklından atsa da yüreğinde korlaşan sevgisini hiçbir zaman söküp atamayacaktır.

*“Mecburen beraber yanıyorduk
Son kez birlikte baktık
Aynı yerlere
Duygularımızı birlikte söyledik
Bakarken alevler içinde yanan denize
Biliyorum esmerleşen havayla birlikte
Denizde sönecek bu kızıl yangın
Yanmaktan kurtulacak aklım
Ama hiçbir zaman sönmeyecek
Yüreğimde korlaşan sevgim”* (Eren, 2019, 159).

“*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı*” şiirinde şairin gözlem gücünün izlerini bulmak mümkündür. Şairin yüreği sokak pencerelerine açılmıştır. Gördükleri, hissettikleri, yaşadıkları sözcüklerle anlam kazanmaktadır. Şair, hayata küskün insanları susuz

çeşmelere benzeterek imgedeki gücünü ortaya koyar. Şaire göre, insanlığın amacı sokağa küskün pencereler bırakmamaktır. Sokağa açılan her pencere güzellikleri görmeyi hak etmektedir. Bu güzelliklerin yaşanması için yaralı yürekler sevgiyle sarılmalıdır. Korkulu rüyalarla uyanan insanlığı hayata güler yüzle baktırmalıdır. Şair, ideal bir yaşamın izini sokağa açılan pencerelerde aramaktadır. Acılı, yaralı yürekler şairin yüreğini kanatmaktadır. Boş konuşmalar yerine çözüm üretilerek bu insanların yürek yangını sonlandırılmalıdır. Bu çözümün temeli ise sevgidir.

*“Yalnızlığa kapanmış hüznü insanları
Hayata güler yüzle baktırmalı
Yaralı yürekler sevgiyle sarılmalı
Ki unutsunlar korkulu rüyaları*

*Susuz çeşmeler gibi kurumuş yüzler
Gördükçe yüreğime boşanır gözlerim
Bir yaraya merhem olmaz bilirim
Teselliden öteye gitmeyen sözler”* (Eren, 2019, 74).

Şair, bakma ve görme eylemi ile insan manzaralarını pencerelerden şiirleştirmiştir. Pencereler, insanoğlunun dışarıyı duyma, görme, gözlemlene ve hayatın içinde olma, yaşama arzusunun bir sonucudur. Şair duyarlılığında pencereler bilinmeyen bir boyuta açılıp anlam kazanmaktadır. Eşya şairlerin dünyasında ruh bulup yaşamın bir parçası olabilmektedir. Şairin arzusu pencerelerin mutluluklara açılmasıdır fakat her zaman bu mümkün olmamaktadır.

“Pencere” metaforu sınırlanmış özgürlüğü ve mahremiyeti sembolize eder. Şair, pencere metoforu ile dışarıdaki, sokaktaki hayatı anlatmaya çalışır. Sokaktaki hayatın aileye, bireye ve topluma yansımalarını hissettirir. Toplumun huzuru, sokağa pencerelerin mutlulukla açılmasına bağlıdır.

*“İnsan gönlüne doğmalı sabah güneşi
Zaman herkese bir şeyler vermeli
İnsan gücü alın teriyle süslenmeli
Tutuşmalı bu özlem ateşi”* (Eren, 2019, 75).

Zaman herkese mutlu edecek bir şeyler verdiğinde insan gönlüne güneş doğmuş gibi olur. Alın terinin karşılığını alan insanın yüreğine güneş doğmuş gibi olur. Alın teri ile kazanılmış helal kazançların rahatlığıyla pencereler sokağa mutlu açılır. Yaşamın gayesi bu olduğunda insanı huzursuz eden durumlar ortadan kalkacak ve sokağa küskün pencereler mutluluğa açılacaktır. Eren, sokağa açılan pencereleri umuda, yaşama açılan pencereler olarak görmüştür. Yaşadığı çevreyi betimlerken mutlu aile olabilmenin yolunu sokağa küsmeyen pencerelerde arar. Sokağa açılan her pencere ayrı bir yaşamı, hikâyeyi, varoluşu simgelemektedir.

*O zaman genişler dar dünyaları
Sokakla barışır küskün pencereler
Oturtup mutluluk alfabetini heceler
Memleketin fedakâr can insanları”* (Eren, 2019, 75).

İmge yönü güçlü olan şiirlerden biri de “Havuz” şiiridir. Bu imgesel şiirle ilgili farklı yaklaşımlar olmuştur. Şiiri tahlile çalışan araştırmacılar imgeleri farklı yorumlamıştır. Her kelimenin bir çağrışım gücü olduğunu ifade eden M.Fetih Yanardağ “*Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren’in Poetikası*” başlıklı yazısında “*Arif Eren ‘Havuz’ adlı şiirinde, şiirde özgünlük olması gerektiği, şairlerin kendilerine ait bir üslup oluşturma peşinde olmaları gerektiğini anlatır*”(Yanardağ, 2021, 86) diyor. Yanardağ, Eren’in özgün imgeler kullandığını dile getirir ve “Havuz” şiirinde kullanılan balık/havuz imgesini poetik bir yaklaşımla ele alır:

“Havuzla kastedilen şiirdir. Alabalıkla kastedilen ise her şairin oluşturmayaacağı özgün imgelerdir. Alabalık her suda yetişmez, yetişmesi için soğuk dağ gölü suyu, saf köpüklü su gereklidir. Özgün imgeler oluşturmak her şairin yapacağı bir iş değildir. Son dörtlükte günümüz şiirine bir eleştirinin yapıldığını da söyleyebiliriz. Günümüz şairlerinin şiir havuzlarını rastgele sularla doldurdıklarını, birbirlerini tekrar ettiklerini, özgün imgeler oluşturmadıklarını, bir ustadan nasip almadıklarını, geleneği bilmediklerini eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koyar”(Yanardağ, 2021, 87).

Alabalıkların şiiri ifade ettiğini düşündüğümüzde alabalıklar doğal ortamı içerisinde bol oksijenli soğuk, temiz ve hızlı akan suları sever. Bir balık lekesinin yetişkin bir balığa dönüşmesi zaman alır. İnsanın duyguları da bir alabalık gibidir. Tıpkı doğal ortamında yetişen balıklar gibi şiir vadisinde duygular anlatılırken her şair kendi benliği ile özgün imgeler oluşturmalıdır. Bir balığın yetişkin bir balığa dönüşmesi gibi şiirin de tam anlamıyla olgunlaşması, tekrarlardan kaçınması gerekir. Her şiir şairinin özgünlüğü ile değer kazanır. Şiir havuzundaki farklı şiirler zaman içinde kendi farklılığını ortaya koyacaktır.

Şiir havuzunda özgün imgeler oluşturan şairlerin şiirleri zaman içerisinde hak ettiği değeri görecektir. Çünkü özgün imgeler yakalayan şairler, şiirlerinin farklılıklarını ortaya koyarlar. Şair, imgedeki özgünlüğü alabalıkların aynı suda yaşamasına rağmen bir başkasına benzemeyerek ayrı bir üslupta yüzmelerine benzettir. Eren, bir şaire ait imgenin başka bir şair tarafından tekrarlanması eleştirir. Onun için balıklar farklı üsluplarla yüzer ve bu üslupları ile tanınır.

*“Havuzun berrak suyunda
Alabalıklar huzur içinde gezinirler
Bir başkasına benzemekten çekinirler
Ayrı bir üslupta yüzerler
Hiçbirinin melezlik yok soyunda”* (Eren, 2019, 111).

İnsanları birbirinden farklı kılan duyguları, düşünceleri, bedensel yapıları ve karakterleridir. Şairleri de farklı kılan imge kullanımındır. Şiir aynı kaynaktan beslense bile farklı imgeler oluşturarak özgünlüğü yakalanması bir şair için en büyük mutluluktur. Şiirde özgünlüğü yakalamak, özgün imge kullanmak kolay değildir. Eren, özgün imge oluşturma bakımından usta bir şairdir. Bir bilincin ürünü olan imgelerin özgün olması şiirin değerini ortaya koyar:

*“Havuzun suyu aynı dağ gölü gözüyle
Gene de has yavrular üretmek
Bir köşeli hüznün demek
Sevincin olur onları yüzerken görmek
Dünya gözüyle”* (Eren, 2019, 111).

Gelişigüzel yapılan her iş gibi gelişigüzel şiir yazmak da şiirin değerini düşürür. Şiir niteliği taşımayan her şiir, şiir yazdığını sanan her şair sanata darbe vurmaktadır. Eren, “*Havuz*” şiirinin son bölümünde bu konuya dikkat çeker. Şiirler yazılıyor fakat bu yazılan şiirler belli bir birikimi yansıtmayan, rastgele yazılan, usta-çırak ilişkisinden nasip almamış şiirlerdir. Bu şiirlerin yaşama şansı yoktur. Tıpkı alabalıklar gibi doğal ortamında yaşamadığı için ölmeye mahkûmdur. Şair, eleştirel bir yaklaşımla belli bir şiir kültürü olmadan şiir yazılamayacağı görüşündedir. Şair, şiir geleneğinin iyi bilinmesi, usta- çırak ilişkisinden yararlanılması, rastgele şiir yazılmaması gerektiği kanaatindedir:

*“Havuzlar yapılıyor büyüklü küçüklü
Rastgele sularla doluyor artık
Ustadan nasip almayan çıraklık
Her suda yaşamaz alabalık
Onun suyu saf köpüklü”* (Eren, 2019, 111).

Eren, özgün imgelerin şairidir. Özgün imgelerle Türkçenin sırlı dünyasından kelimeler devşirip gönül soframıza sunmaktadır. Kelimelere estetik bir anlayışla yaklaşır. Türkçenin sırlı dünyasında kelimelerle gücünü bulur.

“*Havuz*” şiirine toplumsal bir anlayışla yaklaşan Yalçın Yücel’in “*Üşüyen Gözlerin İnsanı Arif Eren*” başlıklı yazısındaki ifadeleri şairin imge gücünün göstermesi açısından önemlidir:

“Havuz şiirinde, doğal yaşamın düzen içerisindeki seyrini aktarırken yine o havuzda insanın bozukluğa uğrayışını, bir alabalık örneklemesiyle doğadaki giz dolu yaşamı ustaca sergiler bize” (Eren, 2010, 134).

“*Havuz*” şiiri ile ilgili farklı bir yorum da Hatice Eğilmez Kaya’dan gelir. “*Havuz*” şiirinde insanın doğa karşısındaki tutumu ile bağ kuran Hatice Eğilmez Kaya şairin doğa karşısındaki duygularını anlamlandırmaya çalışır:

“İnsan doğaya hükmettiğini zannederek nasıl da yanılır. Göllere, denizlere öykünerek büyüklü küçüklü havuzlar yapar örneğin. Bu havuzların içine balıklar salar, onları seyrederek hayaller kurar. Oysa doğa milyarlarca yıllık hürriyetini insana kaptırmaktan şikâyetçidir. Arif Eren bir havuzun kenarında düşünceye dalar. Suda yüzen balıkların hareketlerinde hüznün ve sevinci bir arada hisseder”(Eğilmez Kaya,2019, 59).

Şair, gerçeği farklı algılayıp yorumladığı gibi okuyucu da şiiri farklı yorumlayabilir. Farklı görüş ve anlayışların şiire yansması farklı bir duyarlılığın ürünüdür. Eren’in imgeye dayalı soyut şiirlerindeki farklılığın sonucu olan bu duyarlılık şairin imge gücünü göstermesi açısından kıymetlidir. Şairlerin, şiirine farklı nitelikleri yüklemesi yaşantı ve algılayış biçiminin ürünüdür. Bu ürünler her okuyucuda farklı algılanabilir. “*Havuz*” şiirinde Eren, kelimelerin gücünü oldukça iyi kullanmış ve şiir farklı anlamlar ve yeni çağrışımlar oluşturan bir yapıya bürünmüştür.

Şairin “*Benlik Çıkmazı*” adlı şiiri felsefi bir yaklaşım içermektedir. Şiir, şairin bilgi ve tecrübelerinin Arifçe yansması niteliğindedir.

Isırgan, “*Yaprakları ve gövdesi yakıcı tüylerle kaplanmış, tohumlu, çoğunda sütsü öz bulunmayan, basit yapraklı ve yabancı tozlaşma gösteren, küçük çiçekli, ılıman bölgelerde yetişen yabancı bir bitkidir*” (Korkmaz, 2010, 1). Isırgan otunun tüylerine dokunulduğunda yakıcı bir etkisi vardır.

Her sanatçı kendi yaşantı ve deneyimlerinden yola çıkarak insanı farklı yönleri ile işlemiştir. Arif Eren de insanın her hâlini konu edinir. Şair, benlik duygusunu

kuşanan insanın tavırlarını ısırgan otu ile özdeşleştirir. Şair, ısırgan otunun yakıcı özelliğini kullanarak dilini tutamayan insanların da gönülleri yaktığını düşünmektedir. Bencil insan, kibri ile ön plandadır. Bu özellikler davranışlara da yansır. Her ne kadar bencillik duygusu gizlenilmeye çalışılsa da er geç bu duygu değişik davranışlarla ortaya çıkacaktır. Kendi dışında bir varlığı yok sayan bir anlayış içinde olan insanı benlik duygusunun yanında kibir, gurur, büyülenme duyguları da kuşatmıştır. Ruhunu ve dilini eğitememiş her birey toplumda ağır yaralar açacaktır. Kötü niyetlerini her ne kadar gizlemeye çalışsalar da bu tür insanların kötü niyetleri davranışlarına yansıyacaktır. Şair, bu tür insanlar için “*ısırgan sütü emen dilin ağzın içinde ne kadar saklanırsa saklansın, değişik davranışlar ve durumlar gerçek amacını saklayamıyor*” sözlerini kullanır. Bu kötü düşünceler genellikle dil yolu ile açığa çıkar. Şair, bu durumu ısırgan sütü emen dilin tabiri ile açıklar. Isırgan otu gibi dil de insanı yaralar, yakar. Onun için atalarımız “kem söz sahibine aittir” sözünü kullanır. Kem davranışlar dile yansımasa da er geç bir şekilde kötü niyet ortaya çıkacaktır.

*“Isırgan sütü emen dilin
Ağzında ne kadar saklansa
Değişik görüntüler içinde
Kendini yansıtıyor hâlin”* (Eren, 2019, 109).

Kuşu sevgiyi, mutluluğu temsil eder. Sevgi öyle saf, temiz bir duygudur ki şair bu duyguyu kuğuya benzeterek anlatmaya çalışmıştır. Şairin benlik yosunu bağlamış bir yürekte beklentisi yoktur. Şair, sevgiyi bir kuğuya, benlik yosunu tutmuş yürekleri de kirli, pis bir göle benzetir. Sevgi her yürekte farklı tecelli eder. Kendi benliğine hâkim olmayan bir yüreğin kimseye bir faydası olamaz. Nefis, kötülüğe sevk eden, yüreğine kötülükler düşüren bir unsurdur. Nefis, terbiye edilmezse hem yürekler hem toplum kirlenir. Şair, sevgi bürümemiş bir yüreğin kendinden başka bir düşüncesi olmaz fikrindedir. Benlik düşüncesi kuşanan bir nefis hem kendini hem toplumu sevmez. Kirlenen bir yüreğin tekrar sevgi gölünden su içmesi zordur:

*“Benlik yosunu tutan bir yürekte
Bundan sonra ne beklersin
Bir daha su içmez
Sevgi kuğusu bu gölekte”* (Eren, 2019, 109).

Şair yarasa imgesini kullanarak toplumda karanlıkta gizlenen, fark edilmeyen bir yaşantıyı merkezine alır. İnsanlıktan nasibini almamışlar bir yarasa gibi yaşadığı toplumdan hiçbir değeri alamaz. Çıkmazdaki bu insanlar yaşadıkları hayatın farkında değildir. Şair, bu tür insanların hem kendi içlerini hem de toplumu yeise düşüren fikirlerden uzaklaşmasını ister. Bu tür insanlara bir çağrı yapar. Dünyalarını karartan sisli düşüncelerden kurtulmanın, huzura ermenin yolu kendi özlerindedir. Kötü düşüncelerden, duygulardan arınmanın yolu huzur kalayıyla parlattıkları gönüllerdir. Eren, Yunusça bir düşünce ile “kendini bilmek” fikrini işler. İnsanı hakikate, kurtuluşa ulaştıracak olan kendini bilmektir. Bir sevginin eseri olan insan, kendini bilme sürecinde hakiki olana, Yaradan’a ulaşacaktır. Bu kendini bilme yolculuğunun sonu Yaradan’ı sevme yolculuğu ile bitecektir. Yunus Emre, “*Bu yol yavlak uzakdur dünya ana duzakdur / Bu duzaga ugrayan komaya kılavuzun*” (Tatçı, 2012, 376) diyerek benlik çıkmazındaki insanın yönünü belirler. İnsanın gerçek kimliğine erişmesi için önce kendini tanıması, kendi “ben”inin farkında olması gerekir. Nefsin arınma

yolculuğunda en önemli hakikat Yaradan’a duyulan sevgidir. İnsanı erdemli kılan, huzur kalayıyla aydınlanan yüreklerdeki sevgidir.

*“Yarasa gibi yaşadığın hayattan
Elinde gönlünde kalan ne
Bu çıkmazda direnmek niye
Rızkın mı kesildi insanlıktan*

*Dünyanı karartan sisli düşünceden
Bir ışık bulup kurtulsan
Huzur kalayıyla duyguların
Pırıl pırıl parlardı yeniden” (Eren, 2019, 109).*

Metafor, “bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz” (TDK,1988, 999) anlamında kullanılmaktadır. Şair, “*Umduğunu Bulamayan Ağaç*” adlı şiirinde “ağaç” metaforunu kullanarak sanatın değerini ortaya koymaya çalışır. Şiir, zor bir yolculuğun sonucunda tıpkı bir ağaç gibi bin bir emekle ortaya çıkar. Kıymeti bilinmeyen her değer gibi ağacın meyvelerinin de kıymeti bilinmezse kurda kuşa yem olur. Şair, şiirini oluşturduktan sonra birileri tarafından anlaşılmamanın, ilgi görmenin heyecanını ister istemez yaşar. Şiire ve şaire, sanata gerekli değeri vermeyen insanlar güzellikten ve şiirden nasiplerini alamaz. Şiir de değeri bilinmeyenlerin elinde heba olur gider. Eren, tıpkı bir ağaç gibi zorlu bir sürecin sonunda ortaya çıkan meyvelerin (şiirin) gerekli eller tarafından derlenememesine, kıymetinin ve lezzetinin bilinmemesine üzülmemektedir. Şair, sanatının meyvesi şiirini ortaya koyduktan sonra gerekli ilginin ve anlaşılmamanın beklentisi içindedir. Şairin toplum tarafından anlaşılmaması ve yeteri kadar kıymetinin bilinmemesi tıpkı bir ağacın meyvesinin korunamaması gibidir:

*“Olgun meyvelerini koruyamaz ağaç
Kuşlar gagalar rüzgâr sallar
Akli başından gider ağacın
Daha kötü durumlara düşmeden
Bir insan eli tarafından
Toplansın diye can atar dallar” (Eren, 2019, 48).*

Eren, şiirini oluştururken titiz davranır. Az ve öz şiir yazar. Her kelimenin üzerinde titizlikle durur. Kelimeler yerli yerinde kullanılarak mısra yönü güçlü şiirler ortaya koyar. Şiirin oluşum aşamasındaki serüveni oldukça zordur. Şair, tıpkı Yahya Kemal gibi mısra bütünlüğüne dikkat eder. En uygun kelimeleri seçerek güçlü mısralar ortaya çıkarmaya çalışırken uzun bir süreç içerisinde şiirlerini oluşturur. Kelime terkiplerindeki dikkat şairin şiirlerini uzun incelemekten geçirmesinin sonucudur. Bu zorlu süreçten geçen şiirin gerekli değeri görmemesi şairi üzmemektedir:

*“Yapraklar kundaklar dallar bağrında saklar
Sabredilmez bir nazla
Olgunlaşır meyveler
O yetkin şekillerini aldıklarında
Bir rüzgârlı dağ yamacında
Kurda kuşa yem olmaktan üzülmürler” (Eren, 2019, 48).*

Şair, mükemmeliyetçi bir anlayışla şiirler yazarken kıymetini şiirden anlamayanların, şiire kıymet vermeyenlerin elinde heba olmasına üzülür. Bu durum karşısında şairin elinden bir şey gelmemektedir. Bir gün şiirlerinin gerekli değeri göreceği umudunu taşır. Tıpkı ağaçlardaki olgun meyveleri toplayanlar gibi şiirinin değerini bilenleri umutla beklemektedir.

*“Olgun meyvelerin sancısını bilir ağaç
Bir çaresizlik içinde kıvrılır
Gelirde
Birileri toplar diye
Hayal kuran garip ağaç
Gör ki talihine sızlanır”* (Eren, 2019, 49).

Eren, meyveli bir ağacın durumundan hareketle sanatın, sanatçının ve okuyucunun durumunu ortaya koymaya çalışır. Şair, sanatın ve sanatçının gün geçtikçe değersizleştiğini düşünmektedir. Şair sözün, sanatın değersizleştiği bir ortamda sanatın ve sanatçının anlaşılmasının güç olduğundan yakınmaktadır. Oysa sanatın ve edebiyatın kendine has bir iklimi ve atmosferi vardır. Bu atmosferi ve iklimi yakalamayanların elinde her değerli eser heba olacaktır. Tıpkı olgun meyvelerin ağaçta kalıp toplanmaması, kurda kuşa yem olması gibi sanatta, sanatçı da heba olacaktır.

*“Kış geçince bu talihsiz ağaç
Aynı serüveni
Tekrar yaşayacaktır
Mutlu hayallerle geçecek zaman
En olgun şeklini alınca meyveleri
Yine kurda kuşa yem olacaktır”* (Eren, 2019, 49).

Eren’in imge gücü yüksek şiirlerinden biri de “Görkemli Denge” adlı şiiridir. Şiirde vahdet-i vücud fikri işlenir. “Görkemli Denge” şiirinde gece - gündüz, ay- güneş gibi zıtlıklar içinde her varlığın Allah’ın tekliğinin delili olduğu düşüncesi verilmiştir. Tasavvuf felsefesini ve geleneğini bilen şair, tasavvuf kültürünü kullandığı imgelerle yansıtmaya çalışmıştır. Şair, “Görkemli Denge” ile neyi anlatmaya çalıştığını bir röportajında şöyle açıklar:

“Görkemli Denge ile gökyüzündeki muhteşem düzeni işaret ederek, vahdet-i vücud düşünce sistemini anlatmak istedim. Bu düşünüşe göre, çokluk halinde görülen kainat, aslında birlikten ibarettir. Hiçbir kurala bağlı olmadan var olan, mutlak varlık, birdir. O da: Allah’tır” (Eren, 2010, 65).

Kuran-ı Kerim’de birçok ayette gece ile gündüzün ardı ardına gelip belli bir düzen oluşturulduğu ve bu düzeni görebilen ve idrak edebilenler için büyük bir ibret olduğu ifade edilir. Gökyüzünün görkemli dengesi Allah’ın varlığının ve birliğinin delilidir. Allah’ın yarattığı her varlığın gizli bir anlamı ve güzelliği vardır. Gündüz ve gece iki zıt kavram olsa da sakladıkları anlam ve güzellik aynıdır. Yaratılan her şeyde, her zerrede Allah’ın kudretinin ve tekliğinin delili vardır. Şair, gece ve gündüzün oluşturduğu tablodan hareketle şu yorumu yapar:

“Dolunay yüzlü bir güzellik kraliçesi olan geceyi gündüz görmediği için, çirkin zanneder. Gece de gündüzü görmediği, güneşin varlığından habersiz, gökyüzünü kendi mülkü olarak kabul eder. Buradan çıkacak netice; insanın kendisini başkasıyla mukayese etmek imkânı bulamadan kendi lehine karar vermesinin yanlışlığı belirtiliyor.

Görmeden, araştırmadan, bilgi sahibi olmadan karar vermenin, yanlış bir davranış olduğunu, bu tür kararlardan kaçınılması vurgulanıyor. Bunlara ilaveten bir de bazı güçlerin, güzelliklerin gündüzle gecede olduğu gibi bir araya gelemeyeceği söyleniyor insanoğluna” (Eren, 2010, 65).

Gökyüzünde muhteşem nizamın yanında bir karar verilirken araştırarak, doğruluğuna inanarak karar vermek gerekliliği ifade edilir. Şiirde gece ve gündüz kişileştirilerek birbirleri ile ilgili doğruluğu sorgulanmadan yorumlar yapar. Gündüz, dolunay yüzlü eceyi hiç görmediği hâlde çirkin zanneder, gece ise yıldızlarla gecenin görkemine kapılarak gündüzü hiç görmeden gökyüzünü kendi mülkü zanneder. Hâlbuki hiçbir zaman bir araya gelmeyecek olan gece ve gündüz zıtlıklarla güzelliğin ve varlığın görkemli dengesidir. Zıtlıklar ile asıl güzellikler ortaya çıkmaktadır. Gökyüzünün görkemli dengesi gece ve gündüzün bir araya gelmesi ile bozulacaktır. Asıl denge bu zıtlığın varlığıdır:

*“Gündüz hiç görmeden geceyi
Kendince çirkin zanneder
O dolunay yüzlü eceyi*

*Gece hiç görmeden gündüzü
Yıldızlara bakarak konuşur
Benim mülkümdür gökyüzü*

*Bir araya gelseydi ikisi
Çoktan bozulmuş olacaktı
Gökyüzünün görkemli dengesi”* (Eren, 2019, 69).

Arif Eren, Mustafa Ceylan’ın ifadesi ile “Görkemli Denge” adlı şiirde *“Okuyucusunu bulunduğu ortamdan kendi can köküne var oluş duygusuna getirip bağdaş kurdurur”* (Eren, 2010, 7).

Eren, Arifçe şiirlerde yaşanan çevreyi ve olayları farklı bir gözle görmüş, farklı algılamış ve algılatmıştır. Şiirinde kullandığı metaforlarla yaşadığı çağın, kültürün, ortamın yansımalarını rahatlıkla bulmak mümkündür. Şair, düşüncelerini ifade ederken kullandığı metaforlarla entelektüel bir iklim yaratma çabası içerisinde olmasa da toplumun hafızasına tercüman olmaktadır. Türk dilinin imkânlarını metaforlar vasıtasıyla kullanan şair, insanın hayatı ve kendisini anlamasına katkı sunmaktadır. Şair, son derece yaratıcı metaforlarla üst düzey bir dil kullanarak etkileyici şiirlere imza atmıştır.

4.4. Poetikası

Şiirin doğuşu kadar eski bir kavram olan poetika ilk defa Aristo tarafından kullanılmıştır. Fransızcada poétique, İngilizcede poetic, Almancada poetik, İtalyancada poetica, Latincece poetiça, Yunancada poetike karşılığında kullanılmıştır. Poetika, bugünkü anlamıyla şiir sanatı değil, şiir sanatı üzerine teoriler demektir. Bizim edebiyatımızda poetika kelimesini Necip Fazıl, 1946 yılında Büyük Doğu dergisinde yer alan ve şiirin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerinin yer aldığı *“İdeolocya Örgüsü”* adlı eserinde kullanmıştır. Dünya edebiyatında ise bilinen en eski şiir teorisi kitabı *“Poetika”* adını taşımaktadır. M.Ö. 344’te yazılan eserin bir bölümü günümüze ulaşmıştır. Şiirle ilgili kanaatler yer alsa da asıl konu Aristo’nun sanata dair görüşleridir (Okay, 2005, 15-18).

Arif Eren, şiir ile ilgili görüşlerini anlatan müstakil bir eser ortaya koymasa da şiirlerinden ve kendisi ile yapılan röportajlardan poetikasını ortaya koymak mümkündür. Şairin poetikası ile ilgili ilk akademik çalışma Dr. M. Fetih Yanardağ'a aittir. “*Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren*” başlığını taşıyan bu çalışmada şairin poetikası ortaya konmaya çalışılmıştır.

Eren, şiirin vasıfları ve şairin misyonu, şiir ve gelenek gibi konulardan poetik görüşlerinden yararlanılabilecek bir isimdir. Bu yönüyle Türk edebiyatına, kültürüne hizmeti gaye edinmiş son dönem şairlerimiz içinde önemli yere sahiptir.

Bu bölümde şairin şiir ve şair tariflerine, şairin vasıflarına, şairin yetişme şartlarına ve gelenek karşısındaki tutumuna, şiir ve güzellik kavramına, şiirin dış ve iç yapı unsurlarına, şiir diline, şiirin muhtevasına, şiir ve okuyucu bağına, sanatların tedahülüne yer verilerek şairin poetik görüşleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

4.4.1. Şiir Tanımı ve Şiirinin Özellikleri

Şiir, insanoğlunun hem kendini hem çevresini ifade etme isteğinden doğmuş insanlık tarihi kadar eski bir edebi türdür. Aristo'dan başlayarak şiirin sınırları, kuralları, içeriği ve üslubu ile ilgili kurallar oluşturulmaya çalışılmıştır. Her dönemde bu sınırların ve kuralların belirlenmesi için şiirin birçok tarifi yapılmıştır. Her şair kendini ve çevresini farklı algıladığı için şiir tarifinin de şairden şaire farklılık göstermesi doğaldır.

Yahya Kemal Beyatlı, şiirin oluşum aşamasındaki heyecanını dile getirerek şiiri tanımlama çabası içerisine girer. Yahya Kemal; kalpte doğan şiirin serüvenini şu sözlerle ifade eder: “*Şiir kalpten geçen bir hâdisenin lisan hâlinde tecelli edişidir; hissin birdenbire lisan oluşu ve lisan hâlinde kalışıdır. Düşündüklerimizi vezinle ve lisanla ifade edişimiz şiir değildir. Bir mısraın şiir olup olmadığı gayet aşikârdır. Derunî ahenk ile ifade edilmişse şiirdir. Fakat duyulmaksızın yalnız vezin ve lisan mümaresiyle söylenen söz şiir olamaz. Şiir bir nağmedir. Lâkin Frenklerin kuğu nağmesi dedikleri çok nadir ve halis bir cevherdir. Bu nağmeyi ifade etmek için vezin ve lisan ancak ve ancak bir âlettir*” (Beyatlı, 1997, 48).

Her şairin şiir tarifi hayat felsefesi, kültürel alt yapısı, yaşantısı, ideolojik ve dini düşünceleri bakımından farklılık gösterir. Necip Fazıl için şiir, şairin hayat görüşünü yansıtan en önemli araçlardan biridir. “*Bizce şiir, mutlak hakikati arama işidir. Eşya ve hadiselerin, bütün mantık yasaklarına rağmen en mahrem, en mahcup, en nazik ve en hassas nahiyesini tutarak ve nispetlerini bularak mutlak hakikati arama işi*” (Kısakürek, 2011, 473).

Eren'in şiiri düşündüren bir şiirdir. Şiiri “*ses ipine söz asmak*” diye tarif eder. Ses ipine sözler asarken gayet titiz ve özverilidir. Şiirleri üzerinde Yahya Kemal titizliği ile çalışır. Nasıl ki Yahya Kemal bir kelime için yıllarca beklemişse Arif Eren de bir söz avcısı gibi kelimeleri sabırla bekler. Yahya Kemal gibi mükemmeliyetçi bir yapıya sahip olan şair, iyi şiiri elde etmek için titizlikle ve gayretle çalışır. Yahya Kemal gibi sözün darasını aldığı için uzun ömrüne rağmen çok fazla ürün vermemiştir. Eren, yakaladığı orijinal imge ve sözleri olağanüstü güzellikle ses ipine asar.

Eren, şiirin tam bir tarifinin yapılamadığını, yapılamayacağını, kendisinin de şiir tarifi yapsa bile eksik kalacağını düşünmektedir. Eren, şiiri ve şairi şu şekilde tarif eder: “*Şiirin tam bir tarifi yapılamamıştır. Bu eksik tariflere bir yenisini de ben eklemek istemem. Ancak, şiir denince aklıma, yeni açılmış bir çiçeğin, sürekli kalmak şartıyla ilk açılıştaki rengi ve kokusu gelir. Şair de o çiçekteki renk ve kokuyu en üst düzeyde görebilen, duyabilen sanatçıdır*” (Şahin, 1995, 32).

Şair, şiiri yeni açmış bir çiçeğin rengi ve kokusu olarak görmektedir. Eren, şiirdeki bu renk ve koku daimiliğinin sağlanamaması hâlinde şiirin gerçek şiir, şairin ise gerçek şair olamayacağı düşüncesindedir. Yeni açmış bir çiçeğin rengini ve kokusunu en iyi duyabilen, görebilen, hissedebilen, hissettiren sanatçının gerçek şair olacağına, şiirinde ve şairliğinde bir devamlılığın olacağı inancındadır. Şair, kalıcı şiirler vermenin yolunun hissetmek ve hissettirmekten geçtiği görüşündedir.

Şair, bir başka şiir tarifini de hayal ve hakikat dairesinde yapar. Eren şiirde hayalin de önemli bir özellik olduğunu düşünmektedir. Onun için hayal gücü hem şair için hem de okuyucu için gerekli bir unsurdur. “*Şiir, maddeden ziyade, gözün, kulağın dışında hayal gücüyle hafızayla konuşabilmektir*” (Yanardağ, 2021, 86) diyen şair geçmişe götüren ve geleceğe şekil veren bir hayal gücünün peşine düşer. Mazi ile ati arasında bir bağ kuran şair, atileri inşa etmenin yolunu mazinin bıraktıklarını iyi anlama ve algılamadan geçtiğini düşünür.

Eren, belki de Türk edebiyatındaki en orijinal ve en derin şiir tariflerinden birini yapar. Bu tarif: “*Şiir, ses ipine söz asmaktır*” tabiridir. Bu tabir, şiirin ses ile sözün bir araya gelerek ölçülü bir şekilde oluştuğunu ve şiirde sesin ön planda olması gerektiğinin ifadesidir. Eren’in şiirde sesi öne çıkarmasının sebebi “*Şiir konuşunca nesir susar*” tanımında gizlidir. Şair, sesi şiir için, sözü ise nesir için uygun görmektedir. Musikin, aheng, şiirde önemli olduğunu düşünen şair, Ahmet Haşim’in şiirde musikiyi sözden daha muteber görmesine benzer bir düşüncüyü barındırmaktadır. Ahmet Haşim’in “*Şairin lisanı ‘nesir’ gibi anlaşılacak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır*” (Enginün ve Kerman, 1999, 70) tanımı ile Arif Eren’in “*Şiir ses ipine söz asmaktır*” tanımı aynı anlayışın ürünüdür.

Şair için şiir, “*Görmek, işitmek organları dışında hayal gücü ve hafızasıyla konuşmanın bir ürünüdür*” (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 32) Bu şiir tanıtımında şair, şiiri beş duyunun dışında hayal gücünün ve millet hafızasının bir ürünü olarak görür. Eren, millet hafızasında saklı hazineleri toplumu aydınlatmak ve topluma yön vermek için kullanır. Bunu yaparken millet hafızasındaki atasözleri ve deyimleri yerli yerinde kullanır.

Şair, şiiri bir tasarım işi olarak görür. Kuyumcu titizliği ile kelime işçiliği yaparak şiirini oluşturur. Onun için şiirin oluşumundaki en önemli unsur ilk mısra veya beyittir. İlk mısra veya beyit ortaya çıktığı anda şiir kapısı aralanmış demektir. Bu kapıdan giren şair evin içinde dolaşarak en güzeli yakalamaya çalışır. Gönül evinde demlenen şiir demini aldığı an okuyucu ile bulaşmayı hak eder.

Eren, her şairin şiirinin farklılık arz etmesi gerektiğine inanmaktadır. Şiirde aynı şeyler anlatılsa da anlatma şekli, dili kullanma gücü, imge kullanımı şairi diğer şairlerden ayıran önemli bir özelliktir. Eren, şiirde en önemli özellik olarak imge kullanımını görmektedir. Farklı imgeler kullanarak duyguların, düşüncelerin anlatılması şairin en önemli farklılığıdır. Şair, hayalindeki düşünceleri ortaya koyarken oluşturduğu tasarımlarda imgenin farklı olması gerektiğine inanır. Şairlerin farklı imge kullanması, okuyucuya farklı bir coşku, heyecan yaşatacaktır. Çünkü imge; şairin, zekâsının, yeteneğinin, kültürünün, çevresinin, düşünüş biçiminin yansımasıdır:

“*İmge, şair duygu ve düşüncelerini her zaman etkili bir şekilde söyleyemez. O zaman kafasında canlandırdığı orijinal bir hayali, bir düşüncüyü sözcüklerle söylemeye kalkışır. Burada şairin zekâsı, yeteneği, kültürü, çevresi, onun hayal ve düşünce gücünde yeni imgeler ortaya koymasını sağlar. Gözlemlediği doğadan yeni tasarımlar oluşturur. Bu tasarım şairin kendi buluşu olduğu için bir heyecan, bir coşku uyandırır okuyucuda*” (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 32).

Eren'in şiirinin önemli özelliklerinden biri de kelimelerin yerli yerinde kullanılması ve titiz bir çalışmanın ürünü olmasıdır. Şair, şiiri titizlikle çalışılması gereken bir proje olarak görür. Eren'in şiirleri düşünülerek yazıldığı gibi okuyucuyu da düşündüren, bulunduğu iklimlerden başka iklimlere taşıyan bir yapıya sahiptir. Eren, şiirinin oluşumu ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

“İstediğim zaman şiir yazabilirim. İlham diye bir şey beklemem. Önce şiiri kafamda tasarlayıp kurarım sonra üzerinde düşünmeye başlarım. Beğendiğim ilk mısra ya da ilk beyti bulabilmişsem artık şiir yazılmaya başlanmış demektir. Şiirde ne kadar iyi işçilik olursa o kadar iyi şiir ortaya çıkar. Şiir bittikten sonra bir süre bekletilmeli tekrar gözden geçirilip, eksikler varsa tamamlanmalıdır” (Yanardağ, 2014, 570).

Şiirde her kelimenin bir vazifesi vardır. Kelimeler şiirin ruhunu katletmemelidir. Şiirden çıkartılan her kelime veya şiire eklenen kelimeler şiiri mükemmele ulaştırmalıdır. Kelimeler en üst düzeyde kullanıldığında sözün bir hükmünün olacağına inanan şair, kelime seçimi ve kullanımı ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

“Şiir kelimeleri en üst seviyede, en iyi şekilde kullanma sanattır. Bu nedenle ilahi söz, ilahi emir ve vahiy anlamlarını taşıyan kelâm, şiire manevi bir sorumluluk getirir. Şiir bu sorumluluğu en iyi şekilde yapmakla görevlidir. Şiirde kelimeler rast gele yer almaz, bir edep içinde yerli yerine yerleşmeyince ses, duygu ve çağrışım özelliklerini kaybeder. Kelimelerin bu özellikleri, şiirde taşıdıkları anlam kadar önemlidir. Onun için şiir dili, okuyucuyu büyüleme, yüreğinde ve beyninde estetik duygu ve düşünce hissettirme gücüne sahiptir” (Ayna Dergisi, 2001, 8).

Şiirdeki bu mükemmeliyetçilik şair için vazgeçilmezdir. Şiirdeki her buluş, her estetik söyleyiş şairin gücünün ve kalıcılığının bir göstergesidir. Eren'e göre şiir, *“tebliğ değil bir telkindir”*. Şiirde kelime seçimi ve imge şair için en önemli unsurdur. Eren'in şiirinde kelimeler bir zincirin halkaları gibidir. Şair; doğru şiiri, öz şiiri yakalamak için Türkçenin sırlı yolculuğuna çıkarttığı kelimeleri tertip ederek hem manada hem estetik anlayışta mükemmeli yakalama peşindedir. Şair, şiirde mükemmelliği yakalarken bir şeyleri açıklama gayesinde değildir. Hissedilmek, duyulmak birinci gayedir: *“Şiir bir buluşun, kişisel imgenin, duygu ve düşüncenin sözcüklerle estetik bir şekilde söylenmesidir. Şiir tebliğ değil bir telkindir”* (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 32).

Şair, kelime seçimine özen gösterir. Gelişigüzel kelimeler kullanmaz ne eksik ne fazla kelime kullanarak şiirde anlam, duygu ve estetik bakımdan bir uyum yakalar. Şair, kelimelerin anlam ve estetik yönden uyumlu olması gerektiğine inanır. Her kelime yerli yerinde kullanılarak bütünün bir parçası olmalıdır. *“Arif Eren, Zaman Yerinde Durmaz adlı şiir kitabında yer alan ‘Bir Kuştur Zaman’ adlı şiirinde, insan yüzündeki uyumla şiirde kelime seçiminde titizlik, kelimeler arasındaki ahenk bakımından bir benzerlik kurar”* (Yanardağ, 2021, 85). Şair hem günlük hayatta hem de şiiri oluştururken kelime seçiminin önemini şöyle ifade eder:

*“Yüzde kaşlar nasıl yakışmışsa gözlere
Dil konuşurken öyle olmalı kelimeler”* (Eren, 2019, 124).

4.4.2. Şiir ve Gelenek

Gelenek; *“Bir toplumda eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane”*dir (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>). Şair ve yazarlar geleneksel ve modern edebiyatın malzemelerini kullanma ölçütü ve miktarı bakımından bir ikilem içerisinde.

Köklü bir edebiyat geçmişi olan milletimizin güçlü bir şiir geleneği vardır. Birçok şair bu güçlü şiir geleneğinden beslenmiştir. Eren, gelenekçi bir anlayışın yanında modern şiire de sırtını dönmez. Gelenekten oldukça iyi beslenen şair, modern şiir anlayışının inceliklerini de kullanarak şiir vadisinde renkli ve derin anlamlı şiirler ortaya koymuştur. Şair, gelenekçi bir anlayışın izinde olduğunu halk ozanlarının birçoğunun eğitim görmeden gezip, görüp, öğrenerek Allah vergisi yeteneği ile şiir söylemesi örneği ile ortaya koyar:

“Eğitimsiz hiçbir şey olmayacağı gibi, şiir hiç olmaz. Divan, Halk ve Modern şiirimizin bütün incelikleri bilinmeden, iyi şiir yazılmaz. Eğitim bu anlamda olduğu zaman önemli katkılar sağlar. Halk ozanlarının bir kısmı, eğitim görmeden de gezip, görüp, öğrenerek Allah vergisi yetenekleri sayesinde şiir söylüyorlar” (Eğilmez Kaya, 2019, 13).

Eren, geleneği bir tarafa yitip görmemezlikten gelmez. Gelenekten yararlanarak şiirine çağdaş bir kimlik kazandırır. Arif Eren, *“bir yanıyla inançlarımıza, köklerimize ve geleneğe bağlı; diğer yanıyla evrensellikten ve çağdaşıktan yana bir şair”* (Eğilmez Kaya, 2019, 21)dir. Şair, geçmiş şiir anlayışımızın günümüze taşınarak faydalanılması gerektiği görüşündedir.

“Geleneği bir tarafa itip görmemezlikten gelmemeli, bilakis gelenekten faydalanarak, eserlerine çağdaş bir kimlik kazandırmalıdır. Dünyü inkâr edenlerin yarını olmaz, anlayışına bağlı kalarak geçmişin zaman imbiğinden süzölmüş birikimini günümüze taşıyarak ondan faydalanmalıdır” (Eren, 2001, 8).

Eren, şiir ve geleneği ayrılmaz bir bütün olarak değerlendirir. Milletinin şiir geleneğine sırt dönmeyen şair, şiir geleneğine sıkı sıkıya bağlıdır. Şair, genç şairlerin usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişmesini şiir ve şair için daha faydalı bulmaktadır. Çünkü çıraklıktan ustalığa giden yolda eksikliklerin daha kısa sürede tamamlanma imkânı vardır. Şaire göre her ne olursa olsun kalfalık dönemi bitince usta etkisinden uzak, kendine has bir şiir anlayışının oluşması gerekir. Şair, geleneğe bağlılığını usta-çırak ilişkisine dayandırarak anlatır:

“Halk şiirinde ustalık çıraklık var. Çırak önce usta yanında yetişiyor, saz çalmayı öğreniyor, sonrada şiir söylemeyi. Zanaatta usta-çıraklık ilişkisinin ne denli önemli olduğunu bilmeyen yoktur. ‘Ustanın çekici bin liradır’ atasözümüz bu ilişkinin önemini vurgular. Sanat, zanaattan daha yüksek bir seviyede olsa da şiirde de ustalık ve çıraklık önemlidir. Usta bir şairin gözetiminde şiire başlayan bir genç şair, şirin temelini daha sağlam kurar. Daha kısa zamanda eksiklerini azaltma imkânı bulur. Kendisinin ancak yıllar sonra görebileceği şiir hatalarını usta şairden öğrenerek bir daha aynı hataları yapmamaya özen gösterir. Bunlardan daha önemlisi şiirde titizliği ve sabrı öğrenir. Kalfalık dönemini tamamladıktan sonra ustasından kurtulmak şarttır.

Cumhuriyet Dönemi edebi topluluklar Yedi Meşaleciler, Garip Akımı (Birinci Yeni), Hisarcılar, Toplumsal Gerçekçiler, Maviciler, İkinci Yeniler olarak adlandırılır. Aynı görüş ve şiir anlayışını paylaşan şair ve yazarların bir dergi etrafında toplanarak sanatlarını devam ettirmeleridir. Her edebi topluluk bir önceki toplulukta -kendilerine göre - eksik taraflar gördükleri için, onlara tepki olarak yeni bir edebî topluluk kurmuşlardır. Bunların arasında önemli isimlerin yanında sadece toplulukta ad olarak kalan şairler de vardır. Bu topluluklar zamanla dağılmış, önemli olanları sanatlarını devam ettirmişlerdir” (Eğilmez Kaya, 2021, 36-37).

Eren, geleneksel şiirden yana bir tavır sergileyerek gerçek şiirin kapılarını zorlar. Arif Eren’in *“Dört Mevsimden Hatıralar”* şiirini inceleyen Şevket Bulut, şairin gelenekçi yönü ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar: *“Arif Eren, yerinde saymayan, geçmişten güç alarak geleceğe sağlam adımlar atan bir şairdir. Bakar körlerden*

olmadığı gibi, düşünmesini bilen ve düşüncesini şiire döken bir insandır” (Eren, 2010, 98).

Şevket Bulut, “Dört Mevsimden Hatıralar” şiiri ile ilgili bir başka değerlendirmesinde şairin “Arif” kelimesini hem kendi ismi hem de bilge kişi anlamında cinaslı kullanarak Halk şiirindeki mahlas geleneğine işaret ettiğini ifade eder:

“Şair, Halk şiirinde olduğu gibi, son beyitte adı olan “Arif” kelimesini, cinas kalıbında ve değişik iki anlamda – biri bilge kişi, diğeri ise kendi adı – kullanarak; hem Halk şiirindeki bir geleneği sürdürüyor; hem de şiirde kullandığı hikmetli sözlerin ârif insanlar tarafından anlaşılabilirliğini vurguluyor. Güzel bir kelime oyunuyla ârif kelimesini iki anlamda kullanıyor” (Eren, 2010, 100).

4.4.3. Şiir, Hayal ve Hakikat

Tanzimat dönemi şairleri divan şairlerinin hakikatten uzak, hayallerle süslü şiir anlayışını her fırsatta eleştirerek yeni edebiyatın ve yeni şiir anlayışının kapılarını açmışlardır. Bundan dolayı yeni edebiyatın sınırlarının oluşmasında hayal ve hakikat anlayışı önemli bir yer tutar. Namık Kemal, yeni şiiri hakikate uygunluk anlayışı içerisinde şekillendirmeye çalışır.

Namık Kemal, *Tahrîb-i Harâbât* adlı eserinin ön sözünde;

*“En parlağı en büyük yalandır
Doğrusunu bul beni inandır” (Namık Kemal, 1304, 5).*

mısraları ile Divan şiirindeki hakikat anlayışını işler. Şiiri yalan söz olarak gören Namık Kemal, Divan şairlerinin akla sığmayan ifadelerini eleştirerek hakikat anlayışını ortaya koyar.

Muallim Naci, hayali hakikati güzelleştiren bir elbiseye benzetir. Muallim Nâci, *“Şiirin kisve-i hayalden kâmilten tecridi bir dilberin hüsnü ânını tezyide hizmet eden elbise-i hoş-nümâsını çıkarıp da kendisini üryan bırakmak kabilinden olur” (Muallim Nâci ve Beşir Fuad, 2012, 72).*

Hayal ve hakikat anlayışı sanatçının hayatına etki ettiği gibi eserlerine de sirayet eder. Bu kapsamda her eser yaratıcısının hayal dünyasının yansımasıdır. Sanatçılar hayalleri ile eserlerini yaşatırlar, gerçekliği ile var olurlar. Hayal ve hakikat anlayışının ortaya konması sanatçının ve eserlerinin iyi anlaşılmasını ve değerini daha da netleştirir.

Eren’in sanatının temelini hayal ve hakikat dengesi oluşturur. Zengin bir muhayyileyi barındıran şiirlerinde bile hayal ve hakikat dengesine dikkat eder. Şair, şiiri bir tasarım işi olarak görür. Hayalinde canlandırdıklarını hakikatten bağımsız olarak şiirinde yer vermez. Kuyumcu titizliği ile çalışmanın sonucu hayal ve hakikat dengesine de sirayet eder. Şair, şiirde kurgu ve gerçekliğin birbirini ötelemek yerine birbiri ile dengeli bir şekilde örtüşerek şiirin oluşumuna yardımcı olması gerektiğini savunur. Hayal ve hakikat dengesinin ayarlanmamasını şiirin yok oluşunun bir işareti olarak görür. Eren, şiirde aşırı bir hayalin, kurgunun şiiri masal özelliğine büründüreceğini düşünmektedir:

“Şiir bir hesap işi değildir. Gerçekçi olacağım diye şiiri hayal gücünden ve duygusallıktan koparırsak, nesir olur. Şiir tebliğ değil telkin işidir. Fazla kurgu şiiri masal yapar” (Yanardağ, 2021, 101).

Eren, şiirin hayal ile var olacağını fakat hakikatten de vazgeçilemeyeceğini, bu iki unsurun şiirde dengeli bir şekilde olması gerektiğini savunur. Hayalden yoksun bir şiirin şiir olmaktan çıkarak nesir özelliğine bürüneceğini düşünmektedir. Şaire göre nesir ile şiiri ayıran en önemli unsur şiirde hayalin orantılı olarak kullanılmasıdır.

Eren, şiirde hayal ve hakikat anlayışı bakımından Recaizade Mahmut Ekrem'in görüşlerine yakın bir görüşe sahiptir. Recaizade Mahmut Ekrem'in "*şiiyet dairesi*" diye adlandırdığı hayal ve hakikat oranında hayal ön plâna çıkar. Eren'in şiirlerinde de hayal ve hakikat dengesinde hayal ön plâna çıkar. Şair, toplumsal sorunları duygu ve hayal gücünün oluşturduğu bir estetik anlayışla ortaya koymaktadır.

4.4.4. Şair

Şiir insanoğlunun duygularını, düşüncelerini anlatma araçlarından biridir. Şiir, şairin hayat felsefesinin bir ürünüdür. Şair, kendi hayat felsefesini işlerken sözün gücünden yararlanır. Sözün gücünü en belirgin kullanan sanatçı ise şairdir. Bu yönüyle söz ustası olan şairler kalıcı olmaktadır. Eren, birçok şair tanımlı yapmıştır.

Eren için şair, "*ses ipine söz asan*" ve "*şii konuşurunca nesri susturan insandır*" (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 31). Söz ustası konuştuğu zaman diğer konuşanlar susar. Çünkü söz ustaları ölçülü konuşur ve sözü yere düşürmez. Diğerleri, sözün ustasını dikkatle ve merakla dinler.

Şair, dış dünyaya ve içinde yaşadıkları topluma diğer insanlardan farklı gözle bakar. Şair, bu farklı duyuşun, anlayışın ürünü olarak toplum içinde önemli bir misyona sahiptir. Eren'e göre şair, toplumun millî duygularına tercüman olmalı, milletin moral değerlerini estetik bir anlayışla aktarabilmelidir.

Eren, şairin görevlerinden hareketle bir şair tarifi yapar. Eren'e göre şair; "*Ulusunun moral değerlerini (dil, din, tarih, örf – adet - gelenek) estetik sanat anlayışı içinde okuyucuya verebilen insandır*" (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 31).

Eren, şairi kendi ulusunun duygularına bağlı ve onun değerlerini estetik bir duyuşla ortaya koyan insan olarak mısralarda kelimeleri kuyumcu titizliği ile işleyen ve her kelimenin yerli yerinde kullanımına özen gösteren, kendine has bir şiir ortaya koyan insan olarak da tanımlar. Şiiri titiz bir iş olarak gören Eren'e göre şair:

"*Sözcüklerin mısralardaki yerlerini çok iyi tayin edebilen, onları titizlikle işleyen, yeni anlamlar veren, sözcük birikimi çok zengin olan; duygu, düşünce ve hayal gücüyle kendine özgü şiir söyleyebilen*" kişidir (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 31).

Şiirde dilin kıymetini bilen bir şair olan Arif Eren, mensup olduğu milletin dilini de yüceltmeye çalışmıştır. Şair göre dil; milletin millet olma şuuruna ulaştıran en önemli araçlardan biridir. Şair de şiir vasıtasıyla dilini en üst düzeyde kullanmalı, dilinin inceliklerini en üst düzeyde bilmelidir. Eren, şiirde dili ustalıkla kullanan şairi "*mensup olduğu ulusun dilini en yüksek düzeyde kullanan ve onu geliştiren sanatçıdır*" (Yanardağ, 2022, 82) sözleriyle tarif eder.

Şairin varoluştan gelen farklı duyma, hissetme ve görme becerisi yanında dili kullanma becerisi ile diğer sanatçılardan ayrılır. Eren, kelimelerin çağrışım gücünü iyi kullanan, kelimelere farklı anlamlar yükleyen şairin dilin gücünü en üst düzeyde kullanması gerektiği inancındadır. Eren, şairin az sözle çok şey anlatması gerektiğine inanır. Şair, az sözle çok şey anlatırken okuyucunun duygu, düşünce ve hayal gücünü de yoğun bir şekilde geliştirir:

"*Şairin 'yoğun söyleyen insan' olduğunu söyler ve bu durumu Yaşar Kemal ve Karacaoğlan'ı karşılaştırarak şu şekilde örneklendirir: Yaşar Kemal'in İnce Mehmed romanında sayfalarca tasvirini yaptığı Toroslari, Karacaoğlan bir şiir ile anlatıvermiştir. Şair öz ve derin söyleyen bir sanatçıdır. Şiir resme, heykele, baleye, tiyatroya, sinema ve diğer sanatlara göre insanın duygu, düşünce ve hayal gücünü daha çok geliştirir*" (Yanardağ, 2021, 82).

4.4.5. Şair ve Otorite

Birçok ideolojik anlayış sanatın ve sanatçın imkânlarından yararlanarak devamlılığını sürdürmüştür. Şairlerin bir ideolojinin, otoritenin bayraktarlığını yapıp yapmamak geçmişten günümüze kadar tartışılmıştır / tartışılacaktır. Şairler bazen bir öğretinin, bir partinin, grubun davranışlarının etkisi altına girmiş bazen de siyasi, felsefi, dini düşüncelerin etkisinde kalmıştır.

Şairin öncelikli görevinin insanları barışa, güzelliğe ve sevgiye davet etmek olduğuna inanan Eren, şiirin birleştirici ve yol gösterici özelliğinin olduğuna inanmaktadır. Şiirde ideolojik yaklaşımlardan, siyasi söylemlerden uzak duran Eren, şairin siyasetten uzak durması gerektiğine inananlardandır. Şair, şiirin siyasete bulaşması ile saflığını, güzelliğini kaybedeceğine inanır. Bir görüşün önünde eğilmenin şair kimliğine yakışmayacağını, daima şairin dilinin doğruyu söylemesi gerektiği inancı vardır. Siyasete bulaşan, siyasetin emrine giren şairin ve şiirin zaman içerisinde yok olacağına şüphesi yoktur. Eren'in şair-şiir ve siyaset ile ilgili görüşleri dikkat çekicidir: *“Şair siyasete girmemelidir. Şiir siyasete bulaşırsa saflığını, güzelliğini kaybeder. Sanatçı özgür ve yaratıcı insandır. Bir görüşün emrinde eğilip bükülmemelidir. Sanatçı sözünü esirgemeyen insandır. Bundan dolayı siyasete giren sanatçılar başarılı olamamışlardır”* (Yanardağ, 2021, 99).

Eren, şairin asli görevi olarak saflığı, güzelliği ve özgürlüğü ses ipine asmak olarak görür. Şair kavgalara taraf olmamalıdır. İdeolojik kargaşalarda kaybeden hep şair olacaktır. Kamplaşmalardan, ideolojik söylemlerden daha çok siyasilerin yararlandığına inanan Eren, siyasileri teldeki cambazlara benzeterek siyasilere bakış açısını *“Hep Aynı Oyun”* adlı şiiri ortaya koyar:

*“Böyle kalabalık seyirci varken
Telden hiç iner mi cambaz
Her zaman aynı oyunu
Kılık değiştirerek oynamayı
Kendine meslek edinmiş hilebaz*

*Direkler arasına ellerinle çektiğin tele
Merdiven olursun basa basa çıkar
Her çıkışın bir inişi olduğunu
Aklına bile getirmez sonra
Merdiveni bir tekmede yıkar*

*Üzerinde yürüdüğü tel aşındıkça
Yenisini bağlatır direkler arasına
Tek düşüncesi kırılmasın tel
İnmeye hiç niyeti yok
Tuz bassan da yarasına*

*Böyle şakşakçı seyirci varken
Telden ne diye insin cambaz
Aynı oyunu yenidir diye
Değişik kılıkla oynamayı
Bir kez meslek edinmiş hokkabaz”* (Eren, 2019, 84-85).

Şairin “*Hep Aynı Oyun*” şiiri siyasetçilere bir eleştiri niteliğindedir. Cambaz-tel metaforu içinde siyasetçinin cambazlığına yer verilir. Türlü oyunlarla halkı kandıran, halkın üzerine basarak makam ve mevkilere ulaşan, sonra da halkı unutan siyasiler “*Hep Aynı Oyun*”la iktidarlarını korumaktadır. Halkın bu unutulmuşluğa ve ilgisizliğe karşı siyasileri alkışlamasının sebebi siyasilerin değişik kılıklar altında halkı kandırmasıdır.

Eren, “*Hep Aynı Oyun*” da siyasetin ve siyasilerin halkı kandırmak için kullandığı- kullanacağı bir argümanının olduğu inancına sahiptir. Tek amacı oturduğu koltuğu koruma gayesi olan ve bunu meslek edinmiş siyasetçiler keskin bir dille eleştirilir. Halkın siyasi hokkabazlara karşı tutumuna üzülen Eren, siyasileri allayıp pullayan, siyasi şakşakçıların “*Hep Aynı Oyun*”da önemli roller üstlendiği inancındadır. Bu seyircilerin varlığının devam ettiği sürece siyaset ipinden inmeyecek cambazların her daim olacağından şüphesi yoktur.

Siyasileri ve siyasete karşı bu tavır içinde olan Eren, toplumsal sorunların birçoğunun da siyasiler tarafından görülmemesi nedeniyle çözülemediği görüşündedir. Her şair gibi Arif Eren de belli bir dünya görüşüne sahiptir. Ancak bu görüşlerin herhangi bir odağın maşası hâline gelerek belli bir çıkar uğruna kullanılmasına karşıdır. Siyasi şarlatanların elinde oyuncak olan sanatçıya ve sanata karşı bir duruştur. Ona göre şaire düşen görev şiirde mükemmelliğe ulaşmaktır. Şairin sanatı ile konuşmasını daha doğru bulmaktadır.

Şair, şiirlerinde ideoloji çıkırtkanlığı yapmaz. Söylemek istediklerini kadife yumuşaklığı ile söyler. Sert söylemlerden arınmış bir yaklaşımla toplumsal konuların çözümüne kılavuzluk eder. O, şairlerin şiirlerinde ideolojik yaklaşımları ön plana çıkartmak yerine fikirlerin duygu ile yoğrularak ortaya çıkmasını savunur. Şiir ideolojinin gerisinde kalmamalıdır. Duyguların, hayallerin yanında fikirler nakış nakış işlenmelidir. Onun için şiirde fikir yerine duygu ve hayaller ön plana çıkmalıdır. Fikir ve duygu aynı potada eriyerek yerini almalıdır. Şaire göre şiirde fikir ve duygu ölçülü olduğu takdirde değer kazanır. Aksi hâlde şiirde nesir özelliğine bürünerek sözünün gücünü kaybeder.

“*Şiirimde lirizm ile fikir birbiriyle kaynaşmış bir durumdadır. Fikir hiçbir zaman didaktik bir kimlik kazanmaz. Fikir ve lirizm şiir potasında kaynayıp, süzgeçten geçtikten sonra, ölçü kalıplarında şekillenir*” (Eren, 2010, 66).

Şiirin siyasete bulaştığı takdirde saflığının ve güzelliğinin yok olacağına inanan şair, kendisi ile yapılan bir söyleşide şiirde ve sanatta ideolojinin ve politikanın yerini ve neresinde nasıl olması gerektiğini ortaya koyar:

“*Şiir ve sanatta ideolojinin ve politikanın yeri yoktur. Şair siyasete girmemelidir. Şiir siyasete bulaşırsa saflığını ve güzelliğini yitirir. Sanatçı özgür ve özgün insandır. Bir görüşün emrinde eğilip bükülmemelidir. Sözünü esirgemeyen insandır sanatçı. Bundan dolayı siyasete bulaşan sanatçılar başarılı olamamıştır*” (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 32).

Bütün insanlar gibi şairlerinde belli bir dünya görüşü olması ve o doğrultuda yaşaması, hareket etmesi gayet doğaldır. Ancak bu görüşler eserinin önüne geçtiği zaman büyük sıkıntılara sebep olmaktadır. Eser ve şair bilerek veya bilmeyerek ülkenin sıkıntılarına çözüm bulmak yerine herhangi bir odağın maşası hâline gelebilmektedir. Eren’e göre şairin en önemli görevi güzel şiir söylemektir. Şairler güzel şiirler söylerken diline de sahip çıkmalıdır. Şair, ince bir duyarlılık ve söyleyiş güzelliği ile söylemek istediklerini söylemiştir. Şiiri bir telkin vasıtası olarak gören şair, söylemek istediklerini telkin ederek çözüm yollarını yöneticilere bırakmıştır.

4.4.6. Din

İnsanoğlunun manevi ihtiyaçlarını karşılayan din, insanoğlunun inanma, iman ihtiyacından doğmuştur. *“Din, insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu”*dur (Bilgin, 2014, 76). Dini öğretiler çoğu zaman şiir yoluyla insanlığa aktarılmaya çalışılmıştır. Her milletin dini ve itikadı şairler tarafından ele alınmıştır. Toplumlari derinden etkileyen en önemli unsurlardan olan din vasıtasıyla güzel sanatlar ve şiirin ilk yaratıları ortaya çıkmıştır.

Eren, mensup olduğu milletin dinine ve itikadına bağlıdır. Şiirlerinde dini unsurlara da yer verir fakat dini öğüte dönüşmeyen bir üslupla ortaya koyar. Hiçbir şairin toplumun moral değerlerinden uzak kalamayacağına inanan Eren, dini toplumun en önemli moral değeri olarak görür. Şiir ve sanatta dinin yerini ve nasıllığını:

“Din, bir öğüt şekline dönüşmeden şiir ve sanatta her zaman yer almıştır. Şair mensup olduğu toplumun moral değerlerinden ayrı kalmaz. Bu bakımdan dini motifleri sanatına zarar vermemek şartıyla her zaman işleyebilir. Bu da şiire bir zenginlik kazandırır. Bir ulusun önemli şair ve sanatçıların eserlerinde, bu konunun işlendiğini görmek mümkündür”(Edebiyat Yaprağı, 2014, 32-33) sözleriyle açıklar.

Türk milleti binlerce yıldır İslâmiyete gönülden bağlıdır. Bu bağlılık edebi faaliyetlere de yansır. Çağlar boyu İslâmi yaşantı şairlerin gönül süzgecinden süzülüp günümüze ulaşmıştır. Eren’in şiirlerinde Türk İslam kültürü ve İslâmi yaşantı etkilidir. Şair, inançlarına bağlı, Türk – İslam kültürü içerisinde yetişmiş bir şairdir. Şair, dini bir eğitim almamıştır. Dini bir eğitim almamasına rağmen inançlarına ve itikatlarına sıkı sıkıya bağlı biridir.

“Arif Eren, milletine, kültürüne ve kültürünün önemli bir parçası olan İslâm dinine içten duygularla bağlı bir şairdir. Bu bağlılığın sonucu olarak onun şiirlerinde dini ve manevi temalar oldukça kapsamlı bir yer tutmaktadır”(Eğilmez Kaya, 2019, 50).

Şair, dini temalı şiirlerinde ahiret inancı, kader, namaz, oruç, dua gibi dinsel unsurları sıklıkla işlemiştir. Eren’in şiirlerinde Müslüman bir insanın dünyada yapması gereken kulluk bilinci, tevhit düşüncesi, Allah’ı zikretmek, günah işler yapmamak gibi ödevler yer alır. İnançla atan bir kalbin şiirlere yansması mistik anlayışla ifadesini bulur.

4.4.7. Şairin Misyonu

Şair, sanata ve şiire birçok anlam yükler. Bir şairin şiirine yüklediği anlamın bilinmesi şiirlerinin tahlili açısından önemlidir. Eren’in şiirinin en önemli gayesi *“güzel şiir söylemektir”*. Şair, toplum için bir kılavuz olduğu gibi dili kullanmada da kılavuz olmalıdır. Eren, milletin dilini en üst düzeyde kullanma yükümlülüğünü başarı ile gerçekleştirmiştir. Eren’in, şairin görevleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Şair, aynı zamanda bir dil ustasıdır. Mensup olduğu milletin dilini en iyi şekilde kullanmakla yükümlüdür. İnsanların duygu, düşünce ve hayal gücünü besleyen, geliştiren, milletin dilini, dinini, tarihini, örfünü, âdetini vb. moral değerlerini estetik bir anlayış içinde yaşatan sanatçıdır” (Yanardağ, 2021, 83).

Şairin misyonunu yerine getirmesi için öncelikle toplumca anlaşılması gerekir. Şair, toplum tarafından anlaşılmasının sancısını mısralara şu şekilde dökmüştür:

*“Düşün ki şairsin yeni şiirlerim var
İnsanları sağır bir yerde kime okursun
Yağmadıktan sonra niye yarar
Diyelim gökyüzünde bulutsun”* (Eren, 2019, 47).

Şair, şiiri anlamayan bir toplum karşısında şairin yapacak çok fazla bir şeyinin olmadığına inanmaktadır. Gökyüzünde bulut gibi yağmura dönüşmemiş bir bulutun unutulmuşluğu ile şairin unutulması arasında bir bağ kurar. Yağmur bereketin sembolüdür. Şairin varoluşu ise şiirlerinin var olması ve anlaşılması ile gerçekleşecektir. Şair, anlaşılmasa da bulut gibi yağmura dönüşeceği an için hazırlanmalı ve bunun mücadelesini vermelidir. Çünkü zaman gelecek şairde bir gün anlaşılacaktır.

Şairin asli görevi dilinin yok olmasına müsaade etmemektir. Şair, kendi dilini koruyan en önemli güçtür. Önemli bir kültür taşıyıcısı olan şair, milleti millet yapan değerleri kelimelerle inşa etmektedir. Şair, ölü kelimeleri şiirde kullanarak, dili canlandırıp kanatlandırmaktadır. Eren, şairin dili, kültürü, sanat estetiğini koruma ile ilgili görevlerini şöyle ifade etmektedir:

“Şiir öyle bir kavram ki bir memleket büyük şair yetiştiremiyorsa büyük şairlerinin eserlerinden istifade edemiyorsa o memlekette dil yok olur. Zamanla bu dil büyük şairler yetiştiren milletlerin dilinin etkisi altında kalır. Hatta yok olabilir. Şairin birin gayesi diline sahip çıkmaktır. Şairin diğer görevleri ise dili canlandırma, kanatlandırma ölü kelimeleri şiirde kullanarak onları yaşatmaktır. Şair mensup olduğu dilin kültürünü, sanatını, estetiğini iyi bir şekilde işleyecek. Nesiller arası kuşaklara devredecek. Şair daima taze olanları söyler. Yenilik daima ilgi çekicidir. Demek ki şair insanlara yeni duygular, düşünceler aktarıyor ve insanı da böyle düşünmeye yöneltiyor. Diğer bir sebep insanın hayal gücünü artırır. Şair bütün bunları kendi zekâsında, kendi üslubunda milletine tekrar aktaracaktır. Mesela Arif Nihat Asya'nın “Bayrak” şiiri. Bayrak hakkında kitaplar yazılsa Arif Nihat Asya'nın “Bayrak” şiiri kadar olamaz. Demek ki şair, milletine, diline, âdetine, tarihine hepsine sahip çıkacak. Bunları da milleti usandırmadan hep taze söyleyecektir” (Yanardağ, 2021, 83-84).

Dil, bir milleti millet yapan, millet olma bilincine ulaştıran en önemli araçtır. Milletleri yok etmenin yolu da dillerini unutturmadan geçer. Dil, fertleri birbirine bağlayan, sevgi ve saygı bilincini aşıl原因an en güçlü unsurdur. Şair, şiir dilinin gündelik dilden farklı olması gerektiğini düşünmektedir. Seçilen kelimelerin akıldan önce yüreğe hitap etmesi gerekliliğine inanan şair, şiirde kelimeleri özenle seçerek bol çağrışımlı, uydurma olmayan sözcükleri imge ve edebi sanatlar başarılı bir şekilde kullanmıştır.

4.5. Şiirlerine Tematik Bakış

Eren, şiirde lirizmi yüksek konuların işlenmesi gerektiğine inanır. Şiirlerinde aşk, özlem, gurbet, yalnızlık, doğa, tarih, kahramanlık, ölüm gibi konuları işlemiştir. Nesrin ve şiirin konularının iyi ayarlanması gerektiğini düşünen şair, nesirde her konunun rahatlıkla işlenebileceğini şiirde ise konu seçiminde titiz olunması gerektiğine inanır. Şair, insanın hayal gücünü geliştiren, düşünce dünyasına etki eden temaların şiirde kullanılmasına inanır. Şairin şiirde konu seçimi ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Duygu ve düşüncelerin coşkulu bir şekilde anlatılabileceği konular seçilmelidir. Aşk, özlem, gurbet, hüznün, doğa, tarih, kahramanlık, yalnızlık vb. gibi. Şiirin kolu her tarafa uzansa da nesrin konularını şiire sokmamak lazım. Aradaki farkı iyi ayarlamak gerekir. İnsanda heyecan uyandıran, hayal gücünü geliştiren,

düşündüren ve etkileyen, şiir için uygun olan temalar işlenmelidir. Bu bakımdan şairler yukarıda belirttiğimiz ortak temaları işlemişlerdir” (Yanardağ, Ed.Timur, Eğilmez Kaya, 2019, 89).

Şairin şiirlerinde işlediği belli başlı temaları inceleyerek şiirindeki hayal gücünü, düşünüş biçimini ortaya koyalım.

4.5.1. Çocuk

Çocukluk hüznün, kötülüğün salıncak kurmadığı bahçelerin çiçeklendiği zamanlardır. Çocukluğun kayboluşu temiz duyguların sonbahar yaprakları gibi birer birer düştüğü zamanlardır. Çocukluk yılları safi kalple kahkahaların atıldığı, boynunda kötülük çingiraklarının kapılara asılı kaldığı çağlardır. Çocukluk çağları sevgilerin, iyiliklerin yeni yeşerdiği, gökyüzünün maviliğinde düşlerin kurulduğu, yıldızların peşinde yüreklerin ışıldadığı yıllardır.

Şair, şiirlerinde çocuk ve çocukluk temalarını özenle işler. Mekânların değişmez neşesi her daim çocuklardır. Çocukluğun özlemleri, yarenlikleri ve tabiat çocukken bir başka güzeldir. Masumane bakışların gezdiği ayaklarla daha anlamlıdır sokaklar. Çocukluk, rüya gibi bir hayatın yaşandığı, şehzadelik ve sultanlıkların sürüldüğü dönemdir. Eren, şiirlerinde çocukluk günlerine özlemini, çocukluk arkadaşları ile oynadığı oyunları, kendi çabası ile hayata tutunan küçük yürekleri, talihin bilinmeze sürüklediği çocukların durumunu ve şairin bu çocukların durumuna karşı çaresizliği, bu durum karşısında duyduğu keder şiirlerinin ana unsurlarını oluşturur.

“*Bir Çocukluk Fotoğrafı*” çekilir bir kış günü. Resmin en güzel manzarası Eren’in kendisidir. Karlı bir günde çekilen fotoğrafın karşısında eski günlerin yâdı düşer yüreğine. Yılın ilk karının yağdığı bir akşam annesinin kar masalları ile uykuya dalınıp sabahından babadan alınan kardan adam yapma sözü. Küçük Eren’in açıp kapanan gözlerinde sabahın heyecanı ve en kısa gecenin en uzun uykusunun uyunduğu bir gece. Babanın ve ağabeyin gayretleriyle evin bahçesine yapılan kardan adam. Anne yüreğinin kışın soğuşunu erittiği en sıcak cümleler “*Arif hasta olacak gelin artık*”. Kendinden önce kardan adamın üşütüp hasta olacağına inanan merhametli bir çocuk kalbinin kar beyaz ısıltıları ve çocuksu istekleri kıramayan bir anne ve baba. Küçük Arif’in isteği ile sobanın başına getirilen kardan adam. Bütün bunlar sanki bir sinema filminin kısa bir bölümü gibi şairin gözlerinin önünde canlandığı gibi bizlerin de gözümüzün önünde bu tablo canlanır. Evlat sevgisinin yaptırdığı işler şairin dilinden şöyle anlam kazanır:

*“Bir akşam
Yılın ilk karı yağmış
Söz vermiş babam erken uyursam
Sabahleyin kardan adam yapacak
Beni uyuturken annem
O gece karmasalı anlatmış*

*Kardan adam yapılacak bahçede
Bir bilerseniz
Kaç kez uyumuş uyanmışım
Çocukluğumun
En uzun uykusunu
Bitmek bilmeyen o gecede”* (Eren, 2019,132).

Çocuğu hasta olacak diye dertlenen merhametli bir kalbin çocuk yüreğine tesir eden “kardan adamın da hastalanacağı korkusu” ile gerçekleşen çocuksu isteklerle anne ve çocuk arasındaki güçlü bağın yansıması mısralar bir çocukluk fotoğrafının başında hatırlanır. Aklına koyduğunu yaptıran bir yüreği kırmayan bir annenin soba başına kadar taşınan sevgi dolu yüreğine kardan adam da dayanamaz. Leğenin içinde soba başında bekleyen kardan adam ve tertemiz duyguların berraklaştığı anlar şairi duygulandırmaktadır. Bu duygular mısralara şöyle yansımıştır:

*“Bir kez
Koymuşum çocuk aklıma
Kardan adamı da götürelim içeriye
Kabul edilmiş
Bu çocuksu isteğim
Anne yüreği dayanamamış ağlamama*

*Yaptırdığı işe bakınız
Evlat sevgisinin
Bahçedeki kardan adamı
Babam getirip
Dimdik içinde durdurmuş
Sobanın yanına koydurduğum leğenin”* (Eren, 2019, 133).

Evlat sevgisinin yaptırdığı onca şeye rağmen çocukluğun verdiği masumiyetle kardan adam eriyip su olunca kardan adam yok diye gün boyu dökülen gözyaşları şairin çocukluk evresinin en canlı şahitleri olabilmektedir:

*“Kar eriyip su olmuş
Çocuk aklımla
Kardan adam yok diye
Gözlerimden yaşlar
Damla damla
O gün akıp durmuş”* (Eren, 2019, 133).

“Bir Çocukluk Fotoğrafı”nda kahramanı kendi olan bir çocuk hikâyesini okursunuz. Eren’in çocukluk evresine bakıldığında mutlu bir aile fotoğrafı ile karşılaşsınız. Eren, “Mümtaz” bir şahsiyetin şair gönlünü şekillendirdiği sıcak yuvada bir şehzade gibi büyümüştür. Şairin çocuk kalbinin korkularına karşı yegâne sığınağı ise “Dua”dır. Her kulun, her çocuğun mutlaka yatağa girip uykulara daldığında korkularını sonlandıran duaları vardır. Doğa olayları karşısında çocuk kalbine sığınan Eren, her şimşek çakışında gök kubbenin yıkılmaması için masumane duygularla dualar eder. Tek isteği ise gök kubbenin suçunun bağışlanmasıdır:

*“Çocukken şimşek çaktığı zaman
Gök kubbe yıkılıyor sanırdım
Masum duygular içinde o an
Allah’ım gök kubbenin suçunu
Bağışla diye dua ederdim”* (Eren, 2019, 88).

Doğa olayları çocukların kalplerinde daha farklı bir anlam taşır. Şimşek çakması, yağmur yağması minik kalpleri korkutur. Çocuk korkusunun sığınağı ise duadır. Şair, yağmurun yağışını çocuk kalbi ile yedi kat gök ağlıyor sanıp yine Allah'a sığınır. El açıp göğün ağlamasının son bulması için dua eder:

*“Bulutlar yağmur olup yağınca
Yedi kat gök ağlıyor sanırdım
Her yer sular içinde kalınca
Allah'ım çok ağladı gökyüzü
Artık güldür der dua ederdim”* (Eren, 2019, 88).

Pencereye dolular vurunca taş yağıyor diye bir köşeye saklanıp çocuk masumiyeti ile Allah'a yakarır. Çocukluk masumiyeti ile tek isteği camların kırılmamasıdır:

*“Dolular vurunca pencereye
Bir çeşit taş yağıyor sanırdım
Hemen saklanırdım bir köşeye
Allah'ım bu taşların hiçbirini
Cam kırmazın der dua ederdim”* (Eren, 2019, 89).

Şair çocukluğun verdiği değişik halleri şiirinde işlerken yeni imajları da kullanır. Ağaçların kuş yapılması isteği ile ağaca farklı imaj yükler. Ormana düşen her yıldırımda yüreğine alevler yükselir bir çocuğun ve anlam yükleyemediği bir son için Rabbine dua eder:

*“Yıldırım düştü mü bir ormana
Alevler yükselecek sanırdım
Bir anlam veremezdim yangına
Allah'ım ağaçları kuş yap da
Uçsunlar diye dua ederdim”* (Eren, 2019, 89).

Şimşek çakması, yağmur ve dolu yağışı, yıldırım düşmesi gibi doğa olayları karşısında çocuk kalbinin sığınağı, tüm çocuklar gibi gökkuşağıdır. Şair, gökkuşağının renklerine tutunarak dualarının kabul edildiğine inanır:

*“Gökkuşağını görünce gökte
Gökyüzü boyanıyor sanırdım
Mavi sarı yeşil ve mor renkte
Büyük Allah'ım dualarımı
Kabul etti diye sevinirdim”* (Eren, 2019, 89).

Daha beşikte anne sesi ile Yunus ilahilerinin ruhuna dini telkinlerin nakşedildiği bir şair olan Arif Eren, çocuklukta da iman ve itikadının farkındadır. Şair, Allah'ın varlığını doğa olayları ile hissetmiş ve çocuk kalbinin yakarışı ile Yaratıcısına şükretmektedir.

Eren, acımasız hayat koşullarının çaresiz bıraktığı yoksul insanların dramını son derece gerçekçi bir dille, onların acısını yüreğinde hissederek şiirler yazar. Her çocuk allı pullu bir hayat sürmez elbet. Her çocuğun yaşam şartları doğdukları mekânlara ve

ailelere göre şekillenir. Zaman içerisinde kader hâline gelen bir yaşantı ile karşı karşıya kalır. Bu şartlarda doğup büyüyen çocukların oyunları da farklıdır.

Şair, “Oyun” adlı şiirinde her çocuğun yaşam şartlarını ve zorunlu oyun anlayışını ortaya koyar. Rüzgârlı bir sonbaharda sokakta oynayan çocukların tabiatla oyununu “Yaprakların iplikleri kırılan uçurtmalara”, çocukları “eşkiyadan can kaçıran bir yaylının atlarına”, “rüzgâr”ın ise “kamçıları şaklatan yaylı sürücüsü”ne benzetilmesi şairin yeni imaj kullanımındaki marifetini ortaya koyar:

*“Küçük ellerin toplayacağı kuru yaprakları
Yapraklar iplikleri kırılan uçurtmalar gibi
Gözleri havada koşturuyor çocukları
Eşkiyadan can kaçıran bir yaylının
Atlarından farksız bu çocuklar
Hain rüzgâr şaklatıyor kamçıları”* (Eren, 2019, 30).

Şairler toplumsal hafızayı belleklerinde taşırlar ve gün gelir bu bellekten dökülür mısralar. Eren de çağın, hızlı değişiminin toplum üzerindeki etkisini çocukların oyun oynama alışkanlıklarındaki farklılıklardan hareketle sorgular. Kimi çocuklar hayat karşısında her zaman şanslı değildir. Bu çocuklar oyuncaklar yerine hayatın kendilerine sunduğu şartlarla oyun oynarlar. Çocuklar vasıtasıyla şair toplumsal adaletsizliği eleştiren şair, çağın bu önemli hastalığını sorgular. Çağın önemli bir problemlerinden toplumsal adaletsizliğe şairin yakınmaktan başka bir çaresi yoktur. Şair de hayatla oyun oynayan bu tür çocukları kendi penceresinden tarif ederek bu durumdan yakınır:

*“Yaprak konacak çuvalla
Bir köpek gibi oynuyor rüzgâr
Bakışıp kalıyor iki çocuk
Birbirinin gözlerine sorguyla
Ne biçim çağ bu
Kimi çocuklar oyuncakla oynuyor
Kimileri yapraklarla”* (Eren, 2019, 30).

Zor yaşam şartlarını barındıran bir dünyada büyümeye çalışmak, bu dünya ile çocuk masumiyeti ile savaşmak en az doğum kadar sancılıdır. Anne şefkati ile büyüyen yürekler kendi geleceğini aydınlatmak için hayat şartları ile mücadele eder. Şair, “Zor Yaşantı”nın izlerini hem çalışıp hem okuyan simitçi bir çocuğun yaşantısı ile ortaya koyar. Çocuk tıpkı bir tohum gibi kendi kendine yeşerebilmek için okumak ve çalışmak zorundadır. Çocuğun okuma duygusu güneş bekleyen bir filiz gibidir:

*“Tohum örneği kendi kendine
Yeşerebilmek onun arzusu*

*Güneş bekleyen filiz gibidir
Yüreğinde okumak duygusu”* (Eren, 2019, 56).

Hayatın zorlukları ile mücadele içinde olan çocuk karakış soğuşundan ziyade okula geç kalmanın korkusuyla irkilir. Şair, simitçi çocuğun nezdinde hem okuyup hem çalışan çocukları takdir etmekte ve yürek dolusu sevgilerini sunmaktadır.

*“Çalışıp okuyan her çocuğa
Arif’ten selâm yürek dolusu” (Eren,2019, 56).*

Şairin “Yürek Üşümesi” adlı şiirinde merhametli bir yüreğin yaşlıların, hastaların ve çocukların gözlerine bakınca yüreğinin üşümesine tanık oluruz. Korunmaya en muhtaç insanlar yaşlılar, hastalar ve çocuklardır. Şair, tüm merhameti ve sevgisi ile bunların yanında olsa da yüreği bu duruma dayanamamaktadır. Şair, günün ilk ışıkları ile okula gitmeye çalışan bir öğrencinin zorluklara karşı mücadelesine tanık olur. Bir ilkokul öğrencisinin daha o yaşlarda hayatla mücadelesi şairin merhametli yönünü ortaya çıkarır:

*Bir sözüm kalmadı sevgiden yana
Üşüyen çocukların yaşlıların hastaların
Yüreğim üşüyor bakınca gözlerine
Yüreğim üşüyor bakınca gözlerine
Okula götürüyor bir ilkokul öğrencisi
Uyumak imkânı olmayan sabah uykusunu
Yürürken zorlanıyor rüzgâra karşı
Her adım atışında bozuluyor dengesi” (Eren, 2019, 76).*

Allah’ın rahmetine muvafık oldukları hâlde anne merhametinden yoksun günah keçisi ilan edilerek sokaklara bırakılan çocuklar, şairin yüreğini kanatır. Karakışta merhametten yoksun bir elin sokağa terk ettiği bir çocuk şairi hüznündür.

*“Dışarıya kar yağıyor yüreğime hüznün
Çocuk gözlerimi üşüttü üşüyen yüzün” (Eren, 2019, 135).*

Şair, bu terk edilişin karşısında çocuğun yüreğini külhanın bile ısıtamayacağını ifade eder. Çünkü insanın gönlünü ısıtan sevgidir. Sevgilerin en yücelerinden biri olan anne sevgisinden uzak düşen bir çocuğun durumuna “Kim doğurdu seni kim bıraktı bu sokağa” soruları ile isyan eder. Minik bir bedenin insanlığını yitirmiş insancıklar tarafından hayatla tanışmasına karşı çıkar:

*“Sana vicdansız ve acımasız bir hayatı
İnsanlığı yitirmiş insancıklar tanıttı” (Eren, 2019, 135).*

Toplumsal sorunlara duyarlı bir yaklaşım sergileyen şair, sokağa terk edilen kimsesiz çocukların hâlini ortaya koyarak bu soruna duyarsız kalanları eleştirir. Şair duyarlılığı ile bu sorunların çözümü için telkinde bulunur. Şair, gündüzü gecesi olmayan, tarihi ve günü belli olmayan yaşamın hesabının ne zaman kimden sorulacağını bilemez. Anne duyarlılığını yitirmiş insancıkların olması gereken vasıflarından uzaklaşması şairi derinden sarsar. Anne yüreğinin yok oluş acısını, yüreği nasırlı ve çocuğa karşı en çok merhamet ve şefkat göstermesi gereken annenin çocuğu sokağa terk etmesi, çocuğunun hayatını görmezden gelmesini “gözleri kataraktlı” sözü ile ifade eder. Şair, “Gözlerim Üşüdü” şiirinde toplumsal bozulmayı, ahlaki yozlaşmayı görmezden gelenleri gözleri kataraktlı olarak nitelendirilir:

*“Duyarlı olması gereken yürek nasırlı
Görmesi gereken gözler hepten kataraktlı” (Eren, 2019, 135).*

Şair, çocuğun soğuk bir kış günü sokağa terk edilişinin acısını o kadar yürekten hisseder ki yakın dostu Yalçın Yücel'in, Arif Eren için kullandığı *"üşüyen gözlerin insanı"* tanımını sonuna kadar hak eder. Şair, sokağa terk edilen çocukların hüznünü yoğun bir şekilde hisseder / hissettirir.

*"Hiç böyle yağmamıştı yüreğime bu hüznün
Çocuk gözlerimi üşüttü üşüyen yüzün"* (Eren, 2019, 135).

Eren, çocuk temalı şiirlerinde çocukluk sürecinin bütün yönlerini işlemiştir. Okuyan, çalışan, sokağa terk edilmiş, mutlu bir aile sıcaklığını hisseden, mücadele içinde olan, oyunlar oynayan çocuklar şiirinin ana temaları arasında yer bulmuştur.

4.5.2. Doğa

Her insan farklı duyguları, ruhu ve düşünceyi içinde barındırır. Tabiat; dünya görüşü, din anlayışı, ruhsal yapı gibi çeşitli etkenlerden dolayı insanlar tarafından farklı algılanmıştır. Bu farklı algılanışın en yoğun olduğu kesim şairlerdir. Tabiata diğer insanlardan farklı anlamları yükleyen, farklı bir gözle ve duyuşla bakan şairlerdir. Şairler için tabiat, ruhlarındaki ıstırapları, fırtınaları, haykırışları, hayranlıkları ve gelgitleri ifade etmek için kaçtıkları ve kendince sığındıkları çözmeye, anlamaya çalıştıkları gizemli mekânlardır. *"Tabiatın güzellik ve hazinelerini görmek, bilmek ve onları değerlendirmek de bir kültür meselesidir"* (Kaplan, 1998, 67). Tabiatı kendi duyuşları ile algılayıp güzellikleri, feryatları ve yaratılış sırlarını en iyi anlamlandıracak insanlar şairlerdir. *"Âlimler nasıl tabiatın gizli kanunlarını keşfederlerse, ressam ve şairler de onun fark edilmeyen güzelliklerine dikkati çekerler. Sanat bizi tabiata ve insana götürmezse neye yarar"* (Kaplan, 1998, 68-69). Arif Eren, tabiatı duyuş ve algılayışı yönü ile farklılık arz eden bir şairdir. Şiirlerinde tabiat sembolik bir unsur olarak kullanıldığı gibi reel olarak da işlenmiştir. Tabiatın sembolik olarak kullanıldığı şiirlerine bakıldığında dini bir duyuşun izlerine rastlarız. Bu tür şiirlerinde tabiat bize her yönü ile Allah'ı hatırlatan, O'nu hissettiren, varlığının delili ve O'nun yansıması olarak karşılar.

Reel olarak tabiatın işlendiği şiirlerde dağlar, kırlar, ovalar, ağaçlar, çiçekler, bahar günleri, güneş bütün güzellikleri ve sadeliğiyle karşımızdadır. Tabiat, insana kazandırdığı ve kaybettirdikleri ile şiire konu olmuştur. Tabiatın, sembolik olarak işlendiği şiirlerde felsefi ve dini bir duyuş vardır. Tabiat, O'nun var oluşunun birer habercisi ve dünyanın faniliğinin bir delilidir. Yapraklar, dallar insana kendi sonunu hatırlatan, hissettiren ve hiçliğini hatırlatan delillerdir. Tabiat, Eren'in *"Güz Düşünceleri"*nde ölüm ve dirilişin hatırlatıcısıdır:

*"Yaprakların sararınca benizleri
Azalır damarlarında özsü
Çözölmeye başlar kımıl kımıl
Dalları sımsıkı tutan elleri
Boşlukta sallanırken tutunmak için
Bulamazlar incecik bir dal
Tanrı'sız insanlara benzer halleri"* (Eren, 2019, 29).

Yaratılan her şey Allah'ın varlığının birer delilidir. Her gün karşıladığımız, gördüğümüz birçok nesne Allah'ı hatırlatır. Önemli olan bu hatırlatışı görebilmek ve hissedebilmektir. Tabiatın barındırdığı sırları anlamış bir şair olan Arif Eren, Allah'ın

varlığının delili olarak yaprakların sonbaharda birer birer dökülüşünü, baharda tekrardan canlanışını örnekler. Tanrı bilmezlere en büyük delil dallardan düşen sonbahar yapraklarının baharda tekrardan yeşermesidir. Bir ölüm ve dirilişin simgesi hâline dönüşen yapraklar birçok insan tarafında gizli anlamı unutulsa da Eren'in gönlünde Yaradan'ın varlığının delilidir. Eren, bir ağacın dış görünüşünden ziyade onun arkasındaki gizemi anlamak gerektiğini şöyle dile getirir:

*“Rüzgârın elinde dişli işkencelere
Acımasız sürüklenirken yapraklar
Unutulmuştur dallar tarafından
Bir seyir bile olmayacaklar serçelere
Bu yapraklardan daha kötü
Bir ölüm ve diriliş var
Tanrı bilmezlere”* (Eren, 2019, 29).

Tabiatıta yaradılışın sırrı içerisinde bir döngü devam etmektedir. Bitkiler, ağaçlar, sular, dağ her yönüyle ilahi bir nizamın ahengini simgeler. İnsanoğlu tabiata bazen nankördür bazen vefakârdır. Tabiat güzellikleri ile şairin dilinden dökülürken, *“Kiraz Bahçesinde Gecede”* göze hoş gelen yeşil bir dekor içinde kırmızı ampuller gibi yanan kirazlar karşımıza çıkar. Gecenin içinde bir mücevher gibi duran kirazlar genç bir kızın yanağı olur. Ağacın dallarında bin bir nazla olgunlaşırken kismetçileri kuşlar tarafından da fark edilir ve kuş gagalarıyla gül gül kanatılır. Bu eşsiz tablo karşısında şairin ruh hâli mısralara yansır:

*“Yeşil abajurlar içinde
Kırmızı ampuller gibi yanan kirazlar
Kızların kulakları çınlasın
Alınız görünür her an yanaklarında
Kuş gagasıyla kanarsınız gül gül
Bir nazla olgunlaşırsınız
Ağacın dallarında”* (Eren, 2019, 18).

Eren'in şiirlerinde “ete kemiğe bürünerek” karşımıza çıkan tabiat, *“Sesiyle, nefesiyle yaşamakta ve konuşmaktadır”* (Eğilmez Kaya, 2019, 56). Şair, ay ışığının şahitliğinde kirazlar koynunda olduğu hâlde bir tablo sunar. Yeşillikler içinde gizlenen kirazlardaki kuşlar, şaire serenat sunmaktadır. Ay ışığı bu durumu kıskançlıkla izlemektedir. Gecenin kalaylı tasından yüreklere dökülen nağmeler tabiatı şenlendirmektedir:

*“Ay ışığı gözetlerken yapraklar arasından
Mâni söyleyen diller
Suyunla yıkanıp güzelleşen seslerini
Yüreklere döker gecenin kalaylı tasından
Yine bir ipek hışırtıyla
Kuş seslerinden bir ezgi
Kirazlar gibi sallanır dallardan”* (Eren, 2019, 19).

“Kiraz Bahçesinde Gece” şair tarafından güzel bir tablo gibi yansıtılmıştır. Bu tabloyu seyre dalarak mutluluğun resmi ile huzurlu sabahlara erişirsiniz. Havuz başında

oturup yıldızları ve kiraz bahçesini bir çift gece kuğusu gibi seyre dalan gözler yıldızlara bakarak yüzer. Havuz- su metaforu içerisinde kiraz bahçesinde bir gece tasvirinin sonunda tan ağarır ve mutluluk aydın sabahlarla okyanusa dönüşür:

*“Beton kafeste çırpınan su
Dinlenmek için, kapar kanatlarını
Güzellik denizinde
Gözler, bir çift gece kuğusu
Yüzerler yıldızlara bakarak
Tan yeri atanda
Bir özlemdir o mutluluk okyanus”* (Eren, 2019, 19).

Tabiat, her zaman güzellikleri ile karşımıza çıkmaz. Bazen de tabiat ağır şartları ile insanoğlunun karşısındadır. İnsanoğlunun çaresizlikten başka bir şeyin elden gelmediği zamanlar olur. Bazen de toprak ana bütün benliğiyle kucaklar insanoğlunu. Bu yönüyle çoğu insandan vefalıdır. Tabiat olayları karşısında insanoğlunun duygularını dile getiren Eren, tüm dikkatleri köye yöneltir. Anadolu’nun ve Anadolu köylüsünün “*Acı Görüntü*”sünü fildişi kulelerden seyre dalanlardan daha merhametli tabiat olaylarını gözler önüne serer. Anadolu’nun “*Acı Görüntü*”sünü hüznle sunar:

*“Yıldızlardan çok uzaktırlar buralara
Fildişi kulelerine çekilen şehirler
İnsandan daha merhametli doğa olayları
Ektiği toprağı geri verir kar
Yıktığı ağacı götürmez rüzgâr
Toprağı kıyıya bırakır sel
Köylünün çilesini düşünen mi var”* (Eren, 1977, 47).

Karlı kışların arkasından cemreler sadece havaya, suya ve toprağa düşmez. İnsanoğlunun gönlüne de bir bahar sevinci düşer. İlkbaharın ayak seslerini tabiat ahenkle karşılar. Yeniden dirilişin müjdesi olan baharı şair, bir kendine geliş, uykudan uyanış olarak görür. Bu “*Bahar Sevinci*”ni hem gözüyle hem gönlüyle yaşar. Baharın getirdiği güzellikler ile tabiat insanı kendine çeken bir mıknatıs olur:

*“Kıpır kıpır yeniden canlanır hayat
Bu büyülü bahar günlerinde
İnsanı kendine çeken
Bir mıknatıs olur tabiat”* (Eren, 2019, 86).

Şair, baharın gelişi ile birlikte doğadaki değişimi Türkçenin güzelliğiyle ortaya koyar. Ak duvaklı ağaçların seyrine doyamaz. Gözü ve gönlü ağaçların güzelliklerine doyan insanoğlu bir mevsim boyu bu güzellikleri seyre dalmak ister:

*“Ak duvaklı ağaçların seyrine
Ne göz doyar, ne gönül
Bir mevsim boyu bakarsın
Hep hayran olursun güzelliğine”* (Eren, 2019, 86).

Baharın gelmesiyle tabiatı bir renk cümbüşü başlar. Bin bir renkli çiçekler güzellikleri ve kokusuyla bir yarış içine girer. Eren, kırlarda açan çiçeklerin güzelliğini, kokusunu, çiçek toplayan güzellerin burcu burcu çiçek kokan ellerle taze açmış bir gelinciğin koparılışında duyulan heyecanı ve ferahlığı gençlik duygularını tekrardan yaşar gibidir. Bu manzara içinde kır çiçekleri ve bu çiçekleri toplayan güzeller bir yarış içindedir. Bahar, gençlik duygularının yeniden yaşandığı, yeniden doğuşun, canlanışın başlangıç noktasıdır.

*“Renk yarışında görürsün çiçekleri
Birbirinden taze, birbirinden alımlı
Kırlarda seyrana çıkan güzellerin
Burcu burcu çiçek kokar elleri*

*Yine heyecan duyarsın eskisi gibi
Koparıken taze açmış bir gelinciği
Gençlik duygularını yeniden yaşıyor
Bahar gelince insan kalbi” (Eren, 2019, 86).*

Bir ardıç ağacının altında oturup tabiatı seyre dalan şair adını bilmediği bir kuşun ötüşü ile irkilir. Şair, kırlarda koyun otlan sevdalı bir çobanın kaval sesini yüreğinde hisseder. Çobanın gönlündeki “*Dumansız Ateş*”le yankılanan kaval sesi duygu yüklüdür. Doğa tüm benliğiyle bu duygu yüklü kaval sesini dinler. Şairin gönlüne düşen kaval sesinin çağrışımları ise kelimelerle anlam kazanır. Bu sevdalı bir çobanın yanık yüreğinin “*Dumansız Ateş*”idir:

*“Altında oturduğum ardıç ağacında
Adını bilmediğim bir kuş öttü
Kuş dilinden bilmem ama
Dinlediğim kaval sesinde
Koyu bir sevda tüttü” (Eren, 2019, 100).*

Kırlarda koyun otlatan sevdalı çobanın yanık yüreğinden kopup kavalına dökülen nağmelere tabiatın bütün unsurları eşlik eder. Şiir boyunca çoban ve doğa birbirini kucaklar. Dereler, açan çiçekler, öten kuşlar, meleyen koyunlar çobanın yanık yüreğinin birer parçası olur. Garip bir çobanın kavalından yankılanan sesler nice yanık yüreğin nağmesidir. Çoban, böyle nice yanık yüreğin hikâyesini dumansız bir ateş gibi içten içe harlamaktadır.

*“Kar suyu akan bir derenin yamaçlarından
Bir koyun melemesi
Bir de kaval sesi yankılandı
Bu sestən, açan çiçek, öten kuş
Akan su duyulandı
Böyle olur garibin sevdası
Dumansız ateş gibi içten kanar
Yâr gönlünde yeri olmayan
Kurak toprakta fidan örneği
Uğrun uğrun kökten yanar” (Eren, 2019, 100-101).*

"Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiirinde, ücra bir Anadolu köyünün acıklı hikâyesi anlatılmaktadır. Tabiat, bir tablo gibi karşımızdadır. Şevket Bulut, "Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiiri ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapar:

"Sait Faik, hikâyesini nasıl şiir unsuruyla zenginleştirmişse; Arif Eren de hikâyeden ve resim san'atından yararlanarak; karşımıza birkaç tabloyla çıkıyor. Şiir - resim san'atından yararlanarak, bize bir hikâye anlatıyor. Ayrıca, sinema tekniğinden de yararlanıyor. Şiirin, senaryolaştırılıp filme alınması mümkün... Şairin dış ve iç mekân tasvirleri çok güzel ve canlı..." (Bulut, 1996, 20).

Mustafa Özçelik, Arif Eren'in "Görkemli Denge" adlı eseri üzerine değerlendirmelerde bulunurken şairin tabiat karşısındaki tavrına da değinir. Eren, tabiatı sosyal olayların, olguların ifadesi olarak da görmektedir. "Tabiat şairimizin en önemli ilham kaynaklarından birisi... Dağlar, ovalar, ırmaklar ve çiçeklerle tam bir Anadolu tabiatıyla karşı karşıya kalıyoruz" (Eren, 2010, 81). Şair her zaman insana huzur ve mutluluk veren, çeşitli duygular yaşamasını sağlayan kırları, dereleri anlatmamıştır. Tabiat üzerinden Anadolu köylüsünün yaşadığı sıkıntıları tasvir etmiş ve bu sorunların çözümü için bir çağrıda bulunmuştur. Kardan bir kefen giyinen köyün unutulmuşluğu ve bu unutulmuşluğun sebep olduğu olaylar "Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiirinde dile getirilir:

"Kardan bir kefen giyindi köy
Toprak damlar gözyaşları gibi akar
Tek katlı evlerin kapılarına
Beyaz bir duvar ördü kar

Renkler, unutuldu beyazdan başka
Tek renge büründü tabiat
Yeşil, mavi, nasıl şeylerdi onlar
Hafızam bana renkleri hatırlat" (Eren, 2019, 72).

Şevket Bulut, Eren'in "Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiiri ile ilgili değerlendirmesinde şairin imaj ve benzetmelerle duygu ve düşüncelerini bir şifre gibi kullandığını ifade eder. Bulut'a göre şiirde "Ak ve temiz kar'ın patlamaya hazır bir mayına benzetilmesi, bir çeşit şifre niteliğinde"dir (Eren, 1996, 20).

Şair, çoğu şiirinde olduğu gibi "Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiirinde de yeni buluşlara ve benzetmelere imza atar. Tabiat unsurları kartpostal gibi gözümüzün önünde canlanır. Karın büyük bir halı gibi toprağı kaplaması tabiatın insanoğlu için bir o kadar güzel bir o kadar da hırçın yüzünü göstermesi açısından önemlidir. "Kar'ın patlamaya hazır bir mayın'a; ocakta yanan kütüklerin "Al Lale'ye, toprağı kaplayan kar'ın büyük bir halıya benzetilmesi gerçekten güzel ve çarpıcı buluşlar"dır (Eren, 1996, 21).

"Al lâlem kurur ocakta
Kirlenir toprağa serilen halım
Düşer önüme sokak sokak
Beni ev ev gezdirir aklım" (Eren, 2019, 72)

Şairin "Mayın Gibi Kuşattı Kar" şiirinde karakışın gelişiyle kar Anadolu'nun binlerce köy yolunu kapatır. Köylerin yollarının kapanması şehir ve kasaba ile bağlantılarını keser. "Anadolu'nun engebeli yüzüne serpiştirilen binlerce dağınık köy, kendi kaderine terk edilir. Temizliğin, sessizliğin sembolü olan apak kar, bir anda bir

ölüm sembolü kesilir... Ne zaman, nasıl parlayacağı belli olmayan tehlikeli bir mayın gibi...” (Eren, 1996, 20).

Doğaya hükmedemeyen insanoğlunun doğa karşısında çaresizliğinin yanı sıra devlet tarafından unutulmuş Anadolu köyleri beyaz bir örtüyle kaplanmıştır. Kar, ne zaman ve nasıl patlayacağı belli olmayan bir mayına benzetilmiştir. Patlayacak mayının nasıl bir sonuç doğuracağı ile ilgili ipuçları verilerek yetkililere bir uyarı yapılır:

*“Köyü bir mayın gibi kuşattı kar
Günlerdir ne gelen var, ne giden
Yokluk, hastalık ve ölüm korkusu değil
Unutulmak duygusu köylüyü kahreden”* (Eren, 2019, 73).

Eren, tabiatın sosyal hayata müdahalesini ve Anadolu köylüsü üzerinde yarattığı tahribatı, devletin Anadolu köylerini kendi kaderine terk etmesini en derin boyutları ile işler ve bu tahribatın giderilmesi için yetkililere bir çağrı yapar. Bu çağrı bir uyarı niteliğindedir. Şair, çığırkanlık yapmadan Anadolu köylülerinin unutulmuşluğuna karşı bir duruş içindedir:

*“Köyü bir mayın gibi kuşattı kar
Günlerdir ne gelen var ne giden
Yokluk hastalık ve ölüm korkusu değil
Unutulmak duygusu köylüyü kahreden”* (Eren, 2019, 73).

Anadolu ve Anadolu köylüsünün sorunları her daim yazar ve şairlerin gündeminde olmuştur. Köyün ve köylünün birçok sorunu patlamaya hazır mayına benzetilerek çözüm yolu bulunması talep edilmektedir. Şair, kara kışın sebep olduğu birçok sorunu işleyerek köyün ve köylünün daha birçok sorununa dikkat çeker. Bu sayede köyün ve köylünün uğrayacağı tahribat en alt seviyeye inecektir.

“Köy, Türkiye gündeminde, hep çözüm bekleyen sorunlar arasında yer almıştır. “Mayın Gibi Kuşattı Kar” köyün sosyal yapısını anlatan bir şiirdir. Köyün bir mayın gibi, patlamaya hazır birçok sorunu vardır. Bu şiirde patlak veren olayların bir kısmı belirtilmiştir, diğerlerinin de bir mayın gibi, patlamaması için, yetkililerin dikkati çekilmiştir.” (Şahin, 1997).

İnsanlık tarihi incelendiğinde Ay’ın birçok inanç sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olduğu sonucuna varılır. Zaman içerisinde Ay’a çeşitli anlamlar yüklenerek sembolleştirilmiştir. *“Ay güzellik, temizlik, yeniden doğuş; boğa güç, kudret, hâkimiyet sembolleri ile uzun müddet Türk kültüründe varlığını korumuştur”* (Kartal, 2011, 23).

Ay, ıssız gecelerin yoldaşı ve karanlıklar içinde umuttur. Ay ışığında başlar sevgiliye duyulan hasret. Ay ışığı altında sessizliğin en derin hâli ile kalpler kendini dinler. İssız gecelerde gönül dinginliğini en iyi yaşayanlar ise elbette şairlerdir. Ayın pencerelere düştüğü vakitler şairliğin en doruk anlarıdır. *“Ay, gümüşten elleri ile dokunur kalplerimize. Sessiz bir yükselişle gecenin karanlık yüzünü aydınlatır. Bu aydınlatma sadece geceye yönelik bir aydınlatma değildir. Aynı zamanda onu takip eden, ay dilinden anlayan yüreklere de yöneliktir”* (Eğilmez Kaya, 2019, 57).

Eren, tabiatın eşsiz güzelliğini sadece gündüz vakti tablolaştırmamıştır. Gece vakti ay ışığının gönlüne düşürdüklerini şiirleştirmiştir. Gece; ay, su birlikteliği ile eşsiz bir görsellik oluşturur. Ay’ın su yüzeyindeki dansını izlemek eşsiz bir zevktir. *“Şair, ayı edalı bir güzel gibi betimleyerek dalgaların salıncağında sallanmasını, suya girerken sergilediği güzelliği, ırmakta yüzüşünü anlatmaktadır”* (Eğilmez Kaya, 2019,

57). Ay'ın su ile dansından doğan güzelliklerde şairin zihnini ay ışığı altında yaşadığı anılar kuşatır. Kendini ayna karşısında seyre dalan şair kim bilir hangi gece vaktinin güzelliğini kalbine taşır:

*“İrmak üzerindeki bir dala uzanıp
Keyfince suya sarkar
Dalın altından su
Üstünden gece akar
Suya girince Ay
Sallanır dalgaların salıncağında
Anıları yansıtan bir aynadır zaman
Ay yüzerken ırmakta”* (Eren, 2019, 58).

Geceyi ve gündüzü insanlığın emrine sunan Yüce Allah'ın ilahi nizamı ile geceler yerini gündüze bırakır. Şair, gecenin yerini gündüze bırakmasını yeni bir buluşla şemsiye kapanmasına benzetir. Yıldızlar ve ay ilahi döngünün sonucu yerini güneşe bırakır. Vakti saati gelince kapıları kapanan saray tekrar açılacak ve Ay yine güzelliğini gösterecektir. Gece olduğu zaman gökyüzü sarayının padişahı Ay'dır. Bu sarayların en esrarengiz misafirleri ise şairlerdir. Gece ve ay ışığı şairin yüreğinde bir başka anlam kazanır. Ay'ın nuru ile aydınlanır geceler ve Ay ışığının eşliğinde yaşanır en güzel anılar. Gecenin ve gündüzün her hâli şairin gönlünde saray kurar ve hayallerin peşine düşürür:

*“Şemsiye gibi kapanınca yıldızlar
Bir süre görünmez Ay
Görününce tekrar açılacak
Kapıları kilitlenen saray”* (Eren, 2019, 58).

Şair, yaz aylarında Balıkesir'in Edremit ilçesine bağlı Altınoluk mahallesindeki yazlığında ikamet eder. *“Altınoluk Fener”* şiirinde şair, Altınoluk'un doğal güzellikleri, havası, suyu, manevi özellikleri ile huzurla yaşanacak bir yer olduğu görüşündedir.

Sıcak bir yaz ortasında Altınoluk'un sahillerinde gezen şair, çiçek bahçesine dönmüş yerleri seyre dalar. Renk renk açılan gülleri görücüye çıkmış güzellere benzetir. *“Onların dallarda en güzel şekillerini almalarından, renklerinin albenisinden etkilenir. İnsan kalbi içli bir müzik aleti gibidir ve bu müzik aletinin tellerine en çok doğanın büyüğü elleri dokunur”* (Eğilmez Kaya, 2019, 60). Doğanın büyüğü elleri şairin gönlüne tutunmuş ve güzellikleri seyre sevk etmiştir:

*“Şimdi bulunduğum yerde
Nereye baksam çiçek bahçesi
Güller görücüye çıktı bugünlerde
Dallarda en güzel şekillerini aldılar
Renk renk açıldı hepsi”* (Eren, 2019,140).

Güneşin batışını ve doğuşunu izleyen şair, bu güzelliklerin görenler tarafından her daim özleneceğini ifade eder. Şaire göre doğanın bu güzelliklerinin ortaya çıkış sırrı ne şair ne de ressam tarafından anlatılabilir. Doğanın bu eşsiz güzellikleri karşısında bakışlar bir çivi gibi saplanır. Bir kez güneşin doğuşunu ve batışını izleyenler

hayranlıkla doğanın harika olgusu karşısında şaşkınlık içinde ne yapacağını bilememektedir:

*“Burdan güneşin doğuş ve batışını
Bir gören hep görmeyi özler
Doğanın bu harika olgusunu
Ne şair anlatabilir ne ressam
Her bakışta çivilenip kalır gözler”* (Eren, 2019,140).

Altınoluk ve çevresinin doğal güzelliklerini sıralamaya devam eden şair, her yönüyle bu şirin beldenin yazlı kışlı güzelliğini anlatılır. Bir tarafta denizin diğer tarafta kaplıcanın varlığı ayrı bir güzelliştir. Bu güzelliklere Kaz Dağları tüm yeşilliği ile şahitlik eder. Şair, dört mevsim Kaz Dağlarını yeşile boyayan zeytin ağaçlarını seyrederek.

*“Bir tarafta deniz bir tarafta kaplıca
Burada her yön ayrı güzeldir
Toprağı rengiyle boyamış zeytin ağaçları
Bu yüzden Kaz Dağları
Dört mevsim yeşildir”* (Eren, 2019,141).

İnsan mekânla anlam kazanır. Şairler, bulundukları mekânları farklı duyuş, gözlem ve anlamlandırma becerisine sahip kişilerdir. Şair, yaşamında önemli bir yere sahip olan Altınoluk ve çevresini mutluluğun, uzun yaşamın kaynağı olarak görür. Şaire göre efsanelere de konu olan oksijen deposu Kaz Dağları güzelliklerinin yanı sıra havası ve suyu ile ömrü uzatır. Altınoluk, orman ve deniz havası ile insanı dinçleştirir.

*“Bu dağ bildiğiniz dağlardan değil
Ömrü uzatıyor havası suyu
Bir oksijen deposu ormanla deniz
Dinç kalıyor burada insan
İşte Akçay Altınoluk Küçükkuşu”* (Eren, 2019,141).

Şair “Altınoluk Fener” şiirinde Altınoluk’un doğal güzelliklerini, havasını, suyunu, insana huzur veren manevi özellikleri ile anlatır. Şair için bunaltıcı yaz sıcaklarında gündüz denizin güzelliği, gece dağ havası ile Fener’de yaşamak büyük bir zevktir. Şair, gönüller sultanı Sarıkız’ın ocağında manevi bir huzur duyar.

*“Bir zevktir Fener’de yaşamak
O bunaltıcı yaz sıcağında
Gündüzü deniz gecesi dağ havası
Bir de manevi huzur içindesiniz
Gönüller sultanı Sarıkız ocağında”* (Eren, 2019, 141).

Eren, güneşin batışını ve akşam kıvılcığını imgesel bir dille anlatır. Bir akşam vakti “Alevler İçinde Ufuk” yanmaktadır. “Şairlerin akşama olan kadim tutkusu var Arif Eren’in bu dizelerinde”(Eğilmez Kaya, 2019, 61). Bizlere doğal gibi bir süreç gibi görünen güneşin doğuşu ve batışı şairlerin gönüllerinde ve dillerinde başka anlamlar kazanır. Eren, akşamın yarattığı değişimi büyük bir hayal zenginliği ile anlatır. Güneşin

batışı ile ortaya çıkan kızılık ufku alevler içinde tutuşturur. Deniz, bu kızılığın bağrında tutuşmak üzeredir. Deniz, güneş ve ufuk bütünlüğü şairin hayal dünyasının zenginliği ile anlatılır.

*“Gurubun yalımıyla tutuşan ufuk
Alevler içinde
Ha yandı ha yanacak deniz
Yangın yerine döndü
Ufku bir görseniz”* (Eren, 2019,158).

Şiirde aşamalı bir durum söz konusudur. Ufuktaki kızılık yavaş yavaş denizi kuşatırken şairin aklına sevgili ile batan güneşi seyredişleri gelir. Deniz artık ufkun kızılığını kuşatmış ve alevler içinde bırakmıştır. Sadece alevler içinde kalan deniz değil şairin gönlüdür. Aklına düşen hatıralara gönlü dayanmamaktadır.

*“Yanıyor deniz alev alev
Yangına bakarken
Alevler içinde kaldı aklım
Aklımda yine sen vardın
Buna yürek nasıl dayansın”* (Eren, 2019, 158).

Sevgili ile beraber yanmak duygusu içinde olan şair, son kez birlikte baktığı yerlerde sevgilisi ile beraber yanmaktadır. Alevler içinde yanan denize sevgili ile birlikte duygularını anlatmaktadır.

*“Mecburen beraber yanıyorduk
Son kez birlikte baktık
Aynı yerlere
Duygularımızı birlikte söyledik
Bakarken alevler içinde yanan denize”* (Eren, 2019, 159).

Gurubun kayboluşu ile gecenin karanlığı etrafı kuşatır. Ufkun kızılıkları denizin bağrından çıkıp dağlar arasından kaybolur. Şair bu akşamlik yanmaktan kurtulsa da şairin içindeki yangın hiçbir zaman sönmeyecektir. Çünkü sevgiliye karşı duyduğu özlem yüreğinde korlaşmıştır.

*“Biliyorum esmerleşen havayla birlikte
Denizde sönecek bu kızıl yangın
Yanmaktan kurtulacak aklım
Ama hiçbir zaman sönmeyecek
Yüreğimde korlaşan sevgim”* (Eren, 2019, 158).

Papatya, baharda çiçek açan, taç yaprakları beyaz, ortası sarı kömeçli otsu bir bitkidir. Divan şiirinde, seherde açılması konu edilmiş, renk ve şekil itibariyle altına ve seher yıldızına benzetilmiştir. Papatya, sarı rengi, yuvarlak ve parlak şekliyle seher yıldızına ve altına benzer. Papatyalar, seher vaktinde seher yıldızı gibi doğar ve gül bahçesine güzellik katarlar (Pala,1990, 61).

Baharın simgesi olan papatya, sevgi fallarının değişmez çiçeğidir. İlkbaharın başından sonlarına kadar dağları, kırları masumiyetin çiçeği papatya kuşatır. Çiçekler

şairlerin gönlünde bir başka açar ve onların gönlünde, dilinde çiçekler kendi anlamlarını bulur. Eren de “*Papatyam*” şiiri ile çiçek gönüllü bir sevginin tarifini yapar. Masum bir sevginin gönle düşmüş hâli kırları kuşattığı gibi şairin gönlünü de kuşatmıştır.

*“Seni görmeye kırlara çıkarım
Günün en تنها saatlerinde
Beni görünce hemen değişirsin
Ne de sitemli bakışın var
Bu özlem beni kurutacak
Tez kavuşalım der gibisin”* (Eren, 2019, 148).

Çiçekler her yönü ile farklı güzellikler sergilediği gibi insanoğluna farklı duygular da hissettirir. Dağların, kırların ortası siyah benekli ve kırmızı renkli çiçeği olan gelincik ile ortası sarı benekli ve sarı renkli çiçeği papatya arasındaki çekişme dile getirilir. Gelinciğin rengini alışının sebebi papatya ile şairin arasındaki sevgiyi bozmaya çalışıp utanmasıdır. Gelincik suçluluk duygusu ile kıpkırmızı kızarır ve gelinciğin boynunu bükmesi de bundandır. Buna rağmen şair affedicidir. Gelincik şairin sevgilisi ile arasını bozan unsur olarak karşımıza çıkmasına rağmen şairin merhametli bir kalp taşıması ile affedilir. Eren, gelinciğin boynunu bükmesini şair ve sevgilisinin arasına girmesinden duyduğu utanca bağlar. Yine kırmızı renge bürünmesi ise duyduğu utancın sonucudur:

*“Biz bir araya gelince papatyam
Nasıl da kıskanır diğer çiçekler
Hep aramızı bozmak istedi gelincik
Hâlâ bir suçluluk duygusu içinde
Bizi görünce kıpkırmızı kızarır
Oysa biz onu çoktan affettik”* (Eren, 2019, 149).

Kır çiçeği papatya, gelinlik giymiş bir kız gibi görkemlidir. Oysaki gelincik evlenmek üzere olan genç kızları simgeler. Papatya ortası sarı ve beyaz renkli bir kır çiçeğidir. Sarı ile beyazın yakıştığı en güzel çiçektir. Papatya, şairin yüreğinin yanı sıra kırların da en güzel çiçeğidir. Masum bir sevginin şairin yüreğindeki en güzel çiçeğidir papatya. Şair için çiçeklerin nahifi olan papatya kırların ve gönüllerin de en güzel çiçeğidir.

*“Yeşeren otlar arasında yürüyen
Gelinlik giymiş bir kız gibi görkemlisin
Beyazla sarının bir arada
En güzel görüntüsü sensin
Yalnız yüreğimin değil papatyam
Sen kırların en güzel çiçeğisin”* (Eren, 2019,149)

Tabiat tüm gerçeklikleri ile Eren’in şiirlerinde yer aldığı gibi tabiat unsurlarının birer sembol olarak kullanıldığı şiirleri de vardır. Şairin şiirlerinde kullandığı farklı imge ve edebi sanatlar şiirlerini farklılaştırır. “*Havuz*” isimli şiirde şairin orijinal kullandığı istiareler dikkat şeker. Şiirde doğa ile aile, doğa ve şiir – şair arasında bağ kurularak simgesel bir anlatım sergilenir.

Yalçın Yücel, Eren'in eserlerini değerlendirdiği “Üşüyen Gözlerin İnsanı Arif Eren” adlı yazısında şairin şiirlerindeki imgeselliğe dikkat çeker. Yücel’e göre şair; “Havuz şiirinde, doğal yaşamın düzen içerisindeki seyrini aktarırken yine o havuzda insanın bozukluğa uğrayışını, bir alabalık örneklemesiyle doğadaki giz dolu yaşamı ustaca sergiler” (Eren, 2010, 134).

Yücel, toplumdaki bozulma ile havuzda yüzen balıklar arasında bir bağ kurarak “Havuz” şiirini yorumlamaktadır. Alabalıklar doğal ortamı içerisinde bir başkasına benzemekten çekinerek havuzun berrak suyunda huzur içinde gezinirler. Gün geçtikçe bozulan yapı “havuz” imgesi ile sunulur ve doğallığın gittikçe bozulmasını ifade eder. İnsan eli ile yapılan havuzlarda doğal yaşamı arayan balıklar kendi hürriyetlerinden yoksun olsa da soyunda melezlik olmamasından dolayı ayrı bir üslûpla bir başkasına benzemeden yüzer.

*“Bu havuzun berrak suyunda
Alabalıklar huzur içinde gezinirler
Bir başkasına benzemekten çekinirler
Ayrı bir üslûpta yüzerler
Hiçbirinin melezlik yok soyunda”* (Eren, 2019, 111).

Doğallığı bozulan tabiatın içinde havuzun suyu dağ gölü gözüyle görülse de hiçbir şey kendi doğallığındaki güzelliğini karşılamaz. Bir köşeli hüznün içinde yüzen balıklar has yavrular üretmek uğraşındadır. Şair, bu faaliyetleri ve güzellikleri dünya güzelliğiyle seyretmektedir. Bir köşeli hüznün içinde balıkları seyretmek şaire büyük bir mutluluk vermektedir.

*“Havuzun suyu aynı dağ gölü gözüyle
Gene de has yavrular üretmek
Bir köşeli hüznün demek
Sevincin olur onları yüzerken görmek
Dünya gözüyle”* (Eren, 2019, 111).

Büyük, küçük havuzlar yaparak doğaya hükmettiğini zanneden insanoğlu, doğa karşısında acizliğinin farkında değildir. Saf ve köpüklü suda yaşaması gereken balık rastgele sularla doldurulan havuzlarda yaşamaya mahkûm edilir. Balıklar, köşeli hüznülerde kendi doğal yaşamını kaybetmiştir. Şiir, havuz-dünya, su-aile, alabalık-çocuk imgeleri içerisinde değerlendirildiğinde ise kendine küçük dünyalar (aileler) kuran insanoğlunun aile düzeninin bozulduğunu, çocukların kendi ailelerinin gelenek ve göreneklerinden, ahlakî değerlerinden uzaklaştığı değerlendirilmesi yapılabilir.

Eren'in şiirlerinde her kelimenin duygu ve çağrışım gücü yüksektir. Şairin imgesellik yönü en güçlü şiirlerinden biri “Havuz” şiiridir diyebiliriz. “Arif Eren, “Havuz” adlı şiirinde, şiirde özgünlük olması gerektiği, şairlerin kendilerine ait bir üslup oluşturma peşinde olmaları gerektiğini”(Yanardağ, 2021, 86) imgesel bir dille anlatır. Şiire bu perspektiften bakıldığında şairin poetik unsurları barındıran bu şiirde sanatçının, şairin farklılığı ile ilgili ipuçlarını yakalamak mümkündür. Yanardağ, “Havuz” adlı şiire poetik açıdan yaklaşarak şairin özgün olması fikri üzerinde durur. Şiirde “şairin en büyük mutluluğu kimseye benzemeyen, bin bir hüznün sonucunda ortaya çıkardığı imgelerin, mısraların dillerde dolaştığını dünya gözü ile görmesidir” (Yanardağ, 2019, 86). Şiir havuzunda her şairin yakalayamadığı imgeleri şair “her suda yaşamaz balık” mısraları ile ifade etmektedir. “Havuzla kastedilen şiirdir. Alabalıkla

kastedilen ise her şairin oluşturmayaacağı özgün imgelerdir. Alabalık her suda yetişmez, yetişmesi için soğuk dağ gölü suyu, saf köpüklü su gereklidir. Özgün imgeler oluşturmak her şairin yapacağı bir iş değildir” (Yanardağ, 2019, 86).

*“Havuzlar yapıyor büyüklü küçüklü
Rastgele sularla doluyor artık
Ustadan nasip almayan çıraklık
Her suda yaşamaz balık
Onun suyu saf köpüklü” (Eren, 2019, 111).*

Eren, özgün imgeler yakalayan ve bu yönüyle birçok şairden ayrılan bir şairdir. Eren, şairlerin kendi imge güçlerini ortaya koymak yerine aynı imgeleri şiirlerinde kullanmasını eleştirilmektedir. Şair, günümüz şiirine eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşır: Eren, *“günümüz şairlerinin şiir havuzlarını rastgele sularla doldurduklarını, birbirlerini tekrar ettiklerini, özgün imgeler oluşturmadıklarını, bir ustadan nasip almadıklarını, geleneği bilmediklerini”* (Yanardağ, 2019, 87) balık-havuz imgesi ile eleştirmektedir. Bu değerlendirmeler şairin günümüz şiirindeki eksik yönleri ortaya koyması yönünden son derece önemlidir.

Eren, adeta tabiatı yeniden keşfeder. Tabiatı yaşadığı coğrafyanın, medeniyetin ve kültürün birleşimi olarak gören şairin elinde tabiat yeniden anlam kazanır. Tabiat Eren’in şiirlerinde Anadolu’nun diliyle bize sevgiyi, yalnızlığı, unutulmuşluğu, güzelliği, vefayı, aşkı, insan olmayı anlatır. Hatice Eğilmez Kaya’nın deyimiyle *“Doğa, Arif Eren’in şiirlerinde adeta ete kemiğe bürünmüştür. Sesiyle, nefesiyle yaşamakta ve konuşmaktadır”* (Eğilmez Kaya, 2019, 56).

4.5.3. Ölüm

Dünyanın kaçınılmaz sonlarından biri olan ölüm insanoğlu ile sanatsal ifadesini bulur. İnsanlık tarihi kadar eski olan ölüm gerçeği tüm şairlerin ilgisini çektiği gibi Eren’in şiirlerinde de yerini almıştır. Sevilen birinin ölümünü kabullenmek kolay olmasa da ölen kişinin iyiliği, ona duyulan sevgi ve hürmet şiirlerde dile getirilir.

Yaşayan her şeyin ölümlü olduğu hakikati olsa da ölüm kapalı bir olgudur. Şair, *“Bir Ölüm Günü Vardır”* adlı şiirinde ölümün gizemi ile hayatın yaşanır hâle geldiğini, ölümdeki sırrın bilinmesi hâlinde hayatın güzelliğini yitireceğini dile getirir.

*“Nasıl öleceğini bilemez insan
Bilseydi eğer
Yaşamak bu denli güzel olmazdı
Hayat güzelliğini yitirmesin diye
Ölüm bir gizem olarak kaldı” (Eren, 2019, 166).*

Ölüm yolculuğunun ne zaman, nasıl olacağı bir sırdır. Şair, ölüm yolculuğunun sırrını bir hadisle dile getirir. Hem dünya hem ahiret için ciddi bir çalışmanın gerekliliğini ortaya koyar. Yarın ölecek insan dünyevi işlerinden çok ahiret işlerini büyük bir titizlikle yerine getirir. Hiç ölmeyecek insan ise titiz ve sağlam işler yaparak kalıcılığını sağlar. Şair, şiirde yaşam düsturunu *“Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya çalış, yarın ölecekmiş gibi de ahirete çalış”* hadisi şerifi ile dile getirir. Ne zaman başlayacağı bilinmeyen bir yolculuğa hazırlıklı olmanın ehemmiyeti, dünya ve ahiret için çalışmadaki ölçüt şairin ölüm karşısındaki tavrını sergiler.

*“Hiç ölmeyecek gibi çalış
Yarın ölecekmiş gibi ibadet et”
Bir takvimi yok
Bilinmez
Ne zaman başlar yolculuk”* (Eren, 2019, 166).

Her insan bu yalancı dünyadan ebedi dünyaya göçüp gidecektir. Kafesteki can kuşu uçup giderken haberini alınca üzüldüğümüz, yokluğundan üzüntü duyduğumuz dostlarımızın hasretini çekeriz. Gurbette yaşarken sıladan gelen ölüm haberlerini almak bir o kadar daha acıdır. Hele ki sılaya dönüp yakın dostların ölümünü öğrenmek acıların en tarifsiz olanıdır. Eren de gurbetten sılaya döndüğünde canciğer bildiği dostlarının ölümünü *“Sılaya Döndüğümde”* şiirinde işler. Şair, sılaya döndüğünde canciğer dostlarının bazılarını ziyaretçileri arasında göremez. Gözler gelmeyen bu ziyaretçileri arar. Gidip gelmemek gelip de görmemek var diye çıkılan yolculukların dönüşünde en yakınlarımızın olmayışı bizleri çok üzer. Her dönüş hem şairin ruhunda hem de çevresinde değişimdir. Şair, *“Sılaya Döndüğümde”* şiirinde gurbet dönüşü göremediği canciğer dostlarının acısını yüreğinde taşır.

*“Hayat beni gurbete yollarken
Canciğer dostlar vardı
Sılaya döndüğümde
Yanıma gelenler arasında
Gözlerim, gelmeyenleri aradı”* (Eren, 2019, 42).

Varlığın özü ölümdür ve her nefis ölümü tadacaktır. Her kul Allah’ın emaneti olan bedenleri zamanı geldiğinde asıl sahibine teslim edecektir. Doğarken bir arada olan ikizlerin ayrılıkları ise bazen birlikte olmaz. Aynı bedende hayat bulan, dalda bir çift ceviz gibi beraber büyüyen ikiz kardeşlerden birinin ölümü ile dünyaları ayrılır. Dalından düşen bir çift ceviz gibi ayrılan ikizlerin hüznünü şair şu şekilde dile getirir:

*“Dalda bir çift ceviz gibi
Beraber büyüyen ikiz kardeşler
Ayırt edilemezdi birbirinden
Birini düşürmüş ecel taşı
Dünyalarını ayırmış ikizler”* (Eren, 2019, 42).

Şair, gurbette iken memleketinde birçok değişiklik olmuştur. Zaman, birçok şeyi değiştirmiş, bazılarını ise yok etmiştir. Şair, gurbetten sılaya döndüğünde birçok büyüğünün mezarlığa taşınmış olduğunu, cami avlusunda asmalı çardak altında sohbetlerin kesildiğini, birçok dostun evinin tarumar olduğunu, ocaklarını söndüğünü görünce hüznünü saklayamaz.

*“Mezarlığa taşınmış eski topraklar
Gemiler uğramayan bir iskeleye dönmüş
Cami avlusundaki asmalı çardak
Suyu kesilmiş sohbet değirmeninin
Ben yokken çok ocaklar sönmüş”* (Eren, 2019, 42).

Hayat, dostlarımızla anlam kazanır. Onların varlığı veya yokluğu bizleri etkiler. Gurbette iken sılaya özlemlerimizin nedeni dostlarımız ve dostlarımızla yaşadığımız anılardır. Mekânlar dostlarla yaşanan anıların tanıklarındır. Bu tanıklıkla mekânlar hayatımızda yer edinir. Şair, sılaya döndüğünde memleketinde bir yabancılik hisseder. Çünkü kendini memleketine bağlayan yerlerin yerinde yeller esmektedir. Bahçeli evler tarumar olmuş, o eski günlerinden eser yoktur. Mezarlıkta servilerin gölgesinde huzurla yatan sevdikleri şairi memleketine bağlar. Şairi memleketinde tutan değerlere bağlılığıdır. Bu değerleri olmasa bir daha gelmemek üzere gitmeyi düşünmektedir.

*“Bir yabancılik hissettim memleketimde
Yerlerinde yeller esiyor o bahçeli evlerin
Bir daha gelmemek üzere giderdim
Gölgesinde uyuyanlarım olmasa
Mezarlığı süsleyen servilerin”* (Eren, 2019, 42).

Çocukluğumuzun unutulmayan oyunları ve bu oyunları oynadığımız mahalle arkadaşları vardır. Şair, “*Son Oyun*” adlı şiirinde çocukluk arkadaşlarından birinin ölümünü işler. Arkadaşına duyduğu özlemi, oynadıkları oyunla dile getirir. Yıllar sonra memleketi Maraş’a döndüğünde ise çocuklukta oyun arkadaşının “*Son Oyun*”u oynadığını öğrenir. Çocuklukta saklambaç oynayan iki arkadaştan biri yaşamın farklı evrelerine doğru yolculuğa çıkmıştır. Şair, çocukluk arkadaşının saklambaç oyunundaki başarısını ölüm kavramı ile birleştirir. Ölüm, ebedi bir gizlenme olarak karşımıza çıkar.

*“En iyi
Sen oynardın bu oyunu
Saklananları hemen bulur
Sen geç bulunurdun
Bazen
Kimse bulamazdı yerini
Birer sabır taşı olurduk sanki
Neredeyse
Hızır gibi çıkıp gelirdin
Yine bulamadınız ha”* derdin” (Eren, 2019, 167).

Gurbetten sılaya dönüşlerimiz bizleri sevdiklerimize kavuştursa da bazen yakın dostlarımızın yokluğunun haberini alır ve bu durumun acısını içimizde yaşarız. Şairin, çocukluk yıllarında sabırla bulunmaya çalışılan arkadaşı artık dünya gözüyle görülemeyecek bir yerde saklanmaktadır. Maraş’a gelmesiyle saklandığı yeri öğrenen şair buruk bir hüznün yaşar. Şairin çocukluk arkadaşının saklandığı yer bu sefer ebedi istirahatgâhıdır. Şair arkadaşının ölümü ile sıla kavramı arasında derin bir bağ kurar. Yaşamı gurbet olarak gören şair, ölümü bir sılaya dönüş olarak görmektedir. Asıl yaşamın hüküm sürdüğü yer ölümle kapısını aralamaktadır. Yalancı bir dünyadan aslına dönmek fikri şairi kendi sılasına da döndürmüştür.

*“Yıllar sonra
Eğer gelmeseydim Maraş’a
Bu hiç bulamazdım
Bu saklandığın yeri”* (Eren, 2019, 167).

Ölüm, bir dönüm noktasıdır. Bu dönüm noktalarında acılar birliktelikle aşılar. Eren, ölüm temini kültürel yozlaşmayı anlatmak için de kullanmıştır. Şair, “*Geçen Mutlu Zamanlar*” adlı şiirinde ölüm teması üzerinden kültürel yozlaşmayı işlemiştir. Türk kültürü içinde yakınlarını kaybedenlerin acısını paylaşmak önemli bir görevdir. Cenaze törenleri toplumsal dayanışmanın, toplumsal dinamizmin en yoğun yaşandığı törenlerdir. Bir mahallede cenaze varsa o mahallede düğünler ertelenir. Konu komşu cenaze yakınlarının acısını paylaşır. Cenaze evine komşular, hısımlar, akraba günde üç öğün tepsiler dolusu yemek gönderir. Soylu bir dayanışmanın varlığı ile acılar daha da azalır. Düğünleri, eğlenceleri olanlar cenaze sahiplerinin acılarını paylaşmak için düğünlerini, eğlencelerini erteler. Anadolu kültüründe önemli bir yere sahip olan bu komşuya, acı yaşayana gösterilen saygıya şair dikkat çeker. Cenaze yakınlarının acısının paylaşılması ile ilgili gelenekler, kültür şiirde sıralanırken geçmiş zaman kipinin kullanılması bu kültürün yok oluşunun göstergesidir. Acıyı paylaşma, acıya saygı duyma kültürü artık “*Geçen Mutlu Zamanlar*”da kalmıştır.

*“Mahallede ölümü var ertelenirdi düğün
Konu komşu paylaşırdı hüznü
Tepsiler dolusu yemek gelirdi
Ölü evine günde üç öğün”* (Eren, 2019, 44).

Acılar paylaşıldıkça azalır. İnsanlar acılı anlarında başlarını yaslayacakları bir omuz arar. Zaman içerisinde yaşlı evlerin acısını paylaşma kültürü yok olmaya yüz tutmuştur. Şair, bu soylu dayanışma kültürünün yok oluşunu sorgular. Mutluluğu ve acıyı paylaşma bilinci yüksek bir medeniyetin geleneklerinin yozlaşmasını şair “*Geçen Mutlu Zaman*” adlı şiirinde şu şekilde dile getirir:

*“Ne soylu bir dayanışma vardı
Kimler yozlaştırdı onu
Hangi günahkâra kapıldı gönül
Oysa bize en sadık yardı”* (Eren, 2019, 44).

Allah’ın rızasını kazanmak için O’nun uğruna ölmek ölümlerin en güzeldir. Şehitlik ölümü güzelleştiren en güzel amaçlardan biridir. Mukaddes değerler ve vatan uğruna canlarını feda eden yiğitler Allah ve Peygamber katında en büyük makama layıktır. Allah yoluna canlarını feda eden şehitlerimiz en yüce makama kavuşur. Şair, vatan uğruna canlarını feda eden yiğitleri yüreğine yazar. Tezkeresini almaya sayılı günleri kalan kahraman bir askerle, görev yaptığı köyde kurşuna dizilerek şehit edilen genç bir öğretmenin konu edildiği “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*” adlı şiir duygu yüklüdür. Terhisi yaklaşan kahraman askerlerimizden biri olan Ali’nin Kars’tan bayrağa sarılı naaşı gelir. Gök ekini biçmiş gibi yiğit iken ölenlerden biri kahraman askerimiz Ali’dir. Her genç ölüm şairin gönlünü yakar. Şair için her evlat akan bir nehirdir. Her an mutluluklarla dolu bir hayat yaşanırken evlatların ölümü akan nehirlerin kuruması gibidir. Evlatların ölümü ile tıpkı bir nehir gibi yeşeren gönüller kurur ve hayatın akışı değişir. Şair, nehir metaforu ile beşeriyet ve nehir arasında ilişki kurar. Nehir insanın zaman içindeki yolculuğunu karşılar. Nehir, şehit ailelerinin yaşadığı süreci anlatan bir unsurdur. Şair, şehit ailelerini nehir, evlatlarını ise suya benzetir. Yaşamın kaynağı olan evladın hayatının sonlaması nehirlerin kuruması gibidir. Kuruyan her su evlat acısının yaktığı evlerin ifadesidir. Evlatların aileye kattığı mutluluğu ve şehitlikle yaşanan gururu şöyle dile getirir:

*“Bizimle olurdu her yerde mutluluk
Akan pınarımın suyu kurumadan
Terhisi yaklaşan kahraman Ali'min
Bayrağa sarılı naşı geldi Kars'tan”* (Eren, 2019, 142).

Şüphesiz en acı ölümler genç ölümlerdir. Şair için her evlat akan bir nehirdir, nehirler kurduğunda her şeyiyle bu acıyı hisseder. Şair, gençlerin ölümünü yüreğine yazar. Evlat acısına Allah'ın yardımıyla sabır kahramanı olan anne ve babalar kabristan yerine gönüllerine gömdükleri yiğitlerinin acısını yüreğinde yaşar. Eren, şehit edilen dört genç öğretmenin görev yaptıkları yerde kurşuna dizilmesini, şehit kanlarıyla açılan güllerin kokusunu tüm benliği ile hisseder. Şehit acısı tüm memleketi kuşatırken şehit kanlarıyla sulanan vatan toprağında güller açar.

*“Mezarlığa değil kalbime gömüldü
Acıyı azaltan sensin büyük Rabbim
Buna sabredemez ve dayanamazdım
İki evladıma mezar oldu kalbim*

*Bir köy gecesinde kurşuna dizilen
Dört öğretmenden biri oğlum Hasan
Şehit kanlarıyla kırmızı kırmızı
Açılan onlardır gülleri koklasan*

*Suyu beş pınardan akan bir kaynaktım
İki pınarımı hemen kuruttular
Sularımdan içip testi dolduranlar
Yerimi yurdumu beni unuttular* (Eren, 2019, 143).

Toplumu veya toplumun bir bölümünü etkileyen olaylar her daim şairlerin gönlüne düşmüştür. Kuşkusuz bu önemli olayların başında savaşlar, depremler, salgın hastalıklar ve doğal afetler gelir. Toplumun bu tür olaylar karşısında birlik ve beraberliği kuvvetlenir. Ölüm birçok aileyi ayırır ve mutluluklar yarım kalır. Şair deprem anında ve sonrasında yaşananları ve deprem korkusunu *“Gündüzü Olmayan Gece”*de dile getirir. Şair, Gölcük depreminde ölen bir aileyi ve bu ailenin ölümünden duyulan acıyı dile getirirken deprem öncesinde ailenin mutlu hâllerini anlatır. Gölcük depremi mutluluk tablosunu hüzne dönüştürmüştür. Şair, depremin ayırdığı çiftlerin acısını içimizde yaşatır. Biri İzmir'de diğeri Afyon'da dünyaya gelip Gölcük'te kaderin birleştiği sevdalılar mutlu bir aile yuvası oluşturma çabasındadır.

*“Ayrı yerlerde gelmişlerdi dünyaya
Birisi İzmir'de öbürü Afyon'da
Onları Gölcük'te buluşturdu kader
Birbirlerini sevip evlendiler orda”* (Eren, 2019, 168).

Mevsimler bu mutlu aileyi tablolaştırır. Sevgileri günden güne çoğalır. Zaman akıp geçmiş ama sevdaları azalmayan bu çift örnek yaşamlarıyla aile sıcaklığını etraflarına da hissettirir. Mevsimler gelip geçerken zaman gönüllerindeki sıcaklığı bitirememiştir:

*“Mevsimler gelip geçti arkası arkasına
Hiç azalmadı yüreklerinde sıcaklık
Geride kalan mutlu yaşamlarıyla
Örnek bir aile olmuşlardı artık”* (Eren, 2019, 168).

Evliliklerin en güzel meyvesi çocuktur. Çocuk sıcaklığını dolduran evler ki mutluluğun doruk noktasını yaşarlar. Şair, ilk ikisinin kız, üçüncüsünün oğlan olduğu mutlu bir aile tablosu çizer. Mutlu bir aile için mal ve mülkten ziyade dengince bir hayat yaşayacak sevdalıların birlikteliğini şair, *“Fazla mal mülk istemiyor, insan kendi dengini bulunca”* sözleri ile dile getirir. Şair, mutlu bir evliliğin formülünü kendince dengini bulmak ve sevgi olarak görmektedir (Eğilmez Kaya, 2019, 85).

*“Mutlulukları doruk noktasına ulaşmıştı
Üçüncü çocukları oğlan olunca
Fazla mal mülk de istemiyor
İnsan kendi dengini bulunca”* (Eren, 2019, 169).

Kendi evlerine taşınma hayalleri kuran bu mutlu aile evlerinin mobilyalarını, halılarını bile almıştır. Kışın taşınacakları yuvalarında aile sıcaklığını tam anlamıyla yaşayacaklardır. Renkli hayaller içinde yaşayan bu ailenin düşleri Gölcük Depremi ile yarım kalmıştır. Şair, bu mutlu ailenin yeni evlerine taşınma hazırlarını ve heyecanını şöyle anlatır:

*“Renkli hayaller içinde yaşıyorlardı
Kendi evlerine taşınacaklardı kışın
Perdesi halısı ve mobilyası
Daha şimdiden düşünülmüştü odaların”* (Eren, 2019, 169).

Allah’ın ön gördüğü hayatın sınırları karşısında kulun acizliği değişmez bir gerçektir. İnsan iradesinin müdahale edemediği, müdahale etmeye gücünün yetmediği olaylar karşısında kader devreye girer. Allah’tan geldi diyerek sabredilip, hayatın devam ettiği inancı ile insanoğlu yaşamaya devam eder. *“Gündüzü Olmayan Gece”*lerin sonunda farklı yerlerde dünyaya gelen binlerce insan Gölcük Depremi ile yaşamını yitirir. Geride bu insanların bizlere bıraktığı acılar ve anılar kalır. Elden bir şey gelmez, Allah’ın takdirine razı olunur.

*“Demek ki böyleymiş takdir
Doğum yerleri başkaydı hepsinin de
Aynı yerde, aynı anda öldüler
Gölcük’te bir deprem gecesinde”* (Eren, 2019, 169).

“Değişmeyen Son” adlı şiirde şair, insanı kurulu bir saate benzetir. Bir insanın kullandığı saat, o insanın yaşam tarzının, inancının ve karakterinin yansımasıdır. İlahi bir nizam içerisinde her şey kendine biçilen görevi ifa eder. *“Yaratıcı tarafından biz istediğimizde değil, lazım olduğumuzda kurulan birer saatiz hepimiz. Akrep ve yelkovanımız kendi mihveri etrafında dönerken, onların dönüşünde bizim isteğimiz etkili değildir”* (Eğilmez Kaya, 2019, 86). Dünya eksenini etrafında yaşanan hayatlarımızın merkezinde Yaratıcı vardır.

*“Çarkı bir mihver etrafında
Başkasının isteğiyle döndürürsün
Sen istediğin zaman değil
Lâzım olduğun zaman kurulursun”* (Eren, 2019, 170).

Ölüm herkesin başındadır. Kaçınılmaz yolculuk er veya geç karşımıza çıkacaktır. Bizlere verilen emanet zamanı geldiğinde asıl sahibine erişecektir. Hiç kimsenin bilmediği bir zaman diliminde ömür saatimiz duracaktır. İlahi emanetlerimizi teslim ederken Allah’ın emirleri doğrultusunda bir yaşam her kulun önceliğidir. Dünya hayatında Allah’ın emir ve yasakları doğrultusunda bir hayat yaşayarak O’na layık bir kul olarak terk-i dünya etmek kulluğun gereğidir. Ömür saatimizin ne zaman duracağı belli değildir. O zaman biz kullara düşen vazife layıkıyla bir hayat sürmektir. Bir saniyesine bile hüküm sürülemeyen bir ömürde Allah’a itaatte kusur işlememektir. Şair, takdir edilen ömrün sonlanması saatin durması ile bağdaştırmıştır. Saatler gibi dünyada kendi vazifemizi yapmanın gereğini şöyle anlatır.

*“Belki geceleyin belki de gündüzün
İstenilen bir zaman ve saatte
Bir süre çalıp duracaksın
Bir kusur yapmadan itaatte”* (Eren, 2019, 170).

Şüphesiz her canlı ölümü tadacaktır. Ölüm kapımıza geldiği zaman ne yaşlı ne genç dinler. İçimizden hiçbir şeyden haberdar olmayan bebekler öldüğü gibi ömrün en düşün çağına kadar yaşayıp ölenler de vardır. Allah’ın kudreti her şeye kadirdir. Ayar pimimiz biraz çevrilince aldığımız nefes aniden kesilir. Çelik bir yay gibi güçlü bedenlerimiz ölüm karşısında çaresiz kalır. Şair, insanoğlunun ölüm karşısındaki çaresizliğini ve ölümün ani gelişini şu sözlerle ifade eder:

*“Ayar pimin biraz çevrilince
Ansızın kesilir sesin
Çelik bir yay da olsan
Bir daha duyulmaz nefesin”* (Eren, 2019, 170)

Şair, insanın ölümünden sonra dünya hayatındaki değişimlere de değinir. Her insanın ölümünden sonra büyük acılar yaşanır. Bir müddet sonra acılar son bulduğunda ölen kişi eğer geride kendini hatırlatan bir yaşam ve eser bırakmamışsa unutulur gider. Bu unutuluş yeniden dirilişe kadar sürecektir. İhtiyaç duyulmayan, gözle görülmeyen her şey unutulur. Şair, saat imgesi ile ölümünden sonra dirilişe kadar kendini hatırlatan bir değere sahip olmayan insanın unutulacağı görüşünü vurgular. Şair, günümüzde saatler işlevini yitirip nasıl bir köşede duruyorsa çok sevilen insanların da bir zaman sonra unutulacağını düşünmektedir.

*“Unutulur gidersin bir köşede
Kim bilir ne zaman hatırlanırsın
Yeniden kurulana dek
Olduğun yerde tozlanır kalırsın”* (Eren, 2019, 170).

Şair, değişmeyen sonu saatin zembereğinin boşanmasına benzetir. Saat nasıl işlevini yitirmişse insanoğlu da dünyadaki görevini tamamlayıp ebedi hayata yolculuğa

başlar. Şair, insanoğlu için bu “*Değişmeyen Son*”u bir daha kurulamayan saatlere benzetir. Zembereği boşalan saatler, bedenen iflas eden insanoğlunun hâli gibidir. Çileli bir dünya yolculuğunun sonunda değişmeyen son bizi beklemektedir.

*“Her şey gibi sen de bozulursun bir gün
Bir daha kuran olmaz
Boşanıp kalacaksın zemberek
Bu sonuç hiç değişmez”* (Eren, 2019. 170).

4.5.4. Yalnızlık

Yalnızlık, Eren’in şiirlerinde sevgiliden, sıldan ayrılmanın yalnızlığı ve kendi ile baş başa kalışın yalnızlığıdır. Şair ayrılıklarla beraber sevgiyi yitirmiş ve yalnızlığa bürünmüştür. Eren’in “*Yalnızlık*”, “*Yalnızlığın Adresi*”, “*Yürek Yalnızlığı*” gibi sadece yalnızlığı işlediği münferit şiirlerinin yanında farklı temalarla beraber işlediği üç şiiri vardır.

Kalabalık bir ailede büyüyen şair, aile olmanın saadetini her daim yaşar. Anadolu insanının özellikle de Kahramanmaraşlı insanların memleketlerinden uzak kalması kendini yalnız hissettirecek kadar güçlüdür.

Şairin şiirlerinde yalnızlık olgusu belirgindir. Gölgesi bile yanında olamayacak kadar yalnızlaştığı anlarda şair duygularını kâğıda döker. Yalnızlık duygusunu münferit olarak işlediği gibi bazı şiirlerinde de yalnızlık duygusuna farklı temalarla yer verir. “*Bu Kent Sende Kalsın*” şiirinde yağmurlu bir kış gecesinde istasyonda trenin kalkış saatini beklerken sevdiklerini geride bırakmanın hüznü ile gölgesi bile yanında olamayacak kadar yalnızlaşır.

*“Sen evinde olacaksın
Bir kış gecesini
İstasyonda tren
Kalkış saatini beklerken
Gene yedi kat gök
Yırtılır gibi gürleyecek
Ve yağmur yağacak
Biliyorum bu kentten giderken
Gölgem bile yanımda olmayacak”* (Eren, 2019, 11).

Şair, “*Bu Kent Sende Kalsın*” da sevdiklerine, sevgilerine veda ederken sadece kendisinin bu yalnızlığı hissetmeyeceğinden emindir. Şair, sevgiliden ayrılışın tesellisini yıllar sonra çalındığında kendini hatırlatacak şarkılarda arar. Dostlarla ve sevdikleriyle paylaşılan anıların elbet bir gün yüreklerde sızılarla hissedileceğini düşünmektedir. Aradan yıllar geçse de çoluk çocuğa karışılma da dinlenen şarkılar sevgilinin yüreğinde bir sızı bırakacaktır. Şair, yalnızlığın ıstırabını bedenen olmasa da ruhen en derinden hissetmekte ve hissettirmektedir.

*“Aradan yıllar geçecek
Çoluk çocuğa karışacaksın
Bir gün
Söylenirken o şarkı*

*Yüreğinde bir sızı duyacaksın
İçinden bizim şarkımızdı
Bu diyeceksin
Kiminle olursan ol
Kendini yalnız hissedeceksin”* (Eren, 2019, 11).

Eren, yalnızlığı umuttan üstün görmektedir. Er veya geç umutların son bulduğunu fakat yalnızlığın daim olduğunu ifade etmektedir. “*Yalnızlık*” şiirinde umutlarını yitirmiş bir insan olarak karşımıza çıkan şair tek başına dört duvar arasına sığınmak yerine yalnızlığını yollarla paylaşmayı seçer. Şair, “*Yalnızlık*” şiirinde dört duvarla ve yollarla olan dostluğunu anlatır.

*“Umutlar bitecek yalnızlık bitmeyecek
Akşamları yine hüznü olacaksın
Bir başına dört duvara bakamazsın ya
Yollarla arkadaşlık yapacaksın”* (Eren, 2019, 47).

Şair, dertlerini paylaşacak bir dostun yokluğunu derinden hisseder. Çünkü Eren, dostlarını ince eleyip sık dokuyarak seçer. Bundan dolayı yalnızlığın kıyıları şairin durağı olmuştur. Yalnızlığını gidermek için yaptığı yürüyüşlerin sonunda dört duvar yine kendini bekler. Köşe başlarında bekçilerle selâmlaşmaların dışında etrafında yalnızlığını paylaşacak birilerini bulamaz. Yalnızlığın dayanılmaz zevkini ıssız caddelerde gece bekçileri ile paylaşır. Elektrik direklerini ve gece lambalarını bu anlamda kendinden şanslı görür. Çünkü elektrik direğindeki lambaların gece boyu bekçilerle dert ortaklığı yaptığını düşünmektedir. Şair, yalnızlık düşüncesini çevresindeki unsurlarla şöyle paylaşır:

*“Köşe başlarında gece bekçilerine
Selâm verip selâm alacaksın
Elektrik direklerinde lâmba değilsin ki
Bekçilerle dert ortaklığı yapasın”* (Eren, 2019, 47).

Şair, edebiyat dünyasında istediği ortamı bulamayışının yalnızlığını kendi içinde yaşar. Eren, toplum tarafından anlaşılmamasının verdiği fikrî ve fizikî yalnızlığı derinlemesine yaşamış bir şairdir. İnsanları sağır bir toplumda şairin anlaşılmamasından kaynaklı bir yalnızlığı yüreğinde derinden hisseder. Onun içindir ki gökyüzünde bulut gibi yalnızlaşmış ve yalnızlığının köşesinde bir dünya kurarak hayatını devam ettirmiştir. Yakın dostu Yalçın Yücel, Arif Eren’in içindeki sevginin büyüklüğünün bakışlarına yansıdığını ifade eder. Edebiyat dünyasında “*Umut ettiği ortamı bulamamışlığın verdiği bir tedirginlik*” (Eren, 2010,131) ve şairin toplumca anlaşılmayıp yaşadığı acı şairin kendi kabuğuna çekilmesine sebep olmuştur. Şaire göre bulut gibi topraklara bereket dağıtmadıktan sonra şair olmanın bir anlamı yoktur. Şair; edebiyatın, sanatın ve sanatçının anlaşılıp gereken değeri verilmemesine üzülür. Bu durum şairi umutsuzluğa sevk eder.

*“Düşün ki şairsin yeni şiirlerin var
İnsanları sağır bir yerde kime okursun
Yağmadıktan sonra niye yarar
Diyelim ki gökyüzünde bulutsun”* (Eren, 2019, 47).

Sevgisiz insanın dünyaya açılan bütün pencereleri karanlığa çıkar. Bu tür insanların hiçbir yere ve hiçbir kimseye aidiyet hissi yoktur. Sevgisizlik yalnızlığın, yalnız hissetmenin en önemli sebebidir. Sevgisizlik insanı yaşamdan, diğer insanlardan uzaklaştırır. Bu uzaklaşma kalabalıklar içinde yalnızlaşmasına neden olur. Şair, sevgisizliği insanı yalnızlaştıran en önemli unsurlardan biri olarak görür. “*Yürek Yalnızlığı*” şiirinde sevgiden yoksun bir yüreğin susuz bir kuyudan, susuz bir kovadan farkının olmayacağını ifade eder. Onun için sevgisiz bir yüreği taşımanın anlamı yoktur. Sevgiden yoksun bir yüreği, hiçbir şeyle bağı kalmamış, hafızasını yitirmiş bir insanın yalnızlığı ile tarif eder. Eren, sevgisiz bir insanın yalnızlaşma hâlini şu şekilde ortaya koymaktadır:

*“Sevgiden yoksun bir yürek
Susuz kuyu
Boş kovadan farksızdır
Hafızasını yitirmiş
Bir insan gibi yalnızdır”* (Eren,2019, 144).

Şair üzerinde yalnızlığın yoğun bir etkisi vardır. Şairin yaşadığı “*Yürek Yalnızlığı*” ile artık hayat çekilmez olur. Arzular, istekler çiçekler gibi solmaya başlar. İçindeki heyecanı yitiren insan kendini boşlukta hisseder. Yaşama sevincini uçup giden bir kuşa benzeten şair, yaşama sevincini yitiren insanın boşluğa düşeceğini ima eder. Şair, içsel yalnızlığın derinleşmesi ile oluşacak sıkıntıların sonucunda insanın yüreğinde çiçeklerin bile açmayacağını düşünmektedir. Eren, içsel yalnızlığını şu şekilde anlatır.

*“Çekilmez olmuştur artık hayat
Çiçek açmaz
Bir daha arzular
Uçup gider o heyecan kuşu
Boşlukta kalır insan”* (Eren, 2019, 145).

Şair, yalnızlığın yarattığı ruh hâlini bazen tabiat olayları ile anlatmayı seçer. İnsanın içine çöken yalnızlık, ansızın kararan havalar gibidir. Zaman rengini, desenini kaybederken bir ıstırabın girdabına düşmüş insanın ruh hâli ile karşılar bizi.

*“Ansızın
Kararan hava örneği
Rengini ve desenini kaybeder zaman
Artık bir ıstırabın
Girdabına düşmüştür insan”* (Eren, 2019, 145).

Şair, ıssız sokaklardaki gece yürüyüşlerinde yalnızlığı tüm benliği ile hisseder. Bu yürüyüşlerin sonunda şair, ıssız bir caddede bir adamla karşılaşır. Onunla konuşur, kendisine yalnızlığın adresini sorar. Şair yalnızlığın adresini kendi gönlü olarak görmektedir. Şair, yalnızlığı o kadar iyi anlamıştır ki yalnızlığın adresinin sorulduğu bir şahıs hâline gelmiştir. Yalnızlığın bütün adresleri şairin kendi benliğinde gizlidir. Şair iç benliğiyle yüzleşme içerisine girmiştir. Kendini bir çıkmazlar ağında gören şair yalnızlık denen yeri arama çabası içerisinde. Şair, caddelerde kendini arama ve tanıma çabasının hızı karşısında şaşkındır.

*“Hızlı adımlarla ilerlemişti zaman
Bir ara caddede kimseler yok
Ansızın karşımda bir adam durdu
Yalnızlık denilen yere gidecekmiş
Bana yalnızlığın adresini sordu”* (Eren, 2019, 150).

Şair, kendini arama ve tanıma çabasının merkezindedir. Kimsenin olmadığı bir caddeye bıraktığı yüreğine kendince sorduğu sorularla bir kendini arayışın içerisinde. Kendi benliğinin ötesinde bir benle sohbete tutuşan şair, kendi benliğini kendisinden başkasının yönetemeyeceğinin de farkındadır.

*“Burası dedim sorduğunuz yer
Ben, bu yeri yöneten kişiyim
Nerden gelip nereye gidersin
Bir söyle bakalım bana
Kimi sorup sual edersin”* (Eren, 2019, 150).

Yalnızlığını paylaşmak istediği “ben” dertlerini dinlemeye mecbur kalır. Bir dokunup bin ah işitmesine rağmen kendi yalnızlığını unutmak için karşısındakini dinlemek zorundadır. Kırılıp, çekip gitmesinden korktuğu ve arkasından keşke dinleseydim pişmanlığını yaşamamak için dinler. Eren’in sırf kalbi kırılmasın diye kendi “ben”ini dinlemesi şairin ne kadar yüce gönüllü bir insan olduğunu ortaya koyar. Şair benliği ile bir savaş içerisinde. Kendi kendini sorgulayarak iyi olana erişme çabasıdadır. Şair, gönül yıkmaktan çok gönüller yapma peşindedir.

*“Hani bir söz var bir dokun bin ah işit
Hep kendinden söz etti adam
Mecburiyetten dinlemek zorundaydım
Bir de kırılıp kalkıp giderse
Arkasından keşke dinleseydim diyecektim”* (Eren, 2019, 151).

Eren’e göre ölüm ve yalnızlık birbirleriyle bağlantılıdır. Ölümün yalnızlığın kapısını sonuna kadar aralayan sebeplerden biridir. Daha önce ayrılmak istemediğimiz mekânlar ölümün sonrası yaşanılmaz hâle dönüşür. Gönümüz zamanında güzellikler barından bu mekânlara tutunamaz. Bir yabancı gibi görünür dost mekânlar. Ölümün sonrası kendini bir sorgulama içine giren insan çevresinden uzaklaşmak ister. Her ölüm şairin biraz daha yalnızlaşmasıdır. Doğup büyüdüğü memleketi kendisine yabancı görünür. Şairi bu yerlere bağlayan ise mezarlığı süsleyen servilerin gölgesinde uyuyan dostları ve akrabalarıdır. Şair, servilerin gölgesinde ebedi uykuya dalan dostlarını, arkadaşlarını, akrabalarını bir emanet gibi görür ve onları bırakamaz.

*“Bir yabancılık hissettim memleketimde
Yerlerinde yerler esiyor o bahçeli evlerin
Bir daha gelmemek üzere giderdim
Gölgesinde uyuyanlarım olmasa
Mezarlığı süsleyen servilerin”* (Eren, 2019, 43).

Eren’in yalnızlık temasını doğrudan işlemediği şiirlerden biri de *“Bu Kent Sende Kalsın”* şiiridir. Bu şiirde şair, zamanın sevdaları unutturamayacağı inancındadır. Şiirde

ana tema aşk olsa da ayrılıktan dolayı tek başına kalan bir sevgili portresi karşımıza çıkar. Bu sevgili aradan yıllar geçse de çoluk çocuğa karışılrsa da aşkını ve aşığını unutamayacaktır. İki sevdalının şarkısının her çalınışında içinden “bizim şarkımızdı” diyerek dinlenilirken aşığın yokluğu kiminle olunursa olunsun sonsuza kadar hissedilecektir.

*“Aradan yıllar gece
Çoluk çocuğa karışacaksın
Bir gün
Söylenirken o şarkı
Yüreğinde bir sızı duyacaksın
İçinden bizim şarkımızdı
Bu diyeceksin
Kiminle olursan ol
Kendini yalnız hissedeceksin”* (Eren, 2019, 11).

Eren’in aşk temasının yanında yalnızlık temasına yer verdiği diğer bir şiiri “*Sonra Bulamazsın Aynalarda*” şiiridir. Zaman geçse de şair sevdalarını kalbinin bir köşesinde saklar. Eski sevdaların yüreğinde bıraktığı izler kutsallığını yitirmemiştir. Eski sevdaları aklına geldikçe hüznlenen şair, kendince bir yalnızlık yaşar. Sevgilinin güzelliği ve ona duyulan sevgi hatıralarda kutsallığını ve mahremiyetini korumaktadır. Zaman sevgilinin güzelliğini çalsa da şairin gönlünde sevgilinin güzelliği kutsal bir emanet olarak durmaktadır. Aynalar sevgilinin bu güzelliğini almadan şair emanetini sevgiliye verme gayretindedir.

*“Yine de inkâr etmedim seni
Hatıran, hiç yitirmedi kutsallığından
Bu hüznün, bu yalnızlık
Bir şey eskitemedi senden
Hâlâ durur güzelliğin gözlerimde
Gel, onu sana vereyim
Sonra bulamazsın aynalarda”* (Eren, 2019, 33).

Eren’in ayrılık temalı şiirlerdeki yalnızlığın sebebi şairin etrafında insanların olmaması değil, sevgilinin olmamasıdır. Şairin kendini yalnız hissetmesi için sadece sevgilinin gitmiş olması bile yeterlidir. Eren “*Birden Değişti*” şiirinde sevgiliden ayrılınca ortaya çıkan bu ruh hâlini anlatır. Sevgiliden ayrılınca dağılan bir kalbin yarası ile şairin çevresindeki her şey farklılaşır. Ayrılığın verdiği sancı ile dalda kuş, plakta şarkı, takvimde günler unutulur. Uçuşan sonbahar yaprakları bile alışkanlıklarını yitirir. Şehrin akşamları yalnızlığı, ayrılığı başka bir dille anlatır:

*“Böyle duyurmazdı yalnızlığı
Uçuşan sonbahar yaprakları
Böyle hüznülmü olmazdı
Bu şehrin akşamları
Birden değişti her şey
Dalda kuş
Plakta şarkı
Takvimde gün”* (Eren, 1965, 14-15).

4.5.5. Aşk

Türk edebiyatında en çok işlenen temalardan biri aşk temasıdır. Eren'in şiirlerinde aşk teması oldukça fazla kullanılmıştır. Eren, şiirlerinde genellikle beşeri aşkı işlemiştir. Beşeri aşkın yanında tasavvufi aşkı işlediği şiirlerin sayısı oldukça azdır. Onun şiirlerinde aşkın her hâli karşımıza çıkar.

Muammer Potur tarafından Fransızcaya çevrilmiş olan “İlan” adlı şiirinde sevgiliye duyulan aşk lirik bir söyleyişle dile getirilir. Şairin gönlüne düşen aşk ateşi “İlan” edilmektedir:

*“Bir kızın sevgisini istedim
Vermedi
Üstelik bir de uykumu çaldı
Getirmezse
Mahkemeye vereceğim”* (Eren, 1965, 7)

Şairin aşkı dillendirişi sevgilinin gözlerine tutulmasına bağlıdır. “Gözlerin Öldürdü Beni” şiirinde sevgilinin gözlerine tutulan ve her ayrılışında büyük ıstırap yaşayan şairin yasak buluşmalarının sonunda sevgili ile geçirilen saatler lirik bir dille anlatılır. Ayrılıklar aşkın içindeki kavuşma arzusunu daha da arttırarak toplumca benimsenmeyen davranışlara sevk eder. Aşk, “pranga gibi vurulur boyna”. Âşık, olduğu yerde unutulur ve sevgilinin gözlerine yürür.

*“Bir tren sesi gelir kulaklarıma
Karanlıkta kayboluşunu görürüm
Olduğum yerde unutulur
Gözlerinin içinde yürürüm*

*Yasak buluşmaların heyecanını
Yeniden duyar, yeniden yaşarım
Pranga gibi vurulur boynuma
Vurulur bırakmaz kollarım*

*Güpegündüz insanlar içinde
Saçlarında gezinir dudağım”* (Eren, 2019, 12-13)

Şair “Şehirler Dar Gelir Gönlüme” şiirinde vuslatsız bir aşkı işler. Aşk, gönlün otağıdır ve “alev olup canevine yurt” kurar. Çöllere düşürür Mecnun misali. “Yürek acı acı meleyip durur” Çünkü şairin yüreğine “bir hüznün kurdu” düşmüştür. Artık şairin çilesi daha da depreşir. İstiraplarla dolu umutsuz bir aşkla şairin gönlüne şehirler dar gelir.

*“Alev olup canevice yurt kurdu
Beni çöllere saldı bir ela gözlü
Ne yapar şimdi bu ceylan yürek
Düşmüş peşine bir hüznün kurdu
İzini yitirteceği zamanlar
Yeniden depreşti çile
Yürek acı acı meleyip durdu”* (Eren, 2019, 36).

Yaradılışın özü ve muhabbetin en derin hâlidir aşk. Geçmişten günümüze aşkın simgesi Leyla ve Mecnun olmuştur. Şair, aşkın verdiği elemenden mutludur. Bu duyguları yaşadığı için Allah'a şükreder. Aşk çöllerinde Mecnun misali dolanırken tek tesellisi Leyla gibi sevdiğinin de bir gün arkasına düşmesidir. Şair, sevgilinin davetini beklemektedir. Günü, saati gelip davet edilince talihine sevinir. Şehirler artık gönlüne dar gelir.

*“Ne denir şükür ettim halime
Bu çölde yürür dururum
İnancım o ki Leyla örneği
Ela gözlüm düşer bir gün peşime
Günü saati beklermiş talih
Olduğu yere çağırdı beni
Şehirler dar gelir gönlüme”* (Eren, 2019, 36).

Şair “*Sevda Dünyası*”nda kendi aşkları gibi bir aşkın yaşanmadığını iddia etmektedir. Zaman aynasında kendi sevgilisinden başkası yoktur. Çünkü “hiçbir yürek” böyle sevmemiş/sevilmemiştir. Bu şekilde bir sevginin doğmasında güzeller kusurludur.

*“Kendinde kusur arasın güzeller
Sen varsın zaman aynasında
Sevmedi hiçbir yürek bizimki gibi
Yaşanmadı böyle bir aşk
Sevda dünyasında”* (Eren, 2019, 62).

Aşkın en güzel hâli karşılıklı olanıdır. “*Arif Eren, karşılıklı aşkını yan yana duran iki beşiğe, sevenin ve sevilenin hislerini birlikte büyüyen ikiz bebeklere*” (Eğilmez Kaya, 2019, 45) benzetir. Ölüm bir sonsa doğum da bir başlangıçtır. Aşk dolu bir hayatın başlangıç ifadesi olan iki beşik yeni başlayan aşk dolu bir yaşamı karşılar. İkizler örneği iki yürek aşkla, sabırla, zorluklara göğüs gererek, gece gündüz misali mutluluklarla, hüznle büyüyecektir. Şair, ikizler misali farklılıkları ile var olan ve bu farklılıkların bir arada tuttuğu aşkın kem gözlerden uzak durmasını diler. Şair, mutlu günlerin eşiğinde olmanın heyecanı kaybetmemesi ve bu aşkı koruması için Tanrı'ya yalvarır.

*“Seven iki yürek iki beşik
Geceleyin uykusuz gündüzün halsiz
İkizler örneği büyüdü bu sevda
Bir nazar olmasın Allah'ım
Mutlu günler eşiğindeyiz”* (Eren, 2019, 62).

Yeni başlayan bir sevdanın heyecanı ile sarılı bir yürek aşğın karşısında kızaran bir gül gibi utangaçtır. Eren, “*yeni sevdalanan bir genç kızın sevgili karşısında utangaç gülümsemesini çiçeğe konmuş, her an uçabilecek alımlı bir kelebeğe benzetiyor*” (Eğilmez Kaya, 2019, 44). Aşğın gönlü bahar mevsimine dönüşmüş ve sevgilinin gül dudaklarına alımlı bir kelebek gibi yapışan gülümseme karşısında genç kızın duyduğu heyecan “*Sevda Çarpması*”na dönüşmüştür. Şair, genç kızın yüreğinde tomurcuklanın aşkın yarattığı heyecanı şöyle tarif eder:

*“Yüreğin bir tomurcuk sevdanın
Taze heyecanıyla sarılı
Gül dudakların arasında
Beliren gülümsemen
Uçacak bir kelebek kadar alımlı”* (Eren, 2019, 64).

Şair, “*Sevda Çarpması*”nın yarattığı ruh hâlini teşbih eder. Yeni sevdaya düşen genç kız aşkın yarattığı anlatılmaz bir hâl ile kendi dünyasında yaşamaktadır. Şair, bu ruh hâlini “*Sevda Çarpması*” diye adlandırır. Aşk sarhoşu olmuş genç kızın rüzgârda sallanan narin bir çiçek gibi başı dönmektedir. Şair, genç kızın sevdaya tutulduğu anı rüzgârda sallanan bir çiçeğin hâline benzetir:

*“Anlatılmaz bir halin var
Bakınca derinleşiyor gözlerin
Sevda çarpmasıdır bu
Rüzgârda sallanan çiçek gibi
Döner başın”* (Eren, 2019, 64).

Sevgilinin manalı bakışları aşkın gönlünde derin yaralar açar. Gözlerin her bakışında âşıklar kahırlanır, çılgınlaşır. Bunun için gözler kalbe giden yolun anahtarıdır. Şair, bir bahar tazeliği ile âşkın yanına gelecek genç kızın gözlerde kurulan köprülerle, el ele tutuşarak masum bir aşka yelken açtığını ifade eder.

*“Bir bahar tazeliğinde geleceksin
Elleri tutacak ellerini
O haldeki bir duygu içinde
Gözleriniz arasında kurulan köprüde
Sevgilin bekliyor seni”* (Eren, 2019, 64).

Birçok şair ve yazar aşkın hâllerini anlatırken Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun, Âşık Garip ve Mahmiri gibi aşk hikâyelerinden yararlanmıştır. Arif Eren de bu “*Sevda Yangını*” adlı şiirinde aşkın gizlice doğup yürekler yakan bir ateşe dönüşmesini bu aşk hikâyelerine telmihleri ile ortaya koyar. Eren, aşkı yürekleri yakan bir ateş olarak görmektedir. Aşk, yürekte gizlice filizlenip büyüyen bir çiçektir. Bu çiçek rengini göstermemek için yapraklar arasında gizlenmekte, nazarlardan korunmaktadır.

*“Kimsenin bilmediği mutlu gerçek
Yürekte gizlice büyüyen çiçek
Nazar yelinden sakınır kendini
Yapraklar içinde saklar rengini*

*Kimse görmesin gizlendiğin yerde
Hayalin hiç gezinmesin gözlerde”* (Eren, 2019, 94).

Şair, “*Sevda Yangını*”nın kor hâline gelmesiyle normal düşüncenin aklı terk ederek, âşıkların normal insan olmaktan çıktığını ifade eder. Âşıklık vasfını kazanmanın birinci önceliği cünûn olmaktır. Şair, aşk yolu ile kendinden geçen, aklını yitiren kişideki değişimlere de yer verir. Aşkın artık aydınlık dünyası kararır. Güneşler tutulur

ve yıldızlar söner. Aşkın karanlığı aşığı kuşatır, aşığın aydınlık dünyası tersine döner. Bu normal hayatın tersine dönüşü âşıklıkla ilgilidir.

*“Yürekteki sevda kora dönüşünce
İnsanı terk eder normal düşünce*

*Bu aydınlık dünya tersine döner
Güneş tutulur ve yıldızlar söner” (Eren, 2019, 94).*

Aşk her daim edebiyatımızda işlenen önemli temalardandır. Hem beşeri hem ilahi aşk edebi metinlerde önemli yere sahiptir. Şair, yaşanan unutulmaz aşkların hepsinde acıyı, hasreti, çileyi, yanmayı, kader yazgısını yaptığı telmihlerle ortaya koyar. “Leyla vurgunu Mecnun”, vatan ve din farkı gözetmeden sevdanın kül ettiği Kerem ile Aslı, Romeo’nun zehir, Culyet’in hançerle canlarına kıyması, Mahmiri ile Garip’i hasret ateşinin yakması, aşkı için dağları delmeye mecbur edilen Ferhat gibi telmihler aşkın ortak yanıdır. Kùltürler, diller, dinler farklı olsa da Doğu ve Batı’da ortak nokta “aşk duygusu”dur. Bu trajik sonlar bu aşkların, bu âşıkların ölümsüz olmasını sağlamıştır. Şair, “*Sevda Yangını*” adlı şiirde aşkın ölümsüzlüğünü dile getirir:

*“Bir kader yazgısı vardır her kulun
Leyla vurgunuydu çöldeki Mecnun*

*Aşk vatan ve din farkı gözetmemiş
Kerem’le Aslı’yı sevda kül etmiş*

*Romeo zehir Culyet hançeriyle
Aşkları düğümlemiş elleriyle*

*Âşıkların kaderleri aynı gibi
Hasret yakmış Mahmiri’yle Garip’i*

*Büyük aşklar trajik bitmiş heyhat
Dağ delmeye mecbur edilmiş Ferhat” (Eren, 2019, 95).*

Eren, çağımızın aşk anlayışına karşı bir duruş sergiler. Aşkta ruh ve düşünce birlikteliğinin olmasına inanır. Şair, ideal bir aşkın mantıksal ve duygusal birliktelikle olacağına inanır. “*Yürekleriniz Değişmiş*” şiirinde genç âşıklara miras kalacak bir aşkın duruşu vardır. Şair, birbirine mesafece uzak olsalar bile zihinlerinde aynı düşünceleri barındıran, aynı yerlere bakan gözlerle sahip, aynı renklerin görüldüğü, aynı seslerin işitildiği, yüreklerin birlikte attığı bir aşkın varlığı ile aşkların efsaneleşeceğine ve gelecek kuşaklara miras kalacağına inanır. Şairde bu inanç öyle büyüktür ki zihninde ve kültüründe aynı hisleri barındıran âşıkların yüreklerinin birbirinde atacağını ifade ederek aşkın büyüklüğünü vurgular.

*“Biliyorsunuz ki
Nerede olursanız olunuz
Gözleriniz yine
Aynı yerlere bakıyor*

*Aynı renkleri görüyor
Aynı sesleri işitiyorsunuz
Birlikteliğiniz
Sımsıkı devam ediyor*

*Yüreklerde yaşayan
Bu büyük aşklar
Genç sevdalılara
Arkanızdan miras kalıyor*

*Siz farkında olmadan
Yürekleriniz değişmiş
Onun ki sende
Seninki onda atıyor” (Eren, 2019, 160 -161).*

Şair, “*Kendini İyi Dengelerdin*” şiirinde تنها vakitlerde seyrana çıkıp kolunda sepetiyle kiraz toplayan bir güzelin tasvirini yapar. Oturup kalkması, yürüyüşü, giyinişi, ölçülü davranışları ile ideal bir sevgili portresini çizer. Şair kadınların davranışları ile bir incelik örneği olmasının beklentisindedir. “*Kendini İyi Dengelerdin*” beğenisi ile kadında olması gereken ölçülü davranışları sade bir dille işler.

*“Meyveli ağaçların serin gölgesinde
Tenha vakitlerde seyrana çıkardın
Koluna taktığın sepete
Dallara uzanıp kiraz toplardın*

*Nasıl da uygun olur
Nasıl da yaraşırdı üzerindeki giysin
İnancım o ki yaptığın her iş
Bir incelik örneğiymiş senin” (Eren, 2019, 154).*

Sevgili edebiyatımızda farklı özellikleri ile yer alır. Birçok özelliğinden dolayı farklı benzetmeler yapılır. Âşıklar, “Sevgili”nin bütün kötü davranışlarına rağmen sevgiliden şikâyetçi olmaz. Bu özellik âşıkların en belirgin özelliğidir. “*Sevgili hercâîrnesreptir, hem rakibe hern âşığa yönelir. Çevir ve sitem onun sanatıdır. Vefasızdır, sevgisine güvenilmez. Rakiple buluşur, âşıktan sevgisini saklar. Aşık kul, sevgili sultandır. Sevgilinin özellikleri arasında acı ve ıstırap verici olması önde gelir, cana kasteder. Asığa yar olmaz, tas yürekliedir. Sözünde durmaz, âşığın ağlayıp inlemesi acıdan, üzüntüden ölecek duruma gelmesi onu etkilemez. Sevgili âşığa sebepsiz yere eziyet eder. Nazlıdır, aşüftedir, fettandır hatta hafif meşreptir. Bu özellikler divan şiir geleneğinde sevgiliyi sevgili yapan özellikler olduğu için ayıplanacak özellikler değildir. Bütün bu olumsuz özelliklerine rağmen âşığa düşen görev sevgiliden şikâyetçi olmamak ve onun eziyetlerine sabırla tahammül göstermektir. Âşık için sevgilinin kendisine eziyet etmekten vazgeçmesi dahi sevgilinin ilgisinin bittiğinin işareti durumundadır (Pala, 1989, 437-438; Pala, 1995, 85)*

Sevgilinin tavırlarındaki latiflik, nezaket ve gülüşünün güzelliği karşısında “*İnsan yüreği*” sevdalanır diye endişelendiğinden sevdiğinin yüzüne birden bakamayan şair, usulca gözlerini ona çevirdiğinde kendisini çöl güneşi gibi etkili yakan bir gülüşle

karşılaşır. Bu tatlı bir an / ı /dır” (Eğilmez Kaya, 2019, 39). Bu tatlı an/anı mısralara yansımıştır:

*“İnsan yüreğim sevdalanır diye
Birden bakamazdı seni görünce
Dudağın bir çöl güneşi gibi
Yakardı insanı sen gülünce” (Eren, 2019, 155)*

Şairin tasvir ettiği sevgili fettan değildir. Bir işareti ile kendine meftun edecek kabiliyete ve güzelliğe sahipken, o ölçülü davranmayı seçerek nice aşığı Mecnun olmaktan kurtarır. Eren, çizdiği sevgili portresi ile örnek aşkların yaşanması için kadına yakışan davranışların sergilenmesi gerektiği inancındadır. Şairin düşüncelerindeki sevgili, örnek Türk kadınının kendisidir. O, her şeyiyle toplumun önderi, aşkını ölçülü yaşayan, dışarıda nasıl davranacağını bilen, belli bir kültüre sahip Türk kadınıdır. Giyimi kuşamı ile şuhluktan uzak davranışlarıyla, ölçülü tavırlarıyla bu tür kadınlar şairin gönlünün Leyla’sıdır.

*“Kendi kendini iyi dengelerdin
Bir ölçü vardı her hareketinde
Yoksa nice insan Mecnun olup
Çöle düşerdi bir işaretinde” (Eren, 2019, 155).*

Aşk, öyle güçlü bir duygudur ki sevgiliyi düşünmeden geçen bir zaman yoktur. Sevgili her daim yürekte olduğu gibi düşüncede de en güzel hâli ile yer alır. Şair, “*Düşünce Yağmuru*” ile ıslandığında zihninde sevgilisi vardır. Her şey zıtlıklarıyla dünyada varlığını sürdürürken aşkın gönlünde de vuslat vardır. “Köle özgürlüğü”, “dünya barışı”, “ihtiyar ahreti”, “bakire kocayı”, “fakir ekmeği”, “zengin parayı”, “yıldızlar sabahı” beklerken şair ise sevgiliyi beklemektedir.

*“Köle özgürlüğü, dünya barışı
İhtiyar ahreti, bakire kocayı
Fakir ekmeği, zengin parayı
Ben seni, yıldızlar sabahı düşünüyor” (Eren, 1965, 20).*

Sevgili âşkın gözünde dünyanın en güzel varlığıdır. Şair sevgilinin güzelliğini her an patlayacak bir silaha benzetir. Aşkın sevgilinin güzelliğine ihtiyacı olduğu kadar sevgilinin de bu güzelliği kullanmasını bilmesi gerekir. Güzel, güzelliğini korumakta gaflete düşerse hata yapması kaçınılmazdır. Güzellerin, güzelliklerinin başa bela olmaması için güzellerin dikkatli olması gerekir. Güzellerin tedbirsiz davranması onun güzelliğinin kullanılmasına neden olur. Şair, güzellerin sadece yüz güzelliği üzerinde durmayarak, ahlâki güzelliğinin de önemine vurgu yapmıştır. Çünkü güzelleri baştan çıkaracak bakışlar az değildir. Bu bakışlardan kendini korumanın yolu tedbirli davranmaktır. Şair, güzelliği dolu bir tüfeğe benzeterek güzellere tedbirli davranma tavsiyesinde bulunur:

*“Dolu tüfek gibidir güzellik
Ona duyulan ihtiyaç kadar
Kullanmasını da bilmeli sahip olanlar
Güzele şans tanımaz tedbirsizlik” (Eren, 2019, 93).*

4.5.6. Kadın

Şairlere ilham veren en önemli unsurlardan biri kadındır. Eren'in şiirlerinde kadın tüm benliğiyle sosyal hayatın önemli bir parçasıdır. Şair, kadının fiziki güzelliğinden önce huy güzelliğinin olması gerektiği inancındadır. Hayatın her alanında yer alan kadını şair toplumun şekillenmesinde en önemli unsur olarak görür. Kadın, Eren'in şiirlerinde kutsal bir konumdadır. Şair için kadının toplum hayatına ve aile hayatına her dokunuşu güzelliğin ve bereketin bir simgesidir.

Şair için kadın “İnsanı Güzelleştiren Eller”den biridir. Şair, şiirlerinde kadının üretken yönünü, ellerinin dokunduğu her işte bir bereketin varlığını, narin dokunuşu ile aileye ve çevreye güzellik katışını işler. Eren, kadını “ev işlerinin ince eleği”, “alın terinin bereket göleği”, “kzasında bir çift ipek böceği”, “hayat kovanının renkli peteği”, “beş vaktin dua hevengi”, “sevgi öbeği” olarak adlandırır.

*“Ev işlerinin ince eleği
Haflılığı parmaklarında keleklerin*

*Alın terinin bereket göleği
Lezzeti dildedir pişirdiğin yemeklerin*

*İşte gülü vişnesi ve çileği
Kokusu mis gibidir yaptığın reçellerin”* (Eren, 2019, 57).

Şair için kadın insanı güzelleştiren, bir kelek edasıyla eve renk katan, evin içini düzenleyen bir eldir. Pişirdiği lezzetli yemeklerle erkeğin alın terini bereketlendirendir. “İnsanı Güzelleştiren Eller” de, “Kadın evinde evlatlarına bereket simgesi yemekler pişirmekte, sevecen dokunuşları ile çocuklara şefkatin ilk örneklerini göstermekte, ellerini semaya açarak yuvası, eşi ve çocukları için dualar etmektedir” (Eğilmez Kaya, 2019, 28).

Şair, kadını ailenin huzurunu sağlayan önemli bir güç olarak görür. Kadın sevgisiyle yuvayı aydınlatan bir ışık, yaşama renk ve anlam katan bir unsurdur. Narin bilekleri beş vakit semaya açılan dua zincirinin en önemli bağıdır. Şair, kadını evin bereketi, huzur kaynağı, sevgi dili olarak görür.

*“Kzasında bir çift ipek böceği
Usanmadan sabırla örülen örgülerin*

*Hayat kovanının renkli peteği
Işığsın o mum gibi eriyen kalemelerin*

*Bir günde beş vaktin dua hevengi
Çifte minare örneği narin bileklerin”* (Eren, 2019, 57).

Anne, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Kadın, aile içinde sadece annelik vazifesini yerine getirmez. O, erkeğin dayanağı, yuvanın dışı kuşudur. Anne, ailenin temelidir, sevgisiyle aileye sıcaklık katar. Bütün sevgilerin birleştiği bir kalptir. On parmağında on marifetiyle evin çekip çevrilmesinde öncüdür. Cennet kokusu ile öpülesi bir eldir. Bebeklerin huysuzluğunun son bulması için annenin bebeğe dokunması yeterlidir. Şaire göre sevginin, emeğin, vefanın temsilcisi kadındır.

*“Öpüşten etkili sevgi öbeği
Okşayınca huysuzluğu biter bebeklerin*

*On parmağında on hüner dendiği
Öpülen ellere örnektir senin ellerin”* (Eren, 2019, 57).

Eren’in şiirlerinde kadın sosyal hayatta ve aile hayatında önemli bir yere sahiptir. Eren, kızların iyi yetiştirilmesi ile aile hayatının ve sosyal hayatın güçlü olacağı inancındadır. Şair, kadının erdemleri ile var olmasını ister. Eren, güzel bir kadının aynı zamanda temiz ve ahlaklı olması gerektiği inancındadır. Ne yazık ki her kadın temizliğini ve saflığını koruyamamaktadır. Kızlarımızın beğenilmeme korkusuyla aşırı süslenmelerini eleştiren şair, kızları bu hâlleri ile “*vitrinde alıcı bekleyen giysiler*”e benzetir. Şair, erdemini yitiren, gençliğin verdiği heyecanla yanlışlıklara sapan genç kızları “*Solan Çiçekler*” olarak nitelendirir. Şair için her solan çiçek toplumun kanayan bir yarasıdır. Şair, toplumun bu güzel çiçeklerinin solmaması için telkinlerde bulunur.

*“Vitrinde alıcı bekleyen giysiler gibi
Donuk neonlarla aydınlanan yüzler
Gereğinden fazla boyanmalarına rağmen
Beğenilme merakını gizleyemezler”* (Eren,2019, 35).

“*Solan Çiçekler*” şiirinin ikinci dördlüğünde şair, gençlik çağının verdiği şûh davranışların genç kızlarımıza yakışmadığı inancındadır. Kendilerini beğendirmek uğruna oldukları gibi görünmekten uzaklaşmalarına anlam veremez. Bu tür kızların akıllarını başlarına toplayıp düşünmelerini ister. Kızların beğenilme duygusu ile aşırılığa giden süslenmelerine karşı bir duruş içindedir. Şair, yüzler gibi temiz duyguların da kirlenmesinden korkar. Kızlarımızın katıksız güzellikleriyle gönüllerde olmasını diler.

*“Katkısız güzelliğinizi görmeyen gözler
Ne yaparlar yıkanınca yüzleriniz
O temiz duygularınız kirlenmeden
Kendi aklınızla bir düşünseniz”* (Eren, 2019, 35).

Genç kızlarımızın sevda sözleri ile kandırılmasına şairin gönlü razı değildir. Kandırılmaya meyilli kulaklara ulaşan her sevda sözü kurt soluklarından başka bir şey değildir. Güzel cümleleri barındıran bu yalan sözler ak bulutlar kadar beyaz görünse de genç kızlarımızın bu sözlerle kanmaması şairin temennisidir. Genç kızlarımızın güzel sözlerle kanmaması, dikkatli olmasını isteyen şair, bir gün güvenilen umutların sele gidip, genç kızlarımızın üzülmeye gönül razılığı yoktur. Şair, gençlik rüzgârına kapılıp hayatlarını çıkmaza sokacak kızlarımıza dikkatli olmaları konusunda uyarılarda bulunur. Bu uyarılar toplumsal hayatın düzeninde de etkilidir. Hayat her zaman insanları güzellikleri ile karşılamaz. Şairde bu konuda genç kızlara uyarılarda bulunur:

*“Saçlarınızı bir yaz rüzgârı gibi
Okşayarak kulaklarınıza dolan
Sevda sözleri değil kurt soluklarıdır
Ak bulutlara dönmüştür yalan*

*Böyle durgun akmaz hayat suyu
Bakarsınız coşar bir gün
Güvenilen umutları sel götürür
Sizleri hüznün” (Eren,2019, 35).*

Türk tarih ve kültürüne bakıldığında kadın her daim baş tacı edilmiştir. Kadın erdemleri ile kültürün en önemli parçasıdır. Bundan dolayı ailenin mihenk taşıdır. Şair, “*Göz Bahçesinde Seyran*” adlı şiirinde de kızlarımıza öğütlerde bulunur. Kadının ölçsüz bakış ve gülüşmelerden uzak durarak erdemli davranışlar içinde bulunması gerektiğini telkin eder. Şaire göre güzellik dolu bir tüfek gibidir. Bazen güzellikler başa bela olabilmektedir. Karşısındakine karşı kadın her daim tedbirli olmalıdır. Kadının dillere düşmesine karşı fırsat verilmemelidir. Kem sözlerle adının çıkmaması için tedbirli davranılmalıdır. Eren, kadının huy güzelliği ile ön plana çıkması gerektiği inancındadır. Kadından asıl beklenti fiziki güzelliklerini evlerinde bırakıp şûh davranışlardan uzak durarak, ölçülü davranışlar içinde olmasıdır.

*“Göz bahçesinin söz salıncağında
Hep senin sallanmanı isterler
Sallanırken eser bir deli rüzgâr
Hüzün yankılanır çığlıklarında*

*Aynadaki seni evde bırakıp
Huy güzelliğinle çıkmalsın seyrana
Mevsimlere tahammülsüz sulara inat
Ne azalıp
Ne de taşmaktır murat” (Eren, 2019, 93).*

Kadınlar, güneşin cihanı aydınlatması gibi güzellikleri ile şairlerin gönüllerini de aydınlatır. Güneş nasıl hayat veren bir unsur ise kadınlarda güzelliklerinin yansıması ile hayat ışığı olur. Şair aynayı bir süs malzemesinden ziyade kadının güzelliğini gösteren bir unsur olarak görür. Ayna hem zamanı hatırlatan bir unsur hem de güzelliği yansıtan bir unsurdur. “*Arif Eren sevdiğinin güzelliğini ayna metaforuyla yan yana kullanıyor. Sırlı yapıyla cama bambaşka bir anlam katan ayna birçok gizemli anlamı çağrıştırır zihinlerimizde ve elbette kadın güzelliğinin en etkin yansıtıcısıdır*” (Eğilmez Kaya, 2019, 30).

*“Yine de inkâr etmedim seni
Hatıran, hiç yitirmedi kutsallığından
Bu hüznün, bu yalnızlık
Bir şey eskitemedi senden
Hâlâ durur güzelliğin gözlerimde
Gel, onu sana vereyim
Sonra bulamazsın aynalarda” (Eren,2019, 33).*

Kültürümüzde ayna çeşitli kullanım alanlarıyla zaman zaman divan şiirine konu edilir. Bunlar arasında aynanın süs malzemesi olarak kullanılması, sokaktan gelip geçeni göstermesi amacıyla dükkânların önüne yuvarlak aynalar asılması, ölmüş olduğundan şüphelenilen kişinin ağzına ayna tutularak nefesinin kontrol edilmesi, papağanlara konuşma öğretilirken kafese ayna asılması ve ardından seslerin telaffuz

edilmesi, büyücülerin kehanet için aynalara bakması sayılabilir (Pala 1990, 61). Eren, ayna metaforu ile güzelliğin geçiciliğini işler. Kadın geçici güzelliğinden çok kalıcı güzellikleri ile toplumun önemli bir parçasıdır.

4.5.7. Toplumsal Olaylar

Arif Eren, toplumun dertlerine, sıkıntılarına, yanlışlıklarına kayıtsız kalmayan bir şairdir. Şair hem ülke meseleleri ile hem dünya meseleleri ile yakından ilgilenmiştir. Geçim sıkıntısı, gelir dağılımındaki eşitsizlik, küçük yaşlarda çalışmak zorunda bırakılan çocuklar, Anadolu insanına gereken değerin verilmemesi, ahlaki çöküntüler, terör, ulaşım, eğitim ve deprem gibi bazı trajik olayları konu edinmiştir.

Şair, sosyal olaylara karşı milli ve ruhçu bir anlayışla yaklaşır. Ülkemizde çözüm bekleyen birçok sorunun teşhisinin ve tedavisinin iyi belirlenmemesinden yakınır. Her hastalığın reçetesi farklı iken her hastalığa aynı reçetenin kullanılmasına karşıdır. Toplumsal sorunların çözüm yolunun iyi bir teşhis ve tedaviden geçtiğini düşünmektedir. Bütün toplumsal hastalıklar için kullanılacak reçete ise “millî ve ruhçu bir anlayış”la hareket etmektir. Şairin sosyal olaylara karşı tutumu şu şekildedir: *“Sosyal olayları karamsarlık, çığırtkanlık ya da bir doktrin görüşle halletmek mümkün değildir. Bu yöntemleri uygulamak isteyenlerin de gayesi ortalığı karıştırmak ve etrafı karartmak içindir. Çözüm bekleyen sosyal konuların temeline inilerek doğru teşhisler konulmalı, gene onlar yabancı değil, ideolojilerle değil millî ve ruhçu bir anlayış içinde düzeltilmelidir. Aksi takdirde göz hastalığının reçetesi kulak ağrısına kullanılmış olur ki bu da daha kötü sonuçlar doğurur”* (Eren, 2010, 69).

Şair, cemiyetle çatışmaya girmeden üstün bir idrakte önce kendisinden başlayan bir eleştiri içindedir. Toplumsal olaylar karşısındaki bu tutumu onun şiirindeki en önemli farklardan biridir. Şair ilk önce kendisinden başlayan bir yargılama sürecine girer. Toplumdaki aksaklıkların, yanlışlıkların, düzensizliklerin, vurdumduymazlıkların birincil kişisi olarak önce kendisini görür. Bu anlayışla yazdığı birçok şiirde toplumun sorunlarını dile getirir ve bu sorunların çözüm yolları ile ilgili ipuçlarını verir. Şair çevresiyle ilişkilerine dikkat eden biridir. Kendine has yaşam tarzı ile ikili ilişkilerini yürütür. Şiirlerine de bu kendine haslık sirayet etmiştir. Muhsin İlyas Subaşı, şairin sosyal olayları ele alırken geliştirdiği tutuma dikkat çekerek, bu tutumun şairin şiirinde önemli bir kendine haslık oluşturduğunu düşünmektedir:

“Arif Eren, şiirlerinde insanın çevresiyle ilişkisine önem veriyor. İnsanın kendisinden başlayan anlayış gayreti, şiirde, cemiyetle çatışmaya girmeden birlikte bir kolektif yargılama biçimi alıyor. Bu da, onun şiirine kendine haslık tavrını kazandıran özelliği oluyor” (Eren, 2010, 53).

“Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiirinde şair tabiat karşısında aciz kalan Anadolu insanının yardımına kimselerin el uzatmamasını eleştirir. İstenildiğinde görülen istenilmediğinde yüz üstü bırakılan Anadolu insanının karla çetin mücadelesini trajik bir dille anlatılır. Kar, bir mayın gibi köyleri kuşatırken her an patlamaya hazırdır. Hâlbuki gereken ilgi gösterilse bu sorun çözülecektir. Ne yazık ki bürokrasi gereken ilgiyi göstermeyerek Anadolu köylerini kendi kaderine terk etmiştir. Köyün şehirle, kasaba ile bağlantısını kesen kar Anadolu köylüsünün acısını da örtmektedir. Şair, hastaların ve hasta yakınlarının çaresizliğini trajik bir tablo hâlinde sunar.

*“Görünce donup kalmışlar sandım
Bir aile ki, heykelden farksız
Yatağında ölüm terleri döküyor baba
Çaresiz kalmışlar anneyle kız”* (Eren, 2019, 73).

Şevket Bulut, Arif Eren'in sosyal olaylara yaklaşımı ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunur. *"Milliyetçi ve ruhçu bir sanat anlayışına sahip. Çığırkanlığa kaçmadan bazı sosyal konuları, şehrin bunaltıcı yaşantısını kendine has sade bir dil ve sembollerle, bilgiçliğe kaçmadan gözler önüne seriyor. Bunu yaparken, sanatından taviz vermiyor ve manzume çizgisinin üstünde kalmasını da istiyor"* (Eren, 2019, 85).

Şevket Bulut, bir başka değerlendirmesinde şairin okuyucuyu düşündüren, düşündürmeye yönlendiren, memleketi ve milleti için yararlı işler yapma gayreti içinde olurken bağırkanlık yapmadan ince çizgide hareket ettiğini düşünmektedir:

"Arif Eren, birçok şiirinde, felsefî düşüncüyü eksen olarak, okuyucuyu düşünmeye, bir şeyler yapmaya, memleket ve milleti için yararlı olmaya çağırır... Bunu yaparken, bağırkan değildir. Bir hatip edası ve tavrı takınmaz" (Eren, 2010, 83).

Vatani görevini yapıp köyüne dönerken kurtlar tarafından parçalanmış bir Mehmetçiğin acısı tüm Anadolu coğrafyasının kaderine terk edilmesinin hüznüdür. Kavuşmayı bekleyen yürekler ölüm haberi ile yıkılan yakınlarının acısını kurt görse parçalamayacak kadar büyüktür. Eren'e göre *"Cephede ölmesi halinde, şehitlik mertebesine erişecek olan genç, ihmalkârlığın, unutulmuşluğun kurbanı olur"* (Eren, 1996, 20).

*"Bir trajedi yaşanıyor başka bir yerde
Hüzün sarmış yürekleri sevinç beklerken
Bu sahneyi görseydi parçalamazdı kurt
Terhis olmuş askeri köye gelirken"* (Eren, 2019, 73).

Devlet iradesinin kendi kaderine terk ettiği yaşlı bir adamın bir eşya gibi görülmesi hem şaire hem yaşlı adama ağır gelir. Yaşlı adamın jandarma karakolundan askerlik yapması için gönderilen çağrı kâğıdı ile hatırlanması şairi üzmektedir. Anadolu köyleri ve köylüleri *"yaşlı adama "çağrı kâğıdı" çıkartılırken coğrafya faktörünü gözden ırak"* (Eren, 1996, 20) tutmaktadır. Devletin buyruğu altında ezilen Anadolu insanı lahavle çekerek durumu olgunlukla karşılamaktadır. Devletine karşı görevini layıkıyla yapamamanın verdiği manevi huzursuzluk yaşlı adama ağır gelmektedir. Şair, çizdiği bu trajik tablo ile Anadolu insanının devletine ve milletine duyduğu sevginin karşılığının devlet iradesi tarafından verilmesini telkin eder.

*"Mezar taşına künyesi kazınacak bir yaşlı
Nefes alır gibi, lâhavle derken kendi kendine
Jandarma karakolundan gelen çağrı kâğıdı
Bir eşya gibi ağır geliyor ellerine"* (Eren, 2019, 73).

Şair, Anadolu köylüsünün unutulmuşluğunu mayın gibi kuşatan karın açtığı trajik olaylarla ortaya koyar. Anadolu insanını, köylüsünü korkutan yokluk, hastalık ve ölüm korkusu değildir. Onları asıl kahreden unutulma duygusudur. Eren, vatanın ve milletin birliğine daima bağlı bir insandır. Ülkenin toplumsal sorunları ile ilgili tespitlerini telkinler vasıtasıyla duyurmaya ve çözüm yolları aramaya çalışır. *"Şair, çözüm yollarını göstermez... Sadece dürüst bir tespitle köylünün problemlerini gözler önüne sermeye çalışır... Ölçülü ve inançlı olarak. Yıkıcı davranmayarak"* (Eren, 1996, 20). Şair, Anadolu köylerinin sorunlarının çözüleceğine inanmakta ve yetkililere sorunların çözümü için çağrıda bulunmaktadır.

*“Köyü bir mayın gibi kuşattı kar
Günlerdir ne gelen var, ne giden
Yokluk, hastalık ve ölüm korkusu değil
Unutulmak duygusu köylüyü kahreden”* (Eren, 2019, 73).

Anadolu köylerinin ve köylüsünün “*Acı Görüntü*”sü doğa eliyle olmamaktadır. Anadolu’nun “*Acı Görüntü*”sünün sebebi devlet tarafından unutulmak, kaderine terk edilmektir. Şairin Anadolu insanının ve Anadolu memleketlerinin geri kalmasıyla ilgili söyleyecekleri vardır. Eren, nüfusa kayıtlı olmayan Anadolu insanını, yol gitmeyen Anadolu köylerini, şehir görmeyen Anadolu kadınlarının durumunu alınlarına yazılan bir talihsizlik olarak görmez. Anadolu ve Anadolu insanının sahipsizliğinin son bulmasını telkin eder:

*“Daha harita nüfusuna yazılmamış
Anadolu’mun yol gitmez köyleri var
Bir salgın sayrılık gibi
Ondurmaz bu yerleri sahipsizlik
Şehir yüzü görmeden ölmüş
Binlerce Mehmet anası
Alınlara mı yazılı bu talihsizlik”* (Eren, 1977, 46)

Şair, köylünün çilesini göremeyen, köylünün durumunu düşünmeyen fildişi kulelerdeki şehirlilere kızar. Şaire göre doğa olayları köyleri / köylüyü kaderine terk eden insanoğlundan daha merhametlidir. Türk yurdunun ilerlemesine hiçbir mani olmadığını düşünen Arif Eren, Anadolu insanına yönlerini çevirmeyenlere, Anadolu ellerinin bu “*Acı Görüntü*”sünü yakınlıkla anlatır:

*“Köylere çevrilmezse bu yürekler
Bilgi ekilmezse o kıraç kafalara
Elbette azalacak suyu değirmenin
Ve döndürmeyecek taşını
İki dünyada da horlansın sebep olanlar
Çağ aşan bir ülke olmamak için
Türkelinin var mı bir noksanı”* (Eren, 1977, 47).

Alkol bağımlılığı toplumun önemli bir sorunudur. Alkolün etkisiyle kendinden geçen, kendi olmaktan çıkan nice birey ailelerinin yok oluşunu hazırlar. Şair, alkol bağımlılığı nedeniyle gözleri yolda eşlerini bekleyen kadınların ruh hâlini yansıtmaya çalışmıştır. Türk kadını gözleri yolda kocasını beklerken eşler dost meclislerinde alkole talim etmektedir. Alkolle bağı kuvvetli olanlar geride bıraktıklarını, tövbelerini, yeminlerini, çektirdikleri acıları hatırlamazlar. Binlerce kez alkole ve meyhaneye tövbe edilse de bu tövbelerini tutamayanlar çoğunluktadır. Şair, alkolün sebep olduğu bir aile dramını “*Gözleri Yolda Kalır*” şiirinde anlatır. Alkol bağımlılığı hem kişinin kendisine hem çevresine zarar verir. Nice aileler bu kötü alışkanlığın tahribatı ile dağılmıştır. Alkol, birçok insanın vazgeçilmezi hâline gelmiş ve birçok kadının pencerelerde cefalı bir bekleyişi zorunlu bir tercih olmuştur. Türkölere, sinema filmlerine, romanlara, hikâyelere de konu olan bu durum şiirinde merkezinde yer almıştır. Şair, alkolün topluma ve şahıslara verdiği zararın boyutlarını işler.

*“Türküde, yıkılması istenen meyhane
Yerinde durur da, sarhoş yıkılır
Yine de vazgeçilmez o yerden
Ne verilen söz tutulur, ne edilen yemin
Ne de yaşanan o hayattan bıılır” (Eren, 1985, 50).*

İçki ve eğlence meclislerine takılıp evde kendini bekleyenleri unutanlar, dost meclislerinde gününü gün ederler. Kendilerini bekleyenlerin ise akşam olunca yüreğine bir kaygı düşer. Nerede kaldı, başına bir şey mi geldi endişesi ile gözler yolları bekler. Ne yazık ki ne gelen vardır ne giden. Bu bekleyişlerle ömrünü tüketenlerin her daim *“Gözleri Yolda Kalır”*.

*“Gene bir dost bahanesiyle geç kalma”
Diyen biri vardır evde
Akşamla yüreğine bir kaygı düşer
Bir türlü gelmez, beklenen
Gözleri yolda kalır, gönlü dertde” (Eren, 1985, 51).*

Şairin şiirlerinde toplumdaki trajik tablolara şair sorumluluğu yer verir. Yoksulluğun pençesinde çaresiz küçük çocuklar, akşama evine ekmek parası götürmeye çalışan emekçiler şiirinin önemli bir parçasıdır. Şevket Bulut, *“Mayın Gibi Kuşattı Kar”* şiirini tahlil ederken şairin toplumsal çözümünde takıntı tavrı netleştirir. Eren, *“Milletimizin duygu ve düşüncelerine ışık tutarken; “çağırkanlık” yapmıyor. Problemleri üstü kapalı olarak ortaya koyuyor; fakat çözüm yollarını bürokrat politikacılarımıza bırakıyor”* (Eren, 2010, 89). Eren, *“Kararır Beyaz Duygular”* şiirinde yaşama ilişkin tek derdi evine ekmek götürmek olan, az bir para ile büyük mutluluklar yaşayacak olan küçük insanların trajik durumu gözler önüne serilir.

Artist resimleri ile süslü boyacı sandığını alıp soğuk ve yağışlı bir havada yollara düşen ayakkabı boyacısı şehrin işlek kaldırımına oturup müşterilerini bekler. Müşteriler geldikçe neşelenen boyacı tarifsiz bir sevinç içindedir. Bazen boş zamanlarında kadınlara, kızlara takılan aklı ile buruk bir dalgınlık içindedir. Bu dalgınlığının yüzünden bazen laf işitse de boyacı içindeki beyaz duyguları bırakarak ellerindeki siyah fırçalarla işine devam eder. Ellerindeki siyah fırçalar ona kendini hatırlatır ve *“Kararır Beyaz Duygular”*ı.

*“Boş zamanlarında önünden geçen
Kadın ve kızlara takılır aklı
Ve unuttur artık boyacılığı
Bazen ayakkabı boyarken bile
Devam eder bu buruk dalgınlığı*

*Böyle bir zamanda ayakkabı boyatan
Dalgınlığı yüzünden söylenir ona
Zavallı, işini tekrar hatırlar
Karartır içindeki beyaz duyguları
Ellerindeki siyah fırçalar” (Eren, 1985, 43).*

Hayatının her kademesinde toplumun içinde yer alan şair, sokağın da sesi olur. Sokakta gördüklerinden, duyduklarından etkilenir ve şiirinde bu etki yer alır. Sokakta

gördüğü ayakkabı boyacısı, simitçi çocuk, oyun oynayan çocuklar içlerindeki duygularıyla terennüm edilir. Şair, toplumun içinde kendini var etmeye çalışan çocukların sözcüsü olur. Şair, sabahın erken saatlerinde kalkıp simit satmaya çalışan, sonra da okul yolunu tutan simitçi bir çocuğun kendi kendine yeşerebilme arzusunu takdir eder. “Zor Yaşantı”nın altında küçük bir yüreğin mücadelesi şairi duygulandırır. Simitçi çocuk hem okuyup hem çalışmakta “Zor Yaşantı”nın üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

*“Çocuğun simit diyen sesiyle
Eğleniyor rüzgâr uğultusu*

*...
Güneş bekleyen filiz gibidir
Yüreğinde okumak duygusu*

*Tohum örneği kendi kendine
Yeşerebilmek onun arzusu*

*Çalışıp okuyan her çocuğa
Arif’ten selâm yürek dolusu” (Eren, 2019, 56).*

Eren, “Katil” adlı şiirinde suçlu bir insanın çocukluk yıllarından başlayarak neler yaşadığını, nelerle karşılaştığını anlatır. Herkes gibi hayattan beklentileri olan bir insanın zamanla suç işleyecek bir duruma gelmesinin nedenlerini ortaya koymaya çalışır. Şiirde aile ilgisizliği, gerekli eğitimin verilmemesi, fakirlik gibi sebeplerle kendi hayatını yaşamayan bir insanın kaderini değiştirmeye çalışsa da elinden bir şey gelmemesi konu edinir. Sonunda hazin bir sonla cezaevine girer. Hayalleri, umutları olan bir insan kaptansız gemiler örneği durgun sularda batmıştır.

*“Çocuk yazıp okumak istiyordu
Okula kaydı yaptırılmadı
Kaptansız gemiler örneği
Durgun sularda battı*

*...
Adam kaderini değiştirmek istiyordu
Alnındaki çizgiyi silemedi
Bıkınca yaşadığı hayattan
Çekip ceza evine gitti” (Eren, 1965, 36-37).*

Toplumsal yozlaşma her alanda olduğu gibi siyaset alanında da kendini göstermektedir. Siyasetçiler halkın oyunu almak için çeşitli oyunlarla halkı kandırır. Şair, siyasilerin siyasi cambazlığını imgesel bir dille eleştirir. Siyasiler “Hep Aynı Oyun”u oynayarak kendi isteklerini halka kabul ettirmektedir. Eren, sadece siyasileri suçlu bulmaz. Bu oyunu oynayandan çok bu oyuna aldananları eleştirir.

*“Böyle kalabalık seyirci varken
Telden hiç iner mi cambaz
Her zaman aynı oyunu
Kılık değiştirerek oynamayı
Kendine meslek edinmiş hilebaz*

...

Böyle şakşakçı seyirci varken

Telden ne diye insin cambaz

Aynı oyunu yenidir diye

Değişik kılıkla oynamayı

Bir kez meslek edinmiş hokkabaz” (Eren, 2019, 84-85).

Toplumdaki bozulma ve yozlaşmanın işlendiği “*Yollar ve Kızlar*” şiirinde Eren, toplumdaki ahlâki çöküntünün resmini çizer. Erdemleri ve yüce gönüllülüğü ile öne çıkan Türk kızlarının bazılarının zaman içerisinde gelenek ve göreneklere yakışmayan, Türkün ahlâki değerlerini temsil etmeyen hareketlerini eleştirir. En mahrem duyguların bile aşıkâr olması şairi üzmektedir. Günlük sevgili değiştiren kızları ayıplamaktan utanan dillerin söylediklerini şair söylemekten hicap duyar.

“Yağmurlu günlerde bir şemsiyede

El ele yürüyen sevgililer

Ertesi gün aynı caddelerde

Bir başkaıyla görünürle

Bu şiiri okuyan kızlar

Ne alınsın, ne de kızsınlar

Ben üstü kapalı geçtim

Bir konuşsa yollar” (Eren, 1965, 27).

Toplumsal yozlaşma ve gelenek göreneklerden kopuş “*Solan Çiçekler*”in sayısını da arttırmıştır. Şair, beğenilmeme korkusu ile gereğinden fazla boyanan, vitrinlerle hayal kuran, yüzlerini kirlettikleri gibi temiz yüreklerini de kirleten kadınları solan bir çiçek olarak değerlendirir. Bir tür aldatmaca ile kendini hoş gösterip yalanlar peşinde koşan kadınların durumunu ortaya koyar. Bu durumun geçici olduğuna inanan şair, elbet bir gün görüntülerin aslının ortaya çıkacağına inanır. Şair, kadınların görüntüleri ile erkeklerin ise sözleriyle birbirlerini kandırmalarını eleştirir.

“Saçlarınız bir yaz rüzgârı gibi

Okşayarak kulaklarınıza dolan

Sevda sözleri değil kurt soluklarıdır

Ak bulutlara dönmüştür yalan

Böyle durgun akmaz hayat suyu

Bakarsınız coşar bir gün

Güvenilen umutları sel götürür

Sizleri hüznün” (Eren, 2019, 35).

Şair, doğal afetlere de duyarsız kalmamıştır. 17 Ağustos 1999 tarihinde Gölçük’te meydana gelen depremde hayatlarını kaybeden bir ailenin dramını şiir dili ile anlatarak bu büyük acıya ortak olmuştur. Çaresizliğin yarattığı buhranı şair adeta yaşar ve yaşatır. Ülke olarak yaşanan bu acının büyüklüğünü mutlu bir ailenin depremde yok olması ile işler. Şair, hayalleri ile büyüyen mutlu bir ailenin anlatıldığı “*Gündüzü Olmayan Gece*” şiiri ile depremin ortaya çıkardığı manzaranın karşısında duyduğu ıstırapı dile getirmiştir:

*“Renkli hayaller içinde yaşıyorlardı
Kendi evlerine taşınacaklardı kışın
Perdesi halısı ve mobilyası
Daha şimdiden düşünülmüştü odaların*

*Demek ki böyleymiş takdir
Doğum yerleri başkaydı hepsinin de
Aynı yerde aynı anda öldüler
Gölcük’te bir deprem gecesinde”* (Eren, 2019, 169).

Toplumsal yaşamda en dikkate değer unsurlardan biri de geçim sıkıntısı ve emeği sömürülen insanlardır. Şair, toplumun yaşadığı geçim sıkıntısına üzülmeyle birlikte bu sıkıntıların toplumsal dayanışma ile aşılabileceğine inanmaktadır. Tek derdi akşam evine ekmek götürmek olan insanlara teselliden çok yaralarına merhem olacak faaliyetlerin yapılmasıdır. Eren’in “*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı*” şiirinde ana tema sevgi olsa da yoksulluğun pençesinde “*teselli mahiyetindeki sözlerle oyalanan insanların dramı anlatılmaktadır*” (Eren, 2010, 67).

*“Susuz çeşmeler gibi kurumuş yüzler
Gördükçe yüreğime boşanır gözlerim
Bir yaraya merhem olmaz bilirim
Teselliden öteye gitmeyen sözler”* (Eren, 2019, 74)

Fakirliğin kıskacında başlarını sokacak evleri yuvaları olmayan, karınlarını bile doyuramayan insanların varlığı şairi üzmektedir. “*Hayattan her gün biraz daha kopan bu insanlara gerçekleşmeyen vaadlerde bulunmak; onların yaralarını daha da derinleştirmiştir. Oysa, bunların geçinebilecek kadar bir işleri olsa, o karanlık dünyaları hemen aydınlanıverecektir*” (Eren, 2010, 67).

*“İnsan gönlüne doğmalı sabah güneşi
Zaman herkese bir şeyler vermeli
İnsan gücü alın teriyle süslenmeli
Tutuşmalı bu özlem ateşi*

*O zaman genişler dar dünyaları
Sokakla barışır küskün pencereler
Oturup mutluluk alfabesini heceler
Memleketimin fedakâr can insanları”* (Eren, 2019, 75).

4.5.8. Ev ve Aile

Arif Eren’in önemle üzerinde durduğu temalardan biri de ev ve ailedir. Şair, evi mimari bir yapı olmaktan çok sosyal hayatın bir parçası olarak düşünür. Evlere kimlik kazandıran unsur olarak içinde yaşayan insanları görür. Ev maddi yönüyle olduğu kadar manevî yönüyle de kutsal mekânlardan biridir. Aile olmanın, mahalle olmanın, millet olmanın yolu evlerden geçmektedir. Evler, her odasında ayrı bir hatıranın, her penceresinde ayrı bir bekleyişin hikâyesinin gizlendiği değerli mekânlardır.

Eren, doğup büyüdüğü, aile sıcaklığını sonuna kadar yaşadığı baba ocağını “*Doğduğum Ev*” ve “*Baba Ocağı*” şiiriyle anlatmaktadır. Altı kardeşiyle sıcak bir

yuvanın yüreğine şekil verdiği bir yerdir baba ocağı. Şairin doğup büyüdüğü ev geleneksel Maraş evlerindendir. Günümüze ulaşmaya muktedir olamayan bu ev Kahramanmaraş'ın “Çocukbahçesi” semtinde yer almaktadır. Ne yazık ki modern mimarının esareti altında kalmaktan kurtulamamıştır. Şair, “Baba Ocağı” şiirini rahmetli babası Mücahit Mehmet Mümtaz Eren’e ithaf ederken, “Doğduğum Ev” şiirini ise annesine ithaf etmektedir. Şairin “Baba Ocağı” alt katı taş, üst katı ahşap iki katlı bir evdir. Bahçesinde portakal, kayısı, kiraz, ceviz ve çam ağaçları yer almaktadır. Şair, anılarında ve hafızasında her daim yer eden bu evi şu şekilde anlatır:

*“Ceviz kiraz ve çam ağaçlarının
İçine saklanmış doğduğum ev
Gurbetten sılaya döndüğümde
Geçmiş yaşatan anılarla
Huzur içinde oturduğum ev”* (Eren, 2019, 66).

Şair, sılaya döndüğünde içinde tarifsiz bir huzur hisseder. Çünkü yaşamının bütün renklerini barındıran evi geçmişi yaşatan anılarıyla gönlüne huzur vermektedir. Yüreğinde her daim mutluluğun izlerini taşımasına vesile olan baba ocağında dostlarıyla, komşularıyla, hısım ve akrabalarıyla geçmişi yâd etmektedir.

*“Şükür kavuşturana yıllar sonra
Tekrar toplandık baba ocağında
Dostlar komşular ve tanıdıklarla
Yudumlanıyor yürekte demlenen mutluluk
Hısım akraba ocağında”* (Eren, 2019, 66).

Yarının bilinmezliğinin karşısında şair; nimeti şükür, mihneti sabırla karşılamaktadır. Kaderine razı bir tavır içinde doğacak günü beklemektedir. Çünkü “Baba Ocağı”nın mutluluğu, sıcaklığı yüreğini ısıtmaktadır. Şair, baba ocağındaki hatıraları ile doğacak günleri selamlamaktadır.

*“Neler getireceği bilinmez yarının
Bir sözüm yok doğacak güne
Nimeti şükür mihneti sabırla
Her zaman hazırım beklemeye
Selâm olsun yaşanacak güne”* (Eren, 2019, 66).

Şair; doğduğu, büyüdüğü evi ve aile mutluluğunu yüreğinde saklamıştır. Eren, doğduğu evde eski günlerin huzurunu duymaktadır. Şairin kapıdan girince duyduğu huzur, bir anahtar gibi onu eve kilitlemektedir. “Doğduğu eve girince hissettiği huzur şairi bir anahtarın koruma ve bağlama yeteneğine benzeyen bir bağla kilitlemektedir”(Eğilmez Kaya, 2019, 35).

Ev, her yönüyle yaşantıların ruh bulduğu yerlerdir. Baba evin kilididir. Baba evin kapısını mutluluğa açan, huzuru sağlayan yegâne unsurdur. Şair, kilit metaforunu kullanarak doğduğu evdeki mutluluğun, huzurun sonlanmamasını dilemektedir. Odalar, geçen zamanı koruyan birer çerçevedir. Doğup büyüdüğü, aile olmanın saadetini tattığı evi şair şu şekilde anlatır:

*“Kapıdan girince duyduğum huzur
Beni
Bir anahtar gibi
Kilitledi eve
Odalar geçen zamanı
Koruyan birer altın çerçeve”* (Eren, 2019, 24).

Doğup büyüdüğü ev Eren için aile olmanın sıcaklığını koruyan bir yuvadır. Aile anılarını sınırsız saklayan evlerden kopmak mümkün değildir. Evler şairi bıraksa dahi evde yaşadığı anılar yüreğini sarmıştır. Dostları, arkadaşları ve akrabalarıyla oturup kalktığı, yeri geldiğinde kader birliği yaptığı bu evin ömür boyu ayakta kalmasını dilemektedir. İki katlı, bahçeli bu evi “*apartman denen dev*”le değişmek istemese de modern hayat şairin doğduğu evi de yutmuştur.

*“Hâlâ bir aile anılarını
Sınırsız saklayan yuvam
Seninle değişmem
Apartman denen dev
Tanrı’ın koru doğa olaylarından
Baba ocağı doğduğum evi”* (Eren, 2019, 24).

Toplumun en küçük yapı taşı ailedir. Toplumun temelinde aile olabilmeyin dinamikleri yer alır. Eren’e göre iyi, güzel ve mutlu bir aile toplumun huzuru için önemlidir. Şair, aile huzuru ile toplum huzuru arasında genetik bir bağ olduğuna inanır. Şair, altı kardeşli sıcak bir yuvada yetişmiş ve Türk-İslâm kültürü ile yoğrulmuş bir aile sıcaklığı yüreğini kuşatmıştır. Şairin şiirlerinde de bu aile bağının sıcaklığı hissedilir.

Şairin “*Aile Huzuru*” adlı şiirinde aile kutsal bir unsur olarak karşımıza çıkar. Şiir, aile huzuruna ermek isteyenlerin bir atlası gibidir. Şair, aile içindeki sevgi ve saygının toplumu da kuşatacağına inanmaktadır. Aile içindeki huzursuzluğun, sorunun mantıklı bir şekilde oturup konuşulduğunda çözüleceğine inanmaktadır. Şair, gösteriştense uzak, kibirsiz bir gönlün sıcaklığını aile huzurunun temeli olarak görür. Şaire göre; kıskançlık, dedikodu ailenin yok oluşunu hazırlayan önemli bir etkidir.

*“Kibirsiz bir gönül taşıdılar
Gösteriştense hep uzak kaldılar
Başka insanları ve evleri
Ne yerdi ne kıskandı sözleri”* (Eren, 2019, 87).

Eren için aile huzurunun en önemli şartlarından biri, dünya malına meyiletmeden elindeki güzelliklere şükretmektir. Şair için aile, her gün helâl sofraların kurulduğu yuvadır. Aile, huzur terazisinin hep dengede tutulduğu, engellerin birer birer geçildiği kutsal bir unsurdur. Dünya malına meyiletmeyen gönüller manaya önem vererek sevgilerini çoğaltır.

Şair, aile huzurunu öyle içten anlatmıştır ki şiirini de bir temenni ile bitirir. Aile huzurunun sağlanması için gerekenleri yapan fertlerin kalplerinin “*kubbeler kadar rahat*” olacağına inancı tamdır. Şaire göre; yüreklere sevgi çiçeklerinin ekildiği, dudaklardan gülümsemelerin eksilmediği, sorunların konuşularak çözümü kavuştuğu, kibirden gösteriştense uzak yaşamların sürüldüğü, kıskançlığın olmadığı, dünya malına

meyletmeyen gönüllerin bir arada olduğu evler “*Aile Huzuru*”nun en önemli unsurlarıdır. Şair, yaşanacaksa böyle bir aile hayatının yaşanmasını dilemektedir.

*“Göz koymadılar dünya malına
Şükür ettiler mana balına*

*Aile ve ev hep kutsal oldu
Her gün helâl sofralar kuruldu*

*Bir bir geçtiler bunca engeli
Huzur terazisi hep dengeli*

*Kalpleri kubbeler kadar rahat
Böyle geçsin yaşanacak hayat”* (Eren, 2019, 87).

Çocuk sahibi olmak her dönem kültürel kimliğin bir yansıması olmuştur. Türk kültür ve tarihine bakıldığında ailenin tam olabilmesi için çocuğun varlığı elzem olarak görülür. Dede Korkut Hikâyelerinde boyların oturacakları otağlar bile çocuğun varlığına göre şekillenmektedir. Dirse Han Oğlu Boğaç hikâyesinde boylar için çocuğun önemi şu şekilde anlatılır: “*Hanlar hanı Bayındır Han yılda bir kere toy verip Oğuz beylerini konuklardı. Yine toy verip attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kestirmişti. Bir yere ak otağ, bir yere kızıl otağ, bir yere kara otağ kurdurmuştu. Kimin oğlu kızı yoksa kara otağa oturtun, altına kara keçe döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin. “Yerse yesin yemezse kalsın gitsin” demişti. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa oturtun. Oğlu kızı olmayanı Allah taala lanetlemiştir; biz de hoş görmeyiz, belli bilsin demiştir*” (Özçelik, 2016, 625).

Gebelik, bir aile için güzel bir haber olmakla birlikte geleneksel kültürümüz içinde ayıp sayılmaktadır. Doğacak çocuğun güzel ve akıllı olacağına olan inançtan dolayı gebelik gizli tutulur. Kadın gebelik durumunu öncelikle eşine söyler. Çocuklarının olacağı haberi bir süre diğer aile büyüklerinden saklanır. Bir müddet sonra gebe kadının olmadığı ortamda evin diğer büyüklerine eve yeni bir üyenin katılacağı söylenir (Teke, 2005, 50).

Şair göre, “*Dünya Mutluluğu*”nun kilidi doğacak çocuklardır. Çocukları olacağı müjdesini vermek isteyen anne adayları, geleneğin gereği olarak bir türlü çocukları olacağını söylemez. Bu sevinç, söylenmek istenen sözler, müjdelere “*dil ucunda asılı kalır*”. Söylenmek için ne kadar çok istekli olursa da bu durum Anadolu geleneğinde ayıp karşılanır. Anne adayının sevincine dayanamayan dudaklar nar örneği ikiye ayrılır.

*“Müjde, dil ucunda asılı kalır
Bu sevince dayanamaz dudaklar
Nar örneği ikiye ayrılır”* (Eren, 2019, 90).

Aile olmanın saadetine çocuklarının olacağı haberi ile erişilir. Aile olmanın sadece çocuk sahibi olmak demek olmadığını düşünen şair, Türk-İslam geleneği içerisinde bir aile yapısının inşası için Dede Korkut üslubuyla, Yunusça bir düşünce ile çocukların yetiştirilmesi gerektiğine inanır. “*Babanın söylevi çocukları tarafından nasıl anlaşılır, bilinmez. Fakat babanın sözleri aslında içten bir temennidir. Annenin kutsi sesi ile söylenen ilahi ise minik kalplere merhamet ve sevgi eker*” (Eğilmez Kaya, 2019, 35). Baba, Dede Korkut gibi söylevleri ile evin direğidir. Milli ve manevi değerlere

bağlı bir ailede çocuğun yetiştirilmesi dünya mutluluğunun kapısını aralayacaktır. Şaire göre en büyük dünya mutluluğu aile olabilmenin saadetidir. Ailenin temel taşı çocukların iyi yetiştirilmesi toplumun düzenine katkı sağlayacaktır. Yunus ilahileri, Çanakkale ve Tuna ezgileri ile küçük yaşlarda kalplere işlenen ecdat sevgisi bir milletin geleceğini de aydınlatacaktır.

*“Bir mutluluk sahnesi olur ev
Temennilerin en güzelidir
Dede Korkut'ça söylenen söylev*

*Beşik eşliğinde söylenir ninni
Bebek, dinlerken uyuya kalır
Bir Yunus ilâhisinde anne sesini*

*Bir Çanakkale, bir Tuna ezgisi
Ses gergefinde özenle işlenir
Körpe yüreğe ecdat sevgisi” (Eren, 2019, 90).*

Modernleşme ile birlikte aile hızlı bir değişim ve dönüşüme uğramıştır. Modern hayat kültürünün en asli unsuru olan apartman kültürü aile bireylerinin de yaşamını değiştirir. İki katlı bahçeli evlerin yerini alan dev gibi apartmanlarla yüreklerde de betonlaşma başlamıştır. Şair, “*Kimi İnsanlar*” adlı şiirinde modernleşme ile ailenin yaşadığı değişimi işler. Kentleşme ile apartmanlar insanları da birbirinden ayırmıştır. Bir duvar ötede oturanlarla bağları kesilmiş nesillerin yetiştirildiği, hoyrat hayatların alt katlarda da yaşandığı bir hayat sürdürülmektedir. Betonlaşma ile çocuk oyunlarının kavgaya dönüştüğü, yumruklar ve tekmelerin gözyaşları ile birleştiği bir aile hayatı evleri kuşatır. Artık sıcak bir aile yuvası yerine betonun soğukluğu yürekleri kuşatmıştır. Birbirlerine tahammülü olmayan, birbirlerine sevgi ve saygıyı yitirmiş bireyler aileyi oluşturmaktadır. Evlerdeki neşe artık yerini hüzne bırakmıştır. Şair bu değişimi şu şekilde anlatır:

*“Beton kafeste sıkılır insan
Tahammül edemez yorgun sinirler
Sürekli yükselir ateşi öfkenin
Bir kez bağlanmış elleri kolları
Korkuluktan bir farkı yok bulduğun çarenin*

*Hiç ummadığın bir söz kıvılcımı
Sebep olur kavga yangınına
Sabır söndüremez alevlenen ateşi
Bir hüznün rüzgârıyla savrulur etrafa
Yürekte küllenen insan neşesi” (Eren, 2019, 107).*

Evleri güzelleştiren aile olmanın sıcaklığıdır. Şair, “*Güzel Bereket*” şiirinde aile olmaya talip genç bir kızın hâlini anlatır. Genç kızların evlilik yolunda çizgilerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerine yer verir. Beyaz gelinlik giymek her genç kızın rüyasıdır. Şair, evlilik yolunda ilerleyen genç kızın portresini şiirleştirir. Dalından koparılabilecek bir gül gibi kısmet gününü bekleyen genç kızın kalbi giyeceği gelinlikten ak ve incedir. Görücülerin karşısına çıkan genç kız nardan daha utangaçtır ve rüzgârın

okşadığı narin bir çiçek gibidir. Şair için genç kız, gözlerinin berrak sularında içi açılmış beyaz bir nilüferdir. Gözleri rengârenk sevgi renklerini barındırırken kendisi değil de elleri konuşmaktadır. Evlilik yolunda ilerleyen genç kız nice dertlere şifa bulur. Şair, evlilik yolunda ilerleyen genç kızlara sevgi ve mutluluk dolu bir hayat temenni etmektedir.

*“Dalından koparılacak gül gibi
Kısmet gününü bekler
Giyeceği gelinlikten daha ak
Daha incedir kalbi*

*Onmaz sanılan nice dert
Senin ellerinle iyi olur
Sana sevgi sana mutluluk
Evlerdeki güzel bereket”* (Eren, 2019, 34).

4.5.9. Zaman

Zaman, var olmanın sınırlarının çizildiği bir boyuttur. Geçmiş, yaşanan ve gelecek olan iş ve oluşları içinde barındırır. Yaşamın iyi veya kötü anlamlandırıldığı süreçtir. Arif Eren’in şiirlerinde zaman önemli bir unsurdur. Eren’in şiirlerinde zaman mazi ile ati arasında bir köprüdür. Mazi, şairin gönlünde derin izler bırakmıştır. Eren, mazide kalan günleri acılarıyla, güzellikleriyle, değerleriyle bize hatırlatır. Şair için mazi atıye bağlanan bir yoldur. Maziden aldığı güçle atiler için hayaller kurar/kurdurur. Onun şiirlerinde uzun soluklu bir hayatın değerlerini, izlerini rahatlıkla buluruz.

Eren, özgün şiirin kapılarını maziden atıye sonuna kadar açmış bir şairdir. Zaman, şairle dost olmuş kol kola gezer. Maziye çıkılan yolculuklarda aile olmanın mutluluğu, dostluğun kıymeti, sevgi, merhamet, dürüstlük kavramları karşılar bizi. Geçmiş günümüze taşıyarak ondan faydalanmak önemli bir gayedir. Şair, mazi ile var olup yaşamının büyük değer olduğunu bilmektedir.

Ses ipine asılan sözlerde zaman; uzun ömürlü bir hayatın izleri ile yüklüdür. Her mevsim ayrı bir güzellik barındırır içinde. Zaman, mevsimsel devinimiyle tabiatta ve bireydeki değişimiyle şairin dilinde anlam kazanır. Her mevsim başka güzeldir Eren’in dilinde. Şair, *“Ağustos Merdiveni”* şiirinde yaz mevsiminin yerini hazana bırakışını işler. Sıcağı sırtına yüklenip zaman merdivenini çıkan ağustos ayı hazanın gelişinin habercisidir. Şair, ağustos günlerinin sıcaklığının kıymetinin ancak hazanın gelişi ile anlaşılacağını vurgular. Şair için zaman o kadar kıymetli bir unsurdur ki ağustos ayının kıymetinin de ancak yerini hazana bırakınca anlaşılacağına inanır. Özlemi çekilen yazlar yerini asık bir suratla üçüncü mevsime bırakır. Yazlar hazana, hazanlar kışa ulaşırken şairin gönlündeki duygularda değişir.

*“Zaman ağustos merdivenini çıkmakta
Sıcağı sırtına yüklenmiş yorgun
Ağır adımlar atıyor diye
Lütfen ağustosa söylenmeyin”* (Eren, 2019, 12).

Şair için yaz mutlu zamanların mevsimidir. Kara kış gecelerinin sıkıntılarını çekenler yazın özlemi ile tutuşurken, güneşin sıcaklığıyla kurulan düşlerde mutlu zamanlar vardır. Yaz mevsimi, karakışta yazın özlemini kuranlar için mutlu bir zamandır:

*“O kara kış gecelerinde
Kaş kişi özlemini çekti yazın
Kaş kişi güneşle ısındı
Düşlerde geçen mutlu zamanın”* (Eren, 2019, 12).

Kızgın güneşler, durgun denizler, gökyüzünün maviliği yerini sonbahar hazanına bırakıp gider. Bir gülümsemelik bir zaman dili mi gibi yaşanan anılar sabah uyanınca değişir. Şair için yaz mevsiminin bitiş anı bir gülümsemelik ömürdür.

*“Bir gülümsemelik ömrü kaldı
Kızgın güneşin durgun denizin
Her sabah uyanınca
Gözlere dolan mavinin”* (Eren, 2019, 13).

Eren’in şiirlerinde geçmiş günlere duyulan özlem önemli bir yer tutar. Mazinin şairde bıraktığı gönül yaraları, dostluklar, anılar şairin ruhunu kuşatmıştır. *“Umut Kapısı”* şiirinde şair büyük bir umutsuzlukla yaşanan zamandan şikâyetçidir. Beklenen güzel günler bir türlü gelmemektedir. Bu durum şairi huzursuz ve mutsuz etmektedir. Bundan dolayı şair mutluluğu, huzuru eski günlerin kıyılarında aramaktadır. Umut kapısını aralayan şair eski günlerin bir ışık gibi sızmasını bekler.

*“Şimdi neredesiniz, eski günlerim
Hangi el kopardı dalınızdan
Uzamlara mı götürdü rüzgâr
Habersiz zaman”*
...
*Geceler doğurmadı beklenen sabahı
Güneş karalar içinde yalıdır
Dinlenecek yer yine
Eski günlerin kıyılarıdır”* (Eren, 2019, 23).

Geçen günler, haftalar, aylar, mevsimler, yıllar şairlerin gönlünde ve dilinde daha farklı anlam kazanır. Zamanın gönüllerine düşürdüğü duygular, olaylar şairler vasıtasıyla aktarılır. Bir albüme bakılıp geçmiş yâd edilir. Her fotoğrafın hikâyesi, duygusu şairle anımlaşır. Eren, *“Bir Albümden Resimler”* şiirinde elindeki albümle zaman çizgisinin kendini ulaştırdığı noktayı sorgular.

Albüme bakıp geçmiş günleri hatırlayan şair, camı kırılan Seher Nine’nin pencereden bağırışını, okula başlarken hissettiği duyguları, üniversiteye yıllarını ve yosun bakışlı bir kıza tutuluşunu hatırlar. Şairin gözlerinin önünden film şeridi gibi geçen sahneler şairi bitkin, kararsız bırakır. Yorgun gözlerle kendini ayna karşısında seyre dalar. Şair, zamanın kendinde bıraktığı hatıraları ayna karşısında özlemle düşünür. Bu özlem öyle büyüktür bir hayal yağmuruna dönüşür. Bu hayal yağmuru ile geçmiş günler, mahalledeki komşular ve arkadaşlıklar hatırlanır. Eski günlere duyulan özlem şairin yanaklarından ince bir yağmur döker. Bu ince yağmur o eski günlerin temizliğinin, saflığının ikliminde oluşmuştur.

*“Elimde solmuş bir albüm
Gözlerimde bir hayal yağmuru inceden
Cami kırılan Seher Nine
Yine bağırrır pencereden”*

...
*Açılıp soldu çiçek yıllar
Dünkü çocuk büyüdü
Büyük kentler okullar
Değişik insanlar gördü” (Eren, 2019, 14).*

Durduramadığımız zamanın bize getirmesini istediğimiz umutlar, güzellikler ve mutluluklar var. Ne yazık ki geçmişte yaşadığımız mutlu günler de tarihin sayfalarında kendilerine yer bulmaktadır. “*Bir Albümden Resimler*”le hatırlanan geçmiş günler şairin gönlünü de bedenini de yormuştur. “*Dört Mevsimden Hatıralar*” şairin gönlünü ezelden ebede kuşatmıştır. Bir salıncakta geçmiş zaman sallanırken vefalı günler mevsim mevsim hatırlanır. Her hatırlanış şairin gönül penceresini aralar.

*“Bir salıncakta geçmiş zaman sallanır
Vefalı günler mevsim mevsim hatırlanır
Yüreğimin deniz gibi dalgalandığı o ilkyaz
Bir yüz ki bulut tazeliğinde bembeyaz
Huy güzelliğinin örnek ecesi
Hep perdeli kalmış gönül penceresi” (Eren, 2019, 82).*

Şair, “*Dört Mevsimden Hatıralar*” şiirinde dört mevsimi gönül dünyasında bıraktığı yankılarıyla anlatır. Dört mevsime düşülen mısralarda her mevsim kendi özelliği içerisinde verilir. İlkbahar şairin yüreğinin deniz gibi dalgalandığı, ilk aşk heyecanının kuşattığı bir mevsimdir. Yaz, bahçelerde börtü böceklerle ay ışığında sohbetlerin edildiği bir mevsimdir. Kirazlar ay ışığında tutuşurken, yıldızlar gökyüzünün maviliği içinde göz kırpar şaire. Kirazlar gecenin karanlığında parlarken şairin aklına mazi gelir:

*“Bir kuş öter bahçede, ishâk, ishâk
Sesi yüreğime konar yankılanarak
Ay ışığında tutuşur dallarda kirazlar
Gözlerime göz kırpar gökte yıldızlar
Aklım tâlimli, mümkün mü unutmak
Lâdesli gözlerimi imkânsız uyutmak” (Eren, 2019, 82).*

Şair, hazan mevsimi sonbaharın gelişini göçebe kuşların uçup gitmesi ile anlar. Şair için her mevsim yeni bir başlangıçtır. Şair yaz aylarını Balıkesir Altınoluk’taki yazlığında geçirir. Yaz aylarının bitişi ile memleketine dönüş yolu başlar. Tıpkı bir sonbahar yaprağı gibi ömür defterinden yeni bir sayfa düşer. “*Şair kelimeleri ses ipine asarken sararan yapraklarla ak düşen saçları aynı potada eritir*” (Özeren, 2021, 119). Güz yaprakları düşerken ölümü çağrıştıran saçlar hatırlanır. Hazan merdiveninin arkasında gizlenen kar bir mayın gibi kuşatmaya hazırlanmaktadır. Kuşların göç etmesi mevsimin değişeceğinin de habercisidir. Tabiattaki bu değişimi gören şair, yeni mevsimin yeni bir başlangıcın kapısını araladığını da düşünmektedir. Şairin güz düşüncelerinde zaman ve tabiat arasındaki ilahi bağın izleri vardır.

*“Uçup gider bir mevsimde gelen kırlangıç
Bir yerinde dūğūmlenir her başlangıç
İnsanın aklaşır, ağacın sararır saçları
Tarak ve rüzgâr tararken dökülür saçları
Hep böyle düşündürdü bana güz
Bilemem, sizler nasıl düşünürsünüz” (Eren, 2019, 82).*

Paraşütler gibi inen kar kışın geldiğinin habercisidir. Ağrı, şairin gönlünde bir özlem ağrısı gibi büyür. Şair, Arifçe bir tarif ile her mevsimin güzelliklerinin yanında vatan coğrafyasının güzelliğini ortaya koyar. Kış mevsiminin soğukluğu ile yurdunu sevmeyenin can evinin soğukluğunu aynı ses ipine asar. Özüne uzak olanlar bu sevgilerden de uzaktır. Yurdunu sevmeyenin can evi soğuk olduğu gibi güzellikleri görmekten de uzaktır. Şair, vatan sevgisini arif olanları anlayacağı inancındadır:

*“Unutamam, orda paraşütler gibi inen karı
Bir özlem ağrısıdır yüreğimde Ağrı
Yurdunu sevmeyenin canevi soğuk olur
Tüm güzellikler gözlerinde kaybolur
Kendini bilmez öze uzak olanlar
Bu sözü yalnız ârifler anlar” (Eren, 2019, 83).*

Gurbetten sılaya dönüşlerde bizi bekleyenler arasında dostlarımızın, arkadaşlarımızın, akrabalarımızın yokluğu bizi derinden sarsar. Şairi gurbete yollayan zaman, geride bıraktıklarını da değirmeninde öğütmüştür. Baba ocağına dönüşlerde bir araya gelinen toplantılarda şairin gözleri gelemeyen dostlarını arar. Dalda bir çift ceviz gibi büyüyen ikizlerden birini ecel taşı toprağa düşürmüştür. Eski topraklar ölünce cami avlusundaki asmalı çardak altında yapılan sohbetler de kesilir. Birçok şey gibi bahçeli yapıların da yerinde yeller esmektedir. Sılaya döndüğünde birçok ocağın söndüğünü gören şairi buraya bağlayan tek şey mezarlığı süsleyen servilerin gölgesinde ebedi uykuya dalanların varlığıdır. Zamanın acımasızlığı karşısında kaçıp gitmek istese de sıkındığı liman kendi yüreğidir. Çünkü bütün sevdikleri, yitirdikleri kalbindedir.

*“Hayat beni gurbete yollarken
Cancığer dostlar vardı
Sılaya döndüğümde
Yanıma gelenler arasında
Gözlerim, gelmeyenleri aradı*

*Dalda bir çift ceviz gibi
Beraber büyüyen ikiz kardeşler
Ayırt edilemezdi birbirinden
Birini düşürmüş ecel taşı
Dünyalarını ayırmış ikizler*

*Mezarlığa taşınmış eski topraklar
Gemiler uğramayan bir iskeleye dönmüş
Cami avlusundaki asmalı çardak
Suyu kesilmiş sohbet değirmeninin
Ben yokken çok ocaklar sönmüş*

*Bir yabancılık hissettim memleketimde
Yerlerinde yeller esiyor o bahçeli evlerin
Bir daha gelmemek üzere giderdim
Gölgesinde uyuyanlarım olmasa
Mezarlığı süsleyen servilerin” (Eren, 2019, 42-43).*

Geçen günler geri gelme de geride bıraktıkları ile yüreğimize ve hafızamıza kazınır. “*Geçen Mutlu Zaman*”lar her yönüyle hatırlanır fakat o mutlu günler artık gelmeyecektir. “*Arif Eren doğduğu şehrin bahçeli, mütevazı evlerini yâd ederken duygularını mısralara döküyor ve beton bloklar arasına sıkışmış ruhlarımıza hoş bir yeşillik esintisi bırakıyor. O esintinin içinde kadim dostluklar, komşuluklar, gözün hakkını bile hesaba katan bilgece kavrayışlar resmigeçit geçiyor dimağlarımızda*” (Özeren, 2021, 124).

Şairin “*Geçen Mutlu Zamanlar*” şiirinde eski günlerin, eski yaşantıların, eski dostlukların ve eski evlerin ruhunu hissediyoruz. Komşu hakkı diyerek evlerin bahçelerinde yetişen meyvelerden komşulara verilmesi, aşure dağıtılması, kandil kutlamaları, komşuya gönül rahatlığı ile bırakılan çocuklar, mahalle delikanlılarının genç kızları kardeşleri gibi korumaları, acıların paylaşılması ile geçen mutlu zamanlar soylu bir dayanışma olarak geçmişte kalır. Sosyal birlikteliğin hüküm sürdüğü mahalle kültürünün yok oluşu geçen mutlu zamanların da sonlanmasıdır.

*“Eskiden evlerin bahçesi vardı
Ya da avlularında bir asma bir dut ağacı
Meyveler olgunlaşınca komşu komşuya
Göz hakkıdır der salardı*

*Kandiller kutlanırdı bayramlar gibi
Aşure tatlısı dağıtılırdı kap kap
Sevgide saygıda olmazdı kusur
Hiç incinmezdi insan kalbi” (Eren, 2019, 44).*

Şair, “*Geçmiş Tekrar Yaşamak*” şiirinde çıkılan bir yolculuk sırasında hayatının belli bir dönemini geçirdiği yerde verilen molada geçmişi tekrar yaşar. Hayat, şaire geçmişi yerinde yaşama şansını sunmuştur. Yıllar önce yaşanan duygular bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçer. Anadolu’nun birçok yerinde öğretmenlik yapan şair, görev yaptığı yerlerde birçok dost edinmiştir. Mahallelerde, çarşı ve pazarda dostlarla hatıralarında bir araya gelir. Bir kısmı ile bir daha görmemek üzere ayrılacaktır. Birçok kişi zihninde yer etse de hatırlanacak kişiler gerçek dostlardır. Şairde dostlarınca güzelliklerle hatırlanmak ister.

*“İşte yıllar önce bulduğum şehrin
Garajında yarım saat kalacaksın*

*Gecenin ilerlemiş bir saatinde
Geçmiş zamanı tekrar yaşayacaksın*

...

*Gün olacak gene bir yolculuğunda
Kim bilir kimleri hatırlayacaksın*

*Hiç beklenmeyen güzel sebeplerle
Arif bir gün sende hatırlanacaksın” (Eren, 2019, 108).*

Köklü bir şiir kültürüne sahip olan Arif Eren için mazi derin bir yaradır. Eski günlerin kıyısında mutluluğu, huzuru ve sevinçleri arar. Geçmiş zaman ömür salıncağında mevsim mevsim hatırlanırken şair, maziye açılan pencereden ülkesinin ve bireylerin ahvalini ortaya koyar.

Ömür, değişen mevsimler gibidir. Her mevsim güzelliği ile varken insan da yaşadıkları ve yaşattıklarıyla evrende var olur. Zaman ise yaşanılanlara şahit olur. Eren, yapılması gerekenlerin zamanında yapılması, söylenmesi gerekenin zamanında söylenmesi gerektiğine inanır. Verilmesi gereken kararlar zamanında verildiğinde değerlidir. Zamanında verilmeyen kararlara yakınmak boşunadır. Çünkü *“Zaman Yerinde Durmaz.”* Söylemek istediklerimizi zamanında söylemek büyük bir erdem ve mutluluktur. Zaman vefasız bir sevgili gibidir. Bir görünür bir kaybolur. Eskimiş takvim yapraklarına bakarak avunmak yerine söylemek istediklerini zamanında söylemek gerekir. Şair, sözü zamanında söylemenin gerekliliğini şöyle ifade eder:

*“Zaman yerinde durmaz, mevsim değişir
Şimdi tam zamanıdır karar vermek için
...
İnsanı hep engeller verilmeyen kararlar
Elimizde bir belge yok yarına güvenmek için” (Eren, 2019, 119).*

Hayat, kendi düzeni içinde devam ederken insanoğlu da kendine düşen vazifeleri yapmalıdır. Zaman; esen rüzgâr, uçuşan yapraklar ve uçup giden kuşlar gibidir. İnsanoğlu, kendine biçilen zaman diliminde verilmesi gereken kararları vermeli, söylenmesi gerekenleri söylemelidir. Zamanında söylemeyen sözler, zamanında yapılmayan davranışlar hükmünü yitirir. Onun için her iş zamanında yapılmalıdır. Çünkü aynalar zamanın geçtiğini söylemek için fırsat kollar. Yarının ne getireceğini bilemeyen şair, “an”ı yaşamanın gayreti içinde olunması gerektiği inancındadır.

*“Rüzgâr sertleşir, yapraklar uçuşur, kuşlar gider
Kimse buyur demez yalnızlığınızı gidermek için
Her zaman bir sona doğru akar zaman
Fırsat kollar aynalar bunu söylemek için” (Eren, 2019, 119).*

Zamanın sunduğu fırsatların farkına varıp değerlendirmek gerekir. Kaçan fırsatlara yakınmamak için zamanın bizlere sunduğu fırsatların kıymetini bilip iyi değerlendirmek gerekir. Şair, sevdiğine sevgisini zamanında söylemenin önemli bir kıymet olduğu inancındadır. Demir tavında dövüldüğünde değer kazanır. Şair de söylenmesi gerekenlerin zamanında söylenmesi gerektiği inancındadır. Çünkü her zaman böyle bir yâr karşısına çıkmaya bilir.

*“Çok kez farkında olmaz insan eline geçen fırsatın
Kıymetini bilmek lâzım sonra üzülmemek için*

*İnsana her zaman böyle yâr olmaz şansı
Gel artık bu şansı küstürmemek için” (Eren, 2019, 119).*

Mustafa Ceylan, şairin “*Zaman Yerinde Durmaz*” adlı şiiri ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken “*Arif Eren, zaman isimli o anlaşılmaz boyutun şairidir*” (Eren, 2010, 13) değerlendirmesini yapar. Eren, o anlaşılmaz boyuta geçmişle gelecek arasında kendince anlamlar yükleyen, zamanın bizden alıp götürdüklerinin yanı sıra bize bıraktıklarını anlaşılır kılmaya çalışan bir şairdir.

Eren için zaman uçup giden geri döndürülmesi mümkün olmayan bir kuştur. Şair, “*Bir Kuştur Zaman*” şiirinde zamanı sorgular. Zamanın insanda bıraktıklarını, bırakacaklarını düşünür. Şair, zaman karşısında kendini sorguya çeker. Çünkü zaman uçup giden bir kuştur. Zaman denen kuş kafesten uçtuğundan tekrar yakalanması mümkün değildir. “*Zaman, Arif Eren üstadın yüreğinde uçup giden kuşlar gibidir. Bir farkla ki göçmen kuşlar her baharda sılıya dönerler, geri dönmeyen, dönemeyen zamandır*” (Özeren, 2021, 119). Zaman, geri gelmeyecek olan, değeri anlaşılamamış önemli bir unsurdur. Eren, gaflet uykusunda uyuyan insanoğluna çağrıda bulunur:

“*Sorguya çekmeli kendini insan
Vicdanıyla baş başa kalınca
Hatanın tekrarına izin yok
Kafesten uçan bir kuştur zaman*” (Eren, 2019, 124).

Arif Eren, zaman kavramını yoğun bir şekilde şiirlerinde kullanır. Şairler için zaman kavramı ezelden ebede uzayıp giden bir sonsuzluktur. Şairler bu sonsuzluk içinde gördüklerini, hissettiklerini, duyduklarını şiirleştirir. “*Arif Eren, zamanı sonsuzlukta yaşayan şairlerdendir. Veysel gibi uzun ince bir yolun yolcusu olduğunu bildiğinden yeni yetme zamanların aksaklıklarını Yunus’a şikâyet etmeden alıkoyamaz kendini. Çünkü bilir ki sözü yağ ile bal eden şairlerle söz hamuru mayalı olan Arifler ölümsüzdür. Zaman, onlara değil, onlar zamana hükmeder*” (Özeren, 2021, 122). Arif Eren de zamana hükmedebilen şairlerden biridir.

4.5.10. Din ve Tasavvuf

Din, “*Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum*”dur (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>). Arif Eren, dini vecibelerini yerine getirmeyi hayatının en önemli gayesi olarak görür.

Şair, dini bir eğitim almaya da doğduğu günden itibaren İslam dininin sevgi ve hoşgörüsünü anlatan ilahileri ninni olarak dinlemiştir. Türk- İslam inancını hayat felsefesi edinen Eren, hem İslam dinini hem de Türk kültürünün öğelerini öğrenmeye ve yaşamaya çalışmıştır. Çocukluk yıllarının mesut günlerinde annesinden, babasından ve çevresinden aldığı dini tesir ile İslamiyet etkisi Eren’in şiirlerinde coşkun ırmaklar gibi akar. Bilinçli bir Müslüman olan şair, dininin gerektirdiği gibi yaşamayı ilke edinmiştir. Dar bir bakış açısıyla İslamiyete yaklaşmayan şair, inandığı gibi dinini yaşamış ve bu anlayışı da şiirlerine yansıtmıştır.

İlk dini telkinlerini bebek yaşta annesinden alan şair, inandığı doğruları söylediği gibi inançlarıyla dosdoğru yaşamış bir şahsiyettir. Şiirlerinde İslamiyet ile ilgili birçok kavrama, terime ve düşünceye yer verdiği gibi Türk – İslam inanç ve düşüncesinin günlük hayattaki yansımalarına da yer verir.

Müslüman olmanın gereği olan İslam dininin şartlarından oruç ve namaza; imanın şartlarından meleklerle, kadere ve ahiret gününe inanmaya; kandillere, ramazan ayına, ölüm ve ölümden sonra dirilmeye, Hz. Davut, Hz. Bilal ve Hz. Havva onun şiirinin önemli kaynakları arasındadır. Şair, “*Hayatı Huzura Ayarlama*”nın yolunu Türk-İslam kültürü ve inancında bulur.

Şair, dini duygularını birçok şiirde işler. “*Arif Eren, milletine, kültürüne ve kültürünün önemli bir parçası olan İslâm dinine içten duygularla bağlı bir şairdir*” (Eğilmez Kaya, 2019, 50). Eren’in şiirlerinde dini ve manevi değerler yoğun bir şekilde yer alır. İslam dininin temel kuralları ve manevi hazzı Eren’in birçok şiirinde karşımıza çıkar.

İslamiyetin beş şartından biri olan namaz, şairin “*Canevine İnen Ses, Hayatı Huzura Ayarlamak, Geceyi Huzura Ayarlamak*” şiirlerinde işlenmiştir. Bu şiirlerde ezanın ve namaz kılmanın manevi huzuru, ferahlığı anlatılır. Şair, namaz kılmanın iç huzuru ile gönüllere manevi bir ışığın dolduğunu ifade eder.

Beş vakit okunan ezan ile namaza davet edilen Müslümanlar hem ezanın hem de namazın gönüllere doldurduğu güzelliklerle hayatlarını devam ettirirler. Şairin “*Canevine Sinen Ses*” şiirinde ezan sesinin verdiği manevi huzur işlenmiştir. Bu sesle kalpler aydınlığa kavuşur. İç huzura erişmenin başlangıcı olan sabah ezanları ile kalpler temizlenir ve insanın gönlüne ilahi bir ışık akar.

“*Ezan sesleriyle uyanıyorsun yine güne
Aydınlığa kavuşan bir ayna kalbin
Secde dünyası ufkundan
Işık akar insan gönlüne*” (Eren, 1985, 7).

Ezan sesi ile yumuşayan kalplere temiz duygular sirayet eder. İnancın hazzı kanına kadar karışan insanın gönlü gökyüzü gibi ferahlar. Şair, ezanın yarattığı duygu iklimini adeta bütün bedeninde hisseder. Şair, sabah ezanının güzelliğini ve ruhuna nakşettiği duyguları derinden hisseder.

“*Gökyüzü gibi ferahlar için
Kozadaki ipek kadar yumuşak, temiz duygular
Sessizce aralar yürek kapını
Hazzı kana karıştır sevincin*” (Eren, 1985, 7).

Şair, ezan sesi ile insana acılar çektiren yaşantılardan ilahi âlemin hazzını gönlünde duyarak uzaklaşır. İç huzuru saran dert ezan sesi ile sargı gibi çözülür. Ezan, gönül evlerinde huzura çağırın ilahi bir sestir. Şair, bu manevi sesin insanın gönlünde yarattığı huzuru yaşar ve yaşatır.

“*İnsana acı çektiren, o sert
Kabuktan soyulur yaşanan hayat
Sargı gibi çözülür
İç huzuru saran dert*” (Eren, 1985, 7).

“*Geceyi Huzura Ayarlamak*” adlı şiirinde şair namazın önemi üzerinde durur. Dinin direği olarak kabul edilen namaz Müslümanlara farz olan bir ibadettir. Şair, “*Namaz dinin direğidir*” Hadis-i şerifini zikrederek namaz ibadetinin önemini ortaya koyar. Şair, tefekkür için gece saatlerini seçer. Geceyi huzura ayarlayan şairin aklını kuşatan düşüncelerden namaz dışında hiçbir düşünce kurtaramaz. Eren için namaz, dinin direği olduğu gibi sıkıntıları gideren, gönülleri ferahlatan, iç huzuru kuşatan bir unsurdur. Bütün çaresizliklerin, hastalıkların ilacı Allah’ın huzurundadır. Huzura varılan her namazda kul sıkıntılarından arınır. Şair, namazın verdiği iç huzuru ve insanda oluşturduğu etkiyi şöyle anlatır:

*“Seyirci kalamazsın çaresizliğine
Eski haline kavuşman için
Bir silkinişte tutunmak gerekir
Dinin direğine”* (Eren, 1985, 17).

Eren’in namaz kılmanın iç huzuru sağladığı düşüncesini işlediği bir başka şiiri *“Hayatı Huzura Ayarlamak”* şiiridir. Günün cezbeli saatleri hayatların huzura ayarlandığı saatlerdir. Huşu içinde kılınan namazlarda okunan dualar insanı asalak düşüncelerden uzaklaştırır. Daralan ruhlar, dar kalıplardan maddi âlemden manevi âleme çıkılan yolculuklarla kurtulur. Eren’e göre, hayatı huzura ayarlamamanın anahtarı namazdır. Manevi âlemlere açılan bir kapı olarak gördüğü namaz iç huzuru dengeleyen bir unsurdur.

*“Dualar dışında, asalak düşünceler
Fazlalık olarak dökülür kabından
Madde dünyasında sıkışan ruh
Kurtulur o dar kalıptan”* (Eren, 1985, 15).

Şair, insanın namazla yeniden hayat bulduğu inancındadır. Namazın güzelliğiyle duygu ve düşünceler tazelenir. Zaman, namazla kozasından soyunmuş ipek gibidir. Tırtılın kozadan kelebek aşamasına, kelebek aşamasından ipek olmaya doğru geçirdiği yolculuğu şair, koza- ipek metaforu ile namazla insanın yeniden doğuşuna bağlamıştır. Tırtıllar yetişkin aşamasına geçiş süresinde ağlarla kendine bir koruma tabakası oluşturur. Şaire göre namazda manevi olgunluğa erişmede koruyucu bir unsurdur. İslam dininin yasaklarına engel koyan en önemli ibadetlerden biri namazdır. Şaire göre namaz, insanları kötülüklerden alı koyan, kötülüklerden koruyan manevi bir kalkandır.

*“Taze duygu ve düşüncelerle
Yeniden can bulur insan
Artık kozasından soyunmuş
İpek gibidir zaman”* (Eren, 1985, 15).

Şair için namaz iç huzuru sağlayan bir unsurdur. Aynı zamanda şair, namaz ibadetini ömrü bitene kadar yerine getirme isteği içindedir. Çünkü namaz kendisi için bir şifa vericidir. Şair, Azrail canını alana kadar secde özlemi çekmek istemez.

*“İç huzuru sağlayan duam
Ömrüm oldukça, bitmesin bu derman
Secde özlemi çekmesin ruhum
Azrail canımı aldığı zaman”* (Eren, 1985, 15).

Eren, *“Mutlu Umut”* adlı şiirinde, İslamın bir başka şartı olan oruç konusunu işler. Sahur topuyla tomurcuk bir gülün açması gibi oruç heyecanı başlar. Oruç için kalkılan sahurda orucun sırrına ulaşılmaya çalışılır. Sahur sofraları için *“Bismillâhlı gülümsemeye”* dualar gibi temiz düşlerden uyanılır. Aydınlığa erişen sabahlara dek sahur sofralarının güzelliği ile beslenilir. Orucun oluşturduğu manevi havayla uyanılan uygulardan sabahın ilk ışıklarına kadar sahurun güzelliği yaşanır. Şair, Ramazan ayının oluşturduğu manevi havayı başından sonuna kadar hisseder ve hissettirir.

*“Bu gül kokusuyla uyanılır
Dualarca temiz düşlerden
Bismillâhlı gülümsemeyle aralanır dudaklar
Aydınlık çiseleyen sabahlar eşiğine”* (Eren,2019, 25).

Şair, oruç ibadeti ile insanın maddi ve manevi bir rahatlığa, huzura kavuştuğuna inanır. Şair için oruç, günahlardan sakınmayı sağlayan bir iç kontrol mekanizmasıdır. Eren, son nefese kadar oruçlu olmanın güzelliğini ve bu güzelliğin manevi hazzını yaşamak ister.

*“Ve kaçmak, kaçmak, kaçmak
Bir ömür boyu gınahtan
Yaşamak bulamayacağı yerlerde
Ne güzel, oruçlu olmak”* (Eren,2019, 25).

Eren, İslamın şartlarını şiirlerinde işlediği gibi İslamın beş kaidesine “*Selimiye*” şiirinde telmihte bulunur. Türk- İslam mimarisinin önemli bir şaheseri olan Selimiye Camisinin özelliklerini anlatmada İslamın beş şartından yararlanır. İslamiyetin ruhunun sindiği bu cami büyük kubbesi ile Allah’ın “Bir” oluşuna, her kademenin beş pencereden oluşması ise İslamın beş şartına delalet eder. Şair, şiirdeki bu özellikleri şu şekilde dile getirir:

*“İslamiyet, ruh olmuş bu sanat doruğuna
Tek kubbesi, tanıklık yapar Allah’ın bir olduğuna
Her pencerede beş kademenin sırrı
İslam kapısının beş altın anahtarı
Vaaz kürsüsünün dört oluşuna en sağlam kaynak
Bu son dinde dört mezhep hak”* (Eren,2019, 113).

Eren’in şiirlerinde imanın şartları da yer alır. “*Güz Düşünceleri*” şiirinde imanın şartlarından biri olan ahiret gününe inanma işlenmiştir. İnsanların yaşadığı âleminden ebedi âleme varışı bir hakikat olarak karşımıza çıkar. Bu hakikat çerçevesinde bir yaşamın tercih edilmesini “*Tanrı bilmezler*” hatırlatarak bu düşünce doğrultusunda bir yaşama dönmeleri çağrısında bulunur. Eren, tabiat vasıtasıyla ölümden sonra dirilişi tarife çalışır.

*“Rüzgârın elinde dişli işkencelere
Acımasız sürüklenirken yapraklar
Unutulmuştur dallar tarafından
Bir seyir bile olmayacaklar serçelere
Bu yapraklardan daha kötü
Bir ölüm ve diriliş var
Tanrı bilmezler”* (Eren,2019, 29).

Şair, sonbahar yapraklarının birer birer sararıp, damarlarındaki can suyunun çekilip tutunacak bir dal bulamayarak düşüşlerini “*Tanrı’sız insanların*” hâllerine benzetir. Tanrı’sız insanların yaşadığı boşluk, düştükleri cenderede çırpınışları boşlukta sallanan yaprakların tutunacak incecik bir dal bile bulamaması gibidir. Şair, sonbahar yapraklarının sararıp düşüşü ile mutlak hakikati hatırlatır. Eren, “*Tanrı tanımazlara*”

ölümü hatırlatarak varoluş gayesine davet eder. Şair, sonbahar yaprakları ile Tanrı tanımazlar arasındaki bağı şu şekilde ifade eder:

*“Yaprakların sararınca benizleri
Azalır damarlarında özsü
Çözölmeye başlar kımıl kımıl
Dalları sımsıkı tutan elleri
Boşlukta sallanırken tutunmak için
Bulamazlar incecik bir dal
Tanrı’sız insanlara benzer halleri”* (Eren, 2019, 29).

Eren, *“İnançla Atmalı Kalbin”* şiirinde imanın şartlarından kader düşüncesine yer verir. Kader, ezelden ebede olacak olan bütün şeylerin yeri, zamanı ve nasıl olacağını Allah tarafından bilinmesidir. İnsanoğlu neleri ne zaman, nerede, nasıl yaşayacağını bilemez. Yaradan’ın kudreti ile insanoğlunun yaşayacağı her şey ezelden bellidir.

Şair, kader çizgisinde külli ve cüzi iradenin yeri ve yaşantılara etkisini *“İnançla Atmalı Kalbin”* şiirinde ustaca işler. Kalbi inançla atan insanlar için kaderin tecellisine razı olmak inançları gereğidir. Şair, günlük hayatın bir gününü anlatarak “kader inancına” yer verir. Gecenin huzur tülbendinden kalplere süzülen bir sevinçle imanlı gönüller güne başlar. Ömür takviminin yaprağında neler yazılı olduğunu bilemeden günün ne getirip ne götüreceğine razı bir gönülle güne sevinçle başlamak hakiki imanın işaretleridir.

*“Gecenin huzur tülbentinden
Kalbine süzülen
Bir sevinçle başlıyor gün
Bilemezsin ömür takviminin yaprağında
Neler yazılı bugün”* (Eren,2019, 91).

Aldığı nefesten, attığı adımdan sonra neler olacağını bilemeyen insanoğlu kendi kaderini kendi eli ile yazsa bile yaşayacağı hayatın sonuçlarından kaçamaz. *“Arif Eren irade-i cüziye ve irade-i külliye arasındaki uyum ve birliği resmederek inanç ufuklarımızın geniş boyutlarını işaret etmekte”* (Eğilmez Kaya, 2019, 53). Eren, inançla atan kalpler için kader çizgisine bağlı bir atlasla hayata devam edilmesi inancındadır. Şaire göre yaratılışın sırrı ile donatılan insan, Yaradan’a layık bir kul olmanın bilinci ile yaşamalıdır.

*“Aldığı nefes attığı adım sonrası
Ne olacağını bilemez insan
Yaşayacağın hayatta en küçük
Bir değişiklik yapamazsın
Kaderini kendi elinle yazsan*

*Bu inançla atmalı kalbin
Nasıl olman gerekirse öyle yaratılmışsın
Allah’ın bu güzel lütfuna
Lâyık bir kul olmanın
Anlayışı içinde yaşamalısın”* (Eren,2019, 91).

İslâm'da iman esaslarından bir diğeri de meleklerle inanmaktır. Allah'ın çeşitli emirlerini uygulamakla görevli olan meleklerin nurdan yaratılmış ruhani varlıklar olduğuna inanılır. Yiyip içme özelliği olmayan ve cinsiyeti olmayan varlıklardır.

Allah, melekleri çeşitli işlerle vazifeli olarak yaratmıştır. Bu vazifelere göre melekler adlandırılır. Meleklerin asıl görevi elçiliktir. Melekler, Allah Teala ile peygamberler arasında bazen de Allah Teala ile diğer varlıklar arasında elçilik yapar ve Allah Teala'nın emirleri doğrultusunda evrendeki olayları yürütür (Cebeci, 2020, 23-24).

Kuran'ı Kerim'de Er-Rûhu'l-Kudüs, Er-Rûhu'l Emin, Rûh, En-Namûsu'l Ekber isimleri ile anılan dört büyük melekten biri olan Cebrail (As.) peygamberlere vahiy getirmekle vazifelidir. Vahiy meleği olması ve diğer meleklerle göre Hz. Peygamberle sık görüşmesi nedeniyle Cebrâil daha üstün ve şerefli (Erbaş, 2012, 255-259).

Kuran'ı Kerim'e göre Cebrail, vahyi getirişinden sorumlu melektir. Çeşitli ayetlerde Cebrail'in Allah katındaki şeref ve kıymeti belirtilir. Cebrail (a.s) elçilik, kerim ve kuvvetli oluşu, itibarlı, kendine itaat edilen emin eksiksiz ve muhteşem bir melek olarak yaratıldığı Hak Teala'nın ayetlerinde ifade edilmektedir (Cebeci, 2020, 90-93).

Eren'in şiirlerinde melekler *“Hızır Sevabı, Sığmadı Yaşadığı Zamana, Hayatı Huzura Ayarlamak, Ağıt”* şiirlerinde işlenir. Peygamber Efendimiz, Hz. Ali'ye Hızır Aleyhisselam ile karşılaşmasını anlatırken Cebrail Aleyhisselam'ın elçiliği ile Hızır Aleyhisselam'ın kimliğini açıklaması anlatılır.

*“Dost evine gelir Resullullah
Anlatır olayı Hazret-i Ali'ye
Bu esnada Cebrail
Allah'ın selam ve buyruğunu bildirir:
“Bildi mi Muhammed, camide
Elini tutan kimdir? (Eren,1985, 19).*

Tokalaşma, *“İslâm'da müslüman kardeşliğini güçlendirmek için selâmlaşma, musâfaha ve güleryüzlülük teşvik edilmiştir. Selâmlaşmanın bir parçası sayılan tokalaşma Hz. Peygamber'in sünnetinde yer alan âdâb-ı muâşeret kaidelerindendir”* (Çağrı, 1997, 379). Eren, *“Hızır Sevabı”* adlı şiirinde adabı muâşeret kuralları içerisinde yer alan selamlaşma ve tokalaşma kültürünün toplumun birlikteliği açısından önemine vurgu yapar.

*“Elini tutup sallayan yiğidin
Kimliğini Cebrail'den öğrenir
Ve buyurur Hazret-i Ali'ye!
“Bu sünnet sana vasiyettir
Din kardeşinin elini sıkana
Allah Hızır Sevabı verir!” (Eren,1985, 19).*

İnanma ihtiyacı ile ortaya çıkan ve Yaratıcı ile irtibata geçme isteğini ürünü olan dua, Arapça bir kelimedir. *“çağırma, seslenmek, istemek, yardım talep etmek”* manaları kullanılmakta olup kültürümüzde *“yakarış, Allah'a yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin”* gibi anlamları da içerisinde barındırır (Cilacı, İslam Ansiklopedisi, Elektronik Sürüm). Bütün dinlerin ortak bir ibadet şekli olan dua, kulun acziyetinin farkına varıp Allah'ı hatırlamasının en kısa ve en güzel yollarından biridir. İnsanoğlu

hem kendi için hem de başkaları için Allah'ın huzurunda yakarışlarda bulunarak iyiliğe ve güzelliğe ulaşmanın vesilesi olur.

Şair, beş vakit namaz sonrası edilen dualarda Allah'ın zikredilmesine de değinir. Namazlardan sonra otuz üç kere “Sübhaneallah”, “Elhamdülillah”, “Allahu ekber” diyerek Allah'ı anarız. Şair, “Çözülür Düşümler” adlı şiirinde namaz tespihini “otuz üç kemerli bir köprü”ye benzetir, tespih tanelerinin iplikten huşu ile çekilmesini de su imgesi ile verir. Huşu ile çekilen tespih taneleri tıpkı su gibi ipinden akar.

*“Otuz üç kemerli bir köprüde
Su misali akıp gider iplik”* (Eren,2019, 92).

Namaz tekbiri ile başlayan iç ürpertici sessizlikle zihnimizi bunaltan düşüncelerden uzaklaşırız. Ruhumuzu namazın başlangıcı ile dolan ferahlık kuşatır. Bedenimizdeki gerginliğin yerini bir rahatlama alır. Bütün bu değişimi sağlayan namazdır. Namaz sonrası edilen dualarla ruhumuzdaki gerginlik yerini bir ferahlığa bırakır. Düşüce kuraklığından kurtulan bedenler tıpkı tespih ipindeki taneler gibi huzura kavuşur:

*“Beşparmak vadisi boylarında
Ürperip ırgalanır sessizlik*

*Bunaltıcı kurak düşünceyi
Dağıtır yağmurlu bir serinlik*

*Kıpır kıpır esnemeye başlar
Düşümünden çözülür gerginlik”* (Eren, 2019, 92).

Pervaneler gibi yanarak edilen dualarla hakikate erişilir. Masumane duygularla edilen dualarla sinsi düşüncelerden uzaklaşılır. Gönlünü kuşatan güzellikler duanın eseridir. Bütün kötü düşüncelerden, bedensel yorgunluklardan arınarak zindeliğin zirvesine ulaşılır. Dua ile insanoğlu beden ve fikren bir arınma yaşar. Eren, bu arınmayı düşümünden çözülen tespih taneleri ile anlatır:

*“Can ateşinde pervana gibi
Kendi canına kıyar bezginlik*

*Masum duyguyu hiçbir şekilde
İncitmez artık sinsi ezginlik*

*Damarlarda dolaşmaya başlar
İnsan gönlünden taşan zindelik”* (Eren, 2019, 92).

Eren'in üçüncü kitabına da ismini veren “Görkemli Denge” şiiri “şairin dünya görüşünü, hayat anlayışını, inancını ve her işte bir hikmet aramasını çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır” (Eren, 2010, 76).

İmanın şartlarından birincisi Allah'a inanmaktır. Eren, Allah'ın varlığını ve birliğini “Görkemli Denge” adlı şiirinde işler. Tabiat ve tabiat varlıklarının yaradılışı Allah'ın varlığının ve birliğinin en önemli delilleridir. Bütün deliller akli olanlar için önemli bir nasihattir. Şair, sonsuz güç ve kudret sahibi Allah'ı, kâinatın düzeni ve

mükemmel ahengi ile anlatmaya çalışır. Kâinatın her zerresi Allah'ın varlığının delidir. Eren, ise Allah'ın varlığının delillerini ve sonsuz kudretini gece ve gündüzün zıtlığı ile ortaya koyar. Zıtlıklar içerisindeki mükemmel ahenk O'nun varlığının ve sonsuz kudretinin en önemli delilidir. İlâhi nizam içinde O'na giden, O'nu anlatan birçok sanat eseri vardır.

Bu sanat eserlerinin en önemlisi ise gece ve gündüz döngüsüdür. Eren, bu döngü içerisinde “*Görkemli Denge*”yi anlatır. *Görkemli Denge*'nin her mısrası Allah'ın varlığını ve birliğinin delilini anlatır. Eren “*Görkemli Denge*” şiirinde Tevhit inancını kısa ve öz bir şekilde ortaya koyar. Evrenin düzeninin zıttı ile var olduğu düşüncesi şiirin geneline hâkim bir düşüncedir. *Görkemli Denge*'de Allah'ın kendi varlığının ve kudretinin sınırsızlığına delil olan “gece ve gündüz”ün birbirini izlemesi düşüncesi şiirin ana temasıdır. Gecenin yerini gündüze, gündüzün yerini geceye bırakması Allah'ın kudretinin ve varlığının vesikasıdır.

Eren, doğa olaylarından hareketle Allah'a giden yolun tarifini yapar. Yıldızlar, ay ve güneş nizam içinde Allah'ın varlığının ve birliğinin delilidir.

*“Gündüz hiç görmeden geceyi
Kendince çirkin zanneder
O dolunay yüzlü eceyi*

*Gece hiç görmeden gündüzü
Yıldızlara bakarak konuşur
Benim mülkümdür gökyüzü*

*Bir araya gelseydi ikisi
Çoktan bozulmuş olacaktı
Gökyüzünün görkemli dengesi”* (Eren, 2019, 69).

4.5.11. Tarihi Temalar

Arif Eren, çağın sorunlarını işlediği gibi geçmişin güzel günlerine kucak açan bir şairdir. Birçok şiirinde tarihin zaferle dolu günlerini gururla işlemiştir. Tarihin güzel günlerinin yetişen nesillere ilham vermesi gayesi içindedir. Şair, tarihin şanlı sayfalarında gezinirken millî ve manevî değerleri, tarihi yapıları geri plâna atmaz. Şair, millî ve manevî değerlere bağlılıkla millet ve devlet olmanın şuurundadır. Bu şuur ile Türk tarihine, kültürüne, örf ve âdetlerine şiirlerinde sıklıkla yer verir.

Hisar şairlerinin beslendiği ana kaynaklardan biri de tarihi unsurlardır. Arif Eren'in şiirlerinin de kaynağı Türk tarihi ve kültürüdür. Eren, her ne kadar bir grubun temsilcisi olmadığını ifade etse de şiirinin kaynaklarına bakıldığında Hisar şairlerinin etkisi görülür. Eren'in şiirlerinde Türk kültür ve geleneğinin unutulana, yozlaşana, kaybolmaya yüz tutan değerlerini işlediğini görürüz. Şairin mazi fikrine bağlı kalarak atiler inşa etme çabası içinde olduğunu söylemek mümkündür. Atiyi inşa ederken toplumun değer yargıları, Türk kültür ve tarihi, din olgusu önemli yere sahiptir. Yahya Kemal'in şiirlerindeki kelime seçimindeki titizlik ve tarih şuru Arif Eren'in şiirlerinin de temel kaynağını oluşturur. Çocuk yaşlarda babası Mümtaz Eren'den aldığı tarih bilinci ile Türk tarihinin önemli olaylarına karşı hassas bir duruş sergiler. Vatan sevgisi, kahramanlık, millet olma şuru, tarihi olaylar şiirinin temelini oluşturur.

Necip Türk milletine mensup olmanın gururunu ve onurunu Eren'in şiirlerinde hissetmemek mümkün değildir. Eren, mazideki kahramanlıkları işleyerek Türk atasının kahramanlığını ve yüceliğini yeni nesillerin anlamasını ister. Bu yolda yazdığı ve Malazgirt Zaferini anlatan “*Alp Arslan'dır Bu*” şiiri ile şanlı maziyle yurt olan Anadolu'nun kapılarının Alp Arslan tarafından nasıl açıldığını anlatır.

Şair, kefene benzeyen elbisesini giyip Türk töresine uygun olarak atının kuyruğunu bağlatıp şehit olursa vurulduğu yere gömülme vasiyeti veren Türk tarihinin büyük komutanı Alp Arslan'ı “*Alp Arslan'dır Bu*” şiiri anlatır. Türkleri Anadolu'dan çıkarma amacı ile hareket eden Bizans imparatoru Romanos Diogenes ve Alp Arslan'ın ordularının 26 Ağustos 1071 Cuma günü Malazgirt'te karşılaşması coşkulu bir dille anlatılır. Alp Arslan'ın zafere olan inancı ve kararlılığını şair şu mısralarla dile getirir:

*“Dolunay kadar aydınlık yüreğinde
Zafer muştulayan turnalar uçar
Elindeki yalın kılıcın
Yalımı geceyi yırtar”* (Eren, 2019, 38).

Anadolu toprakları üstünde birçok yiğit nice destanlar yazmıştır. Alp Arslan ve ordusu, 1071'de Anadolu'nun Türk yurdu olması yolunda destansı bir mücadele verir. Alp Arslan, Bizans imparatoru Romanos Diogenes'e barış elçileri göndermesine rağmen barış teklifi kabul edilmez. Bunun üzerine savaş hazırlıkları yapıp, kılıçlar kuşanılır. 26 Ağustos 1071 Cuma sabahı mahiyetindeki kumandanları toplayıp, onlarla Tanrı'ya yakarıшта bulunur. Cuma namazı vakti yaklaştığında Alp Arslan, kumandan ve askerleriyle namaz kılıp onlara zafer yolunda bir konuşma yapar. Alp Arslan'ın ve Türk ordusunun zaferi için dualar, hutbeler okunur. Savaş hazırlıklarını bitiren Alp Arslan, beyaz giysiler giyip, ölürse bu beyaz giysilerle gömülmesini ister. Atının kuyruğunu bağlayıp, kılıçlar kuşanıp savaş meydanına çıkılır. Savaş esnasında Tamiş komutasındaki Uzlar ve Peçenekler, Selçuklu saflarına geçerek kutlu zaferin ilk müjdelerini gerçekleştirir. Esir düşen Romanos Diogenes'e Alp Arslan, bir esir gibi davranmaz ve onu serbest bırakır (Sevim, 2019, 63-77). Bu kutlu gün Alp Arslan'ın zaferi ile sonuçlanır. Bu zaferle Anadolu kapıları Türklere sonuna kadar açılır ve Türkler Anadolu'yu zaman içerisinde yurt edinir. Anadolu toprakları üstünde yazılan bu destanı Eren şöyle tarif eder:

*“Kutlu gün doğacak birazdan
Zaman, mutlu sancılar içinde
Yeni destanlar yazılacak
Anadolu toprakları üstünde*

*Bu ülkü uğruna dövüşülecek
Sevinç suları akar göz oluklarından
Gemler çekili, atlar şaha kalkmış
Gökyüzü yankılanır duadan*

*Bir ses duyulur sonra
Gök gürlemesine benzer
Alp Arslan'ın hücum sesidir bu
Dev gibi atlarda dağ gibi yiğitler”* (Eren,2019x 38).

26 Ağustos 1071 Cuma günü Alp Arslan ve ordusunun zafer günüdür. Şair, düşman güçlerini ayırık otlarına benzetir. Çünkü ayırık otları söküp atılması zor bir ottur. Bu bahçeye açılan kapının kilidi ise Alp Arslan'dır.

Ayrık otu, “*buğdaygillerden, kökü hekimlikte idrar söktürücü olarak kullanılan yabani bir bitki*”dir (Türkçe Sözlük, 2005, 163). Kökü toprağın derinliklerine kadar inebilen bu ot, mahsullere zarar veren tarlalardan temizlenmesi zor olan bir ottur. Toprakta ayrılmayan anlamında kullanıldığı için ayırık otu denir (Özkan, 2012, 71).

Eren, ayırık otunun bu özelliklerini şiirde farklı bir imge olarak kullanır. Bizans adeta Anadolu'yu ayırık otları gibi kuşatmıştır. Anadolu coğrafyasına yıllardır kök salmış olan Bizans, Alp Arslan'ın yiğitleri tarafından 26 Ağustos 1071 Cuma günü tarlalardan söküp atılan ayırık otları gibi Malazgirt Ovası'ndan sökülüp atılır. Bu zaferle Anadolu coğrafyasının kapıları Türklere sonuna kadar açılır. Bu büyük zafer şairin dilinde daha büyük anlam kazanır:

*“Büyük Başbuğ'un buyruğu üzere
26 Ağustos 1071 Cuma günü
Söküp atarlar ayırıkotları gibi
Malazgirt Ovası'dan Bizanslılar”* (Eren, 2019, 38).

31 Ekim 1919 tarihinde Uzunoluk Olayı (Sütçü İmam Olayı) olarak bilinen ve Maraş Millî Mücadelesinde şanlı bir direnişin başlangıç kurşununu sıkın kişi Sütçü İmam'dır. Maraş Millî Mücadelesinin timsali olan Sütçü İmam, gönüllü olarak Uzunoluk Camiinin imamlığını yapmakta ve cami yakınlarındaki dükkânında süt satmaktadır.

Fransızların desteğini alan Ermeniler, Maraş sokaklarında önlerine gelenlere hakaretler edip saldırmaktadır. 31 Ekim 1919'da Uzunoluk hamamından çıkan hanımlara peçesini yırtmaya çalışıp saldırması üzerine durumu gören vatandaşlar olaya müdahale eder. Olaya müdahil olanlardan biri de Çakmakçı Sait'tir. İşgalci güçlerin ateşi sonucu Çakmakçı Sait şehit düşer. Bunlara şahit olan Sütçü İmam silahını ateşleyerek işgalci askerlerden birini etkisiz hâle getirmiştir. Sütçü İmam'ın attığı ilk kurşun Maraş'ın milli mücadelesinin başlangıcı olmuştur.

*“Zaman tarihleşir bir ikindi vakti
Çeker tabancasının tetiğini
Kurşunlarla yere serer Uzunoluk'ta
Maraşlı kadına ilişmek isteyen
Ölümüne susamış Ermeni askerini”* (Eren, 2019, 110).

22 gün 22 gece süren Maraş İstiklal Mücadelesini başlatan Sütçü İmam'ı Arif Eren, “*Bir Destan Böyle Başlar*” şiiri ile anlatır. Maraş'ın İstiklal Mücadelesini başlatan Sütçü İmam bu şiirde kurtuluş mücadelesinin ilk kurşununu sıkışı abideleştirilir. Şair, şiirde Sütçü İmam'ın şahsında Maraşlının inancını, vatan sevgisini şair şöyle dile getirir:

*“Memleket toprağında düşmanı görünce
İsyan akar damarlarında kan yerine
Kendisi başlatacak şanlı savaşı
Gündüz hayalinde gece düşünde
Tek başına talim yapar askerce”* (Eren, 2019, 110).

4.5.12. Şiirlerinde Mekân

Arif Eren, üzerinde yaşanan vatan topraklarına şiirlerinde oldukça fazla yer verir. Vatanın her mekânı yurdumuzun birer tespih tanesidir. Eren, mazi ile ati arasındaki bağı mekânların dili ile anlatır. Şehirler üzerinde yaşayan halkın tarihi, üzüntüleri, mutlulukları, hasretleri, sevdaları dile gelir. Eren'in şiirlerindeki mekânlar tarihin önemli olaylarına tanıklık ettiği gibi, kendisinin de yaşamında iz bırakan mekânlardır.

Şair, kısa dizin anlayışı ile İstanbul'u anlatırken metropol kent oluşunu vurgular. Köyler, şehirler, ilçeler uykuda iken bir tek İstanbul ayaktadır. Gecesi ve gündüzü ile yaşamın içinde yer almaktadır. Şair, *“İstanbul”* adlı şiirinde metropol kenti şöyle anlatır:

*“Uykuda şimdi köyler
Uykuda ilçeler
Uykuda şehirler
Sen niye uyumazsın*

Uygun mu kaçtı İstanbul” (Eren, 1965, 23).

Şair, İstanbul'u konu edindiği bir başka şiirinde ezan sesleri içinde, başka bir renk, başka bir ahenk, başka bir bakış içinde İstanbul'u, aşk ve sevdâ şehri olarak tarif eder. *“Bir Sabah İstanbul”* şiirinde umutlarıyla geldiği şehirde, yalnızlığını İstanbul'un semtlerinde giderir. Şair, İstanbul'un güzelliği karşısında şaşkındır. Kentin güzelliğine tutulmuştur. Şair, sandal gezintisinde yanında öyle birini istemektedir ki onun verdiği mutlulukla sandal dalgaların arasında yürümelidir.

*“Ezan sesleri içinde İstanbul
Renk, su içinde İstanbul
Pırıl pırıl kızların bakışında
Aşk, sevdâ şehri İstanbul*

*Öyle biri olsun ki yanımızda
Sandal küreksiz yürüsün sularda
Gençliği tanıyamadan uğurladık
Vefasızlığa utanmayan aynalarda”* (Eren, 1965, 64-65)

Şair, ilk dönem şiirlerinde mekânları daha çok bireysel duygularını anlatmak ve anlamlandırmak için kullanmıştır.

Şair, *“Sevdâ Rüzgârı”* adlı şiirinde doğup büyüdüğü kente çocukken duyduğu sevgiyi dile getirir. Doğduğu kent bir masal ülkesi kadar değerlidir. Kendi memleketinden başlayan bu sevgi, zamanla ülke sevdasına dönüşmüştür. Yurdu gezme arzusu ile tutuşan bir gönlün zaman içinde bu arzuya kavuştuğu görülür. Arzusu gerçekleşen şairin memleket sevgisi daha da büyür. Artık *“Sevdâ Rüzgârı”*’nı tüm benliğinde hissetmektedir:

*“Çocukken doğduğum şehri
Her şeyden önde severdim
Ayak girmemiş masal ülkelerini
Verseler değişmezdim*

...

*Buna sevda rüzgârı derim
Türkiye’ mi gezdirdi yıllarca
Göz görmedik güzellikler
Demirlendi yüreğime dağca”* (Eren, 1965, 21-22).

Arif Eren’in şiirlerinde yer alan bir başka şehir doğduğu, büyüdüğü kent, Kahramanmaraş’tır. “*Her Mevsim Güzelsin*” şiirinde Kahramanmaraş’ın doğa güzelliklerini, mesire yerlerini, bağlarını, bahçelerini, ovalarını, tarihi dokularını ve yiğit insanlarını anlatır. Kahramanmaraş’ın Pınarbaşı bölgesinde ulu çınarlar altında yaz günlerinde serinleyip sohbet değirmenine sözler taşıyan şair, memleketinin suyunun güzelliğinin de farkındadır. Bundan dolayı suyunu kana kana içmektedir. Şair, hem Maraşlı olmaktan hem Maraş’ın güzelliklerinden hem de insanlarından gurur duymaktadır.

*“Bağların üzümleriyle ünlü
Tarlaların çeltik, pamuk ve biberle
Bir Maraşlı olarak gurur duydum
Sırtları yere gelmeyen yiğitlerinle
Pınarbaşı’nın ulu çınarları altında
Unuttum mevsimin yaz olduğunu
Ne kadar susamış olsam da
Hep yudumlayarak içebildim suyunu”* (Eren, 2006, 74).

Her mevsim ayrı bir güzellik içindeki şehirde şair, gökkuşağının bütün renklerini en canlı şekilde seyretmektedir. Minareleri ve kalesi ile tarihe damgasını vuran şehrin kurtuluş mücadelesi kutlamalarına karşı 12 Şubatlarda yaşadığı sevinci de dile getirir. Tarihi kalenin burçlarında dalgalanan bayrağın altında yaşamının huzurunu ve mutluluğunu yaşayan şair, kaleden seyrettiği minareleri ve içinde ibadet ettiği camileri de unutmaz.

*“Her mevsim ayrı güzelsin
Renklerin en canlısını sende gördüm
O gökkuşağı safasını
Güz gelince sende sürdüm”*

*Tarihi kalenin burçlarında
Bayrağımın rüzgârıyla serinledim
Minarelerini bir bir saydığım
Camilerinde secde eyledim”* (Eren, 2006, 75).

Şair, mekânları tarihsel ve kültürel yönleriyle de şiire konu eder. Mimarinin doruk noktası “Selimiye” Türk kültür ve tarihinin eşsiz eseri şairin “*Selimiye*” şiirinde dile gelir. Eski vatan topraklarını Selimiye’nin minarelerinden seyre dalan şair, tarihin şanlı sayfalarında gezinir. Kuzey batı vatan toprağını kana kana seyrederek. Sonunda “*Selimiye*” şairin gönlünde ruh bulup abide bir şiir ortaya çıkar. Edirne, Türk İslam mimarisinin şaheseri Selimiye’ye ev sahipliği yapması yönüyle Eren’in şiirinde önemli bir mekândır. Şair, Edirne’ye giderek “Selimiye’yi gezip yetkililerden bilgi alıp üçüncü şerefesine çıkıp baş döndürücü yükseklikten vatan topraklarını seyrederek Selimiye

şairini yazmıştır (Eren, 2019, 112). Edirne'nin en görkemli yerine yapılan cami kuzeybatı topraklarımızdan görülmesi yönüyle otoritenin ve Türklüğün gücünü göstermesi bakımından önemlidir.

*“Gözler bu sanat şah eserini görsün diye
Edirne'nin en görkemli yerine yapılmış Selimiye
Görünür o kuzeybatıdaki son topraklarımız üstünde
Bakınca uzaklardan gözler önünde
Sanırsın tekrar konmak üzere kafesine
Minareler dört kuş gibi havalanmış gökyüzüne”* (Eren, 2019, 112).

Şair, “Yurt Tesbihi” adlı şiirinde Türk yurdunun sonu “şehir” ile biten “Doğanşehir, Gülşehir, Akşehir, Seydişehir, Alaşehir, Eskişehir, Kırşehir, Viranşehir, Nevşehir, Beyşehir” gibi güzellikleri ve değerleri ile ön plana çıkan mekânlarını anlatır. Şair, bu mekânların güzelliklerini bir tespihin taneleri gibi sıralayarak ses ipine asar. En doğuda olması yönüyle “Doğanşehir”, tarihsel özellikleri ile “Örenşehir”, savaşlar sonucu harabeye dönen “Viranşehir”, bağlar ve bahçeler beldesi “Gülşehir”, peri bacaları ile “Nevşehir”, Nasrettin Hoca diyarı “Akşehir”, gölleri ile “Beyşehir”, buğdayın merkezi “Seydişehir”, kavunuyla “Alaşehir”, ahilik kurumunun merkezi ve Ahi Evren ile “Kırşehir”, konum olarak ülkemizin merkezinde olan “Eskişehir” mekânsal özellikleri, doğal güzellikleri, tarihsel yönü ve ön plana çıkan diğer özellikleri ile şairin şiirlerine konu olmuştur.

Eren, yurduna duyduğu sevgiyi sonu şehir ile biten köy, kasaba ve şehirler vasıtasıyla vermeye çalışır. Ülkesinin birçok güzelliğini, kültürünü, coğrafi özelliğini, ön plana çıkan unsurlarını, yaşamdan duyulan hazzı şair ses ipine ahenkle asar.

*“Güneş, doğudan doğar Doğanşehir
Seninle dizilsin şiire son iki hecesi
Beş sesli kent ve ilçelerimiz
Bir tarihsin sen Örenşehir
Konumun nedeniyle savaşlar
Bir harabeye döndürmüş seni
Ondan adın Viranşehir*

*Bağlar, bahçeler beldesi Gülşehir
Yol boyunca o cömert güzellik
Gözlerimden süzülüp aktı gönlüme
Bu duygular içinde geldim Nevşehir
Peri Bacalarını görmek için
Yaz kış kafil kafil gelirler
Hiç azalmaz senin ziyaretçilerin*

*Nasrettin Hoca ayrı bir dünya Akşehir
Gülerken düşüne kalmış orada her şey
Yüzer durur gölünde ördekler
Güzellikler, beyler yöresi Beyşehir
Sana nasıl övgüler yazmam
Yediğim ekmekte unun var
Başak saçlı, buğday tenli Seydişehir*

*Kırkağaç kavununu unutamam Alaşehir
Âhilik kurumunu kuran veli
Kerâmet sahibi Ahi Evren
Sende yaşadı sende şehit oldu Kırşehir
Ve son iki hecesi beş sesli
Kent ve ilçelerimizin
Orta direği sensin Eskişehir”* (Eren, 2019, 17).

4.5.13. Şiirlerinde Geçen Tarihi Şahsiyetler

Arif Eren, şiirlerinde Türk kültür ve tarihinde önemli yere sahip, millet hafızasında yer etmiş, topluma önderliği ile saygı duyulmayı hak eden şahsiyetlere yer vermiştir. Eren, Türk tarihinin altın çağlarına ve tarihin öne çıkardığı abide şahsiyetlere yer vererek mazi ile ati arasında bir köprü kurma uğraşındadır. Başta Ulu Önder Atatürk olmak üzere, Karacaoğlan, Yunus Emre, Necip Fazıl, Sütçü İmam, Ahi Evren, Nasrettin Hoca gibi birçok şahsiyete şiirlerinde yer vermiştir. Ulu Önder, Karacaoğlan, Yunus Emre, Necip Fazıl, Sütçü İmam gibi tarihi karakterleri müstakil olarak işlerken Ahi Evren ahilik kurumunun öncüsü olması yönüyle, Nasrettin Hoca ise nüktedan kişiliği ile işlenmiştir.

Eren, başöğretmen Atatürk’ün yolunu takip ederek öğrenciler yetiştirmiş ve Ata’nın ilkeleri doğrultusunda yetişen gençliğin Türkiye’yi aydınlığa çıkaracağı inancındadır. İçindeki Atatürk sevgisini, Atatürk’ün ölüm yıldönümü olan bir 10 Kasım günü Ata’nın fikirleri ile kurduğu dünyayı hayal eden Elif’in Atatürk sevgisini resmederek işler. “*On Kasım ve Elif*” şiirinde Ata’sından dinlediği söylevle hayallerini gerçekleştirecek bir genç kızın inancı karşımıza çıkar: “*On Kasım ve Elif*” şiirinde ülkemizin kurtarıcısı Ulu Önder’in ölümü karşısında bir 10 Kasım sabahı boş sıralara oturup Ata’nın resmine gözlerini dikmiş Elif kız karşımıza çıkar. Ulu Önder, bir 10 Kasım günü Elif ile konuşur. Elif, kitapların yazmadığı bir söylevi iki çivi gibi Ata’sının gözlerine saplanmış vaziyette dinler. Elif, Türk kızlarının temsilcisidir. Ata’sından aldığı öğütlerle yarınları aydınlatacak nesiller Elif gibi inançlı kızlardan oluşacaktır. Elif, yarınları Ulu Önder’in çizdiği yolda inançla yürüyecektir. Şair, Elif nezdinde Türk kızlarını Türkiye Cumhuriyetinin istikbali ve aydınlık yüzü olarak görmektedir.

*“Bir On Kasım sabahı
Oturmuş boş sıralardan birine
Gözbebekleri iki çivi gibi saplanmış
Resimdeki Ata’sının gözbebeklerine”*

*Zil sesi değil, depresyon olsa
Vazgeçmeyecek kurduğu Dünya’dan
Kitapların yazmadığı
Bir söylevi dinliyor Ata’sından”* (Eren, 2006, 18).

Şairin yarın tasavvuru içinde Elif gibi inançlı ve kararlı gençler vardır. Atatürk’ün çizdiği ilkeler doğrultusunda yetişecek genç kızların yarınları inşa edecek bireyler olduğuna inanmaktadır. Maziden çıkardığı derslerle inançla yürüyen nesiller sayesinde Türkiye’nin yarınlarının aydınlık olacağına şairin inancı tamdır. Bundan

dolayı yarınlarla ilgili hayallerinde güzellikler vardır. Şair, içindeki umudu ve inancı şu şekilde dile getirir:

*“Süzülmüş bir zaman içinde
Pencere gibi açılıyor yarın
Türkiye’si daha aydınlık olacak
Elifceyin inançlı olanların”* (Eren, 2006, 18).

Elif, yeni açmış çiçek gibi temiz yüreği ile Ata’sından aldığı öğütleri inançla gerçekleştirmek için bir 10 Kasım günü Ulu Önder’in huzurunda ant içecektir. Şair, Türk yurdunun istikbalinin Eliflerle aydınlık olacağına inanır. Bu inanç ve kararlılıktaki gençlerden duasını esirgemez. Tanrının gurur tacını kızlarımızdan eksik etmemesi için duacıdır.

*“Yeni açan çiçek kadar temiz
Kalbiyle and içecek birazdan
Tanrı eksik etmesin
Gurur tacını kızlarımızdan”* (Eren, 2006, 18).

31 Ekim 1919’da Maraş’ta düşmana ilk kurşunu atan Sütçü İmam Milli Mücadelenin timsalidir. Ermeni- Fransız lejyonları tarafından Uzunoluk Hamamı’ndan çıkan kadınlara el uzatılması ile Çakmakçı Sait’in lejyonerler tarafından yaralanması karşısında sessiz kalamayan Sütçü İmam, kurtuluşun ilk ateşini yakmıştır. Yakılan bu ateş Maraş’ın, Maraşlının özgürlük yolunda ayaklanmasını sağlamıştır. Sütçü İmam, *“Bir Destan Böyle Başlar”* şiirinde kurtuluş ruhunun en önemli figürüdür. Şair, Maraşlı kadınlara ilişmek isteyen ölüme susamış Ermeni askerini tabancası ile vuran Sütçü İmam’ı destanlaştırır. Tarihte Uzunoluk Olayı olarak bilinen bu hadise anlatılarak Sütçü İmam’ın inancı ve azminin tüm Maraş’ı kuşattığı dile getirilir. Şair, vatansever insanların vatanın işgaline karşı duygu ve düşüncelerini Sütçü İmam’ın nezdinde aktarır.

*“Bir hüznün Sütçü İmam’ın yüreğine
Namluda kalan kurşun gibi
Taşınmaz bir ağırlık verir
Zorlar beynini sabırsız düşünce
Bir şeyler yapmak gerektiğine”* (Eren, 2019, 110).

Memleket toprağında düşman gören işgalin karşısında korkusuzca bir tavır içine girer. Vatan toprağında düşman çizmelerinin gezmesine razı olmayan her Türk’ün damarlarında kan yerine isyan akar. Vatanın işgali başta Sütçü İmam olmak üzere tüm Maraşlının kalbini ve zihnini kuşatmıştır. Sütçü İmam’ın zihni düşmana karşı bir şeyler yapma isteği ile tutuşmuştur. Bundan dolayı gece gündüz tek başına talim yapar:

*“Memleket toprağında düşmanı görünce
İsyan akar damarlarından kan yerine
Kendisi başlatacak şanlı savaşı
Gündüz hayalinde gece düşünde
Tek başına talim yapar askerce”* (Eren, 2019, 110).

Bir ikindi vakti hamamdan çıkan Maraşlı bir kadına ilişmek isteyen, ölüme susamış bir Ermeni askerini tabancasından çıkan kurşunlarla yere seren Sütçü İmam, o andan itibaren tarihleşir.

*“Zaman tarihleşir bir ikindi vakti
Çeker tabancasının tetiğini
Kurşunlarla yere serer Uzunoluk’ta
Maraşlı kadına ilişmek isteyen
Ölümüne susamış Ermeni askerini”* (Eren, 2019, 110).

Milli benliğin, varoluşun sözcüsü olan Sütçü İmam anısına yapılan Uzunoluk çeşmesi Maraş’ın ve Maraşlının verilen mücadeleyi unutmamasını sağlamaktadır. Uzunoluk’taki çeşme sadece Sütçü İmam’ı değil milli mücadele yolunda şehitlerimize durmadan Fatiha okumaktadır. Uzunoluk çeşmesi o zor günlerde verilen mücadeleyi kuşaktan kuşağa aktaran, hatırlatan önemli bir unsurdur. *“O günlerin aziz hatırası yurt insanının yüreğinde şanlı bayrağımız gibi dalgalanmaktadır”* (Eğilmez Kaya, 2019, 91).

*“Sütçü İmam’ın Uzunoluk destanını
Bugün bir çeşme anlata anlata akar
Durmadan esen Fatiha rüzgârı
Gönül kalesinin burçlarında
Bayrakça dalgalandırır hatırasını”* (Eren, 2019, 110).

26 Ağustos 1071’te Malazgirt’te Bizans ordusunu bozguna uğratarak Türklere Anadolu’nun kapıların sonuna kadar açan Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Sultan Alparslan’ın işlendiği *“Alp Arslan’dır Bu”* şiirinde Arif Eren’in millet ve vatan sevgisini sonuna kadar bulmak mümkündür. Kutlu günün sabahı mutlu sancılara gebedir. Türk doğup, Türk yaşayacak Anadolu topraklarının kilidi *“Alp Arslan”* tarafından açılacaktır. Alp Arslan zafere olan inancı ile yalın kılıç azmin, inancın en doruk noktasındadır.

*“Dolunay kadar aydınlık yüreğinde
Zafer muştulayan turnalar uçar
Elindeki yalın kılıcın
Yalını geceyi yırtar*

*Kutlu gün doğacak birazdan
Zaman, mutlu sancılar içinde
Yalnız Türk doğup, Türk yaşayacak
Anadolu toprakları üstünde”* (Eren, 2019, 38).

Şair, gözleri bir pınara benzeterek gözyaşlarıyla edilen dualarda tek ülkü Anadolu’yu Türk yurdu hâline getirmektir. Şehit olmak arzusuyla dolu gönüller, atlarının gemini çekmiş, şahlanarak beklemektir. Dualarla akıtılan gözyaşları Allah’ın rahmetine layık olarak zafer müjdeleri beklenmektedir. Alp Arslan’ın hücum haykırışı kulaklarda bir gök gürlemesi kadar düşmanı korkuya sevk etmektedir. Dev gibi yiğitler at üstünde naralar atarak düşmanın yüreğine korku salmaktadır. Düşmanı ayırık otu gibi Anadolu topraklarından atan yiğitlerin naraları yeri göğü inletmektedir.

*“Bu ÷lkü uğruna dōęüş÷lecek
Sevinę suları akar göz oluklarından
Gemler çekilmiş, atlar iki ayak üzerinde
Gökyüzü yankılanır duadan”*

*Bir ses duyulur sonra
Gök gürlmesine benzer
Alparslan ’ın hücum sesidir bu
Dev gibi atlarda dağ gibi yiğitler”* (Eren, 2019, 38).

Şair, “Sığmadı Yaşadığı Zamana” adlı şiirini Türk şiirinin en önemli şairlerinden Necip Fazıl Kısakürek’in aziz hatırasına atfeder. Arif Eren, bu şiirde Necip Fazıl’ın Abd÷lhakim Arvasi ile tanışması ve ruhindaki değişikliği işler. Şaire göre, Necip Fazıl içinde bulunduğu zamana sığmayan ruhu geniş bir kişiliktir. Öteler zihnini ve ruhunu kuşatmıştır. Allah’ın l÷tfu ile Abd÷lhakim Arvasi ile tanışması Necip Fazıl’ın hem yaşantısını hem şairliğini etkilemiştir. Artık ihlâslı sözlerle gönüllere ışık saçmaktadır. Eren, Necip Fazıl’ın aziz ruhuna tüm inananlardan bir el-fatihâ ister.

*“Sığmadı içinde bulunduğu zamana
Ve sınırsız bir ufuk aradı ruhuna*

*Beynini güve gibi kemirdi öteler
Düşünce ufkunda son durak dipsiz gökler
Yüce Allah ’ın l÷tfudur Necip kuluna
Mukadder imiş gitmek Şeyhi ’nin yanına*

*Dilden akmaya başladı ihlâslı şerbet
Gönlünü doldurdu bu ışıklı muhabbet*

*Bu şerbetten nasibi kana kana içti
İçtikçe canı Yunus gibi esrikleşt i
Artık başka kelimeler konuşmaz dil
Allah, Res÷l, M÷nkerle Nekir ve Cebrâil*

*Bu usul üzre çekilir sözlük tesbihi
Kabir aızıdır harmanlanmış Tevhid’i*

*Fani ömür bitti, can erişti Allah’a
Aziz ruhuna her müminden el-fatihâ”* (Eren, 1985, 20-21).

Aşk ve tabiat şairi Karacaoğlan Eren’in “Karacaoğlan” şiirinde gökçek yaylalarda, karlı dağlarda türk÷leri söylenen gezgin bir ozandır. Anadan sevdalı doğan ozan memleket memleket gezer. Türkmen çadırında oba oba gezen biri için saraylar gönlüne dar gelir. Ozan, anadan gezgin doğmuş ve hürriyetine düşkündür. Pranga vurmak bile onu dağlardan alıkoyamaz. Şair, “Karacaoğlan” dallarda ötüp duran bir sevda kuşuna benzetir. Sevda kuşu gibi gezgin bir ozan olan Karacaoğlan’ın türk÷leri dilden dile söylenmektedir. Anadan sevdalı doğan ozanı yerinden yurdundan eden içindeki aşk ateşidir.

*“Anadan sevdalı doğunca insan
Bir yerde duramaz pranga vursan
Dar gelir gönlüne saraylar kursan
Türkmen çadırını dağa kurunca*

*Adresi bilinmez hangi yollarda
Sevda kuşu ötüp durdu dallarda
Gökçek yaylalarda karlı dağlarda
Türküsi söylendi onu sorunca”* (Eren, 2019, 103).

Karacaoğlan, göçebe Türkmenler arasında yaşamış gezgin bir ozandır. Sevgiye ve sevgiliye olan tutkusu gönlünde şimşekler gibi çaktır. Gönlündeki sevda ateşini sazi ve sözüyle dile getiren Karacaoğlan, kendini dinleyenlere de sevda ateşini aşılar. Onların gönlü de sevda ateşi ile tutuşur. Karacaoğlan’ın tabiata bakışı güzelliklere dayalıdır. Ozan tabiata âşıktır. Onun şiirlerinde dağlar, çiçekler, cerenler, ağaçlar, kuşlar, duman, kar, boran, pınar gibi birçok tabiat unsuru güzellikleri ile yer alır. Ozan tabiatın kucağında doğmuş, kucağında büyümüş ve tabiatın kucağında ölmüştür. Tabiat tutkunu Karacaoğlan, tabiatın bütün güzelliklerini yüreklere şiirleri ile serpmiştir.

*“Sevdalı gönlünde şimşekler çaktı
Dilinden sitemli türküler aktı
Sesi ve saziyle yürekler yaktı
Her şeyden ses geldi tele vurunca
Etrafa bakındı nazlı cerenler
Yolları gözetti hasret çekenler
Sümbüllü nergisli çiçek derenler
İlkbahar koktular yakın durunca”* (Eren, 2019, 103).

Karacaoğlan’ın şiir rüzgârı Anadolu ve Azeri diyarlarını kuşatmıştır. Elif, Huri, Nigar gibi birçok Türkmen güzeli için söylenen şiirler gönülleri ozanca esintilere sevk eder. Eren, Karacaoğlan’ın Türkmen diyarlarındaki gücünü ve sevda dolu şiirlerinin etkisini şöyle dile getirir:

*“Bilir Azeri Rumeli diyarı
Elif’i Huri’yi nazlı Nigar’ı
Karacaoğlan’ın şiir rüzgârı
Efil efil eser yine ozanca”* (Eren, 2019, 103).

Arif Eren’in şiirleri evrensel doğrular üzerine inşa edilmiştir. Bu evrensel değerlerin en başında sevgi ve hoşgörü gelir. Eren’in şiirlerinden damıtılabilecek en belirgin temalar sevgi ve hoşgördür. *“Şairin insana, insanı insan yapan duygu ve düşünce unsurlarına hoşgörü penceresinden bakabilmesi saygıdeğer bir yetenektir. Uzlaşmacı tutumu ile tamamlar şiirsel duruşunu. Onun şiirleri kavga etmez ve ettirmez, aksine sevdirebilir ve kolaylaştırır”* (Eğilmez Kaya, 2019, 20). Sevgi ve hoşgörünün en önemli ismi Yunus Emre’yi anlatan şiiri ile dünya görüşünü yansıtır.

Yunus Emre tarihi kişiliği ile insanlığa sevgi ve hoşgörü düşüncesini yaymaktadır. Şair, Yunusça bir düşünce ve sevgi ile toplumsal sorunların azalacağını, yok olacağını düşünmektedir. Yunus Emre, çağları aşan sesi ile şairin gönlünde taht kurmuştur. İnsanı insan yapan değerlerin başında sevgi gelir. Yüreklere sevgisiz insanın

iç huzurunun da olmayacağına inanan şair, insanların iç karartan ruhlarını ışığı olarak Yunusça bir düşünüş, Yunusça bakış, Yunusça bir sevgiyi görür. Kararan ruhlar, sevgisiz yürekler, boş beyinler, haksızlığı yol edinen insanlar toplumun çöküşünü hızlandıracaktır.

*“Seni mutlu yapan iç huzuruna
O denli muhtaç ki insanlar
Ha huzursuz insan ha ışıksız fanus
Yürekler sevgisiz beyinler boş
Kararmaya başladı ruhlar Yunus
Hakkı dağa kaldırdı haksızlar
Ne izi belli ne de yeri
Artık hak aramak bir kâbus
Gittikçe artıyor karanlığı ufkun
Umut görünmez oldu Yunus”* (Eren, 2019, 120).

Şair, Ahi Evren ve Nasrettin Hoca’yı konu edinen müstakil bir şiir ortaya koymamıştır. Şair, “Yurt Tesbihi” adlı şiirinde Nasrettin Hoca’yı güldürürken düşündüren biri olarak tanımlar.

*“Nasrettin Hoca ayrı bir dünya Akşehir
Gülerken düşünce kalmış orada her şey”* (Eren, 2019, 17).

Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evren, şairin “Yurt Tesbihi” adlı şiirinde Kırşehir’in öne çıkan özelliğidir. “Ahi Evren, Türk halkının nazarında olağanüstü güçlerle mücehhez, sayılan ve sevilen bir velidir. Onun menkıbelerinde yer alan keramet motifleri, Anadolu velâyet geleneği ile tamamen örtüşür. O, diğer velilerle ortak pek çok keramete sahiptir. Ancak onun kerametlerinin önemli bir kısmı, ismi olan “evran” etrafında toplanmıştır ve genellikle dericilikle ilgilidir. Menkıbelerde dikkat çeken önemli hususlardan biri de onun zorunlu kalmadıkça keramet göstermemesidir. Bu durum istisnasız tüm örneklerde görülebilir” (Gökalp, 2005, 36). Şiirde Ahi Evren keramet sahibi veli bir kişi olarak anlatılır. Şair, Ahi Evren’i ahilik sistemini kuran keramet sahibi bir veli ve Kırşehir’de yaşayıp orada şehit olması yönüyle anlatılır:

*“Ahilik kurumunu kuran veli
Keramet sahibi Ahi Evren
Sende yaşadı sende şehit oldu Kırşehir”* (Eren, 2019, 17).

4.6. Dil ve Üslup

Dil, milleti millet yapan ve millet olma bilincinin oluşmasında en önemli unsurdur. Milletleri yok etmenin yolu dillerini yok etmekten geçer. Tarih sahnesine bakıldığında birçok milletin yok oluşunun nedeni dillerinden koparılmış olmasıdır.

Ana dil, bireyin millî kimliğini belirleyen dil şuurunu ayakta tutan yegâne unsurdur. Mehmet Kaplan, sonradan öğrenilen dillerin ana dillin yerini asla tutamayacağını vurgular: “Anneler çocuklarına sütleri ve sevgileriyle beraber onlar kadar güzel, onlar kadar besleyici bir şey daha verirler: Dil. Dil analardan öğrenildiği için bir insanın kendi diline ana dili denilir. Biz, daha sonra istersek başka dilleri de

öğrenebiliriz ama onlar hiçbir zaman anadilimizin yerini tutmazlar. Anadil bizi ailemize, akrabalarımıza, milletimize, tarihimize bağlar” (Kaplan, 1985, 9).

Eren’in annesinden dinlediği Yunus ilahileri ile Türkçenin güzelliği yüreğine nakış nakış işlenmiştir. Arif Eren, kullandığı dile emek harcayan bir şairdir. O, kullandığı dili yüceltmek, kullandığı dil ile yücelmek ister. Eren *“mensup olduğu dilini en yüksek düzeyde kullanan ve onu geliştiren”* (Yeni Edebiyat Yaprağı, 2014, 31) bir şairdir. Eren, Türk dilinin zenginliğinden yararlanarak kelimelere yeni anlamlar yükleyen, duygu, düşünce, hayal dünyası ile kendine özgü bir şiir dili oluşturmuştur. O, kendine has kelime kullanımı ve dizimiyle, özgün imgelerle Türk ulusunun moral değerlerini estetik bir bakış açısıyla okuyucuya sunar.

Şiir dili elbette ki yazı dili ve konuşma dilinden farklılıklar arz edecektir. Hilmi Yavuz, şiir dilinin gündelik konuşulan dilden farklılığını şu şekilde ifade etmektedir: *“Şiirin gündelik yaşamın dilinden farklı olmak zorundadır. Şairin dilinin, zihinsel ve duygusal olarak yeniden inşa ettiği dünyaya tekabül edebilmesi için gündelik yaşamın dilinden kopması gerekiyor”* (Armağan, 2003, 32) Her edebi türün kendine has bir dili olduğu gibi şiirin de kendine has bir dili vardır. Şiiri diğer türlerden ayıran en önemli unsur okuyucusunu dili ile etkilemesidir. Bundan dolayı şairin dili kullanmada kabiliyeti derecesinde şiiri başarı kazanır.

Eren, şiirin kendine özgü bir dilinin olduğunu, her kelimenin şiirsel yönü olması şartıyla şiirde kullanılmasının bir mahsurunun olmadığına inanır. Şiirlerinde de birçok bilimsel terimi, halk söyleşini kullanmıştır. M.Fethi Yanardağ, *“Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren’in Poetikası”* adlı yazısında şairin bilimsel terimleri kendine has bir söyleyişle yer verdiğini ifade eder. Yanardağ, Eren’in bilimsel bir terim olan *“Katarakt”* kelimesinin şiirinde kullanımına dikkat çeker.

Eren, *“Suçlusunuz”* adlı şiirinde *“katarakt”* ve *“külhan”* kelimelerinin kullanımı ile has şiirin kapısını zorlamaktadır.

“Duyarlı olması gereken yürek nasırlı

Görmesi gereken gözler hepten kataraktlı” (Eren, 2006, 35).

Şair, *“külhan”* kelimesini de aynı anlayış içerisinde kullanır. *“Hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kapalı ve geniş ocak, cehennemlik”* (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) anlamında kullanılan *“Külhan”* kelimesini sokağa bırakılan bir çocuğun üşüyen yüreğini ifade etmek için kullanır. Şair, *“Gözlerim Üşüdü”* şiirinde *“külhan”* kelimesini kullanarak her türlü kelimenin şiirde kullanılabileceğini gösterir:

“Ellerin titremekte büzülüp küçülmüşsün

Külhan bile ısıtamaz öyle üşümüşsün” (Eren, 2019, 135)

Eren, şiirde kelime seçimine büyük önem verir. Kelime seçiminde Yahya Kemal titizliği ile hareket eder. Eren, şairin üslubunun kullandığı kelimeler ile teşekkül ettiği görüşündedir. Eren’e göre iyi veya kötü şiirin ortaya çıkması imge ve söz sanatlarında saklıdır. Bu nedenle dili en iyi şekilde kullanma sorumluluğu şairin kendisine aittir. Şiirde özgün bir dilin oluşum serüvenini şu şekilde açıklar:

“Şiirin kendine özgü bir dili vardır. Müzikal bir dil. Kelimeler özenle seçilmeli. Akla değil, yüreğe seslenmelidir. Yalın, herkes tarafından anlaşılan, bol çağrışımlı, yıpranmamış, uydurma olmayan sözcükler kullanılmalıdır. Şairin üslubu kullandığı kelimelerle anlaşılır. İmge ve söz sanatlarında yer alan sözcükler şiirin iyi veya kötü olmasında söz sahibidir. Fonetik sanat eserlerinde dili en iyi kullanma yükümlülüğünü

şair üstlenmiştir. Okuyucu rahatsız etmeyen, anlamı olan, uydurma olmayan, şair tarafından yerinde kullanılmış Türkçe kelimeler şiire girebilir”(Yanardağ, 2021, 91).

Bahaettin Karakoç, şairin “Görkemli Denge” adlı kitabı ile ilgili değerlendirmeler yaparken Eren’in güzel Türkçe ile şiiri kanatlandırdığını ifade eder. “Şairin yalın bir dili var. Toplumun her kesimiyle ılık bir diyalog kurmaya yeterli güzel bir Türkçeyle şiiri kanatlandırır. Kanatlanmış şiir kafeslere kapatılamaz, kanatlanmış şiire hudut çizilemez, her yerde soluklanır, her zaman yaşarız kanatları uzak ufukları tutan şiirle” (Eren, 2010, 70).

Şairin şiir dili ile ilgili bir başka değerlendirme de Ahmet Beyoğlu tarafından yapılır. Beyoğlu, Arif Eren’in “Görkemli Denge” adlı eserini tanıtırken Eren’in berrak bir dil kullandığını ve bu dilin toplumun her kesimiyle sıcak bir diyalog kurduğunu ifade eder. Ahmet Beyoğlu, Eren’in şiir dili ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“Anadolu’nun bağrından çıkan ve çok eser vermiş olan şairin sade bir dili var. Toplumcu ve eğitimci yanı her eserinde ön plana çıkar. Toplumunu her kesimiyle ılık bir diyalog kurmaya yeterli ve güzel bir Türkçe’yle şiirlerini kaleme almış” (Beyoğlu, 1998, 64).

Şevket Bulut “Arif Eren’in “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiiri ile ilgili değerlendirmelerinde Eren’in dil anlayışı ile orta yolu tercih ettiğini, uydurma kelimelerden uzak, kapalı şiirler yazdığını şu sözleri ile ifade eder:

“Hece ve serbest vezinle kafiyele; iç ahenge dayanan güzel, kalıcı şiirler yazıyor. Dil anlayışıyla orta yolu tercih ediyor. Bazı uydurma kelimelere itibar etmiyor. Şiirini, ilk okuyuşta anlamak mümkün değil. Düşüncelerini, bazı kendine has semboller arkasına saklamasını biliyor” (Bulut, 1996, 19).

Şevket Bulut “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiiri ile ilgili bir başka değerlendirmesinde Eren’in imaj ve tezatları kullanımına dikkat çeker. Şiirini bir cebir denklemi gibi kapalı ve zor anlaşılır yazdığını, okuyucunun bu denklemi çözerek şiirden zevk almasını istediğini söyler:

“Arif Eren, duygu ve düşüncelerini sembollerin arkasına gizleyerek bazı imaj ve tezatlarla anlatan bir şair. Kapalı ve zor anlaşılır şiirler yazıyor. İstiyor ki, okuyucu cebir denklemi çözer gibi, şiirini çözsün ve ondan sonra tat alsın” (Bulut, 1996, 20).

Arif Eren, sembol ve benzetmelerden yararlanarak oldukça kapalı şiirler yazdığı gibi “Selimiye” gibi açık, anlaşılır şiirler de yazar. Eren, bazı şiirlerini açık, anlaşılır yazsa da imaj ve benzetmelerle kendine has bir dil ve üslûpla şiirler yazmayı başarmış has şiirin zirvelerine ulaşmış bir şairdir.

Şiir; şair, okuyucu ve dil üzerine inşa edilen ve bu yapı sonucunda mükemmel şiire ulaşmaya çalışılan bir unsurdur. Muhsin İlyas Subaşı, şiir ile dil arasında doğru bir orantı olduğunu düşünmektedir. Ona göre, milletlerin dili güçlü ise şiiri de o derece güçlüdür: “Şiir kaynağını duygularda, ifadesini ise dilde bulur. Bir milletin dili ne kadar mükemmel ise şiiri de o kadar güçlü ve etkili olur” (Subaşı, 2004, 19).

Şevket Bulut, Eren’in “Dört Mevsimden Hatıralar” adlı şiiri ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken “..arı bir Türkçeyle yazılan geçmiş değer ve hatıralardan çıkarılan; duygulu ustaca kaleme alınan, kurgusu güzel, zengin kafiyele; ölçüsüz, fakat ölçülü şiire de çok yakın olan Dört Mevsimden Hatıralar şiiri..” (Bulut, 1996) ifadelerini kullanarak şairin arı bir Türkçeyle şiirler yazdığını dile getirir.

Eren, Türkçe kelimeleri uydurma olmamak şartıyla ustaca kullanılabileceğini, Türkçenin güzelliklerinin şiir yoluyla okuyucu ile paylaşılabileceğini ifade eden Türkçe aşığı bir şairdir. Arif Eren şiire içindeki Türkçe sevgisiyle bağlıdır. Türkçenin güzelliklerini, anlatımdaki derinliğini, dilimizin sağladığı anlatım imkânlarını “Ne Denir” isimli şiirinde dile getirir:

*“Oysa vadisinde beslenen
Bir ırmak gibi
Akıp gidiyor dilimiz
Kıyısına yüzükoyun uzanıp
Kana kana bir içebilseniz”*

*“Nasıl hafifler nasıl rahatlar insan
Bu güzel Türkçemizle
Sabun köpüğü olur eskâr
Karlari silkelenen ağaçlar gibi
Bir ağırlıktan kurtulur rahatlarınız”* (Eren, 2019, 52 - 53).

Şair, Türk dilinin anlatım gücünün ve derinliğinin fark edilemediğini, gezip gördükleri yerleri anlatmaya bile muktedir olamayanların varlığını kadere bağlar. Şair, Türk yurdunun eşsiz güzelliklerinin Türkçenin güzelliği ile anlatılmadığını düşünmektedir.

*“Yurdumuzu gezip görenleriniz
Görecek olanlarınız var
Çok şükür görüyor gözleriniz
Kader bu ne denir
Gördüklerinizi anlatamaz diliniz”* (Eren, 2019, 53).

Talat Salih Yalman, Eren’in *Yurt Tesbihi* adlı şiir kitabı ile ilgili şaire yazdığı 25 Şubat 1985 tarihli mektupta şairin üslubu ile ilgili şu görüşlere yer verir:

“Türkiye gerçeklerinin en dokunaklı ve etkileyici ifadelerini veriyorsunuz şiirlerinizde... Akıcı, sağlam, sarsıcı üslubunuza hayran oldum. Son zamanlarda okuduğum en başarılı şiir kitaplarından biri, Yurt Tesbihi” (Eren, 2010, 31).

Şevket Bulut, Arif Eren’in okuyucuyu düşünmeye ve millete yararlı olmaya çağırdığını ifade eder. Şevket Bulut’a göre şair bu çağrıyı yaparken bir hatip gibi bağırırken değildir: *“Arif Eren, birçok şiirinde, felsefi düşünceyi eksen olarak, okuyucuyu düşünmeye, bir şeyler yapmaya, memleket ve milleti için yararlı olmaya çağırır... Bunu yaparken, bağırırken değildir. Bir hatip edası ve tavrı takınmaz”* (Eren, 2010, 83).

Üslup, *“Lügatte “izlenen yol, benimsenen tarz” anlamına gelen üslûb Arapça asıllı bir kelimedir. Dil ve edebiyatta en kısa tarifıyla üslûp; kişinin kendi duygu, düşünce ve heyecanlarını dile getirme şekli, dili kullanma biçimidir. En basit ifadesi ile üslûp, söyleyiş tarzı, sanatkârın ifade ediş şeklidir”*(Uluçay, 2014, 17).

Türk şiirinde birçok şair aynı kaynaktan beslense de birbirinden çok farklı tarz ve üslubu bünyesinde barındırır. Arif Eren’in şiirlerinde üslup, kendi şahsiyetinin yansımasıdır. Şairin kullandığı kelimeler, hikemi anlayış, Türk dilini kullanmadığı başarısı şairin üslubunun oluşmasında etkilidir. Şair, kendine özgü bir kelime kullanımı ve sanatları kullanma becerisini yakalamıştır.

Eren, kendine özgü bir söyleyiş ve biçim özelliğine sahip bir şairdir. Şairin şiirlerinin birçoğu girift bir yapıya sahiptir. Şair, kendine özgü bir duyuş, anlayış ve anlatış özelliğini yakalamıştır. Dili kullanış biçimindeki titizlik hayallerine, istiarelerine de yansımıştır. Şiirde mükemmelliği, şekilde olduğu gibi duyuş ve anlayıştaki farklılığa, kendine özgülüğe de bağlar.

4.7. Şiirinde Dış Yapı

Arif Eren, şiirde dış yapı unsurlarını oldukça verimli kullanan bir şairdir. Şair, muhtevayı dış yapının ahengi içerisinde başarılı ile sunmuştur. Şair, hem Divan şiirini hem de Halk şiiri geleneğinden yararlanarak dış yapı unsurlarını kullanmıştır. Eren'in şiir dünyasının güzelliğine erişebilmek, şiirlerini daha iyi anlamak ve değerlendirmek için şairin şiir geleneği içinde oluşturduğu yapıyı iyi kavramak gerekir. Şairin hayal dünyasının sınırlarını algılamak ve şairin söyleyiş özgürlüğünün hangi çizgi üzerinde geliştiğini anlamak şiirinin dış yapısını algılamakla mümkündür.

Şair, şiirlerini ses ipine asarken hem vezin ve kafiye hem de Türk şiirinin nazım birimlerinin sağladığı olanakları oldukça iyi kullanmıştır. Şiirlerini şeklin dar kalıplarına sokmaktan uzak durarak modern şiirin şekil özelliklerinden yararlanmayı seçmiştir. Şair, şiirdeki biçimsel unsurları şiiri bütünleştiren, dağınıklıktan kurtaran bir unsur olarak görmektedir. Şiirde biçim, içerik ve imgenin dengeli bir biçimde olması gerektiğini savunur. Şair, şiirdeki coşku, heyecan ve duygunun şiirdeki biçimsel değerlerle verildiği kanaatindedir:

“Biçim, şiirin dış yapısı... Kafiye, ölçü, ses, üslup, şiirin uzun ve kısalığı sözcüklerin kullanım şekli vb. Şiiri dağınıklıktan koruyan, bütünleştiren önemli bir unsurdur. İçerik, şiirin temasına göre biçim alır. Heyecan, duygu, coşku ve estetik biçimle sağlanır şiirde. Biçim olmadan estetik olmaz. Bir anlatım aracı olan sözcükler üzerinde de önemle durmak gerekir. Mısra da yer alan sözcükler özenle seçilmeli. Birbirine yakışmayan sözcüklerle şiir söylenemez. Şiirimde biçim, içerik ve imge dengeli bir şekilde yerlerini alırlar. İyi şiir bu öğelerle yazılır” (Edebiyat Yaprığı, 2014, 32).

Şair, muhteva ve biçim arasındaki bağı güçlü bir şekilde kullanarak gelenek içerisinde duygularını, düşüncelerini şekilsel bir kalıp içinde sunmuştur. Şiirin biçimsel özelliklerinin sağladığı imkânları başarı ile kullanan şair imgesel bir dil ve anlatımla söylemek, hissettirmek istediklerini şiirine yüklemiştir. Şiirde manayı anlatırken belli bir kompozisyon içerisinde sunmuştur. Şair, mananın yanında şiirde estetik bir duygu peşindedir. Bunu sağlama gayreti titiz bir çalışma sonucunda şiirlerini ortaya çıkarmıştır.

4.7.1. Nazım Birimi

Arif Eren, genellikle şiirlerinde serbest şiir formunu kullanmayı yeğlemiş bir şairdir. Şiirlerinde beyitleri, dörtlükleri ve üç, beş, altı, yedi dizeli bentleri kullanmayı tercih etmiştir.

4.7.1.1. Beyit

Anlamca birbirine bağlı, aynı ölçülü iki dizeden oluşan nazım birimine beyit denir. Beytin kelime anlamı “ev” dir. Divan şiiri nazım birimi olarak bilinen beyitlerde anlamlar bir beyitte tamamlanır. Bu özelliği dolayısıyla Divan şiirinde sıklıkla kullanılmıştır. Modern şiirde de beyit nazım birimi birçok şair tarafından kullanılmıştır.

Şair, beyit nazım birimini “Tutuklu Gibi”, “Zor Yaşantı”, “İnsanı Güzelleştiren Eller”, “Dertleşmek”, “Aile Huzuru”, “Çözülür Düşümler”, “Sevda Yangını”, “Geçmiş Tekrar Yaşamak”, “Zaman Yerde Durmaz”, “Gözlerim Üşüdü” şiirlerinde kullanmayı tercih etmiştir.

Divan edebiyatı nazım şekli olan gazel, Eren'in şiirlerinde beyit biçimi ve kafiye örgüsü dışında diğer kurallarına uyulmamış biçimi ile karşımıza çıkar. Şair, *"Tutuklu Gibi"* şiirinde gazel nazım biçimini kullanarak, beyit nazım birimini tercih etmiştir.

*"Camcı camları takınca çerçeveye
Gözleri kendine baktırdı pencere*

*Gizlisi saklısı kalmadı evlerin
Bir ekran gibi sergiledi gözlere*

*Her yerde hayretle ilgiyle dinlenen
Konuşulacak sözler buldu dillere*

*Neylersin bu huyunu terk eder diye
Katlanıldı köşeli eziyetler*

*Yoksa hiç tahammül eder miydi insan
O çapraşık kafeslere kepenklere*

*Bir türlü alışamadı gözlerimiz
Gök mavisini puslandırıan tüllere*

*Yıldız bahçelerini seyretmek varken
Bir tutuklu gibi baktık perdelere"* (Eren, 2019, 51).

4.7.1.2. Dörtlükler

Dörtlükler, Arif Eren'in şiirlerinde en fazla kullandığı nazım birimlerinden biridir. Hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimi milli ölçümüz olarak kabul edilmekle beraber şair, şiirlerinde dörtlük nazım birimini genellikle hece ölçüsü ile beraber kullanmamıştır. Şair, çoğunlukla şiirlerinde dörtlük nazım biriminin sağladığı söyleyiş kolaylığını ve ahenk unsurunu serbest ölçü ile birlikte kullanmıştır. Dörtlük nazım birimini hece ölçüsü ile beraber kullandığı şiirlerinin sayısı oldukça azdır.

Eren, dörtlük nazım birimi ile oluşturduğu şiirlerinde redif ve kafiye kullanımına daha fazla yer vermiştir. *"Bir Albümden Resimler"* şiirinde belli bir kafiye düzeni içinde verilmese de ahengi sağlayan bir unsur olarak dörtlük nazım birimi karşımıza çıkar. Şiirlerinde bazı dörtlükler bilinen kafiye düzenleri içinde tertip edilirken bazılarında belli düzen görülmemektedir. Aşağıdaki örnek aldığımız *"Bir Albümden Resimler"* şiirinde dörtlük nazım biriminin çapraz kafiye düzeni içinde verildiği görülür. Beş dörtlükten oluşan şiirin diğer dörtlüklerinde bilinen kafiye düzenlerine uyulmamıştır. Bu durum şairin birçok şiirinde görülmektedir.

*"Açıp soldu çiçek yıllar
Dünkü çocuk büyüdü
Büyük kentler okullar
Değişik insanlar gördü*

*Bir süre düşündükten sonra
Bitkin ve kararsız ayağa kalktı
Duvardaki aynada
Yorgun gözlerle kendine baktı” (Eren, 2019, 14).*

Şairin dörtlükler hâlinde meydana getirdiği ve bütün dörtlüklerde sarmal kafiye düzeninin kullanıldığı “*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı*” şiiri dörtlüklerle yazılan en tertipli şiirlerden biridir. Bu şiir, ahenk ve fikri içinde zarif bir şekilde barındırır.

*“Yalnızlığa kapanmış hüznünlü insanları
Hayata güler yüzle baktırmalı
Yaralı yürekler sevgiyle sarılmalı
Ki unutsunlar korkulu rüyaları”*

*Susuz çeşmeler gibi kurumuş yüzler
Gördükçe yüreğime boşanır gözlerim
Bir yaraya merhem olmaz bilirim
Teselliden öteye gitmeyen sözler” (Eren, 2019, 74).*

Dörtlük nazım birimi ile serbest ölçü ile oluşturulmuş olan “*Gizlice Aralanır Perdeler*” şiiri çapraz kafiye ile belli bir düzen içinde oluşturulmuş bir şiirdir. Şair, dört dörtlükten oluşan bu şiirde dörtlük nazım biriminin söyleyiş kolaylığından yararlanır.

*“Su soğutan testiler misali
Yanan yüreği serinletir sözler
Yuvasına konan kuşlar gibi
Gözlere öylece konar gözler*

*Rahat bırakmazlar kuşları yuvasında
Hasret içinde uçup giderler
Beyaz tül perdeler arkasında
Gözler kuşları kaybederler” (Eren, 2019, 97).*

Şair, hece ölçüsünün on birli kalıbı ile oluşturduğu “*Karacaoğlan*” adlı şiirde dörtlük nazım birimini düz kafiye tertibi ile kullanmıştır. Bu şiir, hem ölçü hem de kafiye düzeni bakımından en düzenli şiirdir. Şair, beş dörtlükten oluşan bu şiirde geleneksel halk edebiyatımızın ahenk ve şekil unsurlarını başarı ile kullanmıştır. Dörtlük nazım birimine şiir kitaplarında oldukça fazla yer veren şair, gelenekle bağını “*Karacaoğlan*” şiirinde daha diri tutar:

*“Anadan sevdalı doğunca insan
Bir yerde duramaz pranga vursan
Dar gelir gönlüne saraylar kursan
Türkmen çadırını dağa kurunca*

*Adresi bilinmez hangi yollarda
Sevda kuşu ötüp durdu dallarda
Gökçek yaylalarda karlı dağlarda
Türküsi söylendi onu sorunca” (Eren, 2019, 103).*

4.7.1.3. Bent (Üçlük, Beşlik, Altılık, Yedilik...)

Serbest şiir, genel anlamda belli bir ölçü ve uyak düzenine bağlı olmayan şiirlerdir. *“Türk edebiyatında, divan müstezadının geliştirilmiş biçimiyle, gözüyle bakılan serbest nazım aslında Servet-i Fünun döneminde Batı edebiyatlarından alınarak yeni Türk şiirine uygulanmış bir biçimdir”* (Dilçin, 1983, 385).

Arif Eren, serbest şiir yazma alışkanlığı olan bir şairdir. Eren, şiirde anlam ve ahengi sağlamanın en elverişli yolu olarak serbest şiiri kullanmıştır. Şair, bütün şiir kitaplarında serbest şiiri tercih etmiştir. Beyit, dörtlük ve üçlü, beşli, altılı, yedili vb. bentlerle serbest şiiri kullanmıştır. Şair, *“Mutlu Umut”* şiirinde dörtlük nazım birimi ile serbest nazmı tercih etmiştir.

*“Sahur topuyla kıpır kıpır
Açılmaya başlar tomurcuk
Sürekli büyür
Beyaz bir gül olur*

*...
Ne güzel
Yürümek adım adım o ılık denizine
Yüzmek kuğu gibi akşamlara dek
Güzelin son sınırına varmak”* (Eren, 2019, 25).

Yedili nazım birimini kullanarak yazdığı *“Oyun”* şiirinde de serbest nazmı kullanmıştır.

*“Küçük ellerin toplayacağı kuru yaprakları
Yere düşmeden uçuruyor rüzgâr
Yapraklar iplikleri kırılan uçurtmalar gibi
Gözleri havada koşturuyor çocukları
Eşkıyadan can kaçıran bir yaylının
Atlarından farksız bu çocuklar
Hain rüzgâr şaklatıyor kamçıları
Yaprak konacak çuvalla
Bir köpek gibi oynuyor rüzgâr
Bakışıp kalıyor iki çocuk
Birbirinin gözlerine sorguyla
Ne biçim çağ bu
Kimi çocuklar oyuncakla oynuyor
Kimileri yapraklarla”* (Eren, 2019, 30)

Beşlik nazım birimi ile oluşturulmuş olan *“Yürek Yalnızlığı”* adlı şiirde serbest şiirin güzel örneklerinden biridir.

*...
“Sevgiden yoksun bir yürek
Susuz kuyu
Boş kovadan farksızdır
Hafızasını yitirmiş
Bir insan gibi yalnızdır*

*Çekilmez olmuştur artık hayat
Çiçek açmaz
Bir daha arzular
Uçup gider o heyecan kuşu
Boşlukta kalır insan” (Eren, 2019, 144 -145).*

4.7.2. Vezin

Şiirde ahengi sağlayan unsurların başında vezin ve kafiye kullanımı gelir. Şair, ses ipine asılan sözlerin bir kalıba sokulmasının doğru olmadığı inancındadır. Önemli olan şiirin yüksek bir sanat değeri taşımasıdır. Vezin ve kafiye kullanmanın bir zorunluluk olmadığına inanan Eren, vezin ve kafiye kullanılmadan da ahengin sağlanacağı düşüncesindedir. Eren, bu düşünce içinde olsa da Oğuz Paköz “*Arif Eren ve Sanatı*” adlı yazısında şairin vezin ve kafiye karşısındaki tavrını şöyle açıklar:

“Bizde şiir ölçülü olur, ölçüsüz olur, uyaklı olur, uyaksız olur. Arif Eren’de şiir, kalıpsız, ölçüsüz, uyaksız gibidir. Ama gizli gizli bir uyak, gizli gizli bir ölçü ve kalıp vardır Arif Eren’in şiirlerinde” (Eren, 2010, 114).

Şiirde vezin ve kafiye kullanımının bir zorunluluk olmadığına inanan Eren, vezin ve kafiyenin şairin yaratıcılığını etkileyen bir unsur olarak görmez. Şair, ortaya koyduğu imge, hayal gücü ve duygu ile şiirde var olunması gerektiğine inanır. Şaire göre, şiirin ana unsuru vezin ve kafiye değildir. Şiirde vezin ve kafiye bir araçtır. Asıl amaç şiirde duygu ve düşüncede derinleşmektir:

“Şiirde vezin ve kafiye şairin yaratıcılığını sınırlamaz. Hece vezniyle yazan önemli şairlerimiz vardır. Şiirlerinde önemli buluş ve orijinal imgeler vardır. Halk şairlerimiz hece vezinli, kafiye ve yarı kafiye şiirler yazmışlardır. Vezin ve kafiye şiirde ahengi sağlayan unsurlardır. Bir hususu da belirtmek gerekir: Şair, vezin ve kafiyeyle fazla bağlı kalmamalı şiirini duygu ve düşünce bakımından derinleştirmelidir. Şiirde duygu ve hayal gücüne önem vermeli, vezin ve kafiye bir araç olarak kullanmalıdır” (Yanardağ, 2019, 95-96).

Şiirlerinde genellikle serbest ölçüyü kullanmayı tercih eden Eren, zaman zaman hece ölçüsü ile şiir denemeleri yapmıştır. Eren, serbest ölçüyü anlamla ahengin birleştiği bir merkez olarak görür. Şair, serbest ölçüyü kullanırken çeşitli nazım birimlerini kullanarak ahengi yakalama yolunu tercih etmiştir.

4.7.2.1. Hece Vezni

Dilimizin doğal yapısı içinde doğan ve parmak hesabı da denilen hece ölçüsü millî ölçü olarak kabul edilir. Türk edebiyatının İran ve Arap edebiyatlarının etkisine girmedikleri çağlarda Türkler, yalnız hece ölçüsünü kullanmaktaydı. Hece ölçüsü yüzyıllar boyunca halk şairleri tarafından kullanıldığı gibi Cumhuriyet döneminde Türkçülük akımının etkisi ile birçok şair hece ölçüsünü kullanmıştır. Bu ölçü, dizelerdeki hece sayısının belli bir düzenle eşitliği kuralına dayalıdır. (Dilçin, 1983, 39-40)

Arif Eren, hece ölçüsünü çeşitli nazım birimleri ile birlikte kullanmıştır. Hece veznini şiirlerinde başarıyla uygulayan şair, bu ölçünün 10’lu, 11’li, kalıplarını yoğun kullanmıştır. Şiirlerinden seçilen örneklerle baktığımızda şairin hece ölçüsünün değişik kalıplarından yararlandığını görürüz.

Eren’in şiirlerinde kullandığı en küçük hece kalıbı onlu hece kalıbıdır. Şairin “*Bu Kent Sende Kalsın*” kitabı hariç diğer şiir kitaplarında hecenin farklı kalıpları ile yazılmış şiirleri bulmak mümkündür. “*Gece Aydınlığı*” şiiri altılıklar hâlinde oluşturulan dört kümede hecenin onlu kalıbı kullanılmıştır. Şiirin ikinci altılı kümesinde

beşinci mısradaki on birli hece kalıbı, son kümenin üçüncü mısrasında ise dokuzlu hece kalıbı kullanılmıştır.

*“Gece kaybolunca / tan yerinde
Bir gariplik başlar / canevinde
Hani / o gecede aydınlık
Bir gündüz ki / zifiri karanlık
Güzellikler / iç içe kenetli
Gözler ne yapsın / gece kilitli*

*Bir sır olmaktan çıktı / gizlilik
İki yüzlü / birçok beraberlik
Hep gösteriş içinde / kibirli
Her zaman böyle / gündüzün hali
Gel kurtar bu aklı / erdemli gece
Bitsin artık / hüznü işkence*

*O küheylana / binince zaman
Kaybolur ufukta / kızıl duman
Kendinden önce gelir / gölgesi
Bekleyene / bir vuslat müjdesi
Artık mutluluk içinde / gönlüm
Canevime hoş geldin / ay yüzlüm*

*Yokluğunda / çıldıran düşünce
Şükür sükûn buldu / sen gelince
Yüzüne ben oldu / gözlerim
Senin üstüne / bunca sözlerim
Aklımda yok / kaybetme korkusu
Kalbimde saklı/ huzur tapusu” (Eren, 2019, 80-81).*

Şairin “Aile Huzuru”, “Dua”, “Çözülür Düğümler” şiirlerinde de hecenin onlu kalıbı tercih edilmiştir. Bu şiirlerde düzenli bir durak görülmez.

*“ Yürekte çiçeklendi / duygular (10)
Sevgi gülümsedi /gül dudaklar (10)*

*Kılavuz yaptılar / düşünceyi (10)
Birlikte buldular/ neticeyi (10)*

*Kibirsiz bir gönül/ taşıdılar (10)
Gösterişten / hep uzak kaldılar (10)*

*Başka insanları /ve evleri (10)
Ne yerdi / ne kıskandı / sözleri (10)*

*Göz koymadılar /dünya malına (10)
Şükür ettiler /mana balına (10)*

Aile ve ev /kutsal oldu (10)
Her gün helâl/sofralar kuruldu (10)

Bir bir geçtiler /bunca engeli (10)
Huzur terazisi /hep dengeli (10)

Kalpleri / kubbeler kadar rahat (10)
Böyle geçsin /yaşanacak hayat” (10) (Eren, 2019, 87).

Şair, Türk şiirinde az kullanılan bir kalıp olan hece ölçüsünün onlu kalıbını beşlik nazım birimi ile beraber “Dua” adlı şiirinde de kullanmıştır:

“Çocukken / şimşek çaktığı zaman
Gök kubbe yıkılıyor / sanırdım
Masum duygular içinde /o an
Allah’ım / gök kubbenin suçunu
Bağışla diye / dua ederdim

Bulutlar / yağmur olup/ yağınca
Yedi kat gök /ağlıyor / sanırdım
Her yer / sular içinde kalınca
Allah’ım/ çok ağladı / gökyüzü
Artık güldür der/ dua ederdim

Dolular vurunca / pencereye
Bir çeşit taş yağıyor / sanırdım
Hemen saklanırdım / bir köşeye
Allah’ım/ bu taşların hiçbiri
Cam kırmazın der / dua ederdim

Yıldırım düştü mü / bir ormana
Alevler / yükselecek sanırdım
Bir anlam veremezdim / yangına
Allah’ım /ağaçları kuş yap da
Uçsunlar diye / dua ederdim

Gökkuşağını görünce / gökte
Gökyüzü boyanıyor / sanırdım
Mavi /sarı/ yeşil ve mor renkte
Büyük Allah’ım / dualarımı
Kabul etti diye / sevindim” (Eren, 2019, 88-89).

Şair, “Çözülür Düğümler” adlı şiiri beyit nazım birimi ile hece ölçüsünün onlu kalıbını duraksız olarak kullanmayı tercih etmiştir. Bu şiirde Divan ve Halk edebiyatının ahenk özelliklerinden birlikte yararlanmıştır.

Otuz üç kemerli / bir köprüde
Su misali / akıp gider iplik

*Beşparmak vadisi / boylarında
Ürperip / ırgalanır / sessizlik*

*Bunaltıcı / kurak düşünceyi
Dağıtır / yağmurlu bir serinlik*

*Kıpır kıpır / esnemeye başlar
Düğümünden / çözülür gerginlik*

*Can ateşinde / pervana gibi
Kendi canına kıyar / bezginlik*

*Masum duyguyu / hiçbir şekilde
İncitmez artık / sinsi ezginlik*

*Damarlarda / dolaşmaya başlar
İnsan gönlünden / taşan zindelik” (Eren, 2019, 92).*

Şair, hece ölçüsünün 11’li kalıbını şiirlerinde sıklıkla kullanır ve bu kalıbın duraklı ve duraksız hâline yer verir. Şair, hecenin 11’li kalıbını genellikle duraksız kullanmıştır. Şair, hecenin 11’li kalıbını “*Sevda Yangını*” şiirinde beyitler nazım birimi ile “*Karacaoğlan*” şiirini dörtlük nazım birimi ile yazmıştır.

*“Kimsenin bilmediği / mutlu gerçek
Yürekte gizlice / büyüyen çiçek*

*Nazar yelinden / sakınır kendini
Yapraklar içinde / saklar rengini*

*Kimse görmesin / gizlendiğin yerde
Hayalin hiç gezinmesin / gözlerde*

*Yürekteki sevda / kora dönüşünce
İnsanı terk eder / normal düşünce
Bu aydınlık dünya / tersine döner
Güneş tutulur / ve yıldızlar söner*

*Bir kader yazgısı vardır / her kulun
Leyla vurgunuydu / çöldeki Mecnun*

*Aşk vatan ve din farkı gözetmemiş
Kerem ’le Aslı ’yı / sevda kül etmiş*

*Romeo zehir / Culyet hançeriyle
Aşkları düğümlenmiş / elleriyle*

*Âşıkların kaderleri / aynı gibi
Hasret yakmış / Mahmiri ’yle Garip ’i*

*Büyük aşklar /trajik bitmiş/ heyhat
Dağ delmeye / mecbur edilmiş / Ferhat” (Eren, 2019, 94 -95).*

Şairin on birli hece ölçüsü kalıbı ile dörtlükler hâlinde yazdığı bir diğer şiir ise “*Karacaoğlan*” adlı şiiridir. “*Karacaoğlan*” adlı şiirde hece ölçüsünün on birli kalıbının (6+5) durağı kullanılmıştır. Hece ölçüsünün on birli kalıbı ile yazılmış en tertipli şiir “*Karacaoğlan*” şiiridir:

*“Anadan sevdalı /doğunca insan
Bir yerde duramaz / pranga vursan
Dar gelir gönlüne / saraylar kursan
Türkmen çadırını / dağa kurunca*

*Adresi bilinmez / hangi yollarda
Sevda kuşu ötüp / durdu dallarda
Gökçek yaylalarda / karlı dağlarda
Türküsi söylendi / onu sorunca*

*Sevdalı gönlünde / şimşekler çaktı
Dilinden sitemli / türküler aktı
Sesi ve saziyla / yürekler yaktı
Her şeyden ses geldi / tele vurunca*

*Etrafa bakındı / nazlı cerenler
Yolları gözetti / hasret çekenler
Sümbüllü nergisli / çiçek derenler
İlkbahar koktular / yakın durunca*

*Bilir Azeri /Rumeli diyarı
Elif’i Huri’yi / nazlı Nigar’ı
Karacaoğlan’ın / şiir rüzgârı
Efil efil eser / yine ozanca (Eren, 2019, 103).*

En basit ifadesi ile üslûp, söyleyiş tarzı, sanatkârın ifade ediş şeklidir. Eren, hece ölçüsünün on ikili kalıbını “*Tutuklu Gibi*”, “*Dertleşmek*”, “*Geçmiş Tekrar Yaşamak*”, “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*” adlı şiirlerinde kullanmıştır. Şair, “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*” adlı şiiri dörtlükler hâlinde yazmış olup, beşinci dörtlüğün ikinci mısrası hecenin on birli kalıbı ile tertip edilmiştir. “*Tutuklu Gibi*” şiirinde beyit nazım birimini kullanan şair belli bir durak düzeni içinde şiiri tertip etmemiştir:

*“Camcı camları / takınca çerçeveye
Gözleri kendine / baktırdı pencere*

*Gizlisi saklısı kalmadı evlerin
Bir ekran gibi / sergiledi gözlere*

*Her yerde hayretle / ilgiyle dinlenen
Konuşulacak sözler / buldu dillere*

*Neylersin bu huyunu/ terk eder diye
Katlanıldı / köşeli eziyetlere*

*Yoksa / hiç tahammül eder miydi / insan
O çapraşık kafeslere / kepenklere*

*Bir türlü alışamadı / gözlerimiz
Gök mavisini / puslandırıran tüllere
Yıldız bahçelerini / seyretmek varken
Bir tutuklu gibi / baktık perdelere” (Eren, 2019, 51).*

Beyit nazım birimi ve 12’li hece kalıbı ile yazılan “Dertleşmek” şiiri 7+5 duraklı olarak tertip edilmeye çalışılsa da tüm mısralarda bu düzen sağlanamamıştır.

*“Gönlümü mühürledim / sevemem artık
Vefasız sevgililer / ele gidiyor*

*Tutuşunca yüreğim / Kerem örneği
Hepsi de Aslı / ilden ile gidiyor*

*Meyveyi unuttu / bahçemde ağaçlar
Dallardaki çiçekler / yele gidiyor*

*Ekili topraklar / bereket müjdelere
Tarlamin tohumları / sele gidiyor*

*Teselli etmez artık / bulutlar bile
Hangi yolda yürürsem / çöle gidiyor” (Eren, 2019, 65).*

Hece ölçüsünün on ikili hece kalıbı ile yazılan şiirlerden biri de “Geçmiş Tekrar Yaşamak” adlı şiirdir. Şair, bu şiirinde de on ikili kalıbın duraksız kalıbını kullanmıştır.

*“İşte yıllar önce / bulunduğun şehrin
Garajında / yarım saat/ kalacaksın*

*Gecenin ilerlemiş / bir saatinde
Geçmiş zamanı / tekrar yaşayacaksın*

*Mahallede işinde / çarşı pazarda
Eski dostlarla / beraber olacaksın*

*Bir kısmını bir daha / görmemek üzre
Hüzünlü duygularla/ ayrılacaksın*

*Sonra başka şehirler / ve başka dostlar
Eskileri zihninde/ saklayacaksın*

*Gün olacak / gene bir yolculuğunda
Kim bilir /kimleri /hatırlayacaksın*

*Hiç beklenmeyen /güzel sebeplerle
Arif bir gün / sende hatırlanacaksın” (Eren, 2019, 108).*

Şairin hecenin on ikili kalıbını kullandığı bir başka şiiri “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*” başlığını taşır. Dörtlük nazım birimi ile oluşturulan bu şiirin beşinci dörtlüğünün ikinci mısrası on bir hece ile oluşturulmuştur.

*“Bir kaynaktım akan beş pınar oğlumdu
Verimli topraklar gibi cömerttiler
Yollar ve köprüler kadar /merhametli
O sıralı dağlar örneği /merttiler*

*Yapılan hayırlı/ iyi olsun diye
Dua edilirdi /bir işe başlarken
Görsen / üç adam oluyordu / her biri
El ele / sırt sırta verip / çalışırken*

*Bizimle olurdu/ her yerde mutluluk
Akan pınarımın / suyu kurumadan
Terhisi yaklaşan/ kahraman Ali ’min
Bayrağa sarılı/ naşı geldi Kars ’tan*

*Mezarlığa değil /kalbime gömüldü
Acıyı azaltan /sensin büyük Rabbim
Buna sabredemez ve dayanamazdım
İki evladına / mezar oldu kalbim*

*Bir köy gecesinde / kurşuna dizilen
Dört öğretmenden biri /oğlum Hasan
Şehit kanlarıyla / kırmızı kırmızı
Açılan onlardır / gülleri koklasan
Suyu beş pınardan akan / bir kaynaktım
İki pınarımı / hemen kuruttular
Sularımdan içip testi / dolduranlar
Yerimi /yurdumu/ beni unuttular” (Eren,2019, 142 -143).*

Eren’in şiirlerinde kullandığı kalıplarından biri de, hecenin on dörtlü kalıbıdır. Beyitler hâlinde ve hecenin on dörtlü kalıbı ile oluşturulan “*Gözlerim Üşüdü*” şiirinde şair, on dörtlü hece kalıbını duraksız kullanmayı tercih etmiştir.

*“Dışarıya kar yağıyor / yüreğime hüznün
Çocuk gözlerimi üşüttü / üşüyen yüzen*

*Ellerin titremekte / büzülüp küçülmüşsün
Külhan bile ısıtamaz / öyle üşümüştün*

*Kim doğurdu seni / kim bıraktı bu sokağa
Kaç dakika dayanabilirsin / bu soğuğa*

*Sana vicdansız / ve acımasız bir hayatı
İnsanlığı yitirmiş / insancıklar tanıttı*

*Gündüzün yok / gecen yok / belki hiç olmayacak
Bunun hesabı kimden / ne zaman sorulacak*

*Ne tarihi belli ne günü / yok böyle bir şey
Umut tükeniyor artık / kaybolacak her şey*

*Duyarlı olması gereken / yürek nasırlı
Görmesi gereken gözler / hepten kataraktlı*

*Hiç böyle yağmamıştı / yüreğime bu hüznün
Çocuk gözlerimi üşüttü/ üşüyen yüzün” (Eren, 2019, 135).*

4.7.2.2. Serbest Ölçü

Arif Eren, son dönem şiirimizde sıkça görülen serbest ölçüyü şiirlerinde yoğun olarak kullanmıştır. Şair, serbest ölçü kullanarak anlamın yanında ahengi de başarı ile sağlamıştır. Serbest ölçüyü değişik nazım birimleri ile birlikte kullanarak imge ve duygu gücünü başarı ile yakalamıştır. Şair, serbest ölçü ile beraber 4'lük, 5'lik, 6'lık, 7'lik, 9'luk gibi nazım birimlerini kullanarak ahengi sağlamıştır. Şair, oluşturduğu nazım birimlerinde birbirine yakın hece sayıları kullanarak ses armonisini yakalamıştır. Bu şiirlere “Şemsiye” şiirini örnek gösterebiliriz:

*“Uzun uykusundan uyandı şemsiye = 12
Sevinçten havaya uçar = 8
Siyah saçlarından yere = 8
Bir saçaktır sarkan sular = 8
Çırpınır avuçta yavru kuş gibi = 10
Rüzgâra kanıp uçmak ister = 9
Bilmez ki cahil şemsiye = 8
Kanatsız kuş yere düşer = 8
Başlar üstünde taşınır = 8
Kollarda gezer şahin örneği = 10
Serüven kendinin neyine = 9
Bir kovsa aklından deliliği” = 10 (Eren, 2019, 37).*

Şair, serbest ölçü ve üç birimle yazdığı “Görkemli Denge” adlı şiirinde birbirine yakın hece kalıbını kullanmıştır.

*“Gündüz hiç görmeden geceyi (9)
Kendince çirkin zanneder (8)
O dolunay yüzlü eceyi (9)

Gece hiç görmeden gündüzü (9)
Yıldızlara bakarak konuşur (10)
Benim mülkümdür gökyüzü (8)*

*Bir araya gelseydi ikisi (10)
Çoktan bozulmuş olacaktı (9)
Gökyüzünün görkemli dengesi” (10) (Eren,2019, 69).*

Görülüyor ki şair, bütün nazım birimlerinden yararlanarak serbest şiirin ahenk ve mana kolaylığını en güzel şekilde işlemiştir.

4.7.3. Uyak ve Redif

Şiirde ahengi sağlayan önemli unsurlardan biri de kafiye ve rediftir. Kafiye ve redifle yapılan ses tekrarları ile şiirde ahenk unsurları sağlanır. Mısra sonlarındaki ses benzerliği şiirdeki estetiği sağlayan ana unsurlardır. Eren, vezin ve kafiyenin şairin yaratıcılığını sınırlandıramayacağı, düşüncesini kısıtlayamayacağı, şiirini belli bir kalıba sokamayacağı düşüncesindedir:

“Şiirde vezin ve kafiye şairin yaratıcılığını sınırlamaz. Hece vezniyle yazan önemli şairlerimiz vardır. Şiirlerinde önemli buluş ve orijinal imgeler vardır. Şiirlerinde önemli buluş ve orijinal imgeler vardır. Halk şairlerimiz hece vezinli, kafiye ve yarı kafiye şiirler yazmışlardır. Vezin ve kafiye şiirde ahengi sağlayan unsurlardır. Bir hususu da belirtmek gerekir. Şair, vezin ve kafiyeyle fazla bağlı kalmamalı şiirini duygu ve düşünce bakımından derinleştirilmelidir. Şiirde duygu ve hayal gücüne önem vermeli, vezin ve kafiye bir araç olarak kullanmalıdır” (Eren, 2019, 95-96).

4.7.3.1. Uyak Düzeni

Arif Eren, beyit, dördlük ve biçiminde yazdığı şiirlerinde elinden geldiği kadar kafiye düzenine uymaya çalışan bir şairdir. Şiirlerinde ahengi ve anlamı sağlayan bir unsur olarak kafiye kullanan şair, özellikle dördlük biçiminde oluşturduğu şiirlerinde kafiye düzenine dikkat etmiştir. Türk şiir geleneği ile bağını koparmayan şair, bu geleneğin bir gereği olarak kafiye düzenine de dikkat etmiştir. Bu yönüyle Arif Eren’i Türk şiir geleneğine bağlı bir şair olarak görebiliriz. Eren, çoğunlukla şiirlerini serbest tarzda yazmış olsa da uyak düzenine bağlılık gösterir.

Eren’in dördlükler hâlinde yazdığı birçok şiirinde uyak örgüsüne rastlamak mümkündür. Çapraz kafiye başta olmak üzere sarma kafiye ve az da olsa düz kafiye şiirlerinde yer verir. Dördlüklerle yazdığı şiirlerindeki örneklerde bu durumu görebiliriz. Dördlükler hâlinde yazdığı “Gizlice Aralanır Perdeler” şiirinde çapraz kafiye örgüsünü görmek mümkündür.

*“Su soğutan testiler misali
Yanan yüreği serinletir sözler
Yuvasına konan kuşlar gibi
“Gözlere öylece konar gözler*

*Rahat bırakmazlar kuşları yuvasında
Hasret içinde uçup giderler
Beyaz tül perdeler arkasında
Gözler kuşları kaybederler” (Eren, 2019, 97).*

Şairin dörtlüklerle yazdığı “*Benlikten Kopmak*” şiirinde de çapraz uyak örgüsüne rastlarız. Şiirin ilk dörtlüğü dışında diğer dörtlüklerde çapraz uyak örgüsü kullanılmamıştır.

“*Kendi varlığını fark etmeden
Bir akıntıya kapılıp gittiniz
Güzeli örnek almak varken
Yanlışlıkla hep çirkini resmettiniz*

*Azalan bir şeyler var **benliğinizden**
Bunun farkında bile değilsiniz
Kökü susuz kalan **ağacın**
Dalları bir daha vermez filiz” (Eren, 2019, 130).*

Şair, “*Kendini İyi Dengelerdin*” adlı şiirinde şiir genelinde çapraz uyak örgüsünü kullanmamıştır. Dört dörtlükten oluşan şiirin sadece ilk dörtlüğünde çapraz uyak örgüsünü kullanan şair, diğer dörtlüklerde belli bir kafiye örgüsünü tercih etmemiştir.

“*Meyveli ağaçların serin gölgesinde
Tenha vakitlerde seyrana çıkardın
Koluna taktığın sepete
Dallara uzanıp kiraz toplardın” (Eren, 2019, 154).*

Şairin halk şiir geleneğini yansıttığı beş dörtlükten oluşan “*Karacaoğlan*” şiirinde düz kafiye örgüsünü düzenli bir şekilde kullanmıştır.

“*Anadan sevdalı doğunca **insan**
Bir yerde duramaz pranga vursan
Dar gelir gönlüne saraylar kursan
Türkmen çadırını dağa kurunca
Adresi bilinmez hangi yollarda
Sevda kuşu ötüp durdu dallarda
Gökçek yaylalarda karlı dağlarda
Türküsü söylendi onu sorunca*

*Sevdalı gönlünde şimşekler **çaktı**
Dilinden sitemli türküler **aktı**
Sesi ve saziyle yürekler **yaktı**
Her şeyden ses geldi tele vurunca” (Eren, 2019, 103).*

Dörtlüklerle oluşturan şiirler içerisinde sarma kafiyenin en düzenli kullanıldığı şiir “*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı*” şiiridir. Şiirin bütün dörtlüklerinde sarma uyak örgüsü başarıyla kullanılmıştır.

“*Yalnızlığa kapanmış hüznü insanları
Hayata güler yüzle baktırmalı
Yaralı yürekler sevgiyle sarılmalı
Ki unutsunlar korkulu rüyaları*

Susuz çeşmeler gibi kurumuş yüzler
Gördükçe yüreğime boşanır gözlerim
Bir yaraya merhem olmaz bilirim
Teselliden öteye gitmeyen sözler (Eren, 2019, 74).

Şair, “Benlik Çıkmazı” adlı şiirinde sarma kafiye örgüsünün örneklerini vermektedir. Şiir genelinde belli bir kafiye örgü düzeni olmamasına rağmen şiirin üçüncü dördlüğünde sarma kafiye örgüsünü kullanmıştır.

“Yarasa gibi yaşadığın hayattan
Elinde ve gönlünde kalan ne
Bu çıkmazda direnmek niye
Rızkın mı kesildi insanlıktan” (Eren, 2019, 109).

Eren, düz kafiye genellikle altılık nazım biriminde kullanmıştır. Şair, “Gece Aydınlığı”, “Dört Mevsimden Hatıralar”, “Işıksız Gözler Birer Kuyu”, “Selimiye”, “Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi” adlı altılıklar hâlinde oluşturduğu şiirlerinde düz kafiye başarı ile uygulamıştır.

Şair, altılıklar biçiminde kümелendirdiği “Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi” adlı beş altılıktan oluşan şiirinde düz uyak örgüsünü şiir boyunca düzenli bir şekilde kullanmıştır:

“Yüreğimi bir bıçak gibi kanattı güz ayları
Kader dostlarım oldu tren rayları
Yürürsem yürürler durursam dururlar
Susarsam ağızlarına kilit vururlar
Yalnızlığın saltanat sürdüğü bu yerde
Raylarla dost olmak varmış kaderde” (Eren, 2019, 79)

“Gece Aydınlığı” şiiri hece ölçüsünün onlu kalıbıyla yazılmış olup düz kafiye örgüsünün uygulandığı bir başka şiiridir.

“O küheylana binince zaman
Kaybolur ufukta kızıl duman
Kendinden önce gelir gölgesi
Bekleyene bir vuslat müjdesi
Artık mutluluk içinde gönlüm
Canevime hoş geldin ay yüzlüm” (Eren, 2019, 80)

4.7.3.2. Uyak Çeşitleri

Arif Eren, uyak ve redifi şiirlerinde zorunlu bir unsur olarak kullanmamakla beraber şiirlerinde uyak, rediflerden yararlanmayı tercih etmiştir. Çeşitli uyak örgüleri ile şiirlerine ritim ve ahenk katmayı, özgün şiirler oluşturmayı başarmıştır. Şair, şiirlerinde müzikaliteyi sağlarken uyak ve redif kullanımını zorunlu bir unsur olarak görmemektedir. Seçtiğimiz şiirlerde şair, uyak ve redifin sağladığı imkânları iyi kullanmıştır. Şiirlerinden seçtiğimiz bazı örneklerde şairin uyak ve redif kullanımı şu şekildedir.

Zengin Kafiye Kullanımı:

“Anadan sevdalı doğunca **insan**
 Bir yerde duramaz pranga vursan
 Dar gelir gönlüne saraylar kursan
 Türkmen çadırını dağa kurunca” (Eren, 2019, 103)

“Ne kadar dövünse çırpınsa bakraç
 Bir türlü duymaz **kuyu**
 İnsanın farkı kalmaz kuyudan
 Yürek kaybedince duygu**yu**” (Eren, 2019, 26)

Tam Kafiye Kullanımı:

Sevdalı gönlünde şimşekler **çaktı**
 Dilinden sitemli türküler **aktı**
 Sesi ve sazıyla yürekler **yaktı**
 Her şeyden ses geldi tele vurunca” (Eren, 2019, 103)

“Seninle konuşurum uyurken
 Ellerimin bahçesinde kokun **var**
 Güzel günlerimiz olacak
 Karanlığı ağartan tan **kadar**” (Eren, 2019, 31)

Yarım Kafiye Kullanımı:

Susuz çeşmeler gibi kurumuş yüz**ler**
 Gördükçe yüreğime boşanır gözlerim
 Bir yaraya merhem olmaz bilirim
 Teselliden öteye gitmeyen söz**ler** (Eren, 2019, 74)

“Mutlulukları doruk noktasına ulaşmıştı
 Üçüncü çocukları oğlan olunca
 Fazla mal mülk de istemiyor
 İnsan kendi dengini bulunca” (Eren, 2019, 168).

Tunç Kafiye Kullanımı:

“Gündüz hiç görmeden **geceyi**
 Kendince çirkin zanneder
 O dolunay yüzlü **eceyi** (Eren, 2019, 69).

4.8. İç Yapı

Şiirde iç içe girmiş iki önemli unsur vardır. Bu unsurlar şiirin iç ve dış yapısıdır. Bu iki birbirini tamamlayan, şiirin varoluşunda önemli etkidir. Dış yapı duyulara hitap ederken iç yapı zihne hitap eder. Bu nedenle şiirlerde muhteva ve biçim önemlidir. Şair, şiirini oluştururken neyi nasıl anlatacağını hem biçimsel olarak hem de muhteva yönünden hesaplar. Şair dış yapıda nazım birimi, kafiye, redif, vezin ve nazım biçimlerine yer verir. İçyapıda ise mana, edebi sanatlar gibi muhtevaya yönelik unsurlar

yer alır. Bu bölümde Eren'in şiirlerinde kullandığı iç yapı unsurlarına yer vereceğiz. Bu unsurların en önemlisi ise mana unsurudur.

4.8.1. Mana

Arif Eren, şiirde anlamın kapalı olması gerektiğine inanır. Şiirin anlaşılması için bir çaba harcanması gerektiğini, anlamı okuyucunun bulması gerektiğini ifade eder. Şiirde çok anlamlılıktan yanadır. Şiiri nesir gibi görmeyen Eren, şiiri okuyucunun durumunun anlamlandırdığını düşünmektedir. Şairin okuyucuyu düşünerek şiir yazamayacağına inanmaktadır. Şiirde bir anlam derinliğinin olması gerektiğini savunur. Eren'e göre okuyucu şiiri ve şairi anlayabilecek noktada olmalıdır. Aksi takdirde şiirin varlığından söz edilemez. Ona göre, okuyucunun şiiri anlama ve yorumlama kabiliyeti derecesinde şiir anlam kazanır.

“Şiirde mana açık olmamalı. Anlam hemen kendini belli etmemelidir. “Şiir seçmek ve gizlemek sanattır.” Okuyucuyu düşünerek kendi anlayışı ölçüsünde yorumlayabilmelidir. Soyut ve Sürrealist şiirlerde olduğu gibi okuyucu bulmaca çözüyormüş hissine kapılmamalıdır. İyi şiir değişik anlamlarla yorumlanan şiirdir. Şiirde anlam derinliği bir çaba sonrası elde edilir. İyi şiir, şiiri anlayana hitap eder. Şair yazarken okuyucuyu düşünmemeli. Okuyucu şiirin ve şairin seviyesinde değilse, şair okuyucunun seviyesine inmemelidir. Şiiri okuyucunun ayağına götürdüğünüz zaman şiir yok olur. Okuyucu zekâsı, yeteneği, yetiştirme tarzı ve öğrenimi kadar şiiri anlayıp yorumlayabilecektir” (Yanardağ, 2021, 89-90).

Arif Eren, şiir yazmada ve okumada zekânın yeri ve önemi bakımından Ahmet Haşim'in görüşlerine yaklaşır. Haşim; *“Şair, umumî lisandan müfrez kelimeleri, yeni manalarla zenginleşmiş, her harfi yeni ahenklerle tannân, revîş ve edası başka bir mikyasa göre tanzim edilmiş, hüsn, renk ve hayal ile meşbû şahsî bir lehçe vücuda getirdiği andan itibaren eserinin vuzuhu karie göre tahavvül etmeğe başlar”* (Okay, 2005, 127). Haşim, bu görüşü ile şiir yazmada ve okuyanda şiiri anlayacak, kavrayacak bir zekânın varlığından bahseder. Eren de şiir yazmanın ve okumanın “zekâ” gerektiren bir iş olduğunu düşünmektedir.

Arif Eren, şiirde zekâ konusunda da Ahmet Haşim'in görüşleri ile benzerlik gösterir. *“Anlam bir çaba sonucunda ortaya çıkar. Bu yüzden şiir yazan ve okuyan insanların zekâları hep idmanlı haldedir. Hafızaları şiirden uzak kalan insanlara göre daha kuvvetlidir. Şiirin üstlendiği bir diğer önemli ögede insan duygu ve düşüncesine hassasiyet ve zenginlik kazandırmasıdır. Durum böyle olunca şiir okurken, biraz kafa yormaktan kaçınılıyoruz. Bunu yapacak irade bulamıyorsak, şiir yerine nesir okumak daha uygundur”* (Kireççi, 1996, 7).

Eren, şairin zekâsıyla ortaya koyduğu şiiri anlamaya sahip olamayan, şiiri anlama ruhunu barındıramayan, şiiri anlamaya ve yorumlaya gücü olmayanların nesir okumasını tavsiye eder. İyi şiirin meydana gelmesini sağlayan da okurun anlama ve kavrama zekâsıdır.

Ahmet Haşim *“Zira vuzuh, esere ait olduğu kadar kâriin de zekâ ve ruhuna taalluk eden bir meseledir. Her yerde olduğu gibi bizde de yevmî gazetenin tembel alıştırdığı kari, şiirde kolay bir zevk bulamaz. Halbuki şiir, anlaşılma için, ruh ve zeka istidadından başka çetin bir hazırlanma ve hatta ziya, hava ve zaman şartları gibi müşkil bir takım hâricî avâmîlin de yardımını ister”* (Okay, 2005, 127).

Şair, büyük şiirin anlam kapallılığı ile oluşacağına inanır. Bu fikirleri ile Arif Eren, şiirde mana konusunda Ahmet Haşim'in fikirlerine benzer bir anlayıştadır. Haşim'in *“Hâsılı şiir, resullerin sözü gibi muhtelif tefsirata müsait bir vüsat ve şümülü*

haiz olmalı. Bir şiirin manası diğer bir mana olmağa müsait oldukça, her okuyan ona kendi hayatının da manasını ızafe eder ve bu suretle şiir, şairle insanlar arasında müşterek bir teessür lisanı olmak payesini ihraz edebilir” (Enginün ve Kerman, 1999, 76).

Eren, şiirden herkesin aynı şeyi anlamayacağı kanaatindedir. Her şiir okuyucusunun ruh seviyesinin farklılığına inanır. Bundan dolayı herkes, şiirden aynı şeyi anlamaz. Şiirin herkes için anlamı ve değeri farklıdır. Şiire kafa yorulmasının, üzerinde düşünülmesinin gerekliliğine inanan Eren’in şiirin kapalı olması gerekliliği ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Şiir sanatın en doruk noktasıdır. Bu doruğa ulaşmak için çaba sarf edeceksiniz. Aynı zamanda soluklu olacaksınız. Demek ki çaba ve soluk... Düşünerek okumak ve belirli bir edebiyat kültürüne sahip olmak. Kelimeleri sözlük anlamı dışında yorumlamak bilgi ve becerisine sahip olmak gerekmektedir. Şiirde imaj ve söz sanatları vardır. Kelime anlamlarının daha kuvvetli ve zengin olması için bu iki unsur şiirde çok sık kullanılır. Bu iki unsur şiiri açıklıktan kapalı hale getirir. İyi şiir kapalı şiirdir. Kendini hemen ele vermez” (Kireççi, 1996, 7).

Her okuyanın kendinden bir şeyler bulduğu şiirler kaleme alan Eren, şiirde anlamın okuyucunun ruhunda bulmasını ister. Şiirde bir giz olmalıdır. Okuyucu bu gizin peşinden koşmalı ve bu sırrı çözmeye çalışmalıdır. Bu tavır da kulluğun sırrına ermekle ilgilidir.

4.8.2. Edebî Sanatlar

Edebi sanatlar, edebi metinlerin yorumlanmasında ve anlaşılmasında önemlidir. Bazen edebi metinlerin olmazsa olmazı niteliğindedir. Sözün gücü edebi sanatlarla daha da değerlendirilmiştir. Arif Eren, Türk şiir yapısı içerisinde büyük önem ve zenginliğe sahip olan edebî sanatlarla oldukça önemsemiş ve birçok şiirinde edebî sanatları başarıyla kullanmıştır. Edebî sanatlar, şiirinde imgesel gücün bir göstergesi durumundadır. Şair, şiirinde edebî sanatları bilinçli bir şekilde kullanmıştır. Şair, ses ipine sözler asarken edebî sanatların gücünün farkında olup şiirin imge ve anlam derinliğini bu yolla vermeye çalışmıştır.

Eren, şiirde edebi sanatları sıklıkla kullanan bir şairdir. Edebi sanatları yerli yerinde kullanan şair, zorlama edebi sanatlarla karşıdır. Şaire göre, edebi sanatlar şiirde derinliği, kapalılığı, çok anlamlılığı sağlamak için kullanılmalıdır.

“Edebi sanatlar şiirde derinliği, kapalılığı, çok anlamlılığı, çok yönlü, çok sesli olmayı sağlamak için kullanılır. Fakat bunu doğal yapmak gerekir, zorlama edebi sanat olmaz. Bunun kendiliğinden doğması lazımdır”(Yanardağ, 2021, 92).

Sırf edebi sanat yapmak için sanat yapılmasına karşı olan şair, zorlama sanatların şiire zarar vereceğine inanmaktadır:

“Edebi sanatları, şiirde yeri geldiği zaman kullanırsın. Yani sırf sanat yapmak için kullanılmaz. Zorlama edebi sanat şiire zarar verir.” (Yanardağ, 2021, 92)

Şair, teşbih başta olmak üzere mübalağa, telmih, istiare, teşhis ve intak, tezat, istifham gibi birçok edebi sanatı şiirinde başarılı bir şekilde kullanmıştır.

4.8.2.1. Teşbih

Teşbih, *“sözü daha etkili bir duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz olanı nitelikçe daha üstün olana*

benzetmek” tir (Dilçin, 1983, 405). Eren’in şiirlerinde yoğun bir şekilde karşımıza çıkan edebî sanatlardan biri teşbih sanatıdır.

*“Yeşil abajurlar içinde
Kırmızı ampuller gibi yanan kirazlar”* (Eren, 2019, 2).

Kirazlar yapraklar içinde yanan kırmızı ampullere benzetilerek teşbih sanatından yararlanılmıştır.

*“Yüreğinde o can sevgi
Su kıyısında bir çınar gibi büyümeli”* (Eren, 2019, 20).

“Sevgi” su kıyısında büyüyen bir çınara benzetilerek teşbih sanatının bütün unsurlarından yararlanılmıştır.

*“Yürek yitirince sevgiyi
İnsan bir merdiven gibi
Basamak basamak alçalır
Bir daha kuramaz dengeyi”* (Eren, 2019, 21).

“İnsan”, merdivene benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır.

*“Beklenir eski günlerin
Bir ışık gibi sızması”* (Eren, 2019, 23).

Eski günler ışığa benzetilmiştir.

*“Uzar yürekte bir hüznün
İplik makaradan boşanır gibi”* (Eren, 2019, 26).

“Hüznün” makaradan boşanan bir ipliğe benzetilmiştir.

*“Zamanın dudaklarında
Küllenen bir sigara gün”* (Eren, 2019, 28).

“Gün” zamanın dudaklarında küllenen bir sigaraya benzetilmiştir.

*“Sayılı günlerimi alıp yakıyorum
Kibrit çöpleri gibi kutusundan”* (Eren, 2019, 28)

Sayılı günler kibrit çöplerine benzetilmiştir.

*“Dalda bir çift ceviz gibi
Beraber büyüyen ikiz kardeşler”* (Eren, 2019, 42).

İkiz kardeşler daldaki bir çift cevize benzetilmiştir.

*“Oysa vadisinde beslenen
Bir ırmak gibi”*

Akıp gidiyor dilimiz” (Eren,2019, 52).

Türk dili akıp giden bir ırmağa benzetilmiştir.

“Terazi gibi dengelenir kalbim” (Eren, 2019, 54).

“Kalp” teraziye benzetilmiştir.

*“Güneş bekleyen filiz gibidir
Yüreğinde okumak duygusu”* (Eren, 2019, 56).

“Okuma duygusu” güneş bekleyen filize benzetilmiştir.

*“Bir günde beş vaktin dua hevengi
Çifte minare örneği narin bileklerin”* (Eren, 2019, 57).

“Bilekler” çifte minareye benzetilmiştir.

“Şemsiye gibi kapanınca yıldızlar” (Eren, 2019, 58).

Yıldızlar şemsiyeye benzetilmiştir.

*“Gökte yan yana iki yıldız
Yüzde iki göz saçta iki tel gibi
Birbirinin aynısı ikiz kardeşler”* (Eren, 2019, 59).

İkiz kardeşler iki yıldıza ve gözlere, saçta benzetilmiştir.

*“Gül dudakların arasında
Beliren gülümsemen
Uçacak bir kelebek kadar alımlı”* (Eren, 2019, 64).

Gülümseme uçacak bir kelebeğe benzetilmiştir.

*“Rüzgârda sallanan çiçek gibi
Döner başın”* (Eren, 2019, 64).

İnsan başı rüzgârda sallanan çiçeğe benzetilmiştir.

*“Bir şeyden ürken ceylanlar gibi
Uyku suyunu içmez gözbebeklerim”* (Eren,2019, 70).

Gözbebekleri ürkek ceylanlara benzetilmiştir.

*“Kurak topraklar gibi dilim dilim
Dilimlendi yüreğimde duygular”* (Eren,2019, 71).

Duygular kuru topraklara benzetilmiştir.

*“Kardan bir kefen giyindi köy
Toprak damlar gözyaşları gibi akar”* (Eren, 2019, 72)

Şair, yağın karı kefene, köyü ölüye, toprak damları ağlayan insanlara teşbih eder.

“Köyü bir mayın gibi kuşattı kar” (Eren, 2019, 73).

Kar, mayına benzetilmiştir.

“Yüreğimi bir bıçak gibi kanattı güz ayları” (Eren, 2019, 79).

Güz ayları bıçağa benzetilmiştir.

“Unutamam orada paraşütler gibi inen karı” (Eren, 2019, 83).

Kar, paraşüte benzetilmiştir.

“Dolu tüfek gibidir güzellik” (Eren, 2019, 93).

Güzellik, dolu bir tüfeğe benzetilmiştir.

*“Derdi var söyleyemez kız
Rüzgârda camı kırılacak pencere gibi”* (Eren, 2019, 96).

Kız, rüzgârda camı kırılacak pencereye benzetilir.

*“Su soğutan testiler misali
Yanan yüreği serinletir sözler”
Yuvasına konan kuşlar gibi
Gözlere öylece konar gözler”* (Eren, 2019, 97).

Sözler, su soğutan testiye; gözler, yuvasına konan kuşlara benzetilmiştir.

*“Işıksız gözlerde bir mana arama
Görmeden bakar onlar sakın inanma
Tıpkı ayna gibi görmez gösterir”* (Eren, 2019, 98).

Gözler, aynaya benzetilmiştir.

“Kavaldan yankılanan ses bir dinamit gibi” (Eren, 2019, 101).

Kavaldan yankılanan ses, dinamite benzetilmiştir.

*“Böyle olur garibin sevdası
Dumansız ateş gibi içten kanar”* (Eren, 2019, 101).

Sevda, dumansız bir ateşe benzetilmiştir.

“Kar gibi erirdi bu tutumun” (Eren, 2019, 102).

“Kar”, tutuma benzetilmiştir.

4.8.2.2.Mübalağa

Anlama dayalı söz sanatlarından olan mübalağa, “*bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olamayacağı bir biçimde anlatmak ya da olduğundan pek çok ve pek az göstermektir*” (Dilçin, 1983, 447). Eren, şiirlerinde mübalağa sanatın çok sık kullanan bir şair değildir. Şair, betimlemelerinde abartıya kaçmaz. Eren’in şiirlerinde gerçeğin ifadesi vardır. “*Alp Arslan’dır Bu*” (Eren, 2019, 38) adlı şiirinde şair, Alp Arslan ve ordusunun verdiği mücadeleyi tarihsel gerçeklerden uzak olarak mübalağalı bir anlatım yolunu tercih eder.

*“Bir ses duyulur sonra
Gök gürlemesine benzer
Alp Arslan’ın hücum sesidir bu
Dev gibi atlarda dağ gibi yiğitler”*

“*Dumansız Ateş*” (Eren, 2019, 100) adlı şiirinde şair, kavalın çıkardığı sesi olduğundan daha fazla göstererek abartma yapmıştır.

*“Kavaldan yankılanan ses bir dinamit gibi
Biraz daha üflense
Kayalar parça parça bölünür”*

4.8.2.3.Telmih

Anlama dayalı söz sanatlarından olan telmih, “*söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmaktır*” (Dilçin, 1983, 461) telmih edilen şeyin uzun uzadıya açıklanmadığı, bir iki sözle hatırlatıldığı edebi sanattır. Arif Eren, telmih sanatını sık kullanmıştır. Herkesçe bilinen birçok olay, kahraman ve durum hatırlatılarak telmih sanatından yararlanılmıştır.

“*Şehir Dar Gelir Gönlüme*” (Eren, 2019, 36) adlı şiirde şair “Leyla ile Mecnun” mesnevisinin kahramanı Leyla’ya telmihte bulunmaktadır.

*“İnancım o Leyla örneği
Ela gözlüm düşer bir gün peşime”*

“*Dertleşmek*” (Eren, 2019, 65) adlı şiirde şair, “Kerem ile Aslı” adlı hikâyemizin kahramanlarından Kerem ve Aslı’ya telmihte bulunur.

*“Tutuşunca yüreğim Kerem örneği
Hepsi de Aslı ilden ile gidiyor”*

“*Göz Bahçesinde Seyran*” (Eren, 2019, 93) adlı şiirde şair, “Hz. Havva”ya telmihte bulunur.

*“Gözlerin kadehlerinde dudak testisinde
Havva’dan kalma sevda şarabı”*

“*Sevda Yangını*” (Eren, 2019, 95) adlı şiirde ise Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Romeo ve Juliet, Mahmiri ile Âşık Garip, Ferhat ile Şirin” gibi sevdalılara telmihte bulunur.

*“Bir kader yazgısı vardır her kulun
Leyla vurgunuydu çöldeki Mecnun*

*Aşk vatan ve din farkı gözetmemiş
Kerem’le Aslı’yı sevda kül etmiş*

*Romeo zehir Culyet hançeriyle
Aşkları düğümlemiş elleriyle*

*Âşıkların kaderleri aynı gibi
Hasret yakmış Mahmiri’yle Garip’i*

*Büyük aşklar trajik bitmiş heyhat
Dağ delmeye mecbur edilmiş Ferhat”*

“İşksiz Gözler Bir Kuyu” (Eren, 2019, 98) adlı şiirinde Leyla ile Mecnun mesnevisine telmihte bulunur.

*“Baktı mı gözlerine Leyla sanırsın
Her sanışında bir başka aldanırsın”*

4.8.2.4.İstiare

İstiare, “*Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma*”dır (Dilçin, 1983, 412). İstiare hem mecaza dayalı bir benzetme sanatıdır. Arif Eren, istiare sanatını güçlü imgeler oluşturduğu şiirlerinde yoğun olarak kullanmıştır.

*“Dinlenecek yer gene
Eski günlerin kıyılarıdır”* (Eren, 2019, 23).

Yorgun gönüller gemiye, eski günler korunaklı bir kıyıya benzetilerek istiare sanatı yapılmıştır.

*“Ha yandı ha yanacak deniz
Yangın yerine döndü
Ufku bir görseniz”* (Eren, 2019, 158).

Deniz, yangına benzetilerek istiare sanatından yararlanılmıştır.

4.8.2.5.Teşhis ve İntak

Mecaza dayalı edebi sanatlardan olan teşhis, “*insan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmektir*”. İntak ise, “*insan kişiliğinde canlandırılan bu varlıkları*

konuşturmaya” (Dilçin, 1983, 419) denir. Arif Eren, teşhis ve intak sanatını yoğun olarak kullanmamıştır. Cansız varlıklarla ilgili duygularını anlattığı şiirlerinde teşhis ve intak sanatından yararlanmıştır.

“*Ağustos Merdiveni*” (Eren, 2019, 12) adlı şiirinde şair Ağustos ayına insansı özellikler katmıştır. İnsana ait olan yorgunluk, adım atma gibi özellikler ağustos ayına yüklenmiştir.

“*Zaman ağustos merdivenini çıkmakta
Sıcağı sırtına yüklenmiş yorgun
Ağır adımlar atıyor diye
Lütfen ağustosa söylenmeyin*”

“*Şemsiye*” (Eren, 2019, 14) adlı şiirde şair, şemsiyeye insana ait uyuma, saç, cahillik, sevinç gibi özellikleri yükleyerek kişileştirmeye başvurmuştur.

“*Uzun uykusundan uyandı şemsiye
Sevinçten havaya uçar
...
Bilmez ki cahil şemsiye
Kanatsız kuş yere düşer*”

4.8.2.6. Tezat

Arif Eren, şiirlerinde anlam karşıtlığına dayanan tezat sanatını sıklıkla kullanmıştır. Şair, tezat sanatını şiirinin anlam gücünü artırmak ve karşıtlıklarla vermek istediği fikri daha iyi vermek için kullanır.

“*Sevgi Yürekte Büyür*” (Eren, 2019, 21) adlı şiirinde şair, “savaş” ve “barış” sözcüklerini kullanarak tezat sanatından yararlanmıştır.

“*Savaş değil barış bilgedir*”

“*Bir Sevda Kıvılcımı*” (Eren, 2019, 60) adlı şiirinde fiiller arasındaki karşıtlıktan yararlanarak tezat sanatını kullanır. Şair, “tutuş-” ve “sön-” fiilleri ile tezat sanatını kullanır.

“*Beliren şu sevda kıvılcımı
İstiyorum tutuşsun ya da sönsün*”

“*Baba Ocağı*” (Eren, 2019, 66) adlı şiirinde isim soylu sözcükleri kullanarak tezat sanatını kullanır. Şair, “*Gurbet*” ve “*Sıla*” sözcükleri ile tezat sanatını kullanır. Şair, bu karşıtlıklar vasıtasıyla anlam yoğunluğunu ve ahengi sağlar.

“*Gurbetten silaya döndüğümde*”

“*Görkemli Denge*” (Eren, 2019, 69) adlı şiirinde ise şair, tezatları şiirinin merkezine koyar. Tezatlar vasıtasıyla şiir anlam kazanır. Şair, “*gündüz*” ve “*gece*” isimlerini kullanarak evrendeki dengeyi ortaya koyar.

“**Gündüz** hiç görmeden **geceyi**
 Kendince çirkin zanneder
 O dolunay yüzlü eceyi
Gece hiç görmeden **gündüzü**
 Yıldızlara bakarak konuşur
 Benim mülkümdür gökyüzü”

“*Düşünce Yolcusu*” (Eren, 2019, 70) adlı şiirinde şair, “sevinç” ve “hüzün” kelimelerini kullanarak iki zıt duygu vasıtasıyla düşünce yolculuğuna çıkar.

“Nice ovalar dağlar aştım
Sevinç ve **hüzün** çiçekleri devşirerek”

“*Mayın Gibi Kuşattı Kar*” (Eren, 2019, 73) adlı şiirinde şair, “gelen” ve “giden” adlaşmış sıfatları vasıtasıyla tezat sanatını kullanır.

“Köyü bir mayın gibi kuşattı kar
 Günlerdir ne **gelen** var ne **giden**”

“*Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi*” (Eren, 2019, 79) adlı şiirinde şair, “yürü-” ve “dur-” fiillerini kullanarak tezat sanatından yararlanmıştır.

“**Yürürsem** yürürler **durursam** dururlar”

“*Gece Aydınlığı*” (Eren, 2019, 80) adlı şiirinde şair, “aydınlık” ve “karanlık” sözcükleri ile tezat sanatı kullanmıştır. Aynı şiirde “gece” ve “gündüz” kelimeleri ile tezat sanatından yararlanılmıştır.

“Hani o gecedeki **aydınlık**
 Bir **gündüz** ki zifiri **karanlık**”

...
 “Her zaman böyle **gündüzün** hali
 Gel kurtar bu akli erdemli **gece**”

“*Hep Aynı Oyun*” (Eren, 2019, 84) adlı şiirinde şair, “çıkış” ve “iniş” kelimelerini kullanarak siyasi cambazlığı tezatlarla vermeye çalışır.

“Her **çıkışın** biri **inişi** olduğunu
 Aklına bile getirmez sonra”

“*Dua*” (Eren, 2019, 88) adlı şiirinde şair, “gül-” ve “ağla-” fiillerini kullanarak tezat sanatından yararlanır.

“Allah’ım çok **ağladı** gökyüzü
 Artık **güldür** der dua ederdim”

Şair, tezat sanatını bol miktarda kullanarak anlam yönünden güçlü mısralar ortaya koymuştur.

4.8.2.7. İstifham

Anlama dayalı sanatlardan biri olan istifham sanatı sözü, sorulan şeye yanıt isteme amacını gütmekten, duyguyu ve anlamı güçlendirmek için soru biçiminde söylemektir. Türlü varlıklar ve olaylar karşısında duyulan şaşkınlık, hayranlık gibi durumlarda bu yola başvurulur. (Dilçin, 1983, 456) Şair, istifham sanatını şiirlerinde yoğun olarak kullanmamıştır. Şair, istifham sanatını düşündürmek, sorgulamak, hatırlatmak amacıyla kullanmıştır.

“*Umut Kapısı*” (Eren, 2019, 23) adlı şiirinde şair, geçmişe duyduğu özlemi ve zamanın hızla geçişini ifade etmek için istifham sanatından yararlanır.

*“Şimdi neredesiniz eski günlerim
Hangi el kopardı dalınızdan
Uzaklara mı götürdü rüzgâr
Habersiz zaman”*

“*Geçen Mutlu Zaman*” (Eren, 2019, 44) adlı şiirinde şair, toplumsal yozlaşmayı vurgulamak amacıyla istifham sanatından yararlanır.

*“Ne soylu bir dayanışma vardı
Kimler yozlaştırdı onu
Hangi günahkara kapıldı gönül
Oysa bize en sadık yârdı”*

“*Mayın Gibi Kuşattı Kar*” (Eren, 2019, 72) adlı şiirinde şair, merak duygusunu vermek ve köylünün hâlini ortaya koymak amacıyla istifham sanatına başvurur.

*“Hangi düşünceler geçer akıllardan
Böyle zamanda neler konuşulur
Bir yolcu bir hasta düşününce
Yüreğim çıra gibi tutuşur”*

“*Acı Görüntü*” (Eren, 1985, 73) adlı şiirinde şair, Türk köylerinin geri kalmışlığının nedenlerini ortaya koymak için istifham sanatından yararlanır. Ülkenin ilerlememesi için hiçbir nedenin olmadığını sorduğu soru ile ortaya koyar.

*“Çağ aşan bir ülke olmamak için
Türkelinin var mı bir noksanı”*

5. ESERLERİ

Eren, az ve öz eserler vermiş bir şairdir. Şairin altı şiir kitabı bulunmaktadır. Bu şiir kitapları:

Bu Kent Sende Kalsın (1965)

Yurt Tesbihi (1975)

Hayatı Huzura Ayarlamak (1985)

Görkemli Denge (1996)

Zaman Yerinde Durmaz (2006)

Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler) (2019).

Bunun dışında kendisi ve eserleri ile ilgili gazete ve dergilerde yazılan yazıların kendisine gönderilen mektup ve mesajların bir araya gelmesiyle oluşan monografi tarzında oluşturmuş “*Arif Eren Hayatı-Sanatı-Eserleri (2010)*” adını taşıyan eseri vardır. Şairle yaptığımız görüşmede Cenap Şehabettin’in “*Tiryaki Sözler*” ine benzer bir kitap çalışması içinde olduğunu öğrendik. Bu çalışmanın en kısa zamanda tamamlanacağı ümidindeyiz

5.1. Şiir Kitapları

Arif Eren, Türk Edebiyatına genç yaşlardan beri hizmet eden bir şairdir. Az ve öz, kalıcı eserler verme uğraşında olan şairin ilk eseri şiir türündedir. Edebiyata şiirle başlayıp şiirle devam eden şairin hayata bakışı ve yaşantısı da şairce olmuştur. Şairin şiir türünde altı eseri vardır. Şiir türündeki eserlerinin dışında kendisi ile ilgili çeşitli ve dergi ve gazetelerde yayımlanan yazıları bir araya getirdiği bir eseri daha mevcuttur.

Şairin şiirleri *Çağrı, Hisar, Varlık Yıllığı, Türk Edebiyatı, Millî Kültür, Dolunay, Yeni Edebiyat Yaprağı, Defne, Ilgaz, Elif, Toprak, Tepe Edebiyatı, Seviye, Kültür ve Sanat, Doğuş Edebiyat, Harman, Çınar, Genç Kardelen, Alkış, Güneysu, Kırığı ve Mevsimler* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Bu dergilerde yayımlanan şiirler sonradan titiz bir çalışma sonunda kitaplaştırılmıştır.

Arif Eren, yayınladığı şiirlerine zaman içerisinde tekrar yoğunlaşır ve şiirlerinin üzerinde değişiklikler yaptıktan sonra tekrar yayınlar. Bu titiz anlayış sonucunda oluşturduğu şiir kitaplarını kronolojik olarak şöyle sıralamak mümkündür: *Bu Kent Sende Kalsın*(1965), *Yurt Tesbihi* (1975) , *Hayatı Huzura Ayarlamak* (1985), *Görkemli Denge* (1996), *Zaman Yerinde Durmaz* (2006), *Arif Eren Hayatı-Sanatı-Eserleri* (2010), *Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler)* (2019).

5.1.1. Bu Kent Sende Kalsın

Şairin 1965 yılında yayımladığı ilk şiir kitabı olan *Bu Kent Sende Kalsın* bireysel konuların ağırlıklı olarak işlendiği bir eserdir. İdeoloji çıkırtkanlığı yapılmadan sosyal konular da işlenir. Eren’in ilk şiir kitabı “*Bu Kent Sende Kalsın*” ile ilgili İlhan Geçer’in görüşleri şöyledir: “*Arif Eren’in ilk eseri “Bu Kent Sende Kalsın”ı okuyunca, geleneksel şiirden yana olan bir sanatçı karşısında olduğumuzu görüyoruz. Yenilik diye gariplikleri, anlamsızlıkları sermiyor önümüze. Birtakım yavan mısralar sıralayıp sosyal davaların savunucusu, akımların öncüsü pozunda değil. İdeoloji çıkırtkanlığı, laf ebeliği yerine gerçek şiirin kapılarını zorlamayı yeğ tutmuş. Zaten şiiri kendisine dert edinen, onu bir takım maksatlar uğruna harcamayan şairlerin başarısı her zaman elle tutulur, gözle görülür olmuştur*” (Eren, 2010, 23).

Kitaptaki şiirler Hisar, Çağrı, Türk Edebiyatı, Ilgaz gibi dergilerde yayımlanmış şiirlerden oluşmaktadır. Şiir kitabına adını veren “*Bu Kent Sende Kalsın*” şiiri daha önce Çağrı Dergisinin 72. sayısında “*Aşka Tövbe*” adı ile yayımlanmış olan şiiridir. “*Bu Kent Sende Kalsın*” şiir kitabı, şiir kitabının adından da anlaşılacağı gibi aşk, ayrılık, özlem, ölüm, gurbet gibi temaları içerir. Kitapta bireysel konuların yanı sıra toplumsal konular ve memleketin güzelliklerini konu alan şiirler de yer almaktadır.

Kitapta farklı nazım birimleri kullanılarak oluşturulmuş 26 şiir bulunmaktadır. Şair, bu şiir kitabında şiirlerini serbest ölçü ile yazmıştır. Ayrıca eserin sonunda basımdan kaynaklı hataların düzeltilmiş hâlini gösteren bir bölüm bulunmaktadır. Şiir kitabında yer alan “*İlan*” adlı şiir Muammer Potur tarafından Fransızcaya çevrilmiştir. Tek dörtlükten oluşan bu şiir bir aşk ilanıdır.

Kitapta dikkat çeken özelliklerden biri de şiirlerindeki özlü söyleyiştir. Şair, kısa dizin anlayışı ile söylemek istediklerini az ve öz söyler. *İlan, Düşünce Yağmuru, İstanbul, Sigara, Bahar Kapısı, Ölüm, Takvim, Bilmece, Borç* şiirleri kısa dizin anlayışı ile yazılmış şiirlerdir.

5.1.2. Yurt Tesbihi

Birinci baskısı 1975 yılında, ikinci baskısı ise 1977 yılında yapılan *Yurt Tesbihi* kitabı şairin ikinci şiir kitabıdır. Kitaptaki şiirler, şairin, *Hisar, Millî Kültür, Türk Edebiyatı, Çağrı, Bahçe, Elif* dergilerinde ve *Varlık Yıllığı, Ajans Türk* antolojisinde yayımlanmış şiirlerinden oluşmaktadır. *Yurt Tesbihi*, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 14 Temmuz 1975 tarih ve 1848 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde ilgililere tavsiye edilmiştir.

Şairin “*Yurt Tesbihi*” ismini verdiği bu kitapta Türk yurdunun sonu “şehir” ile biten “Doğanşehir, Gülşehir, Akşehir, Seydişehir, Alaşehir, Eskişehir, Kırşehir, Viranşehir, Nevşehir, Beyşehir” gibi güzellikleri ve değerleri ile ön plana çıkan mekânlarını anlatır.

Şairin *Yurt Tesbihi* adlı eseri “*Sevgi Yürekten Büyür, Sonra Bulamazsın Aynalarda, Umut Kapısı*” adlı üç bölümden oluşmaktadır. Kitabın giriş kısmında Arif Eren’in vatan sevgisini ifade eden şu mısralar yer alır:

“*Yurdum, dağınla-taşınla kalbimdesin
Bir sevda tesbihisin, hep dilimdesin...*” (Eren, 1977, 6).

Talât Sait Halman 25 Şubat 1985 tarihli mektubunda şairin “*Yurt Tesbihi*” adlı eseri ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“*Türkiye gerçeklerinin en dokunaklı ve etkileyici ifadelerini veriyorsunuz şiirlerinizde... Akıcı, sağlam, sarsıcı üslûbunuza da hayran oldum. Son zamanlarda okuduğum en başarılı şiir kitaplarından biri, Yurt Tesbihi... Umarım edebiyat çevrelerinde, hak ettiği ilgiyi görür, alkışlanır. Dert görmesin elleriniz*” (Eren, 2010, 31).

Yurt Tesbihi ile ilgili bir başka değerlendirme Yaşar Faruk İnal tarafından 07 Şubat 1979’da yapılır. “*Elimde bir şiir kitabı var. Arif Eren, bu kitabın adına “ Yurt Tesbihi” demiş. Sonra inci gibi dizmiş Anadolu kokuşlu mısraları.*” (Eren, 2010, 33)

Yaşar Faruk İnal, Arif Eren’in “*Yurt Tesbihi*” adlı kitabında Anadolu’nun her köşesini anlatmayı başardığını ifade eder: “*Anadolu. Canım yurt!.. Her köşesi için ayrı mısralar yazılacak belde. Arif Eren, “Yurt Tesbihi” adlı kitabında bunu başarmış. Ayrıca güzel temalar üzerine güçlü mısralar düşürmüş*”(Eren, 2010, 35).

Eren, “*Yurt Tesbihi*” adlı eserinde birinci baskıda 32 şiire yer verirken kitabın ikinci baskısında 25 şiir yer almaktadır. Şair, üç bölüme ayırdığı eserinin “*Sevgi Yürekte Büyür*” ismini verdiği ilk bölümünde dini-tasavvufi konular, tarih, tabiat ve sevgi konularını işlemiştir. Şiir kitabının ilk bölümüne adını verdiği “*Sevgi Yürekte Büyür*” adlı şiirinin adın da anlaşılabacağı gibi şair okuyucuyu sevgi ile kuşatma çabası içerisinde. Şair için bu sevgi çeşitlilik arz eder. Din, tabiat, tarih, millet sevgisi mısralarda dile gelir. Eserin “*Sonra Bulamazsın Aynalarda*” bölümü aşk, yalnızlık ve ölüm temaları üzerine kuruludur.

Kitabın üçün bölümü ise “*Umut Kapısı*” başlığını taşır. Eserin bu bölümü zaman imgesi üzerine kuruludur. Şairin geçmişe duyduğu özlem “*kurşun ağırlığında dizelerle*”(Eren,2010,31) karşımıza çıkar. Eski günlerin güzelliği bu bölümü kuşatmıştır. Çocukluk günlerine ve çocukluk arkadaşlarına, çocukluk yıllarının geçtiği mekânlara ve insanlara özlem bu bölümün önemli temaları arasındadır. Şair, kitabın ikinci baskısına “*Yurt Tesbihi*” şiirini almasa da Anadolu insanının yaşantısına yer vermekten geri durmaz. Bu bölüme ismini veren “*Umut Kapısı*” şiiri ile geçmiş günlere duyulan özlemin kapılarını aralar. Geçmiş güzel günlerin gelmesi dileğiyle birlikte yaşanan zamandan şikâyet karşımıza çıkar. “*Bir Albümden Resimler*” ile geçmiş günlerin güzel insanları hayırla yâd edilir. Geçmiş güzel günler şairin mısralarını kuşatır. Kitabın bu bölümünde şair, yaşantısından kesitler sunar. Çocukluk yıllarının o mesut günleri birer film şeridi gibi okuyucunun zihninde yer eder. Şair, “*Doğduğum Ev*” şiiri ile doğduğu evi bize tanıtır. Eren, “*Doğduğum Ev*” şiirini babası Mümtaz Eren’e ithaf eder. Şairin doğduğu evin kapısından okuyucular da girer. Şiirde modernleşmenin yarattığı apartman kültürüne karşı bir duruşla karşılaşırız. Şair, baba yadigarı doğduğu evi doğal afetlerden koruması için Tanrı’ya dua eder.

Eserin bu bölümünde sadece kendi çocukluğu yer almaz. Eren, toplum içinde değişik şekillerde ve şartlarda karşılaştığı çocuklara da yer verir. Toplumsal yapı içerisinde Anadolu insanının, özellikle de çocukların durumunu bu bölümde bulmak mümkündür. “*Oyun*” adlı şiirde sonbahar yaprakları ile kendilerine farklı bir oyun bulan çocukların durumu işlenir. Şair, oyuncaklar yerine hayatla oynayan çocukların hâlini mısralara döker ve içimizi üsütür.

Eserin bu bölümde Anadolu insanının genel yapısını yansıtan şiir “*Acı Görüntü*” şiiridir. Şair, Anadolu’nun “*Acı Görüntü*”sünü resmeder. Anadolu köylüsünün eğitimsizliği, perişanlığı ve kimsesiz bırakılması şairi üzer. Şair, Anadolu insanına gerekli ilginin gösterilmesi için bir çağrıda bulunur. Şaire göre, çağ aşan bir ülke olmamak için Türk yurdunun hiçbir noksanı yoktur. Asıl eksiklik yetkililerin duyarsızlığı ve Anadolu’ya gerekli ilginin gösterilmemesidir. Toplumsal özelliğe sahip bir başka şiir ise “*Ağıt*” şiiridir. Şair, “*Ağıt*” şiirinde kan davası nedeniyle ölen Ayşe gelinin ağtını mısralara döker.

5.1.3. Hayatı Huzura Ayarlamak

“*Hayatı Huzura Ayarlamak*” şairin 1985 yılında neşredilen üçüncü kitabıdır. Bu kitap 96 sayfadan ve 47 şiirden ibarettir. Şiirlerinin bazıları daha önce yayımlanan “*Bu Kent Sende Kalsın*” ve “*Yurt Tesbihi*” kitaplarında da yer almaktadır. Şairin bu şiir kitabı dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler “*Canevine Sinen Ses*”, “*Yankısını Yitirmeyen Ses*”, “*Bir Çift Ay*” ve “*Yurt Tesbihi*” başlıklarını taşımaktadır.

Şair, dört bölüme ayırdığı kitabının “*Canevine Sinen Ses*” adını verdiği ilk bölümünde genellikle dini- tasavvufi konuları işlemiştir. Şair, okuyucularını huzur dolu bir hayat yolculuğuna çıkarmak için ahlakın yanında dini yaşantılara da dikkat

edilmesine inanmaktadır. Şair, eski zamanlardaki bayramların, gelenek ve göreneklerin toplumsal yaşantıdaki rollerini ortaya koyar. Bu mesut günleri hem kendisi hatırlar hem de okuyucuya hatırlatır. Birinci bölüme ismini veren “*Canevine Sinen Ses*” şiirinde ezanla duyulan iç huzur işlenir. Aslında şair, ezan sesiyle duyduğu iç huzuru geçmiş günlerdeki yaşantılarda da aramaktadır.

Kitaba da isim olan “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” şiirinde hayatlar huzura namazın verdiği huzur ve mutlulukla hazırlanır. Madde dünyasında sıkışan ruhlar namazın huşu içinde kılınması ile ferahlar ve dar kalıplardan kurtulur. “*Geceyi Huzura Ayarlamak*” şiirinde ise rahat bir uykunun ancak dinin direği olan namazla olacağı inancı mısralara hükmeder. Geceleyin zihni meşgul eden düşünceler namazın verdiği ferahlıkla yok olacaktır. “*Hızır Sevabı*” şiirinde dini motiflerle Peygamber Efendimizin Hızır (A.S.) yaşadığı olay anlatılır. Bu şiirlerin dışında Necip Fazıl’ın aziz hatırasına yazılan “*Sığmadı Yaşadığı Zamana*” şiiri yine bu bölümde yer alır. Bireysel konuları ele alan şiirlerde şairin şiirle kurduğu bağı ve tabiatın şiirine yansımaları bulmak mümkündür.

“*Geçen Mutlu Zaman*” şiirinde mesut günlerin özlemi ve toplumsal dayanışma işlenir. “*Hüzün Sürgünü*” şiirinde ise poetik nitelikte mısralar yer alır. “*Hüzün Sürgünü*” şiirinde ilhamın sabırla gelmesini bekleyen bir şairin şiir sevdası karşımıza çıkar. Şiirin çileli bir iş olduğunu dile getiren şair, mutluluğu da şiirin getireceğine inanır. Şairin “*Türkmen Gecesi*” şiirinde ise şairin Türkmen çadırlarından yükselen namelerini duyarsınız.

Kitabın ikinci bölümü “*Yankısını Yitirmeyen Ses*” başlığını taşır. Şair, bu bölümde sevgi, yalnızlık gibi bireysel temaların yanında toplumsal ve poetik mısralar içeren şiirlere de yer verir. Bölüme ismini veren “*Yankısını Yitirmeyen Ses*” şiiri kendisi de öğretmen olan şairin öğretmenlik mesleğini anlattığı şiiridir. Şair, bu şiirinde ülke sevdasını ve öğrencilere duyduğu sevgiyi işler. Öğretmenlik mesleğinin yüceliğini anlatan bu şiir öğretmenlere bir sesleniş niteliğindedir.

Şair, bu bölümde toplumsal konuları işlediği gibi poetik nitelikli şiirlere de yer vermiştir. “*Umdüğünü Bulamayan Ağaç*” ve “*Şiirde Esen Rüzgâr*” şiirleri poetik nitelikte şiirlerdir. Şair, “*Umdüğünü Bulamayan Ağaç*” şiirinde toplum içinde anlaşılamayan şairin gerekli değeri görememesini imgesel bir dille eleştirir. “*Şiirde Esen Rüzgâr*” adlı şiirinde şairin şiirini oluşturma aşamasında yaşadığı bekleyişin zihinsel gelgitleri işlenir. Kelimelerin mısralara, mısraların şiire dönüşüm aşamasında yaşanan buhran anlatılır.

Bu bölümün önemli şiirlerinden biri de Eren’in Türkçe sevgisini anlatan “*Ne Denir*” şiiridir. Türkçenin diğer dillerden farklılığını ortaya koyan şair, Türk dilini beslenilmesi gereken coşkun bir ırmağa benzetir.

Şair, bu bölümde toplumsal temaları da işlemiştir. “*Afgan Güneşi Tekrar Büyüyecek*”, “*Gözleri Yolda Kalır*”, “*Kararır Beyaz Duygular*”, “*Hayat Yokuşu*” şiirleri toplumsal içerikli şiirlerdir.

“*Afgan Güneşi Tekrar Büyüyecek*” adlı şiir, şairin lirik bir tarzda Afgan-Rus savaşını anlattığı şiiridir. Afganlı mücahitlerin zafere olan inancının işlendiği bu şiir lirik-epik tarzda bir şiirdir. Şiirde Afganların Ruslara karşı uzun yıllar verdiği mücadeleye ve Afganlı mücahitlerin bağımsızlık yolunda gösterdiği başarı dile getirilmiştir.

“*Gözleri Yolda Kalır*” şiirinde alkolün bir aileyi darmadağın etmesini işler. Bir aile babasının meyhaneden eve dönüşünü bekleyen eşin gönlü dertte, gözleri ise yoldadır. “*Kararır Beyaz Duygular*” şiirinde ise bir ayakkabı boyacısının ruh hâli anlatılır. “*Hayat Yokuşu*” şiirinde simitçi bir çocuğun hem okuyup hem de çalışıp

hayatını kazanma yolunda verdiği mücadele işlenir. Simitçi çocuk gibi hayat yokuşunu azimle aşmaya çalışan çocukları şair takdir eder.

Eserin üçüncü bölümü “*Bir Çift Ay*” başlığı altında toplanır. Şair, bölümde daha çok bireysel konulara yer verir. Aşk, sevgi, kadın ve aile temaları bu bölümün temalarıdır. Bölümüne ismini veren “*Bir Çift Ay*” adlı şiirde şair ikiz kız kardeşleri aya benzeterek güzelliklerini ortaya konur. “*Güneşli Bir Gökyüzü*” şiirinde sevgilinin aşkın gönlüne düşmesi güneşli bir gökyüzü ile tasvir edilir. “*İnsanı Güzelleştiren Eller*” şiirinde kadın teması karşımıza çıkar. Eren, kadını toplumu güzelleştiren bir el, evin mutluluk ve huzur kaynağı olarak görmektedir. Kadın, hayatın ışığı ve on parmağında on marifet olan birer sevgi öbeğidir. “*Evimde Olsan*” şiirinde ise kadın, evlenilecek bir eştir. Kadın, kendi güzelliğinin farkına varması ve aşkın gönlünde edindiği yeri öğrenmesi için kurulacak yuvaya davet edilir.

“*Sevda Çarpması*” ve “*Sevda Dünyası*” şiirlerinde aşk teması işlenir. “*Sevda Çarpması*” şiirinde yeni sevdaya tutulmuş bir genç kızın heyecanı karşımıza çıkar. Genç kızın heyecanı bir sevda çarpmasıdır. Bahar tazeliğinde bir aşkın ilk heyecanı içinde gözlerle kurulan gönül köprüsünde bir bekleyiş söz konusudur. “*Sevda Dünyası*” şiiri iki gencin birbirine duyduğu aşkı konu edinir. Sevgililer arasındaki aşkın doğup büyümesi ikizlerin aynı beşikte yan yana büyümesine benzetilir. Bir yanda da âşıkları aşklarının nazara gelmesi korkusu bürür. Aşklarının devamı için Tanrı’ya yakarıştan başka bir çareleri yoktur.

Eserin dördüncü bölümü, “*Yurt Tesbihi*” başlığı altındaki şiirlerinden oluşmaktadır. Şairin “*Yurt Tesbihi*” adlı ikinci kitabından seçmiş olduğu 17 şiir bu bölümü oluşturur. Şair, bu bölümde tabiat, yalnızlık, aşk, zaman, özlem, ölüm temalarını işlediği gibi toplumsal temalara da yer vermiştir. Eserin bu bölümünde Anadolu köylerinin ve insanların “*Acı Görüntü*”sü karşımıza çıkar. Toplumsal çarpıklıklar bu bölümde işlenir.

Eserdeki şiirlerin şekil özelliklerine baktığımızda şairin farklı nazım birimlerini kullandığını görmekteyiz. Eserin bu bölümünde çoğunlukla 4’lük ve 7’liklerden oluşan nazım biriminden oluşan şiirlerin yanında 5’liklerden oluşan “*Sevgi Yürekte Büyür*” şiiri ve 12’likten oluşan “*Şemsiye*” şiiri yer alır. Şair, eserinde çoğunlukla serbest tarzda yazdığı şiirlere yer verir.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan, şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” eserindeki şiirlerle ilgili “*Berrak, sâkin, akıcı, ince, sevgi dolu hepsi de...*” (Eren, 2010, 51) değerlendirmesini yapar.

Şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı eseri ile ilgili bir başka değerlendirmeyi Mehmet Çınarlı yapar. Eren’e yazdığı 27 Mart 1985 tarihli mektupta şu satırlar yer almaktadır: “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” isimli yeni şiir kitabınız gelince memnun oldum. Teşekkür ederim. Kitabınız, iyi tertip edilmiş ve güzel basılmış. Bir kısmını daha önce okumuş olduğum şiirlerinizde, manevî huzura kavuşmuş bir yüreğin mutluluğuyla, geçmişî özleyişin hüznü, iç içe yaşıyor. Millî ve içtimâî düşüncelerle, güzellik ve aşk duyguları da yerlerini almışlar... “Sizi tebrik eder, kitabın hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim, Selâm ve sevgilerle” (Eren, 2010, 51).

Muhsin İlyas Subaşı, şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı kitabı ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunur: “*Şair Arif Eren’in, “Hayatı Huzura Ayarlamak” kitabındaki şiirlerde, tutarlı, etkili ve kalıcı bir eda hâkim. Arif Eren şiirlerinde insanın çevresiyle ilişkisine önem veriyor. İnsanın kendisinden başlayan anlayış gayreti, şiirde, cemiyetle çatışmaya girmeden birlikte bir kolektif yargılama biçimi alıyor. Bu da, onun şiirine kendine haslık tavrını kazandıran özelliği oluyor*” (Eren, 2010, 53).

Mehmet Önder, şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı eserinin yayımlanması ilgili şaire yazdığı 28 Şubat 1985 tarihli mektupta Eren’i “*Eski Hisarcılar*”dan diye adlandırır. Önder’in mektubunda Eren ve eseri ile ilgili şu değerlendirmeler yer alır: “*Dün Yahya Akengin’le “Hayatı Huzura Ayarlamak”ı baştan sona okuduk. Çok yaşayasın. Pek beğendik şiirlerinizi. Bu vadede zirvelerde pervaz edeceğinize gönülden inanıyorum. Gerçek şair, öz şiire nasıl da susuyoruz. Şarlatanlar şiir diye millete neleri veriyorlar. Bunlar arasında sizler, eski Hisarcılar olmasa oturup dövünmekten başka çâre yok... Selâm, sevgi ve saygılar kardeşim*” (Eren, 2010, 52).

Dilci, eğitimci ve yazar Bekir Göğüş, şaire gönderdiği 27 Şubat 1985 tarihli mektubunda şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı eserinin anlatım ve biçiminin yanında ismiyle de özgün bir eser olduğunu ifade eder:

“*Kitabın adından tutun da anlatımınız, biçim seçiminiz, bana hep özgün geliyor. Özgün ve güzel sanat eserleri çıkarıyorsunuz....*” (Eren, 2010, 52).

5.1.4. Görkemli Denge

Arif Eren’in ilk baskısı 1996 yılında Dolunay Yayınları tarafından yapılan dördüncü şiir kitabı “*Görkemli Denge*” ismini taşır. “*Görkemli Denge*” şiir kitabı Dolunay Yayınları’nın beşinci kitabıdır. Eser, “*Düşünce Yolcusu*”, “*Göz Bahçesinde Seyran*”, “*Ses İpine Asılır Sözler*” ve “*Selimiye*” başlıklarını taşıyan dört bölümden oluşur. Eserde 32 şiire yer verilmiştir. Eserin “*Düşünce Yolcusu*” başlığını taşıyan ilk bölümde toplam 13 şiir yer alır. Şair, “*Düşünce Yolcusu*” bölümünde; tefekkür, insan ve yurt sevgisi temalarını işler. Eserin ikinci bölümü “*Göz Bahçesinde Seyran*” bölümünde; kadın, aile mutluluğu, çocuk sevgisi, inanç, insan ve aşk temalarını işler. “*Ses İpine Asılır Sözler*” adını taşıyan eserin üçüncü bölümünde; apartman dairelerine sıkışmış aile yaşamı, menfaat tellallığı yapan insanlar, tefekkür, nefisle mücadele ve insanın benlik çıkmazında bocalaması ve poetik görüşlerini işlediği şiirler yer alır. Eserin dördüncü bölümünde müstakil bir kitap olacak nitelikteki “*Selimiye*” şiirine yer verir. Altmış mısradan oluşan bu şiiri şair, Edirne’ye giderek camiye gezip yetkililerden bilgi alarak üçüncü şerefesine çıkıp baş döndürücü yükseklikten, vatan toprağımızı, kana kana seyretmesi sonucu yazar. Şiirde “*Selimiye’nin dış ve iç mimarisinin tasviri şiir estetiği*” (Eren, 2010, 66) içinde verilir.

Şair, dört bölüme ayırdığı eserinin “*Düşünce Yolcusu*” başlığı altındaki bölümünün “*Görkemli Denge*” başlığı altındaki ilk şiirinde dini- tasavvufi konuları işler. Şair, “*Görkemli Denge*” ifadesi ile gökyüzündeki muhteşem dengeyi işaret eder. Allah’ın varlığının ve birliğinin delili olan kâinatın dili ile mutlak varlığın birliğini işler. Kâinat içinde birbirinin zıttı gibi görünen fakat birbirinin devamı olan muhteşem döngü şiirde işlenir. Şair, Kur’an-ı Kerim’deki gecenin ve gündüzün birbirini takip ettiğini ifade eden ayetlerden yararlanarak ilahi nizamı işlerken her şey kendi varlığı ile evrene anlam yüklemektedir. Durdu Şahin’in 15 Mart 1997 yılında “*Görkemli Denge*” kitabı ile ilgili Arif Eren ile yaptığı ve Gündüz gazetesinde yayımlanan söyleşide şair “*Görkemli Denge*” şiiri ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“*Görkemli Denge ile gökyüzündeki muhteşem düzeni işaret ederek, vahdet-i vücud düşünce sistemini anlatmak istedim. Bu düşünüşe göre, çokluk halinde görülen kainat, aslında bir birlikten ibarettir. Hiçbir kurala bağlı olmadan var olan, mutlak varlık, birdir. O da: Allah’tır.*

Görkemli Denge’nin diğer bir açıklama şekli de; Allah’ın yarattığı her şeyde gizli bir güzellik vardır. Gündüz Güneş’iyle, gece Ayı’yla insanoğlu için bir ibret aynasıdır. Dolunay yüzlü bir güzellik kraliçesi olan geceyi gündüz görmediği için,

çirkin zanneder. Gece de gündüzü görmediği için, güneşin varlığından habersiz, gökyüzünü kendi mülkü olarak kabul eder. Buradan çıkacak netice; insanın kendisini başkasıyla mukayese etmek imkânı bulamadan kendi lehine karar vermesinin yanlışlığı belirtiliyor. Görmeden, araştırmadan, bilgi sahibi olmadan karar vermenin, yanlış bir davranış olduğunu, bu tür kararlardan kaçınılması vurgulanıyor. Bunlara ilaveten bir de bazı güçlerin, güzelliklerin gündüzle gecede olduğu gibi bir araya gelemeyeceği söyleniyor insanoğluna” (Eren, 2010, 65).

“Düşünce Yolcusu” adlı şiirde şair, insanoğluna bir günün düşündürdüklerini konu edinir. İnsanın tefekkür ile geçecek zamanı ile vicdani sorgulamalara girerek doğru yola gireceğine inanır.

Arif Eren’in “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiiri ile ilgili değerlendirmesi şu şekildedir. “Mayın Gibi Kuşattı Kar, köyün sosyal yapısını anlatan bir şiirdir. Köyün, bir mayın gibi, patlamaya hazır birçok sorunu vardır. Bu şiirde patlak veren olayların bir kısmı belirtilmiş, diğerlerinin de birer mayın gibi, patlamaması için, yetkililerin dikkati çekilmiştir” (Eren, 2010, 66).

Eserin bu bölümünde toplumsal sorunları işlediği önemli şiirlerden biri “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiiridir. Şair, Türkiye’nin gelişmesinin köyden ve köylüden başladığına inanır. Eren, köylünün ekonomik ve sosyal yönden gelişmesinin ülkenin tam anlamıyla kalkınmasını sağlayacağını düşünmektedir. “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiiri köyün ve köylünün sorunlarının çözümü için yetkililere çağrı niteliğindedir. Şair, “Mayın Gibi Kuşattı Kar” şiirini bu amaçla yazdığını ifade eder (Eren, 2010, 66).

Bu bölümün dikkat çekici şiirlerinden biri de “Yaralar Sevgiyle Sarılmalı” şiiridir. “Yaralar Sevgiyle Sarılmalı şiirinde, teselli mahiyetindeki sözlerle, oyalanan insanların hazin dramı anlatılmaktadır” (Eren, 2010, 67). Şair, manen güçlü olan toplumların ekonomik ve sosyal problemleri daha rahat aşacağına inanır. İnsan sevgisinin toplumları en üst seviyeye çıkartacağını düşünmektedir. Toplumun yaralarının sevgi ve yardımlaşma ile aşılabileceği inancı tam olan şair, toplumun yoksulluktan kurtuluşunun reçetesini bu şiirde sunar.

Kendisi de öğretmen olan şair, “Hep Sana Olur Yönelmeler” şiirinde öğretmenlik mesleği ve öğretmenler hakkında duygu ve düşüncelerini anlatır. Şair, öğretmenlere gereken değeri vermeyen milletlerin geri kalacağına inanır. Şair, Türk milletinin öğretmenlere ve öğretmenlik mesleğine gösterdiği sevgi ve saygıyı “Yüreklere yazılı adlarınız” mısrasıyla anlatır (Eren, 2010, 68). Şair, bu bölümde tarihi şahısları anlatan şiirlere de yer verir. “Bir Destan Böyle Başlar” şiirinde Milli Mücadele kahramanlarımızdan Sütçü İmam’ı, “Karacaoğlan” şiirinde ise halk şairi Karacaoğlan’ı işler.

Eserin ikinci bölümü “Göz Bahçesinde Seyran” başlığını taşır. Bu bölüm 12 şiirden oluşur. Şair bu bölümde; din, aile, insan, sevgi temalarını vurgular. Bölümüne ismini veren “Göz Bahçesinde Seyran” şiirinde insanın fiziki güzelliğinden çok huy güzelliğinin önemli olduğunu dile getirir. Genç kızlara çağrı niteliğindeki bu şiir, genç kızların dillere düşecek hareketlerden uzak durması gerektiğini işler. Şair, bir genç kızda en önemli unsurun ahlâk güzelliği olduğuna inanır.

“Çözülür Düğümler”, “İnançla Çarpmalı Kalbin” adlı şiirler dini temalı şiirlerdir. “Çözülür Düğümler” şiirinde namaz sonrası yapılan tesbihat, “İnançla Çarpmalı Kalbin” şiirinde ise kader inancı işlenir.

“Dumansız Ateş Gibi”, “Sevda Yangını”, “Gizlice Aralanır Perde”, “Işıksız Gözler Birer Kuyu”, “Hep Aynısın”, “Can Evinde Efkâr Var” şiirleri insanı konu alan aşk temalı şiirlerdir. Bir çobanın sevdasına kaval sesiyle eşlik ederiz. Genç bir kızın

gizli sevdası yüreğimize işlenir. Sevdalısını dört gözle bekleyen sevdalıların yürek acısı içimizi acıtır. Görülüyor ki şair, aşkın insani her hâlini bizlere yaşatır.

Eserin bu bölümünde önemli şiirlerinden biri de şairin çocukluk anılarına yolculuğa çıktığımız “Dua” şiiridir. Bu şiir küçük bir yüreğin tabiat olayları karşısında duaya sığınmasını anlatır. Çocuk saflığı ile edilen dualarla tabiatın merhametli yanı içimizi ısıtır.

Kitabın üçüncü bölümü “*Ses İpine Asılır Sözler*” adını taşır. Bu bölümde yer alan altı şiirden “*Benlik Çıkmazı*” adlı şiir dörtlüklerle yazılırken diğer şiirler beşlikler hâlinindedir. Bu bölümde şairin poetik görüşlerini yansıtan şiirler ağırlıktadır. “*Ses İpine Asılır Sözler*” şiirinden sonra şair, “*Ses İpine Sözler Asan Şair*” unvanı ile anılır. Şairin poetikasının sınırlarını çizen şiirlerinden biri de “*Havuz*” şiiridir. Şair, bu şiirinde özgün şiirlerle şairin ve şiirin farklılığını ortaya koyar. Şair, “*Havuz*” şiirinde güzel şiirlerin yazılmasını hicveder. Her şairin kendine has bir üslubunun olması gerektiğini düşünen Eren, birbirine benzeyen, birbirini taklit eden şiirlerle şair olunamayacağına inanmaktadır.

Bu bölümün sosyal içerikli şiirlerinden biri olan “*Kimi İnsanlar*” şiirinde apartman dairelerine sıkışmış aile hayatı işlenir. Şair, modernleşmenin toplumda yarattığı sorunları zarif bir söyleyişle anlatır. “*Hep Aynı Oyun*” adlı şiirde menfaat tellallığı yapan insanlar / siyasiler hicvedilir. Şair, “*Düşünce Yorgunluğu*” şiirinde ise insanoğlunun çeşitli hâllerini sunar. “*Benlik Çıkmazı*” şiiri benlik çıkmazındaki insanın tefekkür ile bu çıkmazdan kurtulacağı düşüncesi işlenir.

Kitabın son bölümü ismini, manevi ve mimari özelliklerinin anlatıldığı Selimiye’den alır. Bu bölüm esirin en etkileyici ve en uzun şiiri olan “*Selimiye*” şiirinden oluşur. Altılıklar hâlinde oluşan 60 mısradan Selimiye’nin özellikleri verilmeye çalışılmıştır. Şair, Edirne’ye gidip yetkililerden bilgi alıp üçünce şerefeden vatan toprağını seyre dalıp Selimiye’nin manevi iklimini hissetmiş ve şiirini de bunun üzerine yazmıştır. “*Selimiye*” şiiri başlı başına bir abide yapıttır. Şiirinde kullandığı benzetmeler ve imgeler orijinaldir. Bu orijinallik içinde Selimiye’nin hem mimari özellikleri hem de manevi havası verilir. Şiir şekilsel özelliği ile de dikkat çekmektedir. Şiir, 6’lıklar hâlinde toplam 60 mısradan oluşur. 6’lıklarda her iki mısra kendi içinde kafiyeleşir. Şair, Divan edebiyatının mesnevi nazım şeklinin kafiye özelliklerinden yararlanarak 6’lıkların kafiye düzenini oluşturur. Şair, asonans ve aliterasyonlardan sıklıkla yararlanarak ahenk sağlamaya çalışmıştır.

Birçok yazar, şair ve araştırmacı şairin “*Görkemli Denge*” adlı eseri ile ilgili görüşlerini dile getirmiştir. Şevket Bulut, şairin Görkemli Denge adlı eserindeki *Mayın Gibi Kuşattı Kar, Selimiye, Dört Mevsimden Hatıralar, Görkemli Denge* şiirlerini tahlil etmiştir. Bahaettin Karakoç, şairin *Görkemli Denge* adlı eserinin arka kapağında hem şair hem de eseri ile ilgili tespitlerine yer verir. Şevket Bulut, “*Görkemli Denge*” başlığı ile Seviye Dergisinin 2. sayısında yayımlanan yazısında “*Görkemli Denge*” şiir kitabını tanıtmakta ve şairin “*Görkemli Denge*” şiiri ile ilgili düşüncelerini açıklamaktadır. Bulut, “*Görkemli Denge*”nin uzun bir çalışmanın ürünü olduğunu ifade eder ve okuyucularına okumaları için tavsiye eder (Eren, 2010, 83).

Türk edebiyatının önde gelen hikâye ve romancılarından Sevinç Çokum, 18.04.1996 tarihli Türkiye gazetesinde yer alan yazısında şairin “*Görkemli Denge*” adlı eserinde toplumcu bakış açısına yer verdiğini ifade eder. Çokum’a göre şair, bağırmandan sakın bir üslupla derinlemesine mesajlarını veren bir eda şiirlerini oluşturur ve bu şiirlerin çoğu tefekküre yönelik dinlenmiş düşünlerin ürünüdür:

“*Şair Arif Eren’i “Bu Kent Sende Kalsın”, “Yurt Tesbihi”, Hayatı Huzura Ayarlamak” gibi kitaplarından biliyoruz. “Görkemli Denge” yeni ürünü. Eren şiirlerini*

“Düşünce Yolcusu”, “Göz Bahçesinde Seyran”, “Ses İpine Asılır Sözler” ve “Selimiye” adları altında bir araya getirmiş. Bu şiirlerin çoğu tefekküre yönelmiş, daha duru, dinlenmiş düşüncelerin birikimi.

Arif Eren’in bazı şiirlerinde toplumcu bakışı, buluyoruz. Ne var ki bağırılmaz bu şiirler. Usulünce ve derinlemesine söyler. Nefret etmez ve ettirmez; yurt sevgisi, insan sevgisi de böyle olur. Bir kitabına Yurt Tesbihi adını vermiş olması, bu sevginin derin köklerini ortaya koyuyor.

İşte Yaralar Sevgiyle Sarılmalı şiir buna örnek. Ülkeyi öyle kapkaranlık, görmek ve göstermek yerine Eren, huzurun, barışın yollarını işaret ediyor”(Eren, 2010, 73).

Durdu Şahin, “Görkemli Denge”nin tebliğ ve telkin amacıyla yazılmış bir eser olduğunu ve estetik bir zarafet taşıdığını dile getirir. Durdu Şahin eserle ilgili görüşlerini şöyle aktarmaktadır:

“Görkemli Denge”; ne kükrüyor ne uluorta bağırıyor, ne de nutuk atıyor. Açıkta bir şeyleri tebliğ etmeye çalıştığı şiirlerde bile telkini daha baskın bir şekilde ortaya çıkıyor. Özenle seçilerek kitaba konan şiirlerdeki manevi öz; şekil ve kafiye gibi maddî tarafı ağır basan ifade ve güzelliğe ulaşma vasıtalarını bile bir estetik zarafetle kuşatarak kendisine benzetmesini bilmiş, şiirleri ister sinirli, isterse sakin zamanımızda okuyunuz: okurken yavaş yavaş ; ama yüreğinize işleterek, konuşan bir ermiş” ya da “derviş” karşısındaymış gibi toplanmaya, elinize, yüzünüze tebessümler serpiştirmeye başladığını fark ediyorsunuz. Arif Eren, okuyucusunu sallamadan sarsmasını biliyor şiirlerinde” (Eren, 2010, 72).

Mustafa Özçelik, şairin “Görkemli Denge” adlı eseri ile ilgili değerlendirmesinde bize bizi anlatan bir şairin kitabı ifadesini kullanır:

“Görkemli Denge”yi bize bizi anlatan bizden bir şairin kitabı olarak okuyup sevdim. Şair, Arif Eren’i bu güzel kitabından dolayı kutluyor, yeni şiirleriyle edebiyat iklimimizi zenginleştirmesini diliyorum” (Eren, 2010, 81).

Eren’in “Görkemli Denge” eseri ile ilgili değerlendirme yapan şairlerden biri de Bahaettin Karakoç’tur. Karakoç, kitap kapağının arkasında yer alan yazıda şairin dil ve anlatım özelliklerinden bahsederek Eren’in şiire sadık bir şair olduğunu ifade eder. Karakoç. “Görkemli Denge”yi kemâl sürecini tamamlamış bir etik ve estetik anıt olarak değerlendirmektedir:

“Görkemli Denge, Arif Eren’in yeni bir ürünüdür. Şiir dünyamızın bereketli toprağına bir cemre gibi düşen, atmosferi elektrikleştiren bir şiir yağmuru... Dahası da var: Bize göre GÖRKEMLİ DENGE, kemâl sürecini tamamlamış bir etik ve estetik anıttır” (Eren, 2010, 70).

5.1.5. Zaman Yerinde Durmaz

Arif Eren’in 2006 yılında Öncü Kitap tarafından yayımlanan “Zaman Yerinde Durmaz” eseri, şairin beşinci şiir kitabıdır. Kapak tasarımı Eren Arıkan tarafından yapılmıştır. Bu eser üç bölüm hâlinde hazırlanmıştır. Bu bölümler; “Bir Kuştur Zaman”, “Yürek Yürek Kilitli Kalacak”, “Gündüzü Olmayan Gece” başlıklarını taşır. Şairin diğer şiir kitaplarıyla benzer temaları işlediği bir şiir kitabıdır. Şair, eserde asıl tema olarak zamanı merkeze alır. Geçip giden zaman eserdeki birçok şiirde ele alınır. Şair, zaman temasının dışında aşk, tabiat, özlem, yalnızlık, sevgi, hüznün ve ölüm gibi bireysel temalara yer verir. Deprem, savaş, din, gelenek ve çocuk temalı toplumsal şiirlerle halkın nabzını tutar. Eserde sevgi teması etrafında Yunus Emre’nin sevgi ve barış dili ile halkın kalbine kadife yumuşaklığında sözcüklerle dokunur. Şair, Yunus diliyle ve Yunus gönlüyle bir sevgi çemberi kurma çabası içindedir.

Eserin “*Bir Kuştur Zaman*” adını taşıyan ilk bölümünde 21 şiir yer alır. Eren, bu bölümde hayatın içinden biriktirdiği duyarlılıklara ve hayata dair gözlemlerine yer verir. Şair, bu bölümde yalnızlık, mutluluk, özlem, zaman, çocukluk yılları, sevgi, tabiat gibi temalara yer verir. Bölümün ilk şiiri “*Zaman Yerinde Durmaz*” ile zaman temasına başlayan şair, zamanın muhakkak gelip geçeceğini, yarının bir garantisinin olmadığını, ölüm atının bir gün kendi kapısını da çalacağını ifade ederek bir bekleyiş içindedir. “*Bir Kuştur Zaman*” şiirinde zamanı uçup giden bir kuşa benzeterek zamanın geçiciliğini vurgular. Günler gelip geçerken insanın güzellikler bırakarak dünyadan ayrılması gerekliliği şairce dile getirilir.

Şair, ahiliğin milli ve manevi unsurlarından yararlanarak toplumu iyiliğe sevk etmeye çalışır. “*Hep İyilik, Kötülük Yok*” şiirinde iyilik yapmayı ve hayırda yarışmayı şiar edinen ahilerin anlayışı ile iyiliğin toplum içinde kazanacağına inanır. Şair, ahilik felsefesinin toplumda hâkim olması ile sevgi ve iyilik dolu bir dünyanın inşa edilebileceği fikrini benimser.

Bu bölümün önemli şiirlerinden biri de “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*”dir. Şair, bu şiirinde terör sorununu lirik bir dille işler. Dört köy öğretmenin kurşuna dizilerek teröristlerce şehit edilmesi şairin yüreğine işlendiği gibi mısralara da yansır.

Değer yargıları ile var olan ve hayat karşısında bu değer yargıları ile tutunan insanoğlu “*İnsan*” şiirinde işlenir. Şair, insanın kendi benliğini bilmesi ve değer yargılarına bağlı kalmakla dünyaya geliş amacına hizmet edeceğine inanır. “*Doğru Adres*” şiirinde kıymeti bilinmeyen insanların zaman içinde anlaşılması işlenir. Şair, bu tür insanların yaşam felsefeleri, insanların ulaşacağı doğru adreslerdir. “*Bir Çocukluk Fotoğrafı*” şairin çocukluk anılarından bir sesleniş niteliğindedir. Bu şiirde küçük yüreklerin saflığını, temizliğini Eren’in mısralarında bulmak mümkündür. Küçük yüreklerin işlendiği bir başka şiiri “*Suçlusunuz*” şiiridir. Bu şiirde şair, toplumsal bir yaraya değinir. Sokağa terk edilen çocukların sorumluluğunun topluma ait olduğunu dile getiren şair, bu durumun suçluluğunu yaşar.

Eserin ve bu bölümün önemli şiirlerinden biri de “*Kimlik*” başlığını taşır. Şair, bu şiirde insani özelliklerini, kimliğini ortaya koyar. Yunusça bir hoşgörü ile iyi işler yapma amacında olan, dedikodudan uzak, ölçülü konuşan, kalp kırmamaya özen gösteren, art niyet taşımayan ve iyi niyet besleyen bir şair karşımıza çıkar. Şair, bu şiirde kendi insani özelliklerini mısralara döker. Şair, “*Mutluluk Aşısı*” adını taşıyan bir başka şiirinde mutluluk atlasını mısralara taşır. “*Kendini Tanımak*” şiirinde mutluluğu kendi dışında aramanın yanlışlığı işlenir. Şairde, insanın kendi dünyasında mutlu olmadan hayatta mutluluğu yakalayamayacağı düşüncesi hâkimdir.

Öz benliklerinden kopan şairlerin eleştirildiği poetik nitelikteki “*Benlikten Kopmak*” bölümün önemli şiiridir. “*Benlikten Kopmak*” şiiri güzellikleri işlemek yerine moda akımlara kapılarak toplumun değer yargılarına ve geleneğine aykırı konuları işleyen şairlere bir eleştiri niteliğindedir. Bölümün bir başka poetik nitelikteki şiiri “*Bir Garip Ağaç*” şiiridir. Şiirin ve şairin anlaşılmasının işlendiği şiirde ağaç imgesi ile şiirin vermek istediği mesajların anlaşılmasına eleştiri vardır.

Bu bölümde Yunus Emre tarihi kişiliği ile karşımıza çıkar. Şair, “*Yunus Emre*” şiiri ile Yunus Emre’nin yaşantısını anlatarak insanlığa sevgi ve hoşgörü dolu bir yaşantının reçetesini sunmaya çalışır. Şair, insanlığın sevgi ve hoşgörüyü kaybetmesi ile toplumsal düzende aksaklıkların yaşandığını dile getirir. Eren, öz değerlerinden uzaklaşan toplumun Yunus dili ve gönlü ile huzur ve refaha kavuşacağına inanır.

Bölüme hâkim temalardan biri de yalnızlık temasıdır. Yalnızlık teması; “*Yalnızlığın Adresi*”, “*Yürek Yalnızlığı*”, “*Yalnızlık*” şiirlerinde işlenir. Yürek yalnızlığı, sevgiliden ayrı kalmanın yalnızlığı ve şairin toplumca anlaşılmasının

yarattığı yalnızlık Eren'in şiirlerini kuşatır. Yalnızlık temasının işlendiği şiirlerde 5'lik nazım birimini kullanmayı tercih etmiştir. “*Yürek Yalnızlığı*” şiirinde yalnızlığın sebebi sevgisizlik olarak belirtilirken, “*Yalnızlık*” şiirinde ise şairin toplum tarafından anlaşılmamasının yarattığı bir yalnızlık duygusu işlenir. Topluma fayda sağlamayan, toplum tarafından anlaşılmayan şairin yağmursuz bir buluttan farkı yoktur. Şairin yalnızlığını dostlarının özlemi giderir. “*Dostlarla Beraber Olmak*” adlı şiirde anılarda saklı kalan dostlar çıkagelir. Geçmişini yeniden hatıralarla yaşayan şairi dostlarla yeniden olmak bahtiyar eder.

Şair, kitabının ikinci bölümüne “*Yürek Yürek Kilitli Kalacak*” adını vermiştir. Bu bölüm toplam 12 şiirden oluşur. Bu şiirlerde aşk, tabiat, hüznün, Kahramanmaraş ve Afganistan mücahitlerinin özgürlük savaşı işlenmiştir. Bölümüne de ismini veren “*Yürek Yürek Kilitli Kalacak*” şiiri 8'lik hâlinde 4 kümeden oluşur. Şiirde aşk teması işlenir. Aşk temasının işlendiği bir başka şiir; “*Gülümsemen Kelebek Gibi*” şiiridir. Şiirde sevgilinin gülümsemesi gül dudakların arasından uçacak alımlı bir kelebeğe benzetilir. Şair, bu şiirinde orijinal imgelerle aşkın hâllerini işler. Şair, sevgiyi ve sevgiliyi anlatırken tabiat unsurlarından yararlanmayı da tercih eder. Bu bölümün önemli şiirlerinden biri de “*Papatyam*” şiiridir. Bu şiirde sevgilisini kırların narin çiçeği papatyaya benzetir. Gelincikler her ne kadar kıskanıp şair ile sevgilinin arasını bozmak istese de bunu başaramaz. Aslında şair de sevgilisi de çoktan bu arabozucuyu affetmiştir. Bu utançla gelincik kızarır. Şair, çiçeklerin diliyle aşkı yüreklere yazmaya çalışır. Şair, “*Kendini İyi Dengelerdin*” şiirinde bir başka sevgili tarifi yapar. Bu sefer sevgili şuh edasından uzak, ölçülü tavırlar içerisinde. Aslında şair, çizdiği sevgili portresi ile kadının sevgili rolünde alması gereken tavrı ortaya koymaktadır. “*Alevler İçinde Ufuk*” şiirinde ise şair, yürekteki sevdâ ateşinin boyutunu anlatır. Aşk ateşi denizde sönen kızıl bir yangına benzetilir. Şair, gönlünü bir denize sevgiliyi ise güneşe benzetir. Ufuktan batan güneşin deniz üstündeki kızıl yangını gibi şairin gönlü yanmaktadır. Aşıkların zaten yanmaktan başka çareleri de yoktur. Bu bölümde sevgilinin anlatıldığı bir başka şiir “*Tanıdığım Gibisin*” şiiridir. Bu şiirde bakışı, duruşu, konuşması ile zarif bir sevgili karşımıza çıkar. Şair, sevgili ile her karşılaşmasında aynı heyecanı hissetmektedir. Şair, mazideki günleri hatırlayıp aynı mutluluğu bir kez daha yaşamaktadır. Güzellerin güllerle dolaştığı günler mazide kalsa da şairin gönlü o güzel günlerde ve güzellerdedir. Şair, mazideki güzel günlerin ve güzellerin sızısını “*Yürek Sıkıntısı*” şiirinde dile getirir. “*Yürekleriniz Değişmiş*” şiirinde büyük bir aşkın izlerini süreriz. Aşıkların sevgileri o kadar yücedir ki birbirlerinde yok olmuştur. Şair, bu tür aşkları genç kuşaklara emsal olarak gösterir. Şair, gerçek aşkın her yönüyle bir uyum içinde olacağına inanmaktadır. Şiirde de bu inanç bütün benliği ile ortadır. Şair, “*Sönmeyen Yangın*” şiirinde evlilik yolundaki genç bir kızın gizli sevdasını işler. Başkalarını sevdikleri hâlde zorla evlendirilen genç kızların yürek sızılarına dizelerinde yer verir.

Eserin bu bölümünde şair, memleketine duyduğu sevgiyi ve memleketine bağlılığını “*Her Mevsim Güzelsin*” şiirinde dile getirir. Kahramanmaraş'ın birçok güzelliğini dile getirdiği şiirde, memleketinin her köşesinde farklı bir duygu seli karşımıza çıkar.

Şair, bölümün son şiirinde toplumsal bir temayı konu edinir. Afganistanlı mücahitlerin Ruslara karşı verdiği bağımsızlık mücadelesi “*Afgan Güneşi Tekrar Büyüyecek*” şiirinde işlenir. Şair, emperyalizme karşı verilen mücadelede Afganistanlı mücahitlerin yanındadır. Afganistan'ın özgürlük güneşini umutla beklemektedir.

Şair, kitabının son bölümüne “*Gündüzü Olmayan Gece*” adını vermiştir. 4 şiirden oluşan bu bölümde ölüm teması ağır basar. Şair bu bölümü oluşturan şiirlerde

farklı nazım birimlerini kullanmıştır. 4'lük, 5'lik nazım birimini ve serbest ölçüyü tercih etmiştir. Bölümün ilk şiiri “*Son Oyun*” şiiridir. Şair, bu şiirinde birlikte oyunlar oynadığı çocukluk arkadaşını kaybetmenin hüznünü yaşar. Şair, arkadaşının saklambaç oyunundaki başarısını vurgulayarak ebedi âleme yolculuğunu da bu oyunun bir parçası olarak görür. Bölümüne adını veren “*Gündüzü Olmayan Gece*” şiirinde şair, 17 Ağustos 1999 yılında Gölcük’te meydana gelen depremi işler. Şair, depremin yarattığı büyük acıyı gündüzü olmayan bir gece olarak niteler. Deprem sırasında yok olan ailelerin acılarını derinden hisseden şair, binalarla birlikte kurulan hayallerin de yok oluşunu bir aileden yola çıkarak anlatır. Bölümün imge yüklü şiirlerinden biri de “*Değişmeyen Son*” şiiridir. Şair, bu şiirde ölümün mutlak bir son olduğunu dile getirir. İnsan mutlak sona yaklaştığında zembereği boşalan bir saat gibidir. İnsanoğlunun bir saat gibi ne zaman duracağı belli değildir. Bu bölümde ölüm temasını işlediği bir başka şiir “*Bir Ölüm Günü Vardır*” şiiridir. Şair, bu şiirde ölümün habersiz gelişini işler. Bundan dolayı hiç ölmeyecek gibi dünya için yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalışmanın gerekliliğini vurgular. “*Şimdiden Allahısmarladık*” diyen şair, âdeta okuyucularına, dostlarına veda etmektedir.

5.1.6. Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler)

Şairin son kitabı “*Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler)*” başlığını taşır. Eserin birinci baskısı 2019 yılında Öncü Kitap tarafından yapılmıştır. Şairin bu eserinde daha önce yayımlanan şiir kitaplarından seçilmiş şiirler yer alır. Kitap altı bölümden oluşur. Bu bölümler şairin şiir kitaplarının adını taşır. Kitabın son bölümünde şairin kitapları dışında yer alan şiirlerine yer verilir ve bu bölüm “*Kitap Dışı*” başlığını taşır.

Eserin ilk bölümü “*Bu Kent Sende Kalsın*” başlığını taşır. Şairin ilk baskısı 1965 yılında yapılan şiir kitabından seçilmiş olan “*Bu Kent Sende Kalsın, Ağustos Merdiveni, Bir Albümden Resimler*” şiirleri yer alır. Eserin ikinci bölümü “*Yurt Tesbihi*” başlığını taşır. Bu bölümde ilk baskısı 1975 yılında yapılan “*Yurt Tesbihi*” kitabından seçilmiş 19 şiire yer verilir.

Kitabın üçüncü bölümü “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” şiir kitabından seçilmiş şiirler oluşturur. Bu bölümde ilk baskısı 1985 yılında Semih Ofset tarafından yapılan şiir kitabından seçilen 20 şiir yer alır. Eserin dördüncü bölümü “*Görkemli Denge*” başlığını taşır. İlk baskısı 1996 yılında Dolunay Yayınları arasında çıkan şiir kitabından seçilmiş 30 şiire yer verilir. Diğer bir bölüm “*Zaman Yerinde Durmaz*” başlığını taşır. İlk baskısı 2006 yılında Öncü Kitap tarafından yapılan şiir kitabından seçilmiş 32 şiir bu bölümde yer alır.

Eserin son bölümünde daha önce yayımlanmış şiir kitaplarında yer almayan şiirlere yer verilmiştir. Bu bölüm “*Kitap Dışı*” adını taşır ve şairin kitaplarında yer almayan “*Ev Sahibi*”, “*Kitap Sevinci*” adını taşıyan iki şiiri yer almaktadır.

Arif Eren, son eseri “*Ses İpine Asılan Sözler (Seçme Şiirler)*” şiir kitabında şiirlerini titizlikle gözden geçirmiştir. Birçok şiirinin son hâli bu şiir kitabında yer almaktadır.

5.2. Diğer Eserleri

Şairin şiir kitapları dışında çeşitli gazete ve dergilerde şiir kitapları ve şiirleri ile ilgili değerlendirmelerin, şaire gönderilen mektup ve çeşitli tebrik mesajlarının, bazı şiirlerinin yer aldığı “*Arif Eren Hayatı – Sanatı – Şiirleri*” adlı eseri şairin kendisi tarafından tertip edilmiş monografik bir kitaptır.

5.2.1. Arif Eren Hayatı – Sanatı – Şiirleri

Şairin altıncı kitabı “*Arif Eren Hayatı - Sanatı - Eserleri*” adını taşır. Kitabın ilk baskısı 2010 yılında Öncü Kitap tarafından yapılmıştır. Kitapta şairin şiir kitapları ilgili çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan yazılar, bazı şiirlerinin tahlili, kitapları ve şiirleri ile ilgili şaire yazılan mektuplar ve şairle yapılan söyleşiler yer alır. Eser; “*Sunuş*”, “*Arif Eren ve Şiirleri*” “*Bu Kent Sende Kalsın*”, “*Yurt Tesbihi*”, “*Hayatı Huzura Ayarlamak*”, “*Görkemli Denge*”, “*Zaman Yerinde Durmaz*”, “*Arif Eren’e Şiirler*” adını verdiği bölümlerden oluşur. Eserin son bölümü şaire ithaf edilen şiirlerden oluşmaktadır.

Eren, eserin sunuş bölümünde kitaplarını, şiirlerini inceleyen yazar ve şairlerin yazılarını bir kitapta toplama gereği duyduğunu ve kitapları ile ilgili yazıların okunduktan sonra dergi, gazete ve küpür olarak dosyada tutuklu kalmasına gönlünün razı olmadığını ifade eder. (Eren, 2010, 4)

Eser, Mustafa Ceylan’ın “*Arif Eren ve Şiirleri*” başlığını taşıyan bölümle başlar. Şairin hayatı ile ilgili kısa bilgi veren Ceylan, “*Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi*”, “*Sonra Bulamazsın Aynalarda*”, “*Bu Kent Sende Kalsın*”, “*Zaman Yerinde Durmaz*”, “*Yurt Tesbihi*”, “*Selimiye*” şiirlerini de tahlil eder. Mustafa Ceylan için Eren, “*pırlanta dizelerin usta kalemi*” dir (Eren, 2010,5).

Kitabın “*Bu Kent Sende Kalsın*” başlığını taşıyan bölümde Eren’in ilk şiir kitabı “*Bu Kent Sende Kalsın*” ile ilgili İlhan Geçer’in 1965 yılında *İlgaz* dergisinde yayımlanan yazısına yer verilir. İlhan Geçer, şairin geleneksel şiirden yana bir tavırla ideoloji çığırtkanlığı yapmadan gerçek şiirin kapılarını zorladığını ifade eder (Eren, 2010, 23). Şair, bu bölümde “*Bu Kent Sende Kalsın*”, “*Ağustos Merdiveni*”, “*Bir Albümden Resimler*” şiirine de yer verir.

Eserin “*Yurt Tesbihi*” adını taşıyan bölümünde şairin ikinci şiir kitabı “*Yurt Tesbihi*” ile ilgili çeşitli dergi ve gazetelerde yazılan yazılara ve şaire gönderilen tebrik mesajlarına ve mektuplara yer verilir. Şairin “*Yurt Tesbihi*” adlı ile ilgili İrfan Ünver Nasrattınoğlu’nu “*Arif Eren’in Yurt Tesbihi*” başlıklı yazısında şair ile ilgili kısaca bilgi verilerek şairin “*Doğduğum Ev*” şiiri ile ilgili tespitlerde bulunur. Şairin mısralarında vatan ve millet sevgisinin hissedildiğini ifade ederek, okurlarına “*Yurt Tesbihi*”ni okumalarını tavsiye eder (Eren, 2010, 30).

Talât Sait Halman 25 Şubat 1985’te New York’tan gönderdiği mesajda şairin “*Yurt Tesbihi*” adlı eseri ve şiirlerin şöyle değerlendirmektedir:

“*Türkiye gerçeklerinin en dokunaklı ve etkileyici ifadelerini veriyorsunuz şiirlerinizde... Akıcı, sağlam, sarsıcı üslûbunuza da hayran oldum. Son zamanlarda okuduğum en başarılı şiir kitaplarından biri, Yurt Tesbihi... Umarım edebiyat çevrelerinde, hak ettiği ilgiyi görür, alkışlanır. Dert görmesin elleriniz ...*” (Eren, 2010, 31).

“*Yurt Tesbihi*” ile ilgili bir değerlendirme de İsa Kayacan tarafından yapılır. Kayacan, şairin genç yaşına rağmen kurşun ağırlığında dizelerle etkili şiirler yazdığını düşünmektedir. İsa Kayacan’ın 07.02.1976 tarihinde Tasvir gazetesinde yayımlanan yazısında şairin eseri ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“*Arif Eren’in “Yurt Tesbihi” adlı şiir kitabı üç bölümden oluşturulmuş: Sevgi Yürekte Büyür, ‘Sonra Bulamazsın Aynalarda, Umut Kapısı. 60 sayfada verilenlerin ayrı ayrı anlam zenginlikleri var. Eren 1939 doğumlu. Henüz genç. Ancak, kurşun ağırlığında dizlerle çıkıyor karşımıza*” (Eren, 2010, 31).

Hisarcılar grubu yazar ve şairleri arasında yer alan Yaşar Faruk İnal, Başkent gazetesinde 07 Şubat 1979 tarihinde yayımlanan yazısında Arif Eren’in “*Yurt Tesbihi*”

adlı şiir kitabının Anadolu kokuşlu mısraları barındırdığını ifade eder. İnal, şairin kitapta yer alan “Sevgi Yürekte Büyür”, “Kiraz Bahçesinde Gece”, “Güz Düşünceleri”, “Güzel Bereket”, “Beklenen”, “Umut Kapısı” adlı şiirlerini değerlendirir. İnal’a göre; Arif Eren Anadolu’nun her köşesine ayrı ayrı mısralar düşürmeyi başarmış bir şairdir. Yaşar Faruk İnal, şairin “Yurt Tesbihi” adlı şiir kitabı ile ilgili şu ifadeleri kullanır.

“Elimde bir şiir kitabı var. Arif Eren, bu kitabın adına “Yurt Tesbihi” demiş. Sonra inci gibi dizmiş Anadolu kokuşlu mısraları.”

...

“Anadolu. Canım yurt!... Her köşesi için ayrı mısralar yazılacak belde. Arif Eren, “Yurt Tesbihi” adlı kitabında bunu başarmış. Ayrıca güzel temalar üzerine güçlü mısralar düşürmüş” (Eren, 2010, 33-35).

Meslektaş Mustafa Kemal Yılmaz, şaire gönderdiği 19 Mayıs 1997 tarihli mektupta Millî Kütüphanede düzenlenen şiir gecesinde şairin bazı şiirlerini dinlediğini, beğendiğini ve şiirlerinde duygulu bir söyleyişin hâkim olduğunu ifade eder. Mustafa Kemal Yılmaz’ın “Şair Meslektaşım” hitabı ile başlayan mektup şöyle devam eder:

“Duygulu şiirlerinizi Millî Kütüphanede tertiplenen şiir gecesinde takdirle dinlemiştim. Rahat, duygulu ve duygulandırıcı bir söyleyiş tarzınız var, “ Söküp at sevgisiz yüreği” diyen şairden de ancak böylesi beklenir.

Bizde, “sevgi dolu” bir yüreği konuşturacak çok şey var. Şöyle, insanlara karışmak, dinlemek, görmek yeter bunun için.

Başarılarınız devam dileği ile saygılarımı sunuyorum” (Eren, 2010, 32).

Şair, eserinin “Yurt Tesbihi” bölümünde “Yurt Tesbihi”, “Sevgi Yürekte Büyür”, “Sonra Bulamazsın Aynalarda”, “Güzel Bereket”, “Solan Çiçekler”, “Güz Düşünceleri”, “Mutlu Umut”, “Doğduğum Ev”, “Kiraz Bahçesinde Gece”, “Şemsiye”, “Alp Arslandır Bu” şiirlerine de yer verir.

Eserin bir sonraki bölümü “Hayatı Huzura Ayarlamak” başlığını taşır. Şair, bu bölümde “Hayatı Huzura Ayarlamak” kitabı ile ilgili şair ve yazarların gönderdiği mektuplara, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazılara yer verir.

Ünlü edebiyat tarihçisi, eleştirmen ve yazar Prof. Dr. Mehmet Kaplan, 2 Şubat 1985 tarihli mektubunda şairin “Hayatı Huzura Ayarlamak” adlı şiir kitabı ile ilgili şu satırlara yer verir:

“Sayın Arif Eren,

2 Şubat 1985

“Hayatı Huzura Ayarlamak” adlı şiir kitabınızı aldım. Teşekkür ederim. Berrak, sâkin, akıcı, ince, sevgi dolu hepsi de....

Size saadetler ve başarılar dilerim” (Eren, 2010, 51).

Hisar Dergisinin ve Hisar akımının kurucularından olan Mehmet Çınarlı, Eren’in “Hayatı Huzura Ayarlamak” kitabının baskı ve tertibini çok beğendiğini ve şiirler arasında millî ve manevî konular işlendiği gibi güzellik, aşk temalarının da işlendiğini ifade eder. Mehmet Çınarlı, 27 Mart 1985 tarihinde şaire gönderdiği mektupta şu satırlara yer verir:

“Değerli Kardeşim,

27 Mart 1985

“Hayatı Huzura Ayarlamak” isimli yeni şiir kitabınız gelince memnun oldum. Teşekkür ederim. Kitabınız, iyi tertip edilmiş ve güzel basılmış. Bir kısmını daha önce okumuş olduğum şiirlerinizde, manevî huzura kavuşmuş bir yüreğin mutluluğuyla, geçmişî özleyişin hüznü, iç içe yaşıyor. Millî ve içtimai düşüncelerle, güzellik ve aşk duyguları da yerlerini almışlar... “sizi tebrik eder, kitabın hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. Selâm ve sevgilerle”(Eren, 2010, 51).

Hisar dergisinde sorumlu yazı işleri müdürlüğü de yapan Kıbrıslı yazar ve şair Nevzat Yalçın, 14.03.1985 tarihinde Almanya'nın Halver şehrinden gönderdiği “*Çok Aziz Şair*” hitabı ile başlayan mektubunda Eren'i “*saf şiire ulaşan bahtiyarlardan*” ilan eder. Bu sözlerin gereksiz bir övgü olarak görülmemesini, bu sözlerin birer hakikat olduğunu dile getirir:

“Saf şiire ulaşan bahtiyarlardansınız. Bu sözlerimde ancak samimiyet var. Yoksa sanatta gereksiz övgülerin, şairler için ne kadar tatsız olduğunu bilenlerdenim. Sizi bütün kalbimle tebrik ederim” (Eren, 2010, 51).

Hisar grubu içinde de yer halk bilimci Mehmet Önder, şaire gönderdiği 28 Şubat 1985 tarihli mektubunda Arif Eren'i “*Eski Hisarcılar*”dan kabul eder. Eren'in öz şiirin kapılarını sonuna kadar aralayacağına inancının tam olduğunu ifade eder. Mehmet Önder, Yahya Akengin'le şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” kitabını beraber okuduklarını ve çok beğendiklerini şöyle dile getirir:

“Dün Yahya Akengin'le “Hayatı Huzura Ayarlamak”ı baştan sona okuduk. Çok yaşasın. Pek beğendik şiirlerinizi. Bu vadiye zirvelerde pervaz edeceğinize gönülden inanıyorum. Gerçek şair, öz şiire nasıl da susuyoruz. Şarlatanlar şiir diye millete neleri veriyorlar. Bunlar arasında sizler, eski Hisarcılar olmasa oturup dövünmekten başka çâre yok... Selâm, sevgi ve saygılar kardeşim” (Eren, 2010, 52).

Şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı eseri ile ilgili bir değerlendirme de dilci, eğitimci, yazar Beşir Göğüş yapar. Şairin “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” eserini özgün bir eser olarak tarif eder. Göğüş; eserin ad, anlatım ve biçim bakımından özgün bir eser olduğu düşüncesindedir. 27 Şubat 1985 tarihli mektubunda şu ifadelere yer verir:

“Hayatı Huzura Ayarlamak adlı şiir kitabınızı aldım. Sizi kutlarım. Beni düşündüğünüz için teşekkür ederim.

Kitabınızın adından tutun da anlatımınız, biçim seçiminiz, bana hep özgün geliyor. Özgün ve güzel sanat eserleri çıkarıyorsunuz.

Ankara'ya gelerseniz, lütfen beni arayın, görüşürüz. Sevgi, saygı ve başarı dilekleriyle” (Eren, 2010, 52).

Şairin yakın arkadaşı yazar ve şair Muhsin İlyas Subaşı, Eren'in şiirlerinin tutarlı, kalıcı ve etkili bir söyleşe sahip olduğunu ve şairin çevresi ile barışık, cemiyetle çatışmadan kolektif bir söyleyiş yolunu tercih ettiğini ifade eder. Subaşı, *Kayseri Haber* gazetesindeki yazısında “*Hayatı Huzura Ayarlamak*” adlı şiir kitabı ile ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

“Şair Arif Eren'in, “Hayatı Huzura Ayarlamak” kitabındaki şiirlerde, tutarlı, etkili ve kalıcı eda hakim. Arif Eren şiirlerinde insanın çevresiyle ilişkisine önem veriyor. İnsanın kendisinden başlayan anlayış gayreti, şiirde, cemiyetle çatışmaya girmeden birlikte bir kolektif yargılama biçimi alıyor. Bu da, onun şiirine kendine haslık tavrını kazandıran özelliği oluyor”(Eren, 2010, 53).

Şair, eserin bu bölümünde üçüncü şiir kitabında da yer alan “*Sılaya Döndüğümde*”, “*Baba Ocağı*”, “*İnsanı Güzelleştiren Eller*”, “*Zor Yaşantı*”, “*İrmak Kenarında Bir Gece*”, “*Yalnızlık*”, “*Yürek Sıkıntısı*”, “*Afgan Güneşi Tekrar Büyüyecek*” şiirlerine de yer verir.

Eserin “*Görkemli Denge*” adlı bölümünde şairin dördüncü şiir kitabı olan “*Görkemli Denge*” ile ilgili çeşitli dergi ve gazetelerde yer alan yazılar, söyleşiler, bizzat şaire gönderilen mektuplar yer almaktadır. Bu bölümde ilkyazı Eren'in “*Görkemli Denge*” şiir kitabı ile ilgili olarak Durdu Şahin ile yaptığı söyleşiye yer verilir. Bahaettin Karakoç'a ait yazının bir kısmına şairin “*Görkemli Denge*” şiir

kitabının arka kapağında yer alır. “Şevket Bulut’un şairin “*Mayın Gibi Kuşattı Kar*”, “*Selimiye*”, “*Dört Mevsimden Hatıralar*” şiirleri ile ilgili tespitlerine yer verilir.

Şairin dördüncü şiir kitabı okuyucular tarafından rağbet gördüğü gibi birçok şair, yazar ve araştırmacı kitapla ilgili değerlendirmelerde bulunur. Ahmet Beyoğlu, Sevinç Çokum, Nuhuz Olcay Kılıç, Doç. Dr. Asım Yapıcı, Ramazan Avcı, Mustafa Özçelik, Şevket Bulut, gibi şair, yazar ve araştırmacının yazılarına yer verilir.

Eserin bu bölümünde şair, “*Göz Bahçesinde Seyran*”, “*Bahar Sevinci*”, “*Ses İpine Asılır Sözler*”, “*Benlik Çıkmazı*”, “*Aile Huzuru*”, “*Dünya Mutluluğu*”, “*Dua*”, “*Göz Üşümesi*”, “*Karacaoğlan*”, “*Dumansız Ateş*”, “*Gece Aydınlığı*” şiirlerine yer verir.

Eserin beşinci bölümünü beşinci şiir kitabının adı da olan “*Zaman Yerinde Durmaz*” bölümüdür. Bu bölümün ilk yazısı, şair ve yazar Yalçın Yücel’in “*Üşüyen Gözlerin İnsanı Arif Eren*” adını taşır. Eren’in yakın arkadaşı Yalçın Yücel, bu yazısında şairin şiir kitapları ile ilgili değerlendirmelerinin yanı sıra “*Sevgi Yürekte Büyür*”, “*Ağustos Merdiveni*”, “*Havuz*”, “*Selimiye*” şiirlerini de değerlendirir. Yalçın Yücel, yazısında Arif Eren’in imge gücünü vurgular. Bölümün ikinci yazısı Filiz Nur, “*Zamanı Durduran Şair Arif Eren*” adlı yazısında tabiatın ve varoluş gayesinden yola çıkarak şairin şiirlerini değerlendirir. Şairin tabiat unsurları ile bir gidiş tasviri çizdiğini ifade eder. Eserin bu bölümünde “*Zaman Yerinde Durmaz*”, “*Bir Kuştur Zaman*”, “*Bir Yeryüzü Yüreğim*”, “*Yunus Emre*”, “*Sevda Güneşi*”, “*Papatyam*”, “*Yürek Yürekte Kilitli Kalacak*”, “*Yüreğime Yazdım Bu Şiiri*”, “*Hep İyilik Kötülük Yok*”, “*Yalnızlığın Adresi*”, “*Yürek Yalnızlığı*”, “*Son Oyun*”, “*Değişmeyen Son*” şiirlerine de yer verilmiştir. Bölüm sonunda Arif Eren’in Durdu Şahin ile okumak, yazmak üzerine söyleşisine yer verilir.

Eserin son bölümü “*Arif Eren’e Şiirler*” başlığını taşır. Şairi anlatan, şaire ithaf edilen şiirlere bu bölümde yer verilir. Bu bölümde Selami Yıldırım’ın “*Ses İpine Sözler Asar Bir Adam*”, M.Hanifi Sarıyıldız (Dost Ozan)’ın “*Arif’tir O*”, Erol Saner’in “*Kalp Ustasına*”, Özkan Gönülüm’ün “*Arif Eren*” şiirine yer verilir.

6. HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

6.1. Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren Monografi

Hatice Eğilmez Kaya'nın 2021 yılında Öncü Kitap tarafından yayımlanan monografi türündeki eser on üç bölümden oluşmaktadır. Hatice Eğilmez Kaya, bu eseri şairin *"Kiraz Bahçesinde Gece"* şiirinin etkisi ile yazmaya karar verdiğini ifade eder.

Eser 13 bölümden oluşmaktadır. Eserin ilk bölümü *"Arif Eren'in Şiir ve Sanat Anlayışı"* bölümünü taşır. Bu bölümde şairin şiir ve şair tanımı, gelenek karşısındaki duruşu, şiirinin gayesi, şiir dili, şiirin biçimsel özellikleri, dili kullanış biçimi ve edebi sanatları kullanma becerisi, kelime seçimi üzerinde durulur. Bu bölümde yazarın şairle ilgili değerlendirmeleri dikkat çekicidir:

"Arif Eren'in şiirlerinde lirizm ve düşünce iç içe geçmiş durumdadır. Usta şaire göre, fikir ve lirizm şiir potasında kaynayıp süzgeçten geçtikten sonra olgunlaşacaktır. Okura sunulurken biçim ve ses unsurları ile şekillendirilip en etkileyici halini alabilecektir"(Eğilmez Kaya, 2019, 14).

Eğilmez Kaya, Eren'i *"gönül ehli ve söz ehli"* bir şair olarak tarif eder. Gelenekçi bir anlayışın yanında modern şiire de sırtını dönmeyen Eren'in hayal gücü ile düşünceyi birleştirerek okuyucuya sunduğunu dile getirir. Şiire sadık, tutkun bir şairin Türkçeye sevgisini de dile getiren yazar, Eren'in şiirlerini okurken mana ve anlam yönünden rahatsız etmediğini söyler.

Eserin ikinci bölümü *"Arif Eren'in Duygu ve Düşünce İklimi"* adını taşır. Yazar, bu bölümde Arif Eren'in duygu dünyasını, fıkırsel yönünü ortaya koyar. Yazar, Eren'i karşısındaki ile konuşurken onu incitmekten çekinen bir düşünce ve fikir adamı olarak tanıtır. Şiirlerinde ve dünya hayatında maddeden çok manaya önem veren bir sanatçının milli değerleri şiirleri ile kuşaktan kuşağa aktardığını dile getirir. Evrensel doğruları bünyesinde toplayan şairin Arifçe duruşu şiirlerine ve karakterine yansımıştır. Eğilmez Kaya, Eren'i şöyle tarif eder:

"Arif Eren ismiyle uyumlu bir sanat ve düşünce insanı... Arif, irfan ehli insan anlamına gelir. Eren ise çiğ kalmayan hakikatten nasibini almış, olgun bir ruha tekâmül edebilmiş kişi demektir. Usta şairin hem şiirine hem de duygu ve düşünce iklimine dair söylenen her sözün üzerinde bu özelliğin izleri gözlenmektedir" (Eğilmez Kaya, 2019: 21).

Eserin üçüncü bölümünde *"Arif Eren'in Dizelerinden İnsana, Dünyaya ve Kâinata Dair Yansıyanlar"* yer alır. Şair, "sevme" fiili üzerine yoğunlaşmış ve insanı sevgi yönüyle yüceltmektedir. Yurduna gönülden bağlı olan şairin *"Sevgi Yürekte Büyür"*, *"Yaralar Sevgiyle Sarılmalı"*, *"Görkemli Denge"*, *"Yunus Emre"*, *"Zor Yaşantı"*, *"Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi"* gibi şiirlerinden hareketle insana, dünyaya ve yaratılanlara sevgiyle bakışı işlenir.

Eserin dördüncü bölümü *"Arif Eren'in Şiirlerinde İçerik"* başlığını taşır. Bu bölümde Arif Eren'in şiirlerinde ele aldığı aile, aşk, çocukluk, din ve manevi değerler, doğa, evrensel değerler ve erdem, felsefe ve tefekkür unsurları, ölüm, yurt sevgisi ve milli değerler, zaman temaları şiirlerinden örneklerle incelenir.

Eserin bir başka bölümü şairin şiirlerindeki yapısal unsurlara ayrılmıştır ve *"Arif Eren'in Şiirlerinde Yapı Unsurları"* başlığını taşır. Eren'in şiirlerindeki yapısal unsurlar (nazım birimi, nazım biçim vb.) şiirlerinden örneklerle incelenmiştir.

Yazar şairin şiirlerini ahenk özelliklerini de *"Arif Eren'in Şiirlerinin Ahenk Özellikleri"* başlığı altında inceler. Yazar, şairin şiirlerinden yola çıkarak uyak örgüsünün ses ipine sözler asarkenki etkisini işler. Şair şiirlerindeki uyak çeşitleri,

asonans ve aliterasyonların şiirindeki müzikaliteyi başarı ile sağladığını örneklerle ortaya koyar.

Eserin bir başka bölümü “*Arif Eren’in Şiir Dili ve İmge Dünyası*” başlığını taşır. Eğilmez Kaya, Eren’in şiir dilindeki başarısını şairin şiirinden örneklerle ortaya koyar. Eren’in şiir dili ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“*Şair, sözcük seçiminde son derece titiz davranır. Günlük dilden ya da sanatsal dilden özenle seçtiği sözcükleri bir kuyumcu inceliğiyle işler. Onlara yepyeni ve çok daha yoğun anlamlar kazandırır. Kullanılan dile yeni değerler ve anlamlar kazandırır. Benzetmelere, değişmecelere (mecaz) yer verir. Somut varlıkları soyutlaştırır, soyutları da somutlaştırır. Böylece duygu ve düşüncelerine bir anlam derinliği kazandırır. Söz sanatları bu konuda şairin başlıca en mahir yardımcısıdır*”(Eğilmez Kaya, 2019,114).

Eğilmez Kaya, şairin şiirlerinde kullanılan söz sanatlarını örneklerle ortaya koyar. Şairin şiirlerindeki imge dünyası ve imge kullanmadaki gücünü örneklerle ortaya koyarak, şairin imge dünyası ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

“*Arif Eren’in imge dünyası çok geniş ve renklidir. Onun dizisinde imge soyutlamanın zirvesine çıkar, büyük bir duygu yoğunluğu barındırır. Eren’in şiiri anlatım açısından birçok farklı yollara başvurmaktadır. Sözcükleri imgesel açıdan oldukça yetkin, duygu ve düşünce bakımından ise yoğundur. Arif Eren’in şiirleri değerlendirilirken imgelerden uzak bir değerlendirmenin düşünülmesi mümkün değildir*” (Eğilmez Kaya, 2019,116).

Eserin bir başka bölümü “*Arif Eren’den Arifçe Sözler*”e ayrılmıştır. Bu bölümde şairin 34 Arifçe sözüne yer verilerek hayat tecrübesi ve Arifçe düşüncesi ortaya çıkarılır.

Eserin “*Arif Eren Hakkında Söylenenler*” bölümünde şairin arkadaşlarının, dostlarının, akademisyenlerin, şair ve yazarların Eren’in şiiri ve şairliği, kişiliği ile ilgili değerlendirmelerine yer verilmiştir. Başta Bahaettin Karakoç ve Şevket Bulut olmak üzere Mustafa Ceylan, İlhan Geçer, M.Kemal Yılmaz, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Mehmet Çınarlı, Nevzat Yalçın, Mehmet Önder, Muhsin İlyas Subaşı, Hasan Hüsrev, Sevinç Çokum, Nuhuz Olcay Kılıç, Abdülkadir Güler, Mustafa Özçelik, Dr. Oğuz Paköz, Yalçın Yücel, Filiz Nur, Ramazan Avcı’nın şair ile değerlendirmeleri yer alır.

Eserde Eren’in şiirlerinde bir seçkide yer alır. Bu bölüm “*Arif Eren’in Seçilmiş Şiirleri*” başlığını taşır. Bu bölümde şairin kitaplarının baskı tarihine göre bir şiir seçkisi yer alır. Şiir seçkisinde: *Bu Kent Sende Kalsın, Ağustos Merdiveni, Yurt Tesbihi, Kiraz Bahçesinde Gece, Sevgi Yürekte Büyür, Has Düşünce, Umut Kapısı, Mutlu Umut, Güz Düşünceleri, Sonra Bulamazsın Aynalarda, Alp Arslan’dır Bu, Bir Yeryüzü Yüreğim, Baba Ocağı, İnsanı Güzelleştiren Eller, Sılaya Döndüğümde, Umduğunu Bulamayan Ağaç, Görkemli Denge, Dört Mevsimden Hatıralar, Düşünce Yolcusu, Bahar Sevinci, Mayın Gibi Kuşattı Kar, Yaralar Sevgiyle Sarılmalı, Dumansız Ateş, Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi, Gece Aydınlığı, Kimi İnsanlar, Dua, Selimiye, Göz Bahçesinde Seyran, Zaman Yerinde Durmaz, Bir Kuştur Zaman, Yunus Emre,Kendini Tanımak, Papatyam, Tarıfsız Güzellik, Yürek Yürekte Kilitli Kalacak, Değişmeyen Son, Sevgisiz Yürek, Yüreğime Yazdım Bu Şiiri, Sabah Sevinci* şiirleri yer almaktadır.

Eserin son bölümünde “*Arif Eren’in Hayatı ve Eserleri*” ile ilgili kısaca bir bilgi verilmektedir. Eren’in “*Şiirlerinin Yer Aldığı Antolojiler*”, “*Biyografisinin Bulunduğu Eserler*”, “*Hakkında Yapılan Lisans Tezleri*” ve şairle “*Yapılan Röportajlar*”, şairin katıldığı “*Şiir Şölenleri*” yer almaktadır. Eserin hazırlanmasında 28 kaynaktan yararlanılmıştır. “*Kaynakça*” bölümünde bu 28 esere yer verilir.

6.2. İsmiyle Müsemma Zarif, Arif ve Mümtaz Bir Şair: Arif Eren

Prof. Dr. Kemal TİMUR şairi “İsmiyle Müsemma Zarif, Arif ve Mümtaz Bir Şair” diye tanımlar. “Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren” adlı eser Prof. Dr. Kemal Timur ve eğitimci yazar Hatice Eğilmez Kaya’nın editörlüğünde hazırlanmıştır. Kitap Kesit yayınları tarafından 2021 yılında basılmıştır. Kitapta Arif Eren’in sanat anlayışı, karakter özellikleri, dergiciliği, şiirlerinin değerlendirmesi ile ilgili ülke içinde ve ülke dışında yaşayan on beş yazarın bilimsel ve sanatsal yazısına yer verilmiştir. Her yazar şairin ve şiirinin farklı yönlerini ele alarak Arif Eren’in Türk edebiyatı açısından değerini ortaya koymaya çalışmıştır.

“İsmiyle Müsemma Zarif, Arif ve Mümtaz Bir Şair: Arif Eren” başlığını taşıyan ilk çalışma kitabın editörlüğünü de yapan Prof. Dr. Kemal Timur’a aittir. Eren’in yayın faaliyetleri ile yazısına başlayan Prof. Dr. Kemal Timur, Hatice Eğilmez Kaya’nın “Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren” adlı kitabını diğer çalışmalardan farklı bir yere koyarak beğenisini ortaya koyar. Arif Eren’in şiirlerini mekân eksenli değerlendiren Timur, şairin bulunduğu ve yaşamış olduğu mekânlarda ses ipine güzel sözler astığı inancındadır. Önemli okur kitlesine sahip birçok dergide şiirleri yayınlanan şairin dergilik faaliyetlerine de yer veren Prof. Dr. Kemal Timur, Arif Eren’in e-dergi ve matbu olarak çıkardığı Mevsimler dergisinin Türk dünyası ve edebiyatı için önemini ortaya koyar. Timur, şairin karakteri ve sanatı arasında bağ kurarak sözün zarif ve ârifanesini tercih eden Eren için şu değerlendirmelerde bulunur:

“Arif Eren, sanatını icra ederken öyle hikmetli, ârifane ve zarifane sözleri ses ipine asıyor ki, insanı gerçekten hayrette bırakıyor. Dolayısıyla onun şiirlerinde kullandığı mısraların ve ârifane ifade ettiği birçok sözün levhalara yazılıp ibretle insanların nazarlarına sunulması gerekiyor” (Timur, 2021, 22).

Prof. Dr. Kemal Timur, Eren’in arifçe sözleri ile şairin mümtaz şahsiyeti arasında bağ kurar ve şiirle yoğrulan bir hayatın izlerini ses ipine asılan sözlerde arar. Timur, şairin ses ipine astığı sözlerle şairin şiirleri üzerine genel bir değerlendirme yapar. Eren’in şiir dilinin akıcı, sağlam, etkileyici ve zengin imgeli olduğunu ifade eder. Arif Eren’in şiirlerini anlam ve imaj dünyası açısından değerlendiren Timur, her okuyanın şiirinde kendinden bir şeyler bulacağına inanmaktadır. Eren’in şiirlerinde şair işçiliğinin en derin hâlini görmenin mümkün olduğuna inanan Prof. Dr. Kemal Timur, şairliği ile ilgili şu değerlendirmelere yer verir:

“Şair Arif Eren, günümüzün bazı şairleri gibi, bir kısım garip, sıradan yavan ve anlamsız kelimelere pek itibar etmediği gibi bu tür kelimeleri yan yana; ya da alt ata sıralayıp şiir diye insanlara sunmayı da tercih etmez. O daha çok, gerçek ve kökü mazinin derinliklerinde olan ve bizi yansıtan öz şiirin peşindedir. Ayrıca şiirini herhangi bir ideolojiye feda etmeyecek kadar da sanatına hâkimdir” (Timur, 2021, 29).

Prof. Dr. Kemal Timur, Arif Eren’in kendine has ve taklit olmayan bir dil ve üslubu şiirde yakaladığı inancındadır. Bu başarısının sırrını hadiseleri gözetleyerek, onlardan da hareketle şiirinde kelimeleri sabırla beklemesi olarak değerlendirir. Timur, kendi değerlendirmelerinin dışında Arif Eren ile ilgili Talat Sait Halman, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Sevinç Çokum, Mustafa Ceylan, Mustafa Özçelik gibi isimlerin değerlendirmelerine yer vererek Arif Eren’in şairliğini ve şiir anlayışını başarı ile ortaya koymuştur.

Eserin ikinci yazısı “Arif Eren’in Şiir Anlayışı ve İmge Dünyası” başlığı ile kitabın editörlerinden Hatice Eğilmez Kaya’ya aittir. Hatice Eğilmez Kaya, yazısına “Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren” isimli monografi kitabına esin kaynağı olan “Kiraz Bahçesinde Gece” şiiri ile başlar. Eğilmez Kaya, öncelikle şairin şiir dili ve şiir anlayışını değerlendirir. Şairin gelenek, sanat, şiirinin gayesi, şiir tanımı, şiir dili, üslubu

ve imge kullanımı ile ilgili görüşlerine yer vererek şiir anlayışını ortaya koymaya çalışır. Arif Eren'in şiirlerinin değerlendirilirken imgeden uzak bir değerlendirmenin yapılamayacağı inancındadır. Eğilmez Kaya, Eren'in şiirinden orijinal imge kullanımı ile ilgili örnekler vererek şairin imgedeki başarısını ortaya koyar.

“Arif Eren’in imge dünyası çok geniş ve renklidir. Onun dizelerinde imge, soyutlamanın zirvesine çıkar, büyük bir duygu yoğunluğunu barındırır. Eren’in şiiri, anlatım açısından birçok farklı yollara başvurmaktadır. Sözcükleri, imgesel açıdan, yetkin, duygu ve düşünce bakımından ise yoğundur. Arif Eren’in şiirleri değerlendirilirken imgelerden uzak bir değerlendirmenin düşünülmesi mümkün değildir”(Eğilmez Kaya, 2021, 46).

Eğilmez Kaya, şairin şiirlerindeki biçimsel özellikleri, gelenek karşısındaki tavrını ortaya koyar. Edebiyatımızın bütün kaynaklarından sanatsal olarak yararlanmaya çalışan Eren'in şiirlerinin dil, üslup ve içerik unsurları, fikir ve his alt yapısı bakımından Hisarcılarla yakın gördüğünü ifade etse de şairi belli bir kalıba sokmaktan imtina eder.

Kitabın üçüncü yazısı, Arif Eren ile Mevsimler dergisi vasıtasıyla yakından ilişkiler kuran Doç. Dr. Eşqane Babayeva'nın *“Arif Eren Şiirinin Düşünce Yolculuğu”* adlı yazısıdır. Babayeva, Arif Eren'in şiirlerini düşünsel bir açıdan ele alır. Şiirlerinde çıkılan düşünce yolculuğunun başlangıcını şairin kullandığı sihirli kelimelerde aramamız gerektiğini şöyle açıklar:

“Arif Eren’in şiir dünyası bambaşka bir evrendir. Kokusu, rengi, tüm güzellikleriyle tamamen farklı bir dünyadır. Söz sanatına iyice aşına olan şair, sözleri öylesine titizlikle seçip, söz ipine asar ki, harfler dilinde sıraya girerler arka arkaya... Sesler, kelimeler duygu seline dönüşüp insanın içine akar. Bu sihirli kelimelerle, okuyucuyu düşünce yolculuğuna davet eder. Vicdanını sorgular, iç muhasebesini yapar şair Arif Eren... Onun şiir dünyasının düşünce yolculuğu da buradan başlar” (Babayeva, 2021, 50).

Babayeva, Eren'in şiirlerinde bir arayış ve sonsuz bir yolculuk ateşinin yakıldığını ve bu yolculuğa kendi benliğinden başladığını ifade eder. Şairin kelimelerle çıktığı düşünce yolculuğu için şu ifadeleri kullanır:

“Şair teşbih yaparak bembeyaz pamukları, telli duvaklı gelinlere benzetir. Kozaların gelinler gibi yüzgörümülüğü istemesi, telli duvaklı olması, aynı zamanda şaire bir düğün sevinci yaşatması iç içe, birbiriyle tamamlanmış şekilde sunulur”(Babayeva, 2021, 51).

Babayeva'ya göre *“Şairin tüm şiirleri düşünce yolculuğunu içerir. Bu yolculuk bazen onu uzaklara, çok uzaklara, ötelerin ötesine götürür.”* Babayeva, şairin derin benzetme ve mecazlar kullanarak söz oyunları ile somuttan soyuta, soyuttan somuta yer değiştirerek kelimelerle düşünce yolculuğunu açıklarken *“Gece Aydınlığı, Yürek Sızısı, Kendini Tanımak, Kimlik, Mutluluk Aşısı”* şiirlerini titizlikle ele alır.

Eserin dördüncü yazısı Nihat Malkoç'un *“Türk Şiirinin (S)özüne Sadık İsmi: Arif Eren”* başlıklı yazısıdır. Malkoç, Arif Eren'i eski ve yeni şiirin kavşağında duran bir duygu şairi olarak tanımlar. Malkoç, Eren'in şiir aşkını ve şevkini ortaya koyarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“... Ona göre şiir, söz mevzisidir. Bu mevzi hiçbir sebeple ve hiçbir şekilde terk edilemez. O, Türkçenin bir sevdalısidir. Bu dili bir ömür boyunca ekip biçmiş, şiirleriyle zenginleştirmiştir”(Malkoç, 2021, 58).

Malkoç, *“Aforizmanın Üst Perdesi yahut Arif Eren'in Arifçe Sözleri”* alt başlığı ile Arif Eren'in *“Arifçe Sözleri”*nden örnekler vererek Türkçeyi kuyumcu titizliği ile kullanmasına dikkat çeker. Eren'in *“Mevsimler”* dergisi ile ilgili Türkiye ve Türk dünyası arasında bir kültür, sanat ve edebiyat köprüsü kurduğunu düşünmektedir.

Malkoç, Eren'in az ve öz yazarak bir kuyumcu titizliği ile kelimeleri işlediğini dile getirir. Malkoç, Eren'in dili kullanmadığı başarısını şöyle ifade eder:

“Arif Eren'in sade ve yalın bir dili vardır. Yazı dilimiz olan İstanbul Türkçesi, onun şiirlerinde kıvamını bulmuştur. O, sadelikte giriftliğin ve yoğunluğun peşinden koşmuştur. Onun kullandığı Türkçe, kulakları tırmalamaz. Bir nehir misali yatağında akıp gider” (Malkoç, 2021, 59).

Malkoç, şairin imge özgünlüğü ile öz şiirin peşinden gittiğini dile getirir. Eren'in şiirinin gayesini, şiir dilini, şiirinin oluşumunda etkili unsurları, gelenek karşısındaki tavrını, ideolojinin şiirindeki konumunu şairin beyanlarından ve şiirlerinden örneklerle ortaya koyar. Malkoç, şairin yayımlanmış olan şiir kitapları ile ilgili değerlendirmelerde bulunarak Eren'in şiirlerini geleneksel şiirle modern şiir arasında konumlandırmaktadır.

Eserin beşinci yazısı Dr. Mehmet Fetih Yanardağ'a aittir ve *“Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren'in Poetikası”* başlığını taşır. Arif Eren'in hayatı ile ilgili bilgiler verilerek başlanan yazıda şairin poetikası ile ilgili önemli tespitler yer almaktadır. Şairin poetikası ortaya konurken *“Sanat, Sanatçı, Sanatının Amacı, Sanatçının Görevi, Şair Kimdir, Şairin Yetiştirme Şartları, Şairi Diğer Sanatçılardan Farklı Kılan Hususlar, Şair-Misyon, Şiirin Özellikleri, Şiiri Diğer Sanatlardan Ayıran Özellikler, İlham mı Çalışma mı, Şiirde Mana, Şiir Dili, Şiir ve Gelenek, Şiirde Vezin ve Kafiye Yaratıcılığı Sınırlar mı, Şiir ve Toplum İlişkisi, Şiir ve Siyaset, Şiirin Gayesi, Şiirde Millilik, Şiirde Gerçeklik Kurmaca, Şiirin Kaynağı, Şiir ve Fikir, Günümüz Şiiri, Sonuç”* başlıkları ile değerlendirmeler yapılmıştır.

Yanardağ, Arif Eren'in sanat, dil, şiir, şiirde içerik, üslup, ahenk, biçimsel özellikleri işleyişi, şair tanımı ve şiirinin gayesi, gelenek karşısındaki tavrını ortaya koyarak şairin poetikası ile ilgili önemli değerlendirmelere yer vermektedir. Yanardağ, Arif Eren'in ince bir duyarlılığa ve hassas bir ruha sahip olduğunu, çığırkanlık yapmadan, Yunusça bir duruşla tüm insanlığı kucakladığını şu şekilde ifade eder:

“İnce bir duyarlılığa, hassas bir ruha sahip olan Arif Eren, kendini toplumdan soyutlamaz. Milliyetçi- ruhçu bir bakış açısı ile tarihe ve topluma yönelir. Çığırkanlık yapmadan, “sanat feda edilmeden de şiir yazılabilir” düşüncesini eserleri ile en güzel şekilde ispatlar. Yunusça bir bakış açısı ile tüm insanlığı kucaklayan bir yüreğe sahiptir. Şiirlerinde aşk, doğa, tarih, ölüm, memleket sevgisi, tasavvuf, toplumsal konular, köy hayatı, poetik konular, din, sevgi ve yalnızlık gibi çok çeşitli temalar işlemiştir” (Yanardağ, 2021, 76).

Yanardağ, Eren'in *“Şiir, ses ipine söz asmaktır”* tanımını orijinal bulmaktadır. Eren, şairi *“mensup olduğu milletin dilini en iyi şekilde kullanan”* kişi olarak tanımlar. Yanardağ, Eren'in şiirleri vasıtasıyla poetik anlayışını değerlendirirken şairin şiir tarifine de şu şekilde yer verir:

“Şiir yeni açmış bir çiçeğin, solmamak şartı ile rengi ve kokusudur. Şair de o çiçeğin renk ve kokusunu en üst düzeyde fark edebilen sanatçıdır. Şiir, ses ipine söz asmaktır. Şair de ses ipine söz asan sanatçıdır” (Yanardağ, 2021, 85).

Eserin altıncı yazısı *“Arif Eren'in Şiirlerinde Sosyal Duyarlılığın Tezahürü”* başlığı ile Ramazan Avcı'ya aittir. Avcı, Eren'in sosyal meselelere duyarlılığını şiirlerinde önemli bir etken olarak görür. Şairin Anadolu'nun birçok yerinde öğretmenlik yapmasının şiirlerinde Anadolu kültürünün, Anadolu ikliminin, vatan ve millet sevgisinin yanın da Yunusça bir insan sevgisinin yoğunlaşmasının nedeni olarak Hisar dergisinin sanat anlayışı ile paralellik göstermesine bağlar.

Şairin şiirlerinde bireysellik ile toplumsallığı bir arada işlerken sosyal olayları karamsarlık, çığırkanlık ya da bir doktrin görüşle halletmeye çalışmadığını, toplumsal

sorunların doğru teşhislerle, millî ve ruhçu bir anlayışla düzelme taraftarı olduğunu ifade eder. (Avcı, 2021, 106-107)

Avcı, Eren'in "*Mayın Gibi Kuşattı Kar, Yaralar Sevgiyle Sarılmalı, Yüreğime Yazdım Bu Şiiri, Hayat Yokuşu, Suçlusunuz, Yunus Emre, Sönmeyen Yangın, Baba Ocağı, Sılaya Döndüğümde*" şiirlerinden hareketle toplumsal meseleler karşısında manevi bir bakış açısı ve çözüm yolları sunduğu görüşünü savunur.

Eserin yedinci yazısı eğitimci- yazar Sara Gürbüz Özeren'e ait olup "*Arif Eren Şiirinde Zaman Kavramı*" başlığını taşır. Yazıda Arif Eren'in şiirlerinde zaman kavramını işleyen Sara Gürbüz Özeren, Arif Eren için şu cümleleri kurar:

"*Arif Eren bilgece bir deyişle zamanı ezelden ebeye bağlasa da onun yerinde durmayan, gitti mi geri gelmeyen vefasız bir rüzgâr olduğunun farkındadır. Şiirler şairini sonsuza kadar yaşatacak olsa da an'ı yaşamak gerektiğini söylemeden edemez. İnsan ne karar vermeye geç kalmalı, ne sevdiğine sevgisini söylemeyi ertelemeli. Çünkü zaman uçarı bir kuştur.*" (Özeren, 2021, 126)

Sara Gürbüz Özeren; "*Görkemli Denge, Baba Ocağı, Kimbilir, Zaman Yerinde Durmaz, Sılaya Döndüğümde*" şiirlerinden hareketle çocukluk yılları, baba ocağı, sılada geçen günler, şairin cezbeli anları, özlemle anılan günler üzerine titizlikle eğilerek zaman kavramını ele alır. Sara Gürbüz Özeren, Arif Eren'in zamanı şiirlerine aksettirmesini şöyle değerlendirir:

"*Şair kelimeleri ses ipine asarken sararan yapraklarla ak düşen saçları aynı potada eritir. Şairin bir ayağı geleceğe doğru adım atar. Onda zaman kavramı an ile değil sonsuzlukla ölçülür. Gurbetten sılaya döndüğünde, bazen çocukluk arkadaşlarının kaybında, bazen baba ocağında dostlarla buluştuğunda, bazen de sararmış albüm yapraklarında geçmişe döner. İlk yazlar gibi ilk sevdaların o bildik bakışlarında zamanın nasıl da acımasız gelip geçtiğini anlayıverir*" (Özeren, 2021, 119).

Sara Gürbüz Özeren bir başka değerlendirmesinde zamanı sonsuzluğa bağlayan şairle ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

"*Arif Eren, zamanı sonsuzlukta yaşayan şairlerdendir. Veysel gibi uzun ince bir yolun yolcusu olduğunu bildiğinden yeni yetme zamanların aksaklıklarını Yunus'a şikâyet etmeden alıkoyamaz kendini. Çünkü bilir ki sözü yağ ile bal eden şairlerle söz hamuru mayalı olan Arifler ölümsüzdür. Zaman, onlara değil, onlar zamana hükmeder*" (Özeren, 2021, 122).

Eserin bir başka yazısı Prof. Dr. Sabina Almemmedova'nın "*Biliş Yolunu Aydınlatan Şiir*" başlığını taşır. Almemmedova, Arif Eren'in hikmetli öğütleriyle insanlığa rehberlik ettiğini, düşünmediğimiz incelikleri, görmediğimiz yönleri hissettirdiğini düşünmektedir. Almemmedova, şairin düşünce dünyasından hareketle yaşam felsefesini ele alır. "*Yaralar Sevgiyle Sarılmalı, Madalyalı Şehir, Yüreğime Yazdım Bu Şiiri, Bir Kuştur Zaman*" gibi şiirlerini değerlendiren Almemmedova, Eren'in milli ve manevi değerlere bağlılığını, Türkçe sevgisini, millet ve vatan sevgisini, insani değerlere katkısını bilgece sunduğunu ortaya koyar.

Almemmedova, Arif Eren'i "*her okuyucunun kalbinde kendi heykelini yaratmış eşsiz bir sanatçı*" (Almemmedova, 2021, 131) olarak tarif eder. Yazısında Arif Eren'in şiir yolculuğu ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

"*Arif Eren'in şiirine gelince defalarca okuduğum şiirlerinin tüm dizeleri gözümün önünden geçer. Bu geçit o kadar hızlı, o kadar uzun ve o kadar derin ki, bir sağanaktan sonra fişkıran bol ve yüzen bir dağ nehrini andırıyor. Bu ırmakta o kadar çok değerli inci var ki, değerleri hiçbir kriterle ölçülemiyor ve onları seçmek ve en önemlisi, bir okyanusu bir göle sığdırmak kadar tek bir yazıyla ifade mümkün değildir*" (Almemmedova, 2021, 131).

Almemmedova, Eren'in şiir dünyasının inceliklerinin peşine düşer. Bu şiir inceliklerinden milli Türk kültürünün yansımalarının yanın da Arif Eren'in yaratıcı düşüncesini ve estetik bakışını yakalar. Eren'in şiirinde milli temellerin güçlülüğünü şu sözlerle açıklar:

“Arif Eren'in eserlerinin anlamını kavradıkça, şairin şiir dünyasının inceliklerini ararken, bu büyük sanatçıyı besleyen milli temelin ne kadar güçlü olduğunu da görüyoruz. Milli Türk kültürünün neredeyse tüm dalgalarının gelip Arif Eren yaratıcılığında birleştiğini görüyoruz, burada derinleşerek halkın milli maneviyatına ve hafızasına tamamen yeni bir şiirsel formda, yeni içerikte, yeni fikirlerde, yeni sanatsal ve estetikte geri döner. Arif Eren dünyasında milli varlığımızın böylesine uyumlu bir yankısı, Milli Türk edebiyatımızın zenginliğini koruyabileceği ve sürekli yenilenebileceği anlamına gelir” (Almemmedova, 2021, 133).

Eserin dokuzuncu yazısı Doç. Dr. Sönmez Abbaslı'ya aittir. *“Arif Eren'in Hikmetli Sözleri”* başlığını taşıyan yazıda Arif Eren'in “Arifçe Sözleri” ile ilgili dikkat çeken değerlendirmeler yapılır. Abbaslı, Arif Eren'in vecize niteliğindeki Arifçe sözlerinden örnekler sunuyor. Yazar, Arifçe sözlerin taşıdığı derin anlamları da açıklamaya çalışıyor. Şairin kalbe dokunan Arifçe sözlerinin bazıları şunlardır:

“Şiirin konuştuğu yerde nesir susar”, “İnsanları sağır olan bir yerde, şiir okumaz”, “Yalan hastalığının tedavisi susmaktır”, “Yanlış yolda yürüyen, gideceği adreste huzur bulamaz”, “Mutlu evin penceresi sokağa küsmez”, “Erkeğin gücü, kadına korku değil güven vermelidir” “Kısmet neredeyse ayaklar oraya götürür” gibi birçok Arifçe söz ele alınmıştır.

Abbaslı, Arif Eren'in tecrübe, düşünce ve tavsiye dolu Arifçe sözleri ile gönüllere istikamet çizen bir fikir ve gönül adamı olduğunu ifade eder:

“Arif Eren! Yüz sözü seçip derledikten sonra mısralara dönüştüren ince ruh sahibi! Kanımızı kaynatan şiirleri, hikmetli düşünce, tecrübe ve tavsiye dolu arifçe sözleri ile kalbimize yol açan şair ve fikir adamıdır” (Abbaslı, 2021, 138).

Eserin onuncu yazısı *“Arif Eren'in Şiirlerinde Sevgi ile Yoğrulmuş Mısralar”* başlığını taşır. Prof. Dr. Rufat Latifoğlu Huseynzade tarafından kaleme alınan yazı da Arif Eren'in şiirlerinde sevgi teması işlenmektedir. Huseynzade, Eren'in şiirlerinin Mevlana'nın, Hacı Bektaş Veli'nin, Yunus Emre'nin diliyle sevgiye davet ettiğini ifade eder. Eren'in sevgi ve aşkla dolu bir kalbe sahip olduğuna inanan yazar, şairin şiirlerindeki sevgi unsurlarını ele alır. Huseynzade'ye göre Arif Eren'in sevgi, güzellik ve insanlık terennüm eden şiirleri bir davet niteliğindedir:

“Arif Eren Bey, hassas kalpli, yüreği sevgi ve aşkla dolu, insanları insanlığa, insan olmaya davet eden, “ses ipine söz asan” ünlü şairdir. Bu bakımdan şairin mısralarında esas gaye insanlıktır, sevgidir, güzelliktir.” (Huseynzade, 2021, 143)

Huseynzade, şairin sevgi ile yoğrulan mısralarına yoğunlaşır. Şairin vatan ve insan sevgisini ortaya koyar:

“Mutluluk mertebesinin anahtarının insanlarda olduğuna inanan şair, mutluluğu aşkta, sevgide, tebessümde, sevgi dolu bakışlarda arar. Sevgiden yoksun bir kalbin gereksizliğini ortaya koyan Eren için sevgilerin en yücesi vatan sevgisidir. Eren'e göre “Yurdunu sevmeyenin can evi soğuk olur.” (Huseynzade, 2021, 143)

Eren'in sevgi ile yoğrulan mısraları ile ilgili ilim insanı Huseynzade'nin kıymetli değerlendirmelerine yer verilmiştir. Eren'in şiirlerinin “müdrük fikirler” ile gençleri doğru yola sevk edecek bir ata, baba tavsiyesi olduğunu şu sözlerle ifade eder:

“ Arif Eren, müdrük fikirler söyler. Bu sözler insanları, özellikle gençleri doğru yola yöneltir, onlara bir ata, baba tavsiyesi verir. Mesela şöyle söyler: “İnsan önce diliyle dost olup, onun düşmanlığından kurtulmalıdır.”Evet bizde de “Şirin dil yılanı

doruğundan çıkarır” denir. Şirin dil insanı mutlu eder. Güzel düşünmek, güzel konuşmak, güzel amel etmek insanlığa yarayan bir iştir” (Huseynzade, 2021, 149).

Eserin bir başka değerli yazısı eğitimci, şair ve yazar Celalettin Kurt’a aittir. “*Arif Eren Ve Mevsimler Dergisi*” başlığını taşıyan bu yazıda Celalettin Kurt Eren’in şiir dili, mükemmeliyetçi yapısına yer verdiği gibi Mevsimler dergisinin edebiyatımıza ve dergiciliğe sunduğu katkıyı ele alır. Yazar, Eren’in şiirlerinin geçmişle gelecek arasında köprü kuran, o köprüde buluşturan, şiirlerinin anlaşılmasız gibi görünse de mana içinde mana barındıran gizemli bir yapıya sahip olduğunu ifade eder. Celalettin Kurt, “*Eren’in geçmişten geleceğe uzanan kadim bir ses köprüsü*” olduğu düşüncesindedir. Sanatta mükemmeliyeti arayan Eren’in mesajlarını ayan beyan vermediği gibi saf şiirin zirvesini zorladığını dile getirir. Eren’in Mevsimler dergisi vasıtasıyla Türk dünyasının yazar ve şairlerini bir araya getirerek önemli bir görevi yerine getirdiğini düşünen Celalettin Kurt’un Arif Eren ile ilgili düşünceleri şöyle ifade eder:

“Yarınlarda kalıcı izler bırakan, nesillere fayda mülahaza eden şairlerimizden birisidir Arif Eren. Eserlerini bir kuyumcu titizliğinde, bir nakkaş zarafetinde ortaya çıkarır. Her ne kadar kurduğu mısra kurguları anlaşılmasız gibi görünse de, az bir zahmetle şiirleri anlaşılmayan değil, anlaşılabilir, günümüz diliyle imge (muhayyile/hayal) örgüsünde, geleneği gelecekle buluşturan bir çizgidedir. Türk edebiyatının çok önemli dergilerinde şiirleri neşv-ü nemâ bulmuş, kadim ve umurlu yaşıyla hâlâ aynı çizgiyi sürdürmektedir” (Kurt, 2021, 154).

Şair, yazar ve gazeteci Muhsin İlyas Subaşı, “*Arif Eren Gerçekten Arif Bir Şairdir*” başlığı altında şairin ismiyle uyumlu bir anlayışla şiirlere imza atmasını ele alır. Arifçe düşünen ve söyleyen şair Arif Eren’i “*dil mimarı*” olarak adlandırır. Subaşı, Eren’in *Yankısını Yitirmeyen Ses*” şiirinin eğitim felsefesi açısından değerlendirilmesi gerekliliği üzerinde durur. Şairin ideal bir öğretmen tipi ile sabır, kimlik inşası gibi birçok değer vasıtasıyla gençliğin yetişmesinde etkili olduğunu ifade eder. Subaşı, Eren’in “*Dua, Bir Kuştur Zaman, Yüreğime Yazdım Bu Şiiri, Dünya Mutluluğu*” şiirlerini değerlendirir. Subaşı, şiirin kaynağını duygularda, ifadesini ise dilde bulduğu inancındadır. Eren’in dil hassasiyeti ile sosyal hayatta bir karşılığının olduğunu farkında olduğunu şu sözlerle ifade eder:

“Şiiri sayıklama haline getirenlerin günümüzde İnternet aracılığıyla bu alanın yozlaştırılmasından kurtarmanın yolu da gerçekten şiiri bir ifade alanı olarak gören şairlere büyük sorumluluk düşmektedir. Çünkü şiirde dil hassasiyeti olmayanların şiirleri sosyal hayatta yer bulamamaktadır” (Subaşı, 2021, 158).

İnci Okumuş, “*Arif Eren Şiir Geleneğiyle Evrensele Yolculuk*” başlıklı yazısı ile Eren’in yerelden ulusala, ulusaldan evrensele olan yolculuğunu işler. Yazar üç alt başlık altında Eren’in evrensele giden yolculuktaki başarısını gelenek karşısındaki tavrına, ulusalcı duruşuna ve sanatçı şahsiyetine bağlamaktadır. Yazar, Eren’in Türk kültürünün değerlerini akıcı bir dil ile zengin söz sanatları, ustaca benzetmelerle anlattığını ifade eder. Okumuş, şairin “*Yankısını Yitirmeyen Ses, Dünya Mutluluğu, Bir Kuştur Zaman, Dumansız Ateş Gibi, Sıla Döndüğümde, Mayın Gibi Kuştattı Kar, Selimiye, Düşünce Yolcusu, Suçlusunuz, Papatyam*” şiirlerinden hareketle Eren’in şiir dili, gelenekçi yönü, mükemmeliyetçi yapısı vurgulanmıştır. Yazar, Eren’in şiirlerinin yerelden evrensele ulaşmasının sırrını duygu dünyası ile fikir dünyasının bilinçli bir duruşla irfana dönüşmesine bağlamaktadır:

“Bize göre Arif Eren şiir geleneğini yerelden evrensele taşıyan unsur; duygu dünyasını bir “Düşünce Yolcusu” olarak fikir dünyasının şuurlu temsiliyle birleştirip, irfan kültürüne dönüştürebilmiş olmasındadır” (Okumuş, 2021, 170).

Nurşen Kaygısız, “*Arif Eren’in Şiirlerinde Çocuk ve Çocukluk Teması*” başlıklı yazısında Arif Eren’in çocuk teması şiirleri ele alınmaktadır. Yazara göre Eren’in çocuk temalı şiirlerinde çocuk masumiyetinin ve hassasiyetinin derin izlerinin bulmak mümkündür. Eren’in şiirlerinde çocukluk teması lirik bir anlayışla kalplerimize konuk olur diyen yazar, şairin “*Bir Çocukluk Fotoğrafı, Gözlerim Üşüdü, Doğduğum Ev, Zor Yaşantı, Bir Albümden Resimler, Dünya Mutluluğu, Son Oyun, Dua*” şiirlerinde çocukluk temasını değerlendirir. Yazar, şairin çocukluk temasını işleyişi ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

“*Arif Eren’de çocukluk teması derin bir sevgi, merhamet, bütün çocukların iyiliğini isteme, sosyal adaletsizliğin neden olduğu yoksulluğun en çok çocukları etkilemesi, çocukluk arkadaşlarına duyulan özlem, aile sıcaklığı, masumiyet gibi kavramlar eşliğinde ele alınmaktadır*” (Kaygısız, 2021, 174).

Arif Eren, başta kendi çocukluğu olmak üzere çocukluk ve çocukların her hâli şiirlerine konu olmuştur. Çocukluk anıları, çalışan çocuklar, sokağa terk edilmiş çocuklar, çocukluk arkadaşları, çocukluk masumiyeti Eren’in şiirlerini kuşatmıştır. Yazar, sadık bir dost gibi peşimizde olan çocukluğun her hâlini mısralarda aramaktadır. Bu arayışla ilgili değerlendirmeler dikkat çekicidir:

“*Çocukluğumuz asla bizi terk etmez, ruhlarımızın en korunaklı köşelerinde varlığını sürdürür. En ufak bir anımsayışla gülümser ve ısıltılı çehresi ile ömür boyu sadık dostumuz olur. Kimi zaman hüzünlendirirken, kimi zaman neşelendirir bizi. Arif Eren’in şiirlerinde çocuk ve çocukluk teması olanca derinliği ile kendisini gösterir. Böylesi renkli ve güzel kokulu bir bahçede iyi gezintiler...*” (Kaygısız, 2021, 181)

Fatma Türkdoğan, okuyucunun his dünyasına girmeyi başaran Arif Eren’i “*Ustalık Dönemindeki Şair: Arif Eren*” diye takdim eder. Yazar, kendine has imgeleri ile birçok temayı işleyerek kendine has bir şiir dünyası kuran Eren’in ideolojilerin emrine girmeden ustaca eserler verdiğini ifade eder. Eren’in gelenekten yararlanarak çağdaş bir kimlikle şiirler yazdığını ifade eden yazar, şairin söz sanatlarını da dozunda kullanarak düşüncelerini açıkladığını düşünmektedir. Yazar, şairin şiirlerinden seçtiği örneklerle edebi sanatları kullanma becerisini gözler önüne serer. Şairin Arifçe sözlerinden örnekler veren yazar, Arif Eren ile ilgili düşüncelerini şöyle sona erdirir:

“*Arif Eren, milli ve manevi değerleri şiirlerinde öne çıkaran bir kalam ustası. Millî şair sıfatını layıkıyla taşıyan şair; dilimizi, dinimizi, örf ve âdetlerimizi hülâsa bizleri biz yapan değerlerimizi bağırıp çağırmadan duyguya hitap eden bir lisanla şiirlerine yansıtmakta mahir kalem.*” (Türkdoğan, 2021, 188)

Eserin “*Arif Eren’den Seçilmiş Şiirler*” bölümünde şairin “*Görkemli Denge, Dört Mevsimden Hatıralar, Düşünce Yolcusu, Zaman Yerinde Durmaz, Yunus Emre, Dua, Bir Kuştur Zaman, Bu Yerler Gönlüme Dar Geldi, Yürek Yalnızlığı, Gece Aydınlığı, Sılaya Döndüğümde, Umut Kapısı, Kimlik, Sevgi Yürekte Büyür, Sabah Sevinci, Kiraz Bahçesinde Gece, Bir Yeryüzü Yüreğim, Yurt Tesbihi, Bu Kent Sende Kalsın, Sonra Bulamazsın Aynalarda, Papatyam, Tarifsiz Güzellik, Yürek Yürekte Kilitli Kalacak, Göz Bahçesinde Seyran, Dumansız Ateş, Güzel Bereket, İnsanı Güzelleştiren Eller, Baba Ocağı, Dünya Mutluluğu, Kimi İnsanlar, Mayın Gibi Kuşattı Kar, Bahar Sevinci, Ağustos Merdiveni, Güz Düşünceleri, Değişmeyen Son, Yalnızlık, Yaralar Sevgiyle Sarılmalı, Kendini Tanımak, Umduğunu Bulamayan Ağaç, Alp Arslan’dır O , Yüreğime Yazdım Bu Şiiri, Selimiye*” şiirlerine yer verilmiştir.

Eserin “*Arif Eren’den Arifane Sözler*” bölümünde Arif Eren’in tecrübelerini yansıtan elli dört Arifçe söz yer almaktadır.

7. SONUÇ

Arif Eren, 1938'de şairler şehri Kahramanmaraş'ta dünyaya gelmiştir. Kahramanmaraş'ın önde gelen ailelerinden Veliefendioğullarındandır. Şair, ilk ve orta öğrenimine Kahramanmaraş'ta devam etmiştir. Lise öğrenimini yılında Gümüşhane İlköğretmen Okulunda tamamlamıştır. 1963 yılında Erzurum Eğitim Fakültesinden mezun olan şair, aynı yıl Karaman'da öğretmenlik mesleğine başlar. Konya, Bursa, Karaman ve Kahramanmaraş gibi birçok şehirde öğretmenlik yapan şair kendi isteği ile 1993 yılında emekli olur. Emekli olduktan sonra kendisini sanata, edebiyata ve özellikle de şiire verir.

Hayata iyimser bakan şairin insan sevgisi, titizliği, alçak gönüllülüğü, dürüstlüğü ve merhametli yanı en belirgin kişilik özellikleridir. Ailesine bağlılığı, kendi hayat sınırlarını oluşturması mizacının ön plâna çıkan yanlarıdır. Kişiliğinin temel özellikleri Eren'in sanatına ve şiirine de yansımıştır.

Arif Eren'in şiire ilgisi daha çocuk yaşlarda annesinden dinlediği ninnilerle, ilahilerle, büyüklerinden dinlediği masal ve halk hikâyeleri ile başlamıştır. Okul, aile hayatında yaşadığı sosyal çevre ve yaşadığı mekânlar onun şair yönünün güçlenmesini sağlamıştır. Özellikle öğretmenlerinin desteği şairin edebiyata, şiire, sanata ilgisinin güçlenmesini sağlamıştır. Anadolu coğrafyasında doğması, Anadolu coğrafyasının insanlarını iyi tanınması, öğretmenlik mesleği gereği Anadolu insanı ile hemhal olması onun şairlik cevherinin oluşumunda güçlü bir unsur olmuştur.

İlkokul çağlarında şiir denemeleri yapmaya başlayan Eren, öncelikle Halk ve Divan şiirinin, çağdaş şiirin öne çıkan şiir kitaplarını okuyarak şiir temelini güçlendirmiştir. Eren'in ilk şiiri Feyzi Halıcı'nın önce Konya'da daha sonra Ankara'da çıkarmaya başladığı Çağrı dergisinde "Aşka Tövbe" şiirinin yayımlanmasıyla edebiyat dünyasında ismini duyurmuştur. İlk şiirleri Çağrı dergisinde yayımlanan şairin 1964 - 1980 yılları arasında Hisar'ın yayın hayatına tekrar dönmesiyle Eren'in birçok şiiri Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Bu dergilerin dışında *Türk Edebiyatı*, *Milli Kültür*, *Dolunay*, *Yeni Edebiyat Yaprağı*, *Defne*, *İlgaz*, *Elif*, *Toprak*, *Tepe Edebiyatı*, *Seviye*, *Kültür ve Sanat*, *Doğuş Edebiyat*, *Palandöken*, *Harman*, *Çınar*, *Genç Kardelen*, *Alkış*, *Güneysu*, *Kırağı* ve *Mevsimler* şairin şiirlerini yayımladığı belli başlı dergilerdir.

Şair, şiire ve sanata kuvvetle bağlıdır. Onun şiiri bütün güzellikleri içinde barındıran yeni açmış bir çiçek gibidir. Şair için bu çiçeğin solmaması en büyük gayesidir. Arif Eren, yeni açmış çiçeğin rengini ve kokusunu en üst düzeyde hisseden, hissettiren büyük bir şairdir. Eren, ses ipine sözlerini asarken sabırlı ve titizdir. Bu titizliği onun az ve öz eser vermesini sağlamıştır.

Onun şiirinde, kelimeler ahengin yanında mana bütünlüğünü de sağlamalıdır. Ses ve duygu değeri yüksek şiirler şairin en önemli başarılarındandır. Ona göre şiir bir uyum içinde kendine has bir dil ve üslubu yakalamalıdır. Şair, kendine has bir dil ve üslup oluşturarak, taklit olmayan orijinal imgelerle Türk dilinin yapıca ve anlamca hassasiyetini ortaya koymuştur.

Eren, insanın duygu, düşünce ve hâllerini dil aracılığıyla etkili bir söz sanatı ile ortaya koyar. Şiirlerinde günlük hayattan ve edebi dilden özenle seçtiği kelimelere yeni anlamlar katar. Kelimelere yüklediği yeni anlamlarla ses ipine sözleri olağanüstü güzellikte asmaya gayret eder. O, somut varlıkları soyutlaştırırken, soyutları somutlaştırırken dil kullanımını en doruk noktaya ulaştırma çabasıdır.

Eren; kavgaların, kargaşaların, ideolojilerin peşinden sürüklenmez. Toplumcu bir anlayışı barındıran şiirlerde mümkün mertebe toplumun aynası olmaya çalışır ve toplumun sorunları ile ilgili teşhis koyar fakat tedaviyi yetkililere bırakma anlayışındadır. İnsanoğlunun yaşantısını bir ayna gibi şiirlerine yansıtırken kendi duygu

ve düşüncelerini de toplum yararına kullanır. İmgesel bir dil ile anlatımın yoğun olduğu şiirlerinin yanında sade bir dille duygu ve düşüncelerini anlattığı birçok şiiri de vardır. Şiiri ne kadar açık olursa olsun şair dili en mükemmel şekilde kullanmaya çalışmıştır. Onun için birçok şiirinde değişim ve dönüşüm görülmektedir. Şair, zaman içerisinde şiirlerini titizlikle incelemiş ve mükemmeli yakalama uğraşı vermiştir.

Eren'in şiirlerinde her tür konu şiire girmiştir. İnsanın her hâlini kolaylıkla şiirinde bulmak mümkündür. Hayatın üzüntülerini, sevinçlerini, umutlarını, arzu ve özlemlerini, çelişkilerini, beklentilerini kimi zaman coşkun, kimi zaman epik, kimi zaman buruk bir dille anlatır.

Eren'in şiirlerinde iç ve dış yapı birbiriyle uyumludur. Mana ile ahenk iç içe girerek verilmek istenen duygu ve mesaj verilir. Şair, şiirlerinde hece ölçüsünden yararlandığı gibi serbest şiirin imkânlarından da yararlanmıştır. Birçok şiiri serbest şiir tarzındandır. Nazım birimi olarak genellikle dörtlükleri tercih etmekle beraber beyit, üçlük, beşlik, altılık, yedilik gibi nazım birimlerini de başarıyla kullanmıştır. Şair, serbest şiirin ve nazım biriminin söyleyiş güzelliğinden oldukça iyi yararlanmıştır. Kafiye ve redifi şiirlerinde fazla kullanmayan şair, bunları pek de zorunlu bir ahenk unsuru olarak görmemiştir. Bu yönüyle şiirlerinde kafiye ve redif kullanımı ölçülüdür.

Şiirlerinde genellikle imgeli bir dil kullanmaya çalışan şair onun gücünden de yeteri kadar yararlanmıştır. Duygu ve düşüncelerini, sembollerin arkasına gizleyerek yeni imajlarla ve tezatlarla anlatmıştır. Bu tür şiirlerinde anlam oldukça kapalıdır. Şiirlerinde işlediği temaların özelliklerinden dolayı zaman zaman didaktik bir söyleyişe meyletse de şiirlerinin çoğunluğunda lirik bir üslup göze çarpar.

Eren'in şiirlerinin temaları insan ve sosyal hayat teması üzerine kuruludur. İnsan hem çevresel yönüyle hem kendi benliğiyle şiirinde yer alır. Eren, olaylara kendi bakış açısıyla bakarken toplumun duygu ve düşüncelerini de ihmal etmemiştir.

Toplum adına olan çözüm önerilerini gayet zarif ve kırılcı olmadan dile getirmiştir. Toplumdan kopuk olmayan şair, realiteye uygun şiirler kaleme alarak onların sesi olmaya çalışmıştır. Şair, bireysel ve toplumsal acıları, yanlışlıkları, herkes tarafından bilinen ama söylenemeyen sorunları çığırkanlığa kaçmadan kendi tarzını oluşturarak estetik bir söyleyişle dile getirmiştir.

Eren, milli ve manevi değerleri işlerken Türk kültür öğelerini bilinçli bir şekilde kullanmıştır. Kendine has ve taklit olmayan bir dil ve anlatımı yakalayan şair, kültürel öğeleri nesillere aktarmayı önemli bir görev sayar. Eren, ülkesinin birlik ve bütünlüğünün sağlanmasında milli kültür öğelerinin nesillere aktarılması gerekliliğine inanmaktadır. Şiirlerinde de tarihi ve kültürel öğeleri başarıyla kullanmıştır.

Şairin Türk dünyası edebiyatının birleştirilmesindeki gayreti, rolü takdire şayandır. İlerlemiş yaşına rağmen *Mevsimler* dergisi vasıtasıyla Türk dünyasının ve edebiyatının birlikteliğini sağlamak için elinden geleni yapma gayretindedir.

Şair, Türk dünyası yazarları ile iyi ilişkiler içerisinde olup onlara karşı gösterdiği ilgi *Mevsimler* dergisi ile zirveye ulaşmıştır. Ocak 2016 yılında iki aylık olarak yayına başlayan derginin sahibi ve genel yayın yönetmeni olan Eren'in şiir ve yazıları bu dergide de yayımlanarak Türk dünyası ile buluşmuştur. Türk dünyasından birçok akademisyen, yazar ve şair *Mevsimler* dergisinin çatısında duygu ve düşüncelerini beyan etmiştir.

Türk şiirinin çok zengin bir kaynağının olduğuna inanan Eren, Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı gibi iki ana kaynaktan beslenerek modern şiiri yeni bir tarzla uygulamıştır. Eren'in şiirleri geleneğe karşı bir duruşu barındırmaz. Zaman zaman şiirlerinde yerel söyleyiş özelliklerinden, atasözleri ve deyimlerden de yararlanmıştır.

2005 yılında Antalya Şair, Ozan, Yazar ve Ressamlar Kültür Derneği (ANŞOYAD) tarafından 2. Şairler Buluşması'nda "Yılın Akdeniz Büyük Şiir Ödülü"ne layık görülmüş ve 2014'te Sütçü İmam Üniversitesi tarafından Türk edebiyatına, Kahramanmaraş kültür ve sanatına yaptığı katkılardan dolayı "Takdir Ödülü" ile ödüllendirilmiştir.

Eren, bir dönem Hisar grubu içerisinde yer almış gibi görünse de şair zaman içerisinde şiir yolculuğuna bireysel devam etmiştir. Şair herhangi bir kişiden ve ekolden beslenmediğini söylesek de Hisarcıların şiir anlayışının etkisinin bazı şiirlerde görülmektedir.

Arif Eren'in şiirlerinde işlediği başlıca konular çocuk, din, aşk, sevgi, özlem, hasret, yalnızlık, ölüm, tabiat, Türkçülük, vatan sevgisi gibi bireysel konulardır. Şiirlerinde serbest nazmı kullanan şair, şekil ve ahenkte belli bir kalıba bağlanmamıştır. Kelime seçimindeki titizlikle ve benzer anlamlı kelime kullanımıyla özgün bir ahenk oluşturmuştur.

Eren, şiirlerinde Türkçe kelimeler kullanmaya özen göstermiştir. Türkçe sevgisi ve Türkçe kelime kullanımı katı kuralıdır. Eren, zengin imge dünyası ile günümüz dünyasının ve insanının karmaşık gerçekliğini anlatmaya çalışmıştır. Şiirlerinde öz ve az kelime ile kendine has zengin bir imge dünyası oluşturmuştur. Eren, şiirlerinde zaman zaman yaygın olmayan sözcükler kullanmaktan çekinmemiştir. Kullandığı bilimsel kelimelere edebi bir anlam yükleyerek söylemek istediklerini netleştirmiştir.

Arif Eren, günümüz şiirinde önemli bir değerdir. Ses ipine sözleri titizlikle asan şairin poetik görüşlerinden yeterince yararlanılmalıdır.

Şair, şiirine gerekli emeği sonuna kadar vermiş ve titiz eserler ortaya koymuştur. Hassas ve titiz çalışmasından dolayı şiirlerinde zaman zaman kelime değişimleri ve çıkarmaları görülmektedir.

Eren, bu özellikleri ile özellikle 1980 sonrası şiirde özgün bir ses olabilmeyi ve kendi tarzını oluşturmayı başarmış bir şairdir. Çalışmamız belli bir sınır içerisinde gerçekleştiğinden dolayı eksikliklerin olması doğaldır. Bizden sonra şairle ilgili çalışma yapacak araştırmacıların şiirlerinde "Türk kültürü ve öğelerine", "Arifçe sözlerin doğuş hikâyelerine", "şiirlerindeki arkaik unsurların belirlenmesine" ve "şiirlerinin değerler eğitimi ve eğitim felsefesi açısından incelenmesine" yoğunlaşmalarını tavsiye ediyoruz. Bu çalışmalar yapıldığında şairin Türk kültürüne ve düşüncesine katkısının daha iyi anlaşılacağına inanmaktayız.

KAYNAKLAR

- Abbaslı, S., (2021). Arif Eren'in hikmetli sözleri. K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren* (ss. 137-142), Kesit Yayınları.
- Akbıyık, Y., (1990). *Milli mücadelede güney cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 398s.
- Almemmedova, S. (2021). Biliş yolunu aydınlatan şiir. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren* (ss. 131-136), Kesit Yayınları.
- Alparslan, A., Alıcı, L., Yakar, S., (2009). *Türk edebiyatında Maraşlılar*. Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş, 214s.
- Alparslan, A., Yakar, S., (2009). *Maraş meşhurları*. Öncü Basımevi, Kahramanmaraş, 228s.
- Armağan, M., (2003). *Hilmi Yavuz ile doğuya ve batıya yolculuk*. Ufuk Kitapları, İstanbul, 151s.
- Avcı, R., (2008). *Kahramanmaraşlı şairler antolojisi*. Fersa Matbacılık, 2008, 296s.
- Avcı, R., (2021). Arif Eren'in şiirlerinde sosyal duyarlılığın tezahürü. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren* (ss. 151-154), Kesit Yayınları.
- Ayna Dergisi (2001) *Arif Eren ile Söyleşi*. KSÜ Öğrenci Derneği Dergisi, Yıl 4, Sayı :8,
- Aytekin, O., (2000). *Nefesimiz Gül Bahçesi*, Seba Yayınları, Ankara, 158s.
- Babayeve, E., (2021). Arif Eren şiirinin düşünce yolculuğu. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün Yönleriyle Mümtaz Bir Şair Arif Eren* (ss. 131-136), Kesit Yayınları.
- Bektaşoğlu, M., (2013). *Anadolu şehrinin su yapıları*, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Aski Yayınları, Editör Yapım Tasarım, Ankara, 160s.
- Beyoğlu, A., (1998). *Görkemli Denge*. Kültür Dünyası, Yıl:2 Sayı:16, Eylül.
- Bilgin, A.,(2014). *Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme*, ANEMON Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2 Sayı:2 s.75-85
- Boratav, P.N., (2014). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 280s.
- Bozkurt, N., (2011). *Tesbih*. İslam Ansiklopedisi. C.40., Türkiye Diyanet Vakfı Yay. İstanbul, s.529-532.
- Bulut, Ş., (1996). *Arif Eren ve Dört Mevsimden Hatıralar Şiiri*. Gündüz Gazetesi, 5 Nisan 1996
- Bulut, Ş., (1996). Arif Eren'in Mayıs Gibi Kuşattı Kar şiiri. *Kırağı Dergisi*, 1 Mart 1996- 15 Nisan 1996, Sayı :17, s.20.
- Bulut, Ş., (1997). *Görkemli Denge*. Seviye Dergisi, Yıl:1 Temmuz –Ağustos 1997, Sayı: 2
- Çağrı, M., (1997). Tokalaşma. *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. İçinde (Cilt:IV, s.379), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları

- Çelebi, E., (1986), *Evliya Çelebi tam metin seyahatname*. Üçdal Neşriyat, İstanbul, 756s.
- Çiftçi, C., (2000). *Maraşlı şair-yazar-âlimler*. Kitabevi, Bursa, 392s.
- Cilacı, O., (1994). Dua. *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*. İçinde. (c.IX, s.529). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Dilçin, C., (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 531s.
- Eğilmez Kaya, H., (2019). *Ses ipine söz asan şair Arif Eren monografî*. Öncü Kitap, Ankara, 176s.
- Eğilmez Kaya, H. (2021). Arif Eren'in Şiir Anlayışı ve İmge Dünyası. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 35-48), Kesit Yayınları.
- Erbaş, A., (2012). *Melekler alemi ilahi dinlerde melek inancı*. Paradoks Yayınları, İstanbul, 344s.
- Eren, A., (2006). *Zaman yerinde durmaz*. Öncü Kitap, Ankara, 87s.
- Eren, A., (2019). *Ses ipine asılan sözler (Seçme Şiirler)*. Öncü Kitap, Ankara, 175s.
- Eren, A., (2010). *Arif Eren hayatı-sanatı-eserleri*. Öncü Kitap, Ankara, 168s.
- Eren, A., (1996). *Görkemli denge*. Öncü Kitap, Ankara, 72s.
- Eren, A., (1965). *Bu kent sende kalsın*. Yıldız Basımevi, Konya, 48s.
- Eren, A., (1985). *Hayatı huzura ayarlamak*. Semih Ofset Matbaacılık, Kahramanmaraş, 96s.
- Eren, A., (1977). *Yurt tesbihi*. Nilüfer Matbaa Tesisleri, İstanbul, 54s.
- Eren, A., (1964). Aşka tövbe. *Çağrı Dergisi*. Sayı : 72, Ocak 1964, s.28
- Eren, A., (1965). Edirne. *Pınar Dergisi*. Karaman Lisesi Kültür – Edebiyat Kolu Aylık Sanat – Eğitim Dergisi, Yıldız Basım Evi, Konya Sayı: 1 Yıl: 1965, s.3
- Ersoy, E., (2011, Mart). Lale Üzerine Notlar. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/lale-uzerine-notlar/>. Anadolu Aydınlanma Vakfı Sosyal Kültürel Bülteni, Sayı:10, İstanbul, s.4
- Gökalp, H., (2005). Ahi Evran-ı Vefî'nin Menkıbevî Kişiliği. *Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi, Ahilik Araştırmaları Dergisi (Ahad)* Cilt:1 Sayı:2, ss.23-37
- Haşim, A., (1999)., *Bütün şiirleri*. (Haz: İnci Enginün & Zeynep Kerman), Dergâh Yayınları, İstanbul , 224s.
- Huseynzade, R.L., (2022). .Arif Eren'in Şiirlerinde Sevgi ile Yoğrulmuş Mısralar. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 143-150), Kesit Yayınları.
- Kaplan, M., (1985). Dil ve Kültür. *Türk Edebiyatı*, 143. sayı, s. 9
- Karabıyık Çengelci, Y. (2016). Mimar Sinan ve Selimiye Edirne'de tarihi eserler, Bellek Yayınları, Edirne, 207s.

- Kartal, A., (2011)., *Anadolu sahası türk folklorunda gökyüzü varlıklarının oluşum hikâyeleri ve bunlara bağlı inanmalar* . (294555) Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 131s.
- Kaygısız, N., (2021). .Arif Eren'in Şiirlerinde Çocuk ve Çocukluk Teması. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 171-182), Kesit Yayınları.
- Kemal, N., (1304), *Tahrîb-i harâbât*. Matbaâ-i Ebuzziya, Konstantiniye.
- Kireçci, T., (1996). *Arif Eren'le Şiir Üzerine*.Merhaba Gazetesi, Konya, 13 Mart 1996
- Korkmaz, F., (2010). *Isırgan otu (Urtica Dioica) ekstrelerinin kolon kanseri hücre serileri üzerindeki apoptotik, antiproliferatif ve antioksidan etkilerinin araştırılması*. (272025)Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara,71s.
- Kuban, D.,(2011). *Sinan'ın Sanatı ve Selimiye*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 320s.
- Kurt, C., (2021). Arif Eren ve Mevsimler Dergisi. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 151-154), Kesit Yayınları.
- Malkoç, M.N., (2021). Türk şiirinin (s)özüne sadık ismi: Arif Eren. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 57-72), Kesit Yayınları.
- Naci,M.& Fuad, B., (2012)., *İntikad*. hzl: Ahmet Ağır, Grafiker Yay., Ankara. 141s.
- Ünal, Y., (2012,). Tesbih Kavramı Üzerine. *Dini Araştırmalar Dergisi*, Temmuz - Aralık 2012, Cilt : 15, Sayı : 41, ss. 163- 184
- Onay, A.T., (2016). *Divan şiiri sözlüğü eski Türk edebiyatı mazmunlar ve izahı*. Birkan Yayın., Ankara, 558s.
- Okay, M.O., (2016). *Poetika dersleri*. Hece Yayınları, Ankara, 203s.
- Okumuş, İ., (2021). Arif Eren şiir geleneğiyle evrensele yolculuk.. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 161-170), Kesit Yayınları.
- Okuyucu, C., (2019). *Dâyezâde Mustafa Selimiye (inceleme, çeviri metin, sadeleştirme)*. Dâyezâde Mustafa ; Hazırlayan Cihan Okuyucu, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 197s.
- Özbaş, M. Y., (Tarihsiz), *Dâva 1920 Maraşlı – Fransız harbi*. Sema Matbaası, (Baskı Yeri Yok), 358s.
- Özçalık, M., (2017). Lotus Çiçeğinin Farklı Kültürdeki Önemi ve Peyzaj Tasarımında Kullanımının İrdelenmesi. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (10), ss. 22-28
- Özçelik, S., (2016). *Dede Korkut*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt: 1Ankara, 996s.

- Özcelik, S., (2020). Dede Korkut Oğuznameleri üzerine-Günbed nüshası ışığında düzeltme teklifleri (2). *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 50, Güz 2020, Ankara,s.11-21.
- Özeren, S.G., (2021). Arif Eren Şiirinde Zaman Kavramı. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle mümtaz bir şair Arif Eren* (ss. 119-131), Kesit Yayınları.
- Özkırımlı, A., (1987). *Âşık Garip*. Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt: 1, Cem Yayınevi,İstanbul, 944s.
- Pala, İ., (1995). *Ah Mine'l-Aşk*.Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 367s.
- Pala, İ., (1990). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. Akçağ Yay., Ankara, 511s.
- Pehlivan,G., (2019, 6 Mart). Arif Eren. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/eren-arif> Yayın Tarihi: 09.05.2019, Güncelleme Tarihi: 19.12.2020. (Erişim Tarihi: 18.08.2022)
- Sevim, A., (2019). *Malazgirt meydan savaşı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,103s.
- Subaşı, M.İ., (2004). *Şiirden şuura*. Nesil Yayınları, İstanbul,205s.
- Şahin, D., (1997). *Şair-yazar Arif Eren ile “Görkemli Denge” isimli eseri üzerine bir monuşma*. Gündüz Gazetesi, 15 Mart 1997
- Tansel, F. A., (1997), Ferhat ile Şirin. *İslam Ansiklopedisi*. İçinde. (C.4: s.566.) , Ankara. Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- Tatçı, M., (2012). *Yunus Emre : Divan. Seçmeler*. Hazırlayan: Mustafa Tatçı, DİB Yayınları, Ankara, 366s.
- Teke, E., (2005). *Osmaniye’de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar*. Yüksek Lisans Tezi, Tez No:(188089), Gaziantep Ün.v.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep,141s.
- Timur, K. & Eğilmez Kaya, H. (Ed.), (2021). *Bütün yönleriyle bir mümtaz Şair Arif Eren*. (1.Baskı). Kesit Yayınları, İstanbul, 239s.
- Timur, K., (2016). Sıra dışı yönleriyle Diyarbakır'ın birkaç zirve şahsiyeti. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. *Özel Sayı, Yıl 8, Sayı 15/1, Nisan 2016*, s. 220-221.
- Timur, K., (2021). İsmiyle müsemma zarif, arif ve mümtaz bir şair: Arif Eren. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle bir mümtaz Şair Arif Eren*. (ss. 17-34), Kesit Yayınları.
- Timur, K., (2020). Her memleketin marka şehirleri... Mekân... Şairler... Ve söz üstadı Arif Eren...”, *Mevsimler Sanat-Edebiyat-Kültür Dergisi*, Sayı 27, Yıl: 6, Kış Sayısı 2020, s. 10-13,
- Turan, F.A. &Saluk R.G. &Ünalın, Ö.Ü., (2014)., *Geçmişten günümüze sazda ve sözde usta kadınlar*. (Ed.) Özcan, N., Gazi Kitabevi, Ankara, 599s.

- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu, (Elektronik Sürüm), (<https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 09.06.2022)
- TDK Türkçe Sözlük, (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2763s.
- Yazım Kılavuzu, (2012). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 584s.
- Türkdoğan, F., (2021). Ustalık dönemindeki şair: Arif Eren. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle bir mümtaz Şair Arif Eren*. (ss. 183-188), Kesit Yayınları.
- Türkmen, F. , (2018). *Âşık Garip hikâyesi inceleme – metin*. Akçağ Yayınları, Ankara, 335s.
- Uluçay, M.,(2014). *Mehmet Akif Ersoy'un eserleri üzerinde dil ve üslup incelemesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 277s.
- Shakespeare, W., (2019). *Hamlet*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 188s.
- Subaşı, M.İ., (2021). Arif Eren gerçekten arif bir şairdir. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle bir mümtaz Şair Arif Eren*. (ss. 151-154), Kesit Yayınları.
- Şahin, D., (1995). *Günümüz şairleriyle gülşende hasbihal (Mülakatlar)* . Yardımcı Grafik, Ankara, 176s.
- Yakar, S., (2019), Arif Eren'in ses ipine astığı sözler. *Ayna Dergisi*. Sayı:105, Haziran 2019, s.31-32
- Yanardağ, M.F. (2021). Ses İpine Söz Asan Şair Arif Eren'in Poetikası. İçinde K. Timur & H. Eğilmez Kaya (Eds.), *Bütün yönleriyle bir mümtaz Şair Arif Eren*. (ss. 73-104), Kesit Yayınları.
- Yapıcı, A., (1997). *Görkemli Denge"(sin)de ses ipine söz asan şair: Arif Eren* (<http://www.mehmeteminturkyilmaz.com.tr/i/2029/> ulaşım tarihi: (22.05.2022)
- Yazıcı, S. & Kayı , A.A., (2015). *Çini Süsleme Sanatında Lale Motifi*. Çukurova Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, ss.417-424

